

શેઠ. હીરાચંદ ખૂબચંદ જૈન પુસ્તક સીરીઝ.

:: પુસ્તક બીજું. ::

સુરત ચૈત્ય પરિપાટી.

: સંચયકાર :

કેશરીચંદ હીરાચંદ ઝવેરી.

: પ્રકાશક :

જીવણચંદ સાકેરચંદ ઝવેરી.

વીરાત રજપટ] વિ. સં. ૧૯૮૯ [ઇ. સ. ૧૯૩૩

મૂલ્ય. રૂા. ૧-૦-૦.

શેઠ હીરાચંદ ખૂબચંદ જૈન પુસ્તક સીરીઝ.

:: પુણ્યો ::

નંબર	નામ	મત્ર્ય
૧.	સુરતની જૈન ડિરેક્ટરી	રૂ. ૦-૧૨-૦
૨.	સુરત ચૈત્ય પરિપાટી	રૂ. ૧-૦-૦

પ્રાપ્તસ્થાન.

શેઠ દેવચંદ લાલભાઈ જૈન પુસ્તકોદ્યાર ફંડ ઓફીસ.
ગાંધીપુરા, બડેખાની ચક્રો-સુરત.

મુદ્રક: શાહ રતિલાલ કેશવલાલ
મુદ્રણસ્થલ: શ્રી વીરસમાજનું શ્રી
વીરશાસન પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ, રતનપોળ,
:: અમદાવાદ ::

શેઠ હીરાચંદ ખુબચંદ ઝવેરી.

પ્રકાશકનું પ્રાર્થન-કથન

‘ શેઠ હીરાચંદ ખૂબચંદ નૈન પુસ્તક સીરીઝ ’ તરફથી પ્રથમ પુખ્ત તરીકે ‘ સુરતની નૈન ડીરેક્ટરી ’ બહાર પડ્યા બાદ ‘ સુરત ચૈત્ય પરિપાટી ’ શિર્ષક આ બીજું પુણ્ય પ્રકાશિત કરી જનસેવામાં રજુ કરતાં આહ્વાદ થાય છે.

સુરતનાં ભવ્ય જિનાલયોનો પૂરાતન ઇતિહાસ આ પુસ્તકમાં છે. સુરતના જિનપ્રસાદો વિષે જાણવા જેવું ઘણું-ખરૂં આમાં છે. પ્રાચિન ચૈત્ય પરિપાટીઓ, શિલાલેખો તેમજ એને લગતું વિવેચન વિગેરે આમાં સંચય કરેલ હોઈ આ પુસ્તક વધુ ઉપયોગી બન્યું છે.

ખંભાત અને પાટણની ચૈત્ય પરિપાટીઓ પ્રકાશિત થઈ ચુકી છે. આ સુરતની છે. ઘણાં એવાં શહેરો છે, કે જેની આવી અથવા તે આથીય વધુ બાબતોથી ભરેલી પરિપાટીઓ તૈયાર થવી ઘટે છે. આમ કરતાં આપણે પૂર્વાચાર્યો તેમજ પૂર્વજાણના ધર્મિજનોનો ઇતિહાસ મેળવી શકીશું. ઇચ્છું છું કે-આના સંચયકાર ભાઈ કેશરીચંદ ઝવેરીનો પ્રયત્ન સફળ નિવડે અને તેઓ આવી રીતે સુરતના અને અન્યત્રના સમાજની સેવામાં વધુ રસ-પૂર્વક લાગ લેતા થાય. અસ્તુ

ચૈત્ય શુક્લા પંચમી

વિ. સં. ૧૯૮૬.

} જીવણચંદ સાકરચંદ ઝવેરી.

આચાર્ય ભગવાન્ શ્રીમદ્ વિજયનંદ- સૂરીશ્વરજીની સ્તુતિ.

(પ્રથોજક : શાહ લીખાલાલ જગનલાલ.)

“ શાહલવિકીડિત-છંદ. ”

આત્મારામ સૂરીશ ગણુ સ્તવવા, સામર્થ્ય છે લેશ ના,
તોયે એ જ સૂરીશ ભક્તિ કૃપયા, ગાઉં જરા છંદમાં,
મારું સાચું નહિ જ, સત્ય મમ છે, એ ધ્યેયમાં ડોલતા,
કીધો સત્ય સ્વીકાર ‘પાર અબ તો, સાધુ ભયે’ બોલતાં-૧.

x

x

x

“ મન્દાકાન્તા-છંદ. ”

આત્મારામે, જગત ભરમાં ધર્મ ડંકો વગાડ્યો,
જેના નાદે, વર અમરિકા, પ્રેમ ધર્મે જગાડ્યો;
તત્ત્વો વાચ્યાં વીર વચનનાં, દેવી ‘રૂપા’ તનુજે,
દીવ્યાકાશે, રવિ ભ્રમણતા, આ રવિ દર્શનાર્થે-૨

x

x

x

“ દોહરા. ”

મૃત્યુ લોક ભૂપાળમાં, ગોળા પશ્ચિમ પૂર્વ;
પૂર્વ કીર્તિ ડંકો વડે, પશ્ચિમ લાલ અભૂર્વ-૩.
નારી પૂછે નાથને, ગગન નિશાકર માંભા:
છિદ્ર સદા દેખાય છે, કારણ કુણુ કલ્પાય-૪.
શ્રાવક કહે સુણુ શ્રાવિકા આત્મારામ સુયશ;
ભેદીને એ ચંદ્રને, પ્રસર્યો સ્વર્ગ દિગંત-૫.
પાતાલે પણ તાલથી, નાગ કરે ગુણુગાન;
સાક્ષી સાગર પૂરતો, નિરખી ચંદ્ર નિશાન-૬.

x

x

x

“હરિગીત છંદ.”

ત્રણ લોકમાં ગુરૂદેવના, ગુણગાન સ્હેજે થઈ રહ્યા,
પાવન થયા તે સર્વ, જે ગુરૂદેવના ચરણે ગયા:
ગુરૂદેવ ચરણે સેવતાં, નિજ આત્મ-લ્પિધ લાભીએ,
ગુરૂદેવ કેઈ નામ, “આત્માશ્રમ” દે આરામને—૭.

પંજનખી ક્ષત્રીય વીર એ, શાસન દુરંધર શ્રી સુરિ;
મત્તરતે પ્રતિબોધતા, પરમાર્થ જીવન સુરિ,
તપમૂર્તિ ત્યાગ વિરાગમય, શું શાંત રસ અવતાર એ ?
તત્ત્વ=નિર્ણય બોધના, ગ્રંથો રચ્યા ઉપકાર એ—૮.

ચારિત્ર્યતા ચૂડામણિક, સમ્રાટ શાસનના અહો !
પંચાવન પ્રભુ, કંઈક તણી મૂર્તિ કહો:
પટ્ટશાહના વેત્તા, કુતીર્થિવાદી ગજ મદ કેશરી,
વીરશાસન નભ દિવાકર, વંદના હો ભૂરિ ભૂરિ—૯.

પૂજ્ય સાધુ વર્ગની, જે આજ સંખ્યા દેખીએ,
ગુરૂદેવનો ઉપકાર એ, ત્યાં તત્ત્વ દીક્ષા પેળીએ;
ન્યાં ન્યાં ગુરૂજી વિચર્યાં, ઉપદેશ દીક્ષા ત્યાગનો,
મહાવીર કેરા શાસને, રથો વાયદો વૈરાગ્યનો—૧૦.

શાસનોન્નતિ અતિ કરી, સુરિ બાલ બ્રહ્મચારી હતા,
ઉપસર્ગ પરિપહ સહન વહને, અડગમૂર્તિ એ હતા;
અમણિત ગુણ ગુરૂદેવના, સંક્ષિપ્ત છંદ પ્રબંધમાં,
શાસનપ્રભાવક શ્રી સુરિજી, ચરણ લિપ્તક વંદના—૧૧.

પંજગનો પુનરુદ્ધાર કરનાર, અનેક કુમતોનું
ખડન કરનાર, પ્રૌઢ પ્રતાપી, સમર્થ વિક્તાન,
ન્યાયાભોનિધિ સ્વઃ આચાર્યવર્ય

શ્રીમદ્ વિજયાનંદસૂરીશ્વરજી

મહારાજ (શ્રી આત્મારામજી મ.) ના પવિત્ર
કરકમલમાં આ ન્હાનકડું પુષ્પ સમર્પી
કૃતાર્થતા અનુભવતાં વિરમું છું.

—પ્રકાશક.

સ્વ. પૂ. પાંચાલદેશોદ્ધારક પરમ શાસનપ્રભાવક સ્વનામધન્ય આચાર્યદેવ શ્રીમદ્
વિજયાનંદસૂરીશ્વરજી (આત્મારામજી) મહારાજ.

નાણાવટ-વડાચૈરામાં શ્રી ગોડીજી પાર્શ્વનાથના
દેરાસરના ગોખસાની ગુરૂમૂર્તિ.

કાંઈક આવશ્યક

‘સુરત ચૈત્ય પરિપાટો’ શિર્ષક આ પુસ્તક ‘શ્રી વીરશાસન’ ના ગ્રાહકોને બારમા વર્ષમાં વધારાની ભેટ તરીકે અપાઈ રહ્યું છે. તેનો વાસ્તવિક યથા શ્રીયુત કેશરીચંદ હીરાચંદ ઝવેરીને ઘટે છે, કે જેઓએ પોતાના પિતા તરફના પૂજ્યભાવને કારણે ‘શેઠ હીરાચંદ ખુબચંદ ઝવેરી જૈન પુસ્તક સીરીઝ’ શરૂ કરી છે. આ એનું બીજું પુણ્ય છે. માનવું સકારણ લેખાશે કે-આ પુસ્તક દરેકને સંગ્રહ કરવા યોગ્ય બન્યું છે. ઐતિહાસિક વસ્તુઓ દ્વારા સુરતનાં ભવ્ય જિનમંદિરોનું જ્ઞાન મેળવવા માટે આ એક મોટું સાધન છે. આ પુસ્તકનો આખોય સંચય મહત્વનો છે.

ચાલુ વર્ષની ભેટ ઉપરાંતનો આ લાભ ગ્રાહકોને અમે આઠમા વર્ષમાં આપવાના હતા, પરંતુ સકારણ તેમ બની શક્યું નહિ. આ વધારાનો લાભ ‘શ્રી વીરશાસન’ પ્રતિની ગ્રાહકોની અભિરૂચીને ઉત્તેજિત કરશે, એવી આશા રખાય તો તે વધુ પડતી નહિ ગણાય. ઈચ્છીએ છીએ કે-વાંચકો આ પુસ્તકનો યોગ્ય લાભ ઉઠાવે.

જ્ઞાના સંચયકાર શ્રી કેશરીચંદ ઝવેરીના અને પ્રકાશક શ્રી જીવલુચંદ ઝવેરીના આભાર માનવો પણ સ્થાને ગણાશે.

ચીમનલાલ નાથાલાલ શાહ.

વ્ય : શ્રી વીરશાસન.

અનુક્રમણિકા

ચૈત્ય સંગ્રહી વિચારણા-ભાગ ૧ લો.

મૂર્તિપૂજા વિચાર	૮ થી ૧૪
દેવવિચાર	૧૪ થી ૧૯
ચૈત્યના અર્થનું સમર્થન	૨૦ થી ૨૪
મૂર્તિપૂજનની સિદ્ધિ અને તેના લાભ	૨૫ થી ૩૫
મૂર્તિપૂજન તથા તીર્થપૂજનનો પ્રભેદ	૩૬ થી ૩૯
શ્રી જિનેશ્વરદેવતા ભક્તિ અને જમીનાવાદ	૪૦ થી ૪૬
જિજ્ઞાસુ	૪૭ થી ૫૩
તીર્થરક્ષા	૫૪ થી ૫૭
જેનેતર પૂજનરીતોથી આવતાં પરિણામો	૫૮ થી ૬૯
વહીવટ	૭૦ થી ૭૭
ફંડોની જરૂરીયાત	૭૮ થી ૭૯
દેવદ્રવ્ય અને ચૈત્યદ્રવ્ય	૧ થી ૪૫
ચૈત્ય પરિપાટીની વિચારણા	૧ થી ૯

સુરત-ચૈત્ય પરિપાટી-ભાગ ૨ જો.

સુરતના શ્રી જૈન ચૈત્યો	૧ થી ૪૬
શેઠ ધરમચંદ ઉદયચંદ જૈન જિજ્ઞાસુ ફંડ	૪૭ થી ૪૯
શેઠ ઘેલાભાઈ લાલભાઈ કેસર-અરાસ ફંડ	૫૦ થી ૫૧

સુરત-પ્રાચીન ચૈત્ય પરિપાટી-ભાગ ૩ જો. ૧ થી ૨૩

સુરત-પ્રતિમા લેખોનો સંગ્રહ ભાગ ૪ થો. ૨૭ થી ૮૦

પ્રસ્તાવના.

સુરત સોનાની મૂરત કહેવાય છે. સોનાની કહો કે મોતીની કહો, પાનાની કહો કે માણિકીની કહો, હીરાની કહો કે નીલમની કહો. પણ સદૈવ સુ-રત એ સૂર્યપુર યાત્રે સુરતની સુરત અને મૂરત કે ઈ જુદાજ છે. એ સુરતને ઓળખાવવા શબ્દ સુરતનું શું સામર્થ્ય !

શ્રમણ ભગવન મહાવીરસ્વામીના નિર્વાણના અઢીસો વર્ષ પછીથી મળી આવતા ઉલ્લેખે પરથી સુરતની પ્રાચીનતા અને તત્સમયથીજ તત્ર જૈનોનું ગૌરવ સિદ્ધ થાય છે.

ગુજરાત સર્વ સંગ્રહના પાને ૨૭૫ માં તેના લેખક જણાવે છે-‘ ભગવાન મહાવીરના નિર્વાણના ૨૭૬ વર્ષ બાદ સંપ્રતિ રાજા હતા, તેમના વખતમાં રાંદેરમાં ચાર દેરાસરો બંધાવ્યા હતા.’

આર્થી રાંદેરની પ્રાચીનતા સિદ્ધ થાય છે, તેમજ જૈન ઇતિહાસ પ્રસિદ્ધ સંપર્ક. રાજા જ્યાં ચાર ચાર દેરાસર બંધાવે, તે પરથી ત્યાંની જાહોજલાલી પણ તેટલીજ સિદ્ધ થાય છે. જરૂર સુરત પણ તેથી પહેલાનું અગર તેટલા સમયનું તો છેજ એમ માની શકાય. વસ્તુપાલ તેજપાલના રાસના કર્તા પણ એ મંત્રીશ્વરોએ આ સુરતમાં ઋષભ-પ્રભુનું ચૈત્ય કરાવ્યાનું જણાવે છે.

રડતા આવેલા વેપારીઓને રાજા બનાવનાર એ સુરતના ઇતિહાસને વાણીવિલાસ માત્રથી કેમ ન્યાય આપી શકાય ! જગતના મોટા ભાગ પર સામ્રાજ્ય જમાવનાર હિંદની ખીટન શહેરસાહતના

ઇતિહાસનું નિરીક્ષણ સ્પષ્ટતાથી કરી એ રેયતે રાજ્ય મેળવ્યું.

સ્મૃત્તિ, સૌહાર્દ, સત્કાર, સુદાન, સખાવત, સેતોષ, સત્કર્તવ્ય, સહિષ્ણુતા, સહસ, સમૃદ્ધિ, શૌર્ય અને સમ્યક્ત્વાદિના સહકાર સંયુક્ત એ સુંદર સ્વર્ણીય સ્થલાની મુક્તકંઠે પ્રશંસા, લગ્નસમકાર નિરંતર વહન એવા આનંદદાયિની સરિતા તાપી નિરંતર ખાઈ રહી છે.

તાપી-સ્ત્રી સીતે વાંચે તો તાપી, વિપ્સી સીતા પિતા. ઉભયતઃ નિહારમાં આનંદમય એ તાપી પશુ ચમત્કૃતિ કેમ ન ધરાવે ! ચમત્કારક સ્થલ-સંસર્ગથી એ ઉદ્ભવ તરિની, ખજાર્ય પસચિહ્નિ પદ કેમ ન ધરાવે ! પદ ત્યાં ગુણનો સંયોગ સ્વાભાવિક.

સુરતને આંગણે વસંત છે, સદૈવ વસંત છે અને માટે તો તે સુ-રત કહેવાય છે. અનેક સદ્ભાવો-સદ્દ્રવ્યો-સુગંધિઓના સદૈવ સુવાસથી સદૈવ વસંત છે.

ઋતુ વસંતરાજ ખીલી અન્ય ખીલાવે,
સ્વર્ગ સંપિત્તને પૃથ્વી માંહી મીલાવે.

સ્મૃત્તિ-સુરતના ઐઠીવર્યોનો વ્યાપારજ ઝવેરતનો છે. રાજ્ય મહારાજાઓ, અમીર ઉમરાવોને શ્રંગારનાર સાહિત્યો પૂરા પાડનાર તો ઝવેરીઓજનો મોતી, માણિક, પાના, પોખરાજ, નીલમ, ગોમેદક, લક્ષ્મીના, હીરા, શનિ વિગેરે નંજોનું પાણી, જે અન્ય વધોવૃદ્ધો અને પ્રિયતાનીઓ પશુ પારખવામાં ખજા પડે તે પાણીદાર સુરતીઓનું

બીજા પણ પારખે બેસ્યોવ સુરતમાં મહિ સ્મૃદિ જરૂર વિસ્તાર
અર્થે વૃદ્ધિ મત છે. કેમ ન હોય ?

—હરિગીત: છંદ—

સ્મૃદિ મળે છે પુણ્યથી ને પુણ્યક્ષેત્રે વાપર,
સ્મૃદિ સદા સન્માનતી ઉત્થાસથી ચડી છાપર;
ફરકે 'ધ્વજ' જિનમંદિરે ફરકે 'ધ્વજ' નિજ મંદિરે,
માર્ગજ કરે રવિવર્ય તાણું એ પુણ્યની સિદ્ધિ ખરે.

માત્ર લાખ દોઢલાખ માણસની વસ્તી ધરાવતા આ શહેરમાં
જૈનોની સંખ્યા તો માત્ર ચાર પાંચ હજારનીજ. છતાંએ તેમાં
ચાલીસ ચાલીસ દેરાસરો તેમજ ઉપાશ્રયો-ધર્મશાળાઓ વિગેરે પણ
સારી સંખ્યામાં અને એ પણ આજનાજ એમ નહિ પણ ઘણા પુરાણા.
ગુજરાત સર્વ સંગ્રહના લેખક પડર માં પાનામાં લખે છે કે—

‘શ્રાવકના બેતાલીસ દહેરાસરો છે. તેમાં મહાવીરસ્વામીનું અને
આદિશ્વર ભગવાનનું એ બે દેરાસરો મોટા છે, તે બન્ને ગોપીપુરામાં
છે ને દોઢસો બસો વર્ષના છે. ત્રીજું શાહપુરમાં ચિંતામણી
પારસનાથનું છે.’

શાહપુરમાં આવેલા શ્રી દેરાસરજીમાંની શ્રી ચિન્તામણી પાર્શ્વ-
નાથ પ્રભુની ચમત્કારી મૂર્તિ વિષે વૃદ્ધ પુરોષો (સુરતના) જણાવે
છે કે અત્યારે મેરઝા સામે મસજીદ છે, તે પ્રથમ જૈન દેરાસર
હતું, જ્યાં આ મૂર્તિ હતી. મુસલમાનો બપોરે દેરાસર તોડવા આવ્યા,
ત્યારે એકઠમ દરવાજા બંધ થઈ ગયા. એક ગરીબ શ્રાવકને રાત્રે
એકું સ્પર્શ આવ્યું કે ‘ચિન્તામણી પાર્શ્વનાથની મૂર્તિ કુવામાં છે.’

૧. જિન મંદિરે 'ધ્વજ' ફરકાવનાર ને નિજ મંદિરે 'ધ્વજ' ફરકે છે.

ત્યાંથી બહાર કાઢી દેરાસર બંધાવી તેમાં પધરાવેલું તેણે સુરતમાં વિદ્યામાન યતિજીને તે વાત કરી. જરૂર યતિજી પણ ચમત્કારાદિ વિદ્યાસંપન્નજ હોવા જોઈએ તેમણે તે શ્રાવકને એક કાથળી આપી કહ્યું કે “તારે જોઈતા તમામ રૂપીયા આમાંથી મળશે, દેરાસર બંધાવ, પણ કદી કાથળી ઉંધી વાળીશ નહિ.” તરતજ કુવામાં તપાસ કરી, મૂર્તિ મળી. દેરાસર બંધાવ્યું. આજે એ કુવા દેરાસર-જીમાં મૌજુદ છે. કહે છે કે પેલી કાથળી અને કાડી કે જે વાણીયા પાસે પ્રથમ ધનમાં હતું તે પણ ત્યાં મૌજુદ છે.

ગુજરાત સર્વ સંગ્રહના લેખક પાના ૫૩૧માં લખે છે કે—

‘મેરઝા સામેની મસજીદની કબર ૧૪૫૦ માં ખુદાવિદખાને બંધાવી છે. કબરની પાસેની લાકડાની મસજીદ છે, તે શાહપુર મોહલ્લામાં જૈનનું દેવળ હતું. તે તોડીને તેમાંના સામાને બંધાવી.’

આ ઉપરથી સાબીત થાય છે કે આ દહેરાસર પન્નરમા સૈકાનું નો જરૂર હોયજ.

સુરતના લતાના નામ અને તેનો ઇતિહાસ પણ પ્રાચીન સ્મૃત્તિને સિદ્ધ કરે છે. નાણાવટીઓ કે જેઓ મોટા ભાગે જૈનોજ હતા, તેઓ જ્યાં વસતા તે નાણાવટ. સુરતના ગોપીપુરા અને નાણાવટ નામના વૈભવાન્વિત લતાઓના અસ્તિત્વ વિગેરે સંબંધમાં ગુજરાત સર્વ સંગ્રહના કર્તા પાના ૨૭૭-૭૮ માં દર્શાવે છે કે—

‘નાગર જમીનદારની વિધવા પોતાની નાની વયના દિકરા ગોપીને લઇને માછલીપીઠની આસપાસ રહી હતી, તેવામાં કંચની સુરજ શંદેરના નવાયતાની ઇતરાજથી હજ કરવાના વિચારથી ઝાઝ ઉપડતાં સુધી ત્યાં રહી હતી. કંચની સુરજ જતી વખતે લાખખોનું

ઝવાહીર ગોપીની માને સોંપી મધ હતી. કંચની પાછી આંખ્યા બાદ ગોપીની માએ તે જવાહીર પાછુ સોંપ્યું પણ તેણે તે લીધું નહિ. સુરજે મરતી વખતે પોતાની તમામ મીઠકત ગોપીની માને બક્ષીસ કીધી અને કહ્યું જે ‘મારી નામદારી વગેરે તેણું કંઈ કરજે.’ ગોપીના ધરની આસપાસની વસ્તીનું નામ ગોપીપુરા પડ્યું અને નાણાવટીઓ વસ્યા તે નાણાવટ.

ઉપરના ઉલ્લેખને દલીલૂત કરતી એવી પણ કથા ઉપલબ્ધ થાય છે કે-ગોપીએ સૂર્યપુરના તે સમયના બાદશાહેને સુરજનું નામ કાયમ રાખવા વિનવવાથી બાદશાહે તે કબુલ્યું. સૂર્યપુરનું થયું સુરજ, જે અપભ્રંશ થતાં છેવટે થયું સુરત. અસ્તુ. પ્રાચીન સમયથીજ સુરત સમૃદ્ધિમાન છે, દિનપ્રતિદિન તેનો વૈભવ વધતો જતો છે, સાથે સાથે સુરતનો પરમાર્થ પણ તેવોજ છે.

સૌંદર્ય—૩૫, લાવણ્ય અને સૃષ્ટિ સૌંદર્ય માટે સારાય ભારતવર્ષમાં કાશ્મીર વખણાય છે-નંદનવન ગણાય છે અને ગુજરાત-ગુજરાત તો એથીએ વધે. ઉપરના બાજુ સૌંદર્યો સાથે આંતર-સૌંદર્ય સંયુક્ત સુવર્ણ-સુગંધ-સંયોગવાળા ગુજરાતના ગૌરવની શી વાત !

એક કવિ ગુજરાતના ગૌરવને નીચે મુજબ ગાર્હ કૃતાર્થ થાય છે—

છે કલ્પતરુ દુનિયાતણું ને કામદુર્ગા દેશની,
ગુજરાત બીજી જાણીએ અમરાપુરી છે દેવની.

તથા

દેવતરુ ગુજરાત જમતનું,
ભાન કરાવે બ્રહ્મ કર્મનું.

‘પેલા’ ‘પાને’ ‘સાને’ ‘લાખાણા’ ‘કર્મ’ ‘ચોરના’ ‘લોભ’,
‘આદિસા’ ‘પરમે’ ‘સર્મ’ ‘આપણું’ ‘જીવતસુત’ છે એક.

—કવિ ત્હાતાત્હાણ બપોદેક

પ્રિય વાંચક! હમા કરશે. ‘સુજરાતનું’ નામ આવે તો સુજરાતની
તેના ઐતહાસનું ક્ષમણ કહાલ્યા વિના આગળ નજ વધી શકે.
એજ કવિશ્રી ગાય છે કે—

સુજરાત રતનની ખાણ છે, વાણી ખાણ એ હિંદી.

પણ બિના ખવેરી બાણવું, નથી એ ખાપની સહી.

અને એ ‘સુજરાતનું’ વંદનન સુરત છે.

બુદ્ધિ—

સુરત સૌંદર્યની વાત જઈ મૂછળે, સુરત સર્વોચ્ચ યાત્રિક જનને,
સુરત રહેલાણીઓ સાક્ષીને મૂક્ષિને, સિદ્ધ કરતા સદા એ વ્યયને.

સત્કાર—સુરતના સત્કાર માટે વિશેષ વર્ણનની આવશ્યકતાજ
નથી. ‘સુરતનું’ જમણું વખણાય છે. શાથી? સત્કારની સુંદર કલાથી.
પરસ્પરના અને અતિથી પ્રત્યેના સત્કારમાં એ કદી પશ્ચાત નથી.
અને આજની સજસતાની આ પ્રભુતાના મૂળમાંએ સુરતનોજ સત્કાર.
કાયમ ભોજનશાળા જેવી સંસ્થા, કો ત્યાંના સત્કારનેજ આભારી.
સામાન્યતઃ સત્કારના એ સંસ્કારીના સાધુ, સંતો, સજ્જનો પ્રત્યેના
સત્કારનું તો મૂછવુંજ શું?

સુદાન—દાનની પ્રવૃત્તિ તો સુરતની પોતાની અને કાયમનીજ.
આંગણે અને બહાર. જ્યાં જાઓ ત્યાં. સમાજમાં અને બેદલાવ
વગર સર્વત્ર. સુપાત્રે અને અનુકંપાએ.

અન્યત્ર—સપ્તક્ષેત્રને પોષવાનું તો સુરતનું સદૈવ આવશ્યક.

સખાવત—દાનપ્રવાહ તો કાયમજ. છતાં વિશિષ્ટ પ્રસંગે બંધા-
રણપૂર્વક વ્યવસ્થા કરવાને નિયત કરી આપવામાં આવતી રકમને
સખાવત કહેવાય છે. જીવતાંએ સખાવતો થાય છે, મરતી વખતે
પણ કહેવાય છે. સખાવત એ સ્મારક રૂપમાં પણ હોઈ શકે છે.
સુરતે નાની મોટી, ખાનગી અને જાહેર, આંગણે અને બહાર બધે-
સખાવતોમાં પણ મોટો ફાળો આપ્યો છે.

સુરતના દાન તથા સખાવતો તરફ જોતાં સુરતે માત્ર સદ્ધર્મી
વાત્સલ્યજ નથી કર્યું કિન્તુ વિશ્વવાત્સલ્યમાં પણ એ અડગ ઉભું
રહી સર્વવ્યાપક બન્યું છે. પહેલાં પણ સુરતની એજ પરિસ્થિતિ
હતી અને આજે પણ એ એવુંજ અડગ છે.

ગુજરાત સર્વ સંગ્રહના લેખક પાને ૨૯૦ માં લખે છે—સને
૧૮૦૪ માં મોટો દુકાળ પડ્યો. ચોમાસું આવતાં સુધી એ દુકાળમાં
ત્રિવાડી શ્રીકૃષ્ણ, અબુનજી, ભણુશાલીજી અને ન્યાસયદ્વકાજી વિગેરે
શાહુકારોએ બહો ધર્મ કરી ગરીબોને જીવાડ્યા !

મતલબ દરેક પ્રસંગે સુરત કર્તવ્યપરાયણ રહે છે.

સંતોષ—છતાંએ સંતોષના પોષણમાં એ સમજી શક્યું છે.
માત્ર કામથીજ કામ. નામ અને વાહવા કહેવરાવવાના વલખાં માત્ર-
વામાં માથું નહિ મારતાં મુંગે મોટે કામ કરવામાંજ સંતોષ માને છે.

સત્કર્તવ્ય—સુરતમાં ચાલતી સંસ્થાઓ (કેળવણીની, સંતા-
ની, આરોગ્ય વિગેરેની) એજ પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ. સત્કર્તવ્યમાં સર્વ

પ્રવૃત્તિ એજ માનવજીવનની મહત્તા અને તેજ લક્ષ્મી મેળી એ પ્રમાણ.

જૈનસાક્ષર ડાહ્યાભાઈ ધોળશાસ્ત્ર કહે છે કે—

મળ્યું બહુ ધન, રૂપાણું બદન, કે વિદ્યા પ્રસન;
કર્યો પરમાર્થ તો તો જાણ્યું મળ્યું એ પ્રમાણ.
મધુ સંચય કરી મરી રહ્યો, મદમાં ભ્રમર અજાણ;
ના દીધું ના ભોગજ્યું, નાહક ખોયો પ્રાણ.
ગાંજ્યું વાદળ જળ ભર્યું, વરસ્યું ન વાહ્યું ચૂપ;
પવન ઝપાટે ઝાડીયું, ભાંગી ન કોઇની ભૂખ.

લક્ષ્મીની ગતિજ ત્રણ છે. દાન-ભોગ અને છેવટે નાશ.

સહિષ્ણુતા—જલપ્રલય, અનલપ્રલય, ધાડ, લૂટફાટ વિગેરે સામે સુરતનું સ્થૈર્ય એની સહિષ્ણુતાને આભારી છે, તેવીજ રીતે ‘ત્રેયાંસિ બહુ વધ્નાનિ’ એ ન્યાયે સતત ત્રેયઃપ્રવૃત્તિમાં પણ વિઘ્ન પરંપરાની સામે પણ સહિષ્ણુતા ગુણવર્ડેજ સુરત શોભે છે અને વિજય મેળવે છે.

સાહસ—સુરત સહિષ્ણુ છે માટે કાયર છે એમ નહિ, સાહસ તો સુરતીઓનુંજ. ઝવેરાતનો વેપાર સાહસિકોજ કરી શકે છે, ખીલવી શકે છે, જીરવી શકે છે. સુરત અને મુંબઈ ઉભયસ્થલે સરખી રીતે નિવાસ કરવો, એ સાહસ વિના કેમ બને ! જલપ્રલયથી ટેવાયેલી એ સાહસિક પ્રજા અરબસ્તાન, ઇંગ્લાંડ, અને પારિસ પર્યંત પહોંચી છે. પારિસ પણ યુરોપમાં સૌંદર્યસ્થળ ગણાય છે.

સૌંદર્ય સૌંદર્યને શાયે સતે સ્વસૌંદર્યને સાચવે, બચાવે, ને વધારે એ સાહસથીજ અને. સાહસથીજ લક્ષ્મી મેળવે અને સાહસ-થીજ વિવેકતાપૂર્વક વાપરે. પુણ્યક્ષેત્રો સતત પોષે. સાહસનાજ એ શુભ પરિણામ. શ્રદ્ધા, સાહસ, ચંતોષ અને સદ્ગુણ એજ શ્રી (લક્ષ્મી) સંપત્તિને અંપ્રાપ્ત કરવાના, સ્થિર રાખવાના, અને સદૈવ વધારનારા સચોટ સાધનો છે.

સાહિત્ય—સુરતમાં ચાલતી શાળાઓ, ધાર્મિક કેળવણી માટેની પાઠશાળાઓ, કેળવણીના પ્રચાર માટેની ત્યાંની યોજનાઓ, ઓર્ગેના, વાંચનાલયો, પુસ્તકાલયો, જ્ઞાનભંડારો આ બધું સુરતના સાહિત્યપ્રેમને પ્રત્યક્ષ કરે છે. સાહિત્ય સેવા કરનાર સુરત એટલેજ સાહિત્ય મૂરત. ‘યાહોમ કરીને પડો કનેહ છે આગે’ એ કાવ્યધી ઓળખાતા શૈયરસપ્રેરક પ્રસિદ્ધ કવિ નર્મદ પણ આ સુરતનાજ.

શૌર્ય—ઈતિહાસ પ્રસિદ્ધ સુરતનું શૌર્ય તો સર્વને વિદિતજ છે. શ્રેયઃપ્રવૃત્તિમાં સતત સ્થિરતા, વિદ્ન પરંપરાઓ સામે અચૂક વિજય આ બધું કાંઈ શૌર્ય વિના થોડુંકજ અને છે. સુરતના કવિરાજ નર્મદને પણ શૌર્યસજ વિશેષ પસંદ પડ્યો છે ને !

સમ્યક્ત્વ—સુરત અને સમ્યક્ત્વ જાણે કે અભિન્નજ ન હોય તેમ ત્યાંની સતત શ્રેયઃપ્રવૃત્તિ સૂચન કરે છે. સાધુ સત્કાર, સંજ્ઞન સત્કાર, શ્રુત સત્કાર, કાંઈ સમ્યક્ત્વ વિના સંભવે ! શાસનરાગ, શાસનધમ્મ—સતત શાસન સેવામાં અપનાવવામાં સુરત પશ્ચાત્ નથી.

આ બધાનો સહકાર—સહકારરૂળના આસ્વાદને ચખાડે એમાં આશ્ચર્યજનક શું !

સુરતની સત્તત શ્રીમદ્ભવનિભોનું (સંસ્થાપના)

સંક્ષિપ્ત વર્ણન.

૧. શ્રી સ્વસામંત જૈન વિદ્યાશાળા તથા જૈન મોડિંગ, ગોપીપુરા.
૨. ઝવેરી નગીનચંદ ઘેલાભાઈ જૈન હાઈસ્કૂલ, ગોપીપુરા.
૩. શ્રી જૈન વિદ્યાર્થી આશ્રમ, વડાયૌડા.
૪. શેઠ ધરમચંદ ઉદ્યમચંદ જૈન એજ્યુકેશન ફંડ.
૫. શેઠ. મુલાબચંદ સ્વયંચંદ સ્કેલરશીપ ફંડ.
૬. શેઠ કલ્યાણચંદ નવલચંદ જૈન પ્રેસ ફંડ.
૭. વડાયૌડા જૈન વિદ્યાશાળા.
૮. શ્રી મોહનલાલજી જૈન પાઠશાળા.
૯. શેઠ ભુગભાઈ નવલચંદ જૈન પાઠશાળા.
૧૦. છાપરીયા શેરી જૈન પાઠશાળા.
૧૧. સગરામપુરા શ્રી સિદ્ધિવિજય જૈન પાઠશાળા.
૧૨. નવાપુરા શ્રી જૈન પાઠશાળા.
૧૩. શ્રી જૈન વનિતાવિશ્રામ.
૧૪. ઝવેરી બાલુભાઈ અમચંદ જૈન કન્યાશાળા.
૧૫. શ્રી જૈન તત્વખેત્ર પાઠશાળા.
૧૬. શ્રી જયંતર સાન ઉદ્યોગશાળા.
૧૭. શ્રી દેવચંદ લાલભાઈ પુસ્તકોદ્યાર ફંડ અને શ્રી આમ-
મોદય સમિતિ.
૧૮. શેઠ નગીનચંદ મનુભાઈ જૈન સાહિત્યોદ્યાર ફંડ.

૧૯. શ્રી વિજયકમલસૂરીકેશરજી પ્રાચિન હસ્તલિખિત પુસ્તકો-
ક્રાંતિ કંડ.

૨૦. શ્રી જૈન સંહિતા કંડ.

૨૧. શ્રી જૈન આત્મક પુસ્તકોસમ.

૨૨. શ્રી મેહતાલાલજી રમનભંડાર.

૨૩. શ્રી જીનદત્તસૂરિ જ્ઞાનભંડાર.

૨૪. શ્રી હુકમમુનિજીનો જ્ઞાનભંડાર.

૨૫. શ્રી દેવસુર ગચ્છનો સંગ્રહ.

૨૬. શ્રી આનસુર પુસ્તક સંગ્રહ.

૨૭. શ્રી સીમંધર સ્વામીનો ભંડાર.

૨૮. શ્રી વડાચૌડા જ્ઞાન ભંડાર.

૨૯. શ્રી મગનભાઈ પ્રત્યયકંદ આયમેરી અને વાંચનાલય.

૩૦. શેઠ ધેલાભાઈ લાલભાઈ ઝવેરી કેશર અશાસ કંડ.

૩૧. શ્રી સુરત, ધરમચંદ ઉદયચંદ જૈન જીર્ણોદ્ધાર કંડ.

૩૨. શેઠ નગીનચંદ મંછુભાઈ વ્યાયામશાળા.

૩૩. શેઠ નગીનચંદ મંછુભાઈ જૈનશ્વેતાંબર આરોગ્યભુવન, સુરત.

૩૪. શેઠ મંછુભાઈ જીવજીવચંદ જૈનશ્વેતાંબર આરોગ્યભુવન,

મહાસ-મંજીભાઈ પાસે.

૩૫. શેઠ સૌભાગ્યચંદ માલોકચંદ જૈનશ્વેતાંબર આરોગ્યભુવન
અમાસી.

૩૬. શ્રી સુરત જૈન ભોજનશાળા.

૩૭. શ્રી જૈન સહાયક કંડ.

૩૮. મરહુમ શેઠ નગીનભાઈ ઘેલાભાઈ તરફથી વાસુપૂજ્ય સ્વામીના દેરાસરની વરસગાંઠના દિવસે વૈશાક શુદી ૬ના રોજ થતા સાધર્મીવાત્સલ્યનું ટ્રસ્ટી ફંડ.
૩૯. શેઠ પ્રલયંદ કલ્યાણચંદ તરફથી લાઈન્સમાં દેરાસરની પ્રતિષ્ઠાની વરસગાંઠને દીવસે વૈશાખ શુ. ૧૦ ના રોજ સાધર્મીવાત્સલ્ય.
૪૦. શેઠ રૂપચંદ લલ્લુભાઈ તરફથી કતારગામની પ્રતિષ્ઠાને દિવસે વૈશાક સુદી ૧૩ ના રોજનું સાધર્મીવાત્સલ્યનું ટ્રસ્ટડીઝ ફંડ.
૪૧. શેઠ નેમચંદ મેલાપચંદ તરફથી તેમના બંધાવેલા શ્રી અનંતનાથજીના દેરાસરજીની વરસગાંઠને દીવસે જોઠ સુદી ૬ ને દીવસે થતું સાધર્મીવાત્સલ્ય.

ઝહેર જનસેવા

૪૨. શેઠ રાયચંદ દીપચંદ કન્યાશાળા.
૪૩. શેઠ પ્રેમચંદ રાયચંદ ધર્મશાળા.
૪૪. ઝવેરી નગીનચંદ ઝવેરચંદ ઇન્સ્ટીટ્યુટ.
૪૫. શેઠ. નેમચંદ મેલાપચંદ નર્સીંગ હોમ.
૪૬. શેઠ મગનલાલ ધનજીભાઈ હોસ્પિટાલ.
૪૭. ઝવેરી નવલચંદ હેમચંદ દેશી ઔપચાલય.
૪૮. શ્રી સુરત પાંજરાપોળ.
૪૯. શ્રી જીવદયા ફંડ.

વિગેરે—

સિવાય અશકતાશ્રમ અને રક્તપિત્તિયા આશ્રમને પણ જૈન શ્રેષ્ઠીવર્યો આગેવાનીભર્યો ભાગ લઈ મદદ કરી રહ્યા છે. આ સિ-

વાય ખીજું તો ધણુએ હશે. સુરત બહારના લેખકના હાથે ન્યૂનતા રહેજ અને તે ક્ષાંતવ્ય.

સુરતમાં ૨૬ ઉપાશ્રય, આશરે ૯-૧૦ સ્વર્ણશાળા-ને ૪૬ જિ-નેશ્વર ભગવાનના ચૈત્ય છે.

પ્રિય વાંચકવંદ ! આ ઉપરથી જોઈ શકાય છે કે સુરતની પરમાર્થ પ્રવૃત્તિ કેટલી વિસ્તૃત છે. હજારો અને લાખોની રકમોના ફંડો તો ત્યાં સહજ હોય છે. જૈન જૈનેતરના ભેદભાવ વગરની ત્યાં સર્વવ્યાપક પરમાર્થ પરાયણતા અનુકરણીય છે.

માત્ર સુરતમાં એમ નહિ પણ શ્રી સિદ્ધાચળ, ગીરનારજી, સમ્મેતશીખરજી, આણુજી, કેશરીયાજી વિગેરે તીર્થસ્થલોએ પણ એમનો દાનપ્રવાહ ચાલુજ. સુરત બહારના ગુરૂલો, બોડીંગો, પાંજરા-પોળો. ઉપાશ્રયો, ચૈત્યો વિગેરેને સુરતની સહાય હોયજ.

સુરતને આંગણે તો આશાજ એ અભંગ દારવાળા સુરત ક્ષેત્રની બલીહારી.

સુરત એ કાંઈ મુંબઈ, કલકત્તા કે અમદાવાદ જેટલી વસ્તી-વાલું મોટું શહેર નથી. તાપી નદીના તીરે આવેલું એ સુરત બંદર પ્રથમ જણાવવામાં આવ્યું છે કે માત્ર લાખ દોઢ લાખની વસ્તી ધરાવે છે, જેમાં જૈનો તો નામનાજ. માત્ર ચાર પાંચ હજાર છતાં આ બધી સતત શ્રેયપ્રવૃત્તિઓની પરંપરા ખરેખર આશ્ચર્ય પમાડે છે; પણ કાર્યસિદ્ધિ કાંઈ સામગ્રીની વિશાલતામાં નથી પણ પુરુષાર્થમાં છે.

— શિખરિણી ૭૬ —

વિજેતવ્યા લક્ષ્મી ચરણતરણીયો જલનિધિ
 વિવેકઃ વૈલેક્ષ્યો રણભુવિસહાયશ્ચકપયઃ
 તથાપ્યેકોરામઃ સકલ મજય દ્રાક્ષસંકુલં
 ક્રિયાસિદ્ધિઃસત્ત્વે વસ્તુતિમહત્તાં નોપકરણે.

ભાવાર્થ—જીતવ્યાની લંકા જેવી નગરી છે, આડો વીર
 રહેશે. સમુદ્ર પગપડે તરવડો છે, સત્ત્વ દ્વંશમુખપ્રેર સમય છે, સમગ્ર
 ભૂમિમાં સહાય કરનાર સૈન્યમાં વંદન્યો છે તે પશુ એક રાજા
 આખા રાક્ષસ કુલને જીત્યું. એટલે રહસ્ય એ છે કે મહાપુરુષોને માટે
 કાર્યસિદ્ધિ ઉપકરણોમાં—સામગ્રીમાં કે તેની વિશાલતામાં નથી પણ
 સત્ત્વમાં છે. શ્રી રામચંદ્રના એ યશોગાન લટકાળા કવિ મોહનવિજય-
 જીએ પણ સતી નર્મદાના રાસમાં ગાયેલ છે કે—

દાનવરાય અટકા વંકા, સૂર પણ ધરતા શંકા;
 દક્ષશ્ચિએ રૂઢ કંકા, કંકા કીધી પંકા.

અતએવ કાર્યસિદ્ધિ પુરુષાર્થમાં છે.

સુરતની આ બધી વૈભવવાડીનું વિશેષતઃ ક્યાં દર્શન થાય ?
 ક્યાં વિભાગમાં દ્રષ્ટિગોચર થાય કે જોઈને આપણે સુરતનું પણ નંદન-
 વન કહી શકીએ. વનમાં વન ને વનમાં વનની વાતોમાં કાંઈ પિરમય
 થવા જેવું નથી.

એક હિંદી કવિ કહે છે કે—

તત્ત્વ વિનોદકી આતમે, આત આતમે આત;
 જ્યું કેલે કે પાતમે, પાત પાતમે પાત.

ગોપીપુરા અને નાણાવટા જેને સંબંધમાં જે આ ઉપલબ્ધ થાય છે તે પ્રથમ જણાવવામાં આવેલ છે જે સ્પષ્ટ છે એ સ્થળોનું અર્થરહસ્ય આપી રહ્યા છે, અને એ સ્થળોને સુરતના નાંદનવનની ઉપજા આપી શકાય. ત્યાંના શ્રેણીબદ્ધ એક સરખા વૈલ-વસ્ત્રિત મકાનો સ્વર્ગલક્ષિની અંબી કરાયે છે. વૈલવવાડીના એ પુરુષમણી મહારાજો સખા શિંચન વડે વાડીને વિકસર કરે છે. જાણે ગુણનિર્દશનાથજી હોયની તેમ ત્યાંના મહેલના નામ પથ્ય એવાંજ. સુત્રીમના વંશજો છીએ એવું સત્તલ સમસ્ત રાખવાજ હોયની તેમ આસવાલ મોહલો વિગેરે નામ છે.

આજળ આવી ઋદ્ધિસ્મૃતિ છે એમ નથી. અસલથીજ છે. પરમપૂજ્ય ઉપાધ્યાયજી મહારાજ શ્રીમદ્ વિનયવિનયજી જેન મેઘદ્વત (ઈન્દુદ્વત) માં સુરતના ગોપીપુરાના વૈલવેને નીચે મુજબ વર્ણવે છે—

‘ગોપીપુરામાં આવકનો એક મોટો ઉપાશ્રય છે. તેમાં વસતા આવકોના લક્ષ્મીના ભંડારો કૈલસ પર્વતની તુલ્ય છે. દેવગુરુ ધર્મની અભિરૂચીવાળા તે આવકો ત્રિપુલ વૈલવક્ષણી છે. જગતને માનનીય છે. આકાશમાં ચંદ્રની જેમ ગોપીપુરામાં આ ઉપાશ્રય શામે છે કે જેની ભીંતોમાં સ્ફટિક જડેલાં છે, જેનો પ્રકાશ કોટડીમાં પડે છે. તે ઉપાશ્રયના દરવાજા આગળ આવકોના અનેક રથ-હાથી-ધોડા વિગેરે હાજર હોય છે કે જે ઠાઠમાડથી તેઓ વ્યાખ્યાન સાંભળવા આવે છે વિગેરે—’

અતએવ સદૈવ ઋદ્ધિમાન એ લક્ષ્મીને સુરતના નાંદનવન ખણી શકાય.

જિનેશ્વર ભગવાનના મુદ્દર ચૈત્યો પણ આ લતામાંજ વિશેષતઃ આવેલા છે.

શ્રી સુરત ચૈત્ય પરિપાટી નામના આ ન્હાનકડા ગ્રંથના પ્રવેશ દ્વારમાં સુરત ક્ષેત્ર સંબંધે આટલી સંક્ષિપ્ત વિચારણા અસ્થાને નહિજી બાધાય.

જે જિજ્ઞાસુઓને તત્સંબંધે વિસ્તારથી જાણવા વૃત્તિ હોય; ઉપરની શ્રેય-પ્રવૃત્તિઓ કાના ઉપદેશથી શરૂ થઈ, કોણે સ્થાપી, કયારે ચાલુ થઈ, કેટલા કંડથી, તેના કાર્યવાહકો કોણે, વ્યવસ્થા યોજના વિગેરે સંબંધે માહિતી મેળવવી હોય, તેમજ સુરતના પ્રાચીનત્વ વિષે, વસ્તી વિષે તેમજ ખીજી કેટલીક ખીનાઓ વિષે સવિસ્તર જાણવું હોય, તેઓને,

“સુરતની જૈન ડીરેક્ટરી”

સાઘંત અવલોકન કરવાની ખાસ ભલામણ છે.

એ ગ્રંથ આ સીરીઝના પુષ્પ ૧ લા તરીકે પ્રગટ થયેલ છે. પુષ્પ નામ યથાર્થ છે. પરિમલ પ્રસારાવે તે પુષ્પ અને પરિમલ જણા-સુઓને ક્રમશઃ પુષ્પોની જરૂર છે. ‘પુષ્પ ૧ લું’ એ શબ્દોજ પુષ્પમા-લાની પ્રતિતી આપે છે જે પરિણામ લવિષ્યમાં સુદૈવયોગાત જોઈ શકાશે.

આ પ્રવેશદ્વારને સમેટતાં કવિ ન્હાનાલાલ અળદેવના શબ્દમાં નીચેની શુભેચ્છા મળે રહી આગળ ગ્રંથ-વિષય-પરત્વે યથામતિ યથાશક્તિ લખું છું.

અમર રહો અમ અમરપુરી સમ—

નંદનવન વાડી—

આ ગુજરાતની વાડી.

ઐત્ય સંબંધી વિચારણા.

શ્રી શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથાય નમઃ

શ્રી

સુરત-ચૈત્ય પરિપાટી.

મંગલાચરણ.

મંગલં ભગવાન વીરો, મંગલં ગૌતમ પ્રમુ.

મંગલં સ્થૂલિભદ્રાચા જૈન ધર્મોસ્તુ મંગલં.

ત્રિશક્તિનંદન વીરને, નમી સદ્ગુરુ આનંદ,

નમી નમી શારદ ચરણમાં, લખું સ્વપર આનંદ.

શ્રી મંગલકારી સદા, શ્રી માટે શ્રી હો !

શ્રી પતિ શ્રીથી ચેતને, શ્રીપતિ સાચા હો.

શ્રી સુરત ચૈત્ય પરિખાટી.

:: પ્રકરણ ૧ લું ::

—સુરત—

ચોર્યાશી તાલુકાનું તાપી નદીને તીરે આવેલું મુખ્ય શહેર સુરત (સુરત બંદર) છે. મુંબઈથી વીરમગામ સુધીની બી. બી. એન્ડ. સી. આઈ રેલ્વે દ્વારા સુરત મુંબઈથી ૧૬૭ માઈલના અંતરે છે. કુદરતની અનેક આફતો તેમજ ચોરી, લૂંટફાટ, ધાડ વિગેરેની સામે અડગ ઉભું રહેલું એ સુરત ઇતિહાસ પ્રસિદ્ધ છે. જગતના મોટા ભાગ પર રાજ્ય કરતી શ્રીટીશ સલ્તનતનું વ્યાપાર મુદ્દર્ત પણ આ સુરતથીજ થતું હતું. ઇ. સ. ૧૬૨૨માં ઇસ્ટ ઇન્ડીયા કંપનીએ પ્રથમ કોઠી આ સુરતમાં નાખી, જે વખતે હિંદમાં મોગલ શહેનશાહત હતી. જેમ સુરતનું અસ્તિત્વ પુરાણા સમયથી છે તેમજ સુરતના જૈનોની બહોજલાલી અને બહોર જનસેવા પણ પુરાણા સમયથી અદ્યાપિ પર્યંત અડગ રીત્યા છે. જે સુરતનું અસ્તિત્વ સંપ્રતિ મહારાજના સમયમાં હોય અગર તેથી પણ પ્રાચીન હોય તે સુરતની તથા ત્યાંના જૈનોની બહોજલાલી કંપની સરકારના શરૂઆતના અમલ સમયે પણ હોયજ. નગરશેઠ લાલદાસભાઈ કંપની સરકારના દલાલ

નીમાયા જેમના પુત્ર નગરશેઠ જગન્નાથલાઈને કંપની સર-
કારે સોનાનો ચાંદ અને ત્રણ હજાર ઘોડેસ્વારની સુબેદારી
આપી હતી. એ સમયે દીલ્લીના બાદશાહ તરફથી નીમ-
ચેલા સુબાઓ સુરતમાં રાજ્ય કારભાર કરતા પણ જો તે
નાલાયક હોય તો તેને બરતરફ કરવાની સત્તા સુરતના
ચાર આગેવાનોને આપવામાં આવી હતી જેમાં નગરશેઠ
જગન્નાથલાઈ અને ભણુશાલીજી મૂખ્ય હતા. જેઓ ઉભય
જૈન હતા. આ ઉપરથી નગરશેઠાઈ જૈનોની અને રાજ્ય
વહિવટમાં જૈનોની સત્તા હતી એ સિદ્ધ થાય છે. તેમનાજ
વંશમાં આજ પણ નગરશેઠાઈ છે. શ્રીયુત બાબુલાઈ ગુલા-
મલાઈ આજના (હાલના) નગરશેઠ છે.

જેમ સ્મૃદ્ધિ માટે તેમજ દાન અને સખાવતો માટે
પણ સુરત મશહૂર છે. સુરતની સખાવતો સર્વત્ર છે. દાનવીર
શેઠ પ્રેમચંદ રાયચંદના નામથી આખોએ દેશ સારી રીતે
જાણીતો છે. એ સખાવતે બહાદૂર શેઠ સુરતનાજ, ગુજરાતના
પાટનગર-રાજનગર-અમદાવાદમાં પણ શેઠ પ્રેમચંદ રાયચંદ
ટૂંનીંગ કોલેજ છે. તે શિવાય મુંબઈ તેમજ અન્ય તીર્થ-
સ્થળોમાં તેમની સખાવતો-તેમની દાનપ્રિયતાના સાદર નમુ-
નાઓ મોબુદ હોય તો સુરતમાં તો વિશેષતઃ હોય તેમજ
આશ્ચર્યજ શું ! તેમના જીવનમાં એક કરોડ જેટલી ગંભીર
ચક્રમની સખાવત કરનાર એ શ્રેષ્ઠીવર્યની માતૃભૂમિ આ સુરતજ

એશક ! સુરત કાંઈ બહુ મોટું શહેર નથી. સુરતની વસ્તી માત્ર લાખ દોઢલાખની તેમાં જૈનો તો જુજ, એટલે ચાર-પાંચ કે બહુ તો છ હજારની. એટલી જુજ વસ્તીના જૈન મહર્ષિકોનો પુણ્ય-વૈભવ એજ તેમની વિશાલ સર્વ-વ્યાપી પરમાર્થ પ્રવૃત્તિ ઉભય અન્યોન્ય કારણ છે.

મળે છે પુણ્યથી લક્ષ્મી, ટકે છે પુણ્યથી લક્ષ્મી;
વધે છે પુણ્યથી લક્ષ્મી, સફળ એવી સદા લક્ષ્મી.

દેરાસરો (૪૬) ઉપાશ્રયો (૩૫) ધર્મશાળાઓ (૧૦-૧૨) ઝોડીંગો (૨) પાઠશાળાઓ (૮-૧૦) લોજનશાળા, વનિતા વિશ્રામ, વાંચનાલયો, પુસ્તકાલયો, સદાવ્રતાલયો, ઔષધાલયો, સ્કોલરશીપ ફન્ડો, પાંજરાપોળ વિગેરે સર્વના ઉપકારક એવી અનેક શ્રેયઃ પ્રવૃત્તિને સુરતના જૈનો નીભાવે છે.

સુરતના જૈનો મોટે ભાગે સાહસિક કવેરીઓ છે, અને શ્રદ્ધાન્વિત તેઓ જરૂર પોતાની લક્ષ્મીનો સદુપયોગ કરી રહ્યા છે.

જે સુરતમાં અનેક પ્રકારની પરમાર્થ પ્રવૃત્તિઓ સતત ચાલુ છે તે સુરતમાં મુકિતનગર લઈ જવાના બમીન તુલ્ય, શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનના ૪૬ ચૈત્યો છે. ઘર દેરાસર જુદાં કે જેને ગણતાં કુલ ૧૦૦ થાય.

દેવ વિમાનોને પણ ભૂલાવે તેવાં, આરાધકોની ઉર્ધ્વ-
ગતિની ખુશાલીમાં નૃત્ય કરતી રવિરથનું પ્રમાર્જન કરતી
ધ્વજચોથી અને ગગન ચુંબિત સુવર્ણ કળશોથી સુશોભિત
શ્રી જિનચૈત્યોથી સ્વર્ગભૂમિ સમાન શ્રી સુરત સદૈવ જય-
વંત વર્તે છે. પ્રભુશાસનના વિજયનાદના ઘડો નિરંતર એ
ચૈત્યોમાં વાગી રહ્યા છે. ભવસાગરમાં પ્રવહણુ સમાન
શ્રી જિન ચૈત્યોની નિરંતર પૂજા ભક્તિ વડે દેવમહોત્સવોની
સ્મૃદ્ધિની પ્રતિસ્પર્ધા કરતું સુરત સદૈવ જયવંત વર્તે છે.
વંદન હો એ ચૈત્યોને. વંદન હો તીર્થભૂમિ તુલ્ય એ ક્ષેત્રને.

:: પ્રકરણ ૨ શું ::

ચૈત્ય-(મૂર્તિપૂજા વિચાર)

ચૈત્ય એટલે શ્રી જિનેશ્વર લગવાનની પ્રતિમા (જિન-
ખિંબ) તેમજ શ્રી જિનાલય થાય છે. જેઓ મૂર્તિને નથી
માનતા તેઓ ચૈત્ય શબ્દને ક્ષવતા અર્થમાં ફેરવ્યા કરે છે.

ચાલુ સમયમાં તમામ સંપ્રદાયો તરફ એક સામટી
નજર નાંખતા દેખાય છે કે પ્રભુપૂજાને અંગે બે વર્ગ છે.
એક મૂર્તિ તથા મૂર્તિપૂજાને માનનારો (Idolator)
તથા બીજો તેને નહિ માનનારો (Non-idolator) જો કે
તે નહિ માનનારો વર્ગ પણ જુદા જુદા આકારનું આલંબન
તો ધરાવે છેજ. આલંબન વિના તો કાર્યસિદ્ધિ છેજ નહિ
જેની વિચારણા આ સાથે થાય છે. મૂર્તિને નહિ માનનારો
વર્ગ માત્ર નહિ માનીનેજ શાંતિ ધારણ કરી શકતો નથી
પણ જોઈએ છીએ કે તેના સતત વિરોધમાંજ તે પ્રભુ-પૂજા
માને છે. અસ્તુ. આપણે સામાન્યતઃ કેટલીક દલીલોની યુક્તિ
યુક્ત વિચારણા કરીએ.

એમ કહેવામાં આવે છે કે પ્રભુ પૂજા હોય-પરમાત્મ
પૂજા હોય, એનાથી પરમાત્મપદ મલી શકે પણ મૂર્તિપૂજાથી
શું ? મૂર્તિપૂજાથી શું એટલે મૂર્તિનીપૂજાથી શું વળે ? પણ

મૂર્તિપૂજનો વાસ્તવિક આ અર્થજ નથી. સંસ્કૃત વ્યાકરણના નિયમાનુસાર સમાસોત્પન્ન આ “ મૂર્તિપૂજ ” શબ્દનો અર્થ થામવા ત્રણ પ્રકારે પ્રથક્કરણ કરી શકીયે અને પછી રહસ્ય મેળવવા જ્ઞાસા હોય તો જરૂર મેળવી શકીયે.

મૂર્તિથી પૂજ, મૂર્તિની પૂજ અને મૂર્તિમાં પૂજ આ ત્રણ પ્રકારના અર્થ મૂર્તિપૂજના થઈ શકે. મૂર્તિથી પૂજ એટલે મૂર્તિના સાધન વડે પરમાત્માની પૂજ પરમાત્માની પૂજનું મૂર્તિ એ અસાધારણ કારણ-પરમ ઉપકારી સાધન. અતએવ પરમાત્માની પૂજને માટે-મૂર્તિથી પરમાત્માની પૂજને માટે મૂર્તિ પૂજ-મૂર્તિની પૂજ કરાય છે; અથવા મૂર્તિમાં પરમાત્માની પૂજ કરીયે છીયે. મૂર્તિમાંજ પરમાત્માનું આરોપણ કરીને મૂર્તિપૂજ કરાય છે. અગર જો મૂર્તિનીજ પૂજ થતી હોત-પાષાણનેજ પૂજવામાં આવતો હોત તો તેની આગળ થતા ચૈત્યવંદનો-સ્તવનો-સ્તુતિઓ આદિ વિધિપૂર્વકની પ્રાર્થનાઓમાં એમજ બોલાત કે—

“ હે મૂર્તિ ! તું સુંદર છે, સારા કારીગરના હાથે ઘસાયેલી છે, મનોહર આકારવાળી છે, સુલાયમ પાષાણની બનેલી છે, અગર કિંમતી ધાતુની છે કિંવા સ્ફટિકાદિક રત્નની પ્રકાશમય છે વિગેરે—”

પણ ત્યાં તો ઋષભદેવથી લઈ ભગવાન મહાવીર વિગેરે

તીર્થંકર દેવો-જિનેશ્વર દેવોનીજ સ્તુતિ થાય છે, અથવા તો જેઓ જે દેવને માનતા હોય તેની તેની પ્રાર્થનાઓ અગર સ્તુતિઓ થાય છે, એટલે એ સિદ્ધ થાય છે કે વાસ્તવિક રીત્યા પરમાત્મ પૂજા થાય છે અને એ પરમાત્મપૂજનું મૂર્તિપૂજા એ અસાધારણ સાધન છે. જેઓ વ્યાકરણ વિચાર મુદ્ધિમાં વિચારી શકે તેઓજ તત્ત્વ-નિર્ણયાનંદ ક્ષેત્રમાં વિહરી શકે છે. અતએવ મૂર્તિપૂજાથીજ પ્રભુની પૂજા, ધ્યાન, લય વિગેરે થઈ શકે છે. એમ શંકા કરવામાં આવે છે કે અમૂર્તિમાન-અશરીરી-નિરાકાર પ્રભુનું ધ્યાન સાકાર મૂર્તિથી કેમ થઈ શકે ? તેઓનેજ એ પ્રશ્ન કરવામાં આવે કે ત્યારે ભલા બતાવો તો ખરા કે એ નિરાકાર પરમાત્માનું ધ્યાન-સ્તુતિ વિગેરે કેમ-કેવી રીતે કરો છો ?

“ હે પ્રભુ ! તું નિરાકાર છે, નિરંજન છે, અચિંત્ય છે, અનંત દયાળુ છે, ” વિગેરે. આ શબ્દો એ શું છે ? નિરાકાર પરમાત્મા સાકાર શબ્દોથી પામવામાં વાંધો ન હોય તો મૂર્તિમાંજ વાંધો કેમ ? હૃદયમાં ધ્યાન ધરો ત્યાં પણ જરૂર કોઈ પણ પ્રકારનો આકાર તો ખડો થવાનોજ. આકાર માન્યા વિના છુટકોજ નથી. “ ઝંકાર ” નું ધ્યાન ધરાય અને તેમાંએ પરમાત્મત્વની લાવના રહે તો “ ઝંકાર ” એ શું છે ? અક્ષરમૂર્તિ કે કાંઈ બીજું ? સાકાર કે નિરાકાર ? જડ કે ચેતન ? પ્રભુના નામની માળા ફેરવવામાં આવે છે ને

તેમાં પ્રભુના ગુણોની સ્થાપના થાય છે. માળાના મણકા એ શું છે ? અગર જો એ મણકામાં ગુણારોપણ થઈ શકે તો મૂર્તિમાં કેમ નહિ ? એકસો આઠ મણકાના સંબંધે જૈન દર્શન એમ માને છે કે અરિહંતના ખારગુણ, સિદ્ધ ભગવાનના આઠ ગુણ, આચાર્યના છત્રીસ ગુણ, વાચક વરના (ઉપાધ્યાયના) પચીસ ગુણ ને મુનિના (સાધુના) સત્તાવીસ ગુણ એકસો આઠ ગુણની સ્થાપના વડે ૧૦૮ મણકાની માળા છે. મૂર્તિને નહિ પૂજનાર જૈનબંધુઓએ અત્રે વિચારવું ઘટે છે કે ૧૦૮ ગુણ જો માળાના મણકામાં આરોપી શકાય તો મૂર્તિમાં કેમ નહિ ? વલી કોઈ એમ કહે છે કે સર્વ-વ્યાપી પરમાત્માને મૂર્તિ માત્રમાં સ્થાપન કરવો એ ઠીક નથી પણ એમ કહેનારાઓ પણ અમુક ‘ ઇશ્વર ’ ‘ God ’ ‘ ગોડ ’ ‘ બુદ્ધા ’ વિગેરેમાં સમાવે છે અને ‘ ઝંકારમાં સંકોચાવે છે તો માત્ર મૂર્તિની સાથેજ વાંધો એ કેવળ વિરોધ-વૃત્તિને આભારી છે.

જેઓ મૂર્તિને નથી માનતા તેઓ બુદ્ધા બુદ્ધા આકારનો તો આશ્રય લેજ છે. પ્રાર્થનાનું મકાન, ખંદગીનું દેવલ, અગર મસજિદ અગર સ્થાનક વિગેરે આકારનો આશ્રય લીધા વિના તો કોઈનું ચાલતુંજ નથી. અરે જે મૂર્તિમતનું ખંડન કરનારા અક્ષરો-પુસ્તકો એ પણ આકાર નહિ તો બીજું આકારના ખંડન માટે આશ્રય પણ આકારનોજ લેવાનો તો

પછી મૂર્તિ માનવામાં વાંધો શ્યો ? વિશ્વનો વ્યવહાર માત્ર આકારથીજ ચાલે છે. મૂર્તિને નહિ માનનારાઓ પણ તેમના ઉપદેશકના ફેટા તો રાખેજ છે. એ ફેટા (છબી) ને આદરસત્કાર પણ કરે છે. એ ફેટાના અપમાનમાં અપમાન પણ મનાય છે તો ફેટો એ ચિત્ર મૂર્તિ છે. ત્યારે આ મૂર્તિને માનવામાં શું વાંધો ?

અરે સારા આગેવાન પુરૂષોનાં અમલદારોનાં, રાજકીય કૌટુંબીકોના, રાજા વિગેરેના તથા રાષ્ટ્રીય પુરૂષોનાં, તેમના સ્મરણાર્થે બાવલાં ખુલ્લા મુકાય છે એ મૂર્તિ પૂજા નહિ તો બીજું શું ? એ ફેટા, એ મૂર્તિ તેમના જીવનનું સ્મરણ કરાવે છે તો પછી પ્રભુની મૂર્તિથી પ્રભુના ગુણનું સ્મરણ ન થાય એમ માનવામાં કદાચહની પરાકાષ્ટા કે બીજું કંઈ !

એ બાવલાંઓનું યથાવિધ રક્ષણ થાય છે, બાવલાંઓને અગાડનાર ગુન્હેગાર ગણાય એ બધું તટસ્થ બુદ્ધિથી વિચારાય તો મૂર્તિપૂજા વિના સિદ્ધિજ નથી એમ પૂરવાર કરે છે.

ઇતિહાસ લખનારને પૂછો તો જણાવશે કે તે રાજાઓના ચિત્રોથી ભરેલોજ હોય છે અને તે ચિત્રોજ ગુણદોષ તથા તે તે સમયના રીતરિવાજોનું ભાન કરાવે છે. તે તે રાજાના વખતના પહેરવેશ, રહેણી કહેણી વિગેરે તે ચિત્રોજ

સમજાવે છે. ભૂગોળ માટે પણ તેમજ ખંડ, દેશ, પ્રાંત, શહેર, નદી, પર્વત વિગેરેનું જ્ઞાન નકશાથીજ થાય છે. ભૂમિતિના લઘુતરનું અણુતર બિન્દુ તથા લીટીઓમાંજ છે. આકૃતિઓ—કમ્પાસ વિગેરે તમામ તેમાં આવશ્યક છે. સરવાળા, ગાદબાકી, ગુણાકાર, ભાગાકાર અને પછી દઢલાજક—લઘુતમ અપૂર્ણાંક—ત્રિરાશી—બહુરાશી—વિગેરે અનેક આકારોવાળું ગણિત પણ આંકડા અને અક્ષરોનેજ આભારી છે. જગતને વિસ્તર્ય કરનારી અનેક શોધો પણ આકારનેજ આભારી છે તથા ઉપરનું બધુંએ જડ છે કે કાંઈ બીજું? જડ દૂરબીનથી જાંબે દૂરના પદાર્થો પણ નજીક દેખાય છે. માનવજાતિએ મોતાની સગવડ માટે જે જે શોધો કરી છે તે બધા લાભ જડનેજ આભારી છે અને એ શોધના મૂળમાં એ આભાર જો જડનોજ છે. અતએવ—મૂર્તિ—પ્રતિમાને સીધી રીતે નહિતો પ્રકારાંતરે પણ વ્યક્તિમાત્ર માની રહેલ છે. હા ! માત્ર અમુક આકારવાલી મંદિર સ્થિત મૂર્તિને માનવા તથા પૂજવામાં વાંધો હોય ત્યાં નિરૂપાય અસ્તુ.

: : પ્રકરણ ૩ જી : :

‘ચૈત્ય’ વિષે વિશેષ વિચાર. (દેવવિચાર)

પ્રકરણ બીજાના પ્રારંભમાં જ જણાવવામાં આવ્યું છે કે ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ “શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનની પ્રતિમા” અથવા “જિનાલય”; એટલે હવે એ વિષે વિચારીએ.

ચૈત્ય એટલે શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનની પ્રતિમા સંબંધી વિચાર.

પ્રતિમા યા મૂર્તિ કોની પૂજવી ? જેનો જે અર્થી હોય તેણે તેની મૂર્તિ પૂજવી એજ વાસ્તવિક ઉત્તર. મુમુક્ષુ-પ્રાણીઓ (મોક્ષને ઇચ્છનાર) પ્રાણીઓ કોની મૂર્તિને માને ? કોની મૂર્તિને પૂજે ? જેઓ મોક્ષે ગયા હોય તેમનીજ. તે પરમાત્માનીજ. તે શ્રી જિનેશ્વર દેવનીજ. મોક્ષનો અર્થજ બ્રમણથી-ભવબ્રમણથી-જન્મજરા મરણાદિ સંકટથી સદાને માટે છુટકારો. એવા મોક્ષને મેળવનારજ દેવ કહેવાય-બાકી દેવયોનિમાત્રથી કહેવાતા દેવો તો સંસારાટવીમાં રખડ્યાજ કરે. રખડનાર બીજાને તારી શકે નહિ. મોક્ષને મેળવનાર દેવને ફરી અવતરવાનું હોયજ નહિ. જેમણે કર્મરૂપી બીજને સદંતર બાળી નાંખી આત્માનું સાદિ અનંત સ્વરૂપ સંપ્રાપ્ત કર્યું છે તે પરમાત્માને ફરી અવતાર વિગેરેની લીલાનો સં-

લવજ ન હોય. કર્મરૂપી બીજ સદંતર બળે ક્યારે? રાગ-
દ્વેષના સર્વથા ક્ષયથી. રાગદ્વેષને સર્વથા છૂતનાર તે શ્રી
જિન અને એજ જગતના સાચા દેવ હોઈ શકે. જે દેવ
પોતેજ ભટકતા હોય, વાસનાઓથી ઘેરાયલા હોય, કામદેવથી
કદર્થિત હોય, વિષય કષાયોથી ચકચૂર હોય, તે દેવ માત્ર
નામથીજ દેવપણું ધરાવે છે. તેવા દેવો કાંઈ મોક્ષ આપી
શકે નહિ. મોક્ષ મેળવનાર દેવજ મોક્ષ આપી શકે. પ્રસંગે
દેવસ્વરૂપની આટલી સંક્ષિપ્ત વ્યાખ્યા કરી છે. જ્ઞાસુએ શ્રી
સમ્યક્ત્વને લગતા ગ્રંથો જોવા.

અઠાર દૂષણથી રહિત, રાગદ્વેષને સર્વથા છૂતી કર્મક્ષય
વડે કેવળજ્ઞાન કેવળદર્શન સંપ્રાપ્ત કરી શિવપદાધિકારી થયા
તાજ દેવ-અને એજ દેવ આરાધ્ય અને એજ દેવની પ્રતિમા
એટલે શ્રી જિનેશ્વર દેવોની પ્રતિમાજ આરાધ્ય. પ્રતિમા ઉપ-
રથી પણ તે તે દેવની પરિક્ષા થઈ શકે છે. કેટલાક દેવોની
પ્રતિમાઓના હાથમાં હુથીયાર હોય છે, કેટલાકના હાથમાં
માળા હોય છે, કેટલાક ઉત્સંગમાં અગર પાસે સ્ત્રી સાથે
હોય છે, કેટલીક મૂર્તિઓના તો દેખાવોજ કુર હોય છે
અને આ બધું તે તે દેવોની પરિસ્થિતિ સૂચવે છે. ન્યારે
શ્રી જિનેશ્વરદેવની પ્રતિમા યાને મૂર્તિ કેવળ વીતરાગપણાનેજ
સૂચવે છે. એ પ્રશમરસભરી મૂર્તિજ પૂજવા યોગ્ય છે. એજ
દેવ અહીં (પૂજવા યોગ્ય) છે. બીજા દેવોની પરિસ્થિતિ

એમ બતાવે છે કે તેઓ અધુરા છે, અગર કોઈથી ભયભીત છે અગર વિકાસ અને સંહારાદિ પ્રવૃત્તિમાં પ્રવૃત્ત છે. વિષયોમાં આસક્ત છે જ્યારે શ્રી જિનેશ્વર દેવોની પ્રતિમા તો કેવળ શાંતરસના સામ્રાજ્યનેજ છાઈ દે છે. અને હોયજ કારણ કે તેઓનું જીવનજ શાંત-વિશુદ્ધ-કેવળ વિશુદ્ધ. વિશુદ્ધ આત્મસ્વરૂપ-દર્શન માટે શ્રી જિનેશ્વરદેવની પ્રતિમાજ અસાધ્યારણ સાધન છે.

કોઈ એક વખતે એક ધર્મદ્વેષી અને વિધ્નસંતોષી બ્રાહ્મણે આવી ભોજરાજાને જણાવ્યું કે “ મહારાજા ! પુરોહિત ધનપાલ તો જરૂર જૈન થઈ ગયેલ છે અને તે શ્રી જિનદેવ સિવાય ખીજા કોઈને નમતો પણ નથી. ” આ વાતની પરિક્ષા કરવા એક વખત ભોજરાજાએ પૂજાની તમામ સામગ્રી આપી. ધનપાલને દેવપૂજા કરી આવવા ફરમાવ્યું અને તેની પાછળ શુભચરો રાખ્યા કે જેઓ છુપી રીતે તપાસ રાખે અને આવીને સત્ય હકીકત જણાવે. પ્રથમ ધનપાલ કોઈ દેવીના મંદિરમાં ગયો, ત્યાંથી ભયભીત થઈ બહાર નીકળી શિવાલયમાં ગયો ત્યાં પણ આસપાસ ફરી વિષ્ણુમંદિરે ગયો ત્યાં ઉત્તરીયવસ્ત્રથી દેવનું રૂપ ઢાંકી ત્યાંથી આગળ ચાલ્યો પછી મરૂદેવાનંદન પ્રથમ જિનેશ્વર શ્રી ઋષભદેવ સ્વામિના મંદિરમાં જઈ ત્યાં પૂજા કરી. રાજાના શુભચરોએ આ સર્વ વૃત્તાંત રાજાને અગાઉથી જઈ પહોંચી સારી રીતે જણાવ્યો.

શાંતચિત્તે પૂજન કર્યા બાદ ધનપાલ જ્યારે રાજદ્વારે આવ્યો ત્યારે રાજભોજને તેને પૂછ્યું “ કેમ ધનપાલ, તમે દેવપૂજા કરી ? ” ધનપાલે જણાવ્યું “ સ્વામી ! મેં પરમ આહ્વાદથી દેવપૂજા કરી. ” પછી રાજાએ પૂછ્યું, તમે દેવીના મંદિરમાંથી ભયંભીત થઈને કેમ નાહા ? ધનપાલે ઉત્તર આપ્યો “સ્વામી ! તે ભવાનીના હાથમાં ત્રિશૂળ ધારણ કરેલ હતું, લલાટ પ્રદેશે બ્રહ્મટી ચંડાવેલી હતી અને વળી પાડાતું મર્દન કરતી હતી. ” તેથી આ દેખાવથીજ હું ભય પામી ગયો. મેં વિચાર કર્યો કે અત્યારે દેવીને ચુદ્ધાવસર છે. પૂજનો સમય નથી. ફરી રાજાએ પૂછ્યું કે વારૂ ! તમે શ્રી વિષ્ણુદેવની પૂજા કેમ ન કરી ? કવિશ્વર ધનપાલે જણાવ્યું, “ રાજેન્દ્ર ! વિષ્ણુ પોતાની સીને સાથે રાખી રહેલા હતા તેથી મેં વિચાર કર્યો કે આ વળતે વિષ્ણુજી અંતઃપુરમાં એકાંત છે માટે હમણા પૂજનો વખત નથી. ” આમ વિચારી પાછો ફર્યો અને તેમની એ એકાંત બીજાઓ જોઈ ન જાય તે માટે મેં તેમનું રૂપ (તે અવસ્થા) ઉત્તરીયવસ્ત્રથી ઢાંક્યું. ફરી રાજાએ પૂછ્યું કે “ ત્યારે પાર્વતિપતિ ભોજાનાથ શ્રી શંકર દેવની પૂજા કેમ ન કરી ? ”

ધનપાલે તરતજ ઉત્તર આપ્યો કે—

અકંઠસ્ય કંઠે કથં પુષ્પમાલા,

વિના નાસિકાયાઃ કથં ધૂપગંધઃ

અકર્ણસ્ય કર્ણે કથં ગીતનાદઃ

અપાદસ્ય પાદે કથં મે પ્રણામઃ

અર્થ—જેને કંઠ ન હોય તેને યુષ્મભાલા પહેરાવવી ક્યાં ? નાસિકા વિના ધુપ-ગંધ સમર્પાય શી રીતે ? કાન વગર ગીત-સંગીત સંભળાવાય કેને ? ચરણ વગર પ્રણામ (વંદન) ક્યાં કરવા ?

ત્યારે ભોજરાભાએ પૂછ્યું—“ ત્યારે મારી આજ્ઞા વિના તમે ઋષભદેવની પૂજા કેમ કરી ? ” ધનપાલે તરતજ સ્પષ્ટ-ત્યાં સંભળાવી દીધું કે “ આપે મને દેવની પૂજા કરવાની આજ્ઞા કરી હતી અને તે દેવપણું તો મેં શ્રી ઋષભદેવ-ભગવાનમાં જોયું. એ મૂર્તિદ્વારા અનુભવ્યું. તેથી મેં તેમની પૂજા કરી. ”

માલિની

પ્રશમરસ નિમગ્નં, દૃષ્ટિયુગ્મં પ્રસન્નં,

વદનકમલમંકઃ કામિનિ સંગ શૂન્યઃ ।

કરયુગમપિયત્તે શસ્ત્ર સંબંધ વંધ્યં,

તદસિ જગતિ દેવો વીતરાગ સ્ત્વમેવ ॥

અર્થ—જેમનાં જે નેત્રો સમતારસમાં નિમગ્ન છે, જેમનું વદનકમલ પ્રસન્ન છે, જેમનો ઉત્સંગ (ખેાખો) સ્ત્રીના

સંગથી રહિત છે, અને જે માટે શસ્ત્રોના સંગ્રહથી રહિત
એવા તમારા જે હાથે તે માટે તમેજ એક વીતરાગ દેવ છો.

“ એવા ત્યાગી વીતરાગ દેવ શ્રી ઋષભદેવ સ્વામીની મેં
પરમભક્તિ પૂર્વક પૂજા કરી. ”

અને એવા વીતરાગદેવની મૂર્તિજ માનવા પૂજવા
યોગ્ય છે.

: : પ્રકરણ ૪ થું : :

ચૈત્યના અર્થનું સમર્થન.

હવે ચૈત્ય એટલે શ્રી જિનેશ્વરદેવની પ્રતિમા-શ્રી જિનાલય-એ અર્થના સમર્થનમાં થોડુંક વિચારવું આવશ્યક છે. જેઓ ચૈત્ય શબ્દને કાવતા અર્થમાં ફેરવે છે તેમને માટે જરૂર કાંઈક પ્રયાસ હિતાવહ છે. આજ્ઞામાં ધર્મ છે, બાકી કુતર્કો વડે ઉન્માર્ગ ગમનમાં ધર્મ નથીજ.

‘સાંઈ તે માંઈ’ એ સૂત્ર ઉપાદેય હોવું જોઈએ.

‘માંઈ એજ સાંઈ’ એ તો કદાચહ.

કદાચહમાં ધર્મ ન હોઈ શકે.

શ્રી સમવાયાંગ નામના ચોથા અંગસૂત્રમાં સમવસરણનું વર્ણન કરતાં લખે છે કે—

“કલ્પસ્સ સમોસરણં નેયવં.”

ટીકા—“કલ્પભાષ્ય ક્રમેણ સમવસરણવક્તવ્યતાજ્ઞેયા.”

સમવસરણની વક્તવ્યતા (સ્વરૂપ) શ્રી બૃહત્ કલ્પભાષ્યમાં કહેલ કમથી જાણવી. જ્યારે શ્રી સૂત્રકાર પોતેજ શ્રી બૃહત્ કલ્પભાષ્યની ભલામણ કરે એટલે શ્રી બૃહત્ કલ્પભાષ્યને માન્યા વિના છટકોજ નથી અને તેમાં નીચે મુજબ જણાવે છે—

“ તિદિસિં પડિરૂવ ગયાય દેવકયા ”

ટીકા—“ યાસુ ચ દિક્ષુ ભગવતો મુખં ન ભવતિ તાસુ તિસ્ટ-
પ્વપિ તીર્થકરાકાર ધારકાણિ સિંહાસન-છત્ર-ચામર-
ધર્મચક્રાલંકૃતાનિ પ્રતિરૂપકાણિ દેવકૃતાનિ ભવન્તિ.

અર્થ—જે દિશાઓમાં ભગવાનનું મુખ ન હોય તે ત્રણે દિશાઓમાં સિંહાસન, છત્ર, ચામર અને ધર્મચક્રથી અલંકૃત શ્રી તીર્થકરના આકારને ધરનાર પ્રતિમાઓ દેવોએ કરેલાં હોય છે.

તેમજ શ્રી આવશ્યકસૂત્ર^૧માં કહે છે કે:—

“ તિદિસિં પડિરૂવગયાઓ દેવકયા ”

ટીકા—“ શેષાસુ તિસ્ટુ દિક્ષુ પ્રતિરૂપકાણિ તુ તીર્થકરાકૃ-
ત્ત્વેનિ સિંહાસનાદિ યુક્તાનિ દેવકૃતાનિ ભવન્તિ.

અર્થ—બાકીની ત્રણ દિશાઓમાં તીર્થકર સમાન આકૃતિવાલાં અને સિંહાસનાદિકે કરીને સમન્વિત પ્રતિબિંબો (પ્રતિમાઓ) દેવોએ કરેલાં હોય છે.

૧. જુઓ પૂજ્યપાદ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજયદાનસૂરીશ્વર વિર-
ચિત્ “ વિવિધ જૈનપ્રશ્નોત્તર ” ગ્રંથ ભાગ ૧ લો.

ભગવાનના સમવસરણમાંજ પ્રતિમા (મૂર્તિ) ની સ્થાપના દર્શાવનારા આ સૂત્રપાઠોજ શ્રદ્ધાન્વિત મુમુક્ષુ માટે પૂરતા કલ્યાણ* પ્રદ છે.

પ્રશ્ન—ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ જિનપ્રતિમા કહો છે. એ વાતનું પ્રમાણ ક્યાં ? આ બધું તમે કહ્યું તેમાં તો પઢિશ્વ શબ્દ છે.

ઉત્તર—હીકજ છે. પ્રતિમા યાને મૂર્તિ નથીજ માનવી એમ કહોને એટલે બસ છે, છતાંએ સાંભળો, ચૈત્યની વાત પણ આવે છે. ધીરજ રાખો. જો કે અમારે તો ચૈત્યવંદન કરવાનું એટલે વારંવાર ચૈત્ય શબ્દ આવે અને પ્રતિમાને વંદન કરીએ પણ જેને માનવી ન હોય તે જ્યાં પ્રતિમા અર્થ હોય ત્યાં પણ ભલે ગમે તે અર્થ કરે. અમે તો “ભવતિ ચેઈઆઈ” માં, ‘અરિહંત ચેઈયાણું’, માં આવતા પાકથી સમજીજ રહ્યા છીએ.

જગચિંતામણિના ચૈત્યવંદનમાં પણ છેલ્લે “તિઅ લોએ

* વિશેષ જ્ઞામુએ “વિવિધ જૈન પ્રશ્નોત્તર” ગ્રંથ ભા. ૧ લેઃ
જોવો.

ચેઇએ વંદે”માં પણ એજ અર્થ અમે તો કરીયે છીયે—વિગેરે અમારે તો ડગલે ડગલે ચૈત્ય સાથેજ વાત છે. ચૈત્ય એટલે તો અમારા આત્મજીવનનો પરમ આધાર. પણ અલબત્ત તમારા માટે પણ કંઈક બીજું બતાવાય તો ઠીક—

*ઔપપાતિક સૂત્રમાં કોણિક રાજની ચંપાનગરીનાં વર્ણનમાં સૂત્રકાર મહર્ષિ લખે છે કે—

“ બહુલા અરિહંત ચેઙ્યાઈ ”

અનેકાર્થસંગ્રહમાં પણ ડહું છે કે—

ચૈત્યં જિનૌકસાદ્ધિવં ચૈત્યો જિનસભા તરુ ઇત્ય નેકાર્થ સંગ્રહે.

હા, જો તમોને અર્થની જરૂર હોય તો અનેકાર્થ-સંગ્રહમાં પણ ઉપર મુજબ છે.

શ્રી આવશ્યક સૂત્રમાં પણ ડહું છે કે—

“ સન્વલોઙ સિદ્ધાઈ અરિહંત ચેઙ્યાઈતેસિ ચેવ પદિમા-ઓચિતિ સંજ્ઞાને સંજ્ઞાન સમુત્પાદતે કાષ્ઠ કર્માદિષુ પ્રતં દૃષ્ટા ”ઈતિ

જો ચૈત્યનો અર્થજ્ઞાન મનાય તો એક વચન છે જ્યારે ચેઙ્યાઈ એ તો દ્વિતીયાનું બહુવચન છે. હા, પણ વ્યાકરણનો

* જુઓ વિવિધ પ્રશ્નોત્તર ગ્રંથ ભા. ૧ લો.

આશ્રય તો લેવોજ પડે. વ્યાકરણનેજ વ્યાધિકરણ મનાય તો
તો હૃદયને લાગેલી વ્યાધિ ખસી શકે નહિ.

શ્રી રાયપસેણી સૂત્રમાં સૂર્યાભિષેકના અધિષ્ઠારમાં લખ્યું
છે કે—

“ ધૂવં દાઝણ જિજિવરાણં ”

“ જિનેશ્વરોને ધુપ કરે ને ”

જિનમૂર્તિઓને જિજિવરાણું શબ્દ સંભોધા : છે એજ
સિદ્ધ કરે છે કે જિન પડિમા જિનસારિખી.

અસ્તુ. ચૈત્ય એટલે શ્રી જિનાય-શ્રી જિનપ્રતિમા એ
સિદ્ધજ છે. પાને પાને ચૈત્યજ અને ચૈત્ય એટલે શ્રી જિન
ખિંખજ-સર્વથા સિદ્ધ છે.

:: પ્રકરણ ૫ મું. ::

મૂર્તિપૂજનની સિદ્ધિ અને તેના લાભ.

પ્રશ્ન—ઠીક, પણ પ્રતિમાજીને પૂજવાથી લાભ શું ?
તેના ઇતિહાસિક પ્રમાણો શ્યાં ?

ઉત્તર—પ્રથમ કહેવાઈ ગયું છે કે પરમાત્માની પૂજામાં પ્રતિમાજીની (મૂર્તિની) પૂજા એ અસાધારણ સાધન છે. લાભાલાભનો સંબંધ તો આત્માધ્યાનની એકાગ્રતા ઉપર છે અને સાથે સાથેજ એ એકાગ્રતાનું પરમ સાધન એ મંગલ મૂર્તિજ છે. એના દષ્ટાંતો તો જગે જગે મળે છે. પણ હા, એ બપ હોય તો—

મુગલ સમ્રાટ હિંદલીપતિ અકબર બાદશાહના વખતમાં ચેડતા નગરીનો રાજા વીર જયમલ તથા કેલવાર પતિ કુતે-સિહ—એ ઉભય શૂરવીર ક્ષત્રીય રાજાઓ મિત્ર હતા. ન્યાયી સ્વધર્મનીષ્ઠ અને ટેકીલા તેઓ સદૈવ પ્રજાવત્સલ હતા છતાં ગૃહકલહના પરિણામે જેમ બધા ક્ષત્રિયોના સંબંધમાં બન્યું તેમ તેઓના સંબંધમાં પણ બન્યું. યુદ્ધમાં તે બન્ને વીરો દગાથી મરાયા અને તે પણ બાદશાહ અકબરના હાથે. બાદશાહે જ્યારે જાણ્યું કે આ બન્ને વીરનરોને દગાથીજ મરાવાયા છે. તેઓ જરૂર વીરનર હતા અને તેમના મૃત્યુમાં

હું નિમિત્ત થયો છું તથા આવા ન્યાયી વીર ક્ષત્રિયો-એ મારા શૂરા દાના દુશ્મનો આ ક્ષાની જહાંનમાંથી અલગ થયા છે, ત્યારે તે ભારતવર્ષનો સમ્રાટ ઘણોજ પસ્તાયો એટલુંજ નહિ પણ લાયકને લાયક માન આપવા તેમજ જગતને બોધપાઠ આપવા શાહોનાશાહ એ દાના અકબર પાદશાહે એ ઉભય વીરક્ષત્રિયોની પ્રતિમા-મૂર્તિઓ કરી સપ્રજ સનક્ષ પોતે તેનું પૂજન કરી જગતને “વીર-પૂજન”નો પાઠ વીરની પ્રતિમા પૂજનથી શીખવ્યો.

જે લૌકિક વીર પુરૂષોની પ્રતિમાનું આ રીતે પૂજન થાય તો પછી લોકોત્તર વીર પુરૂષોની પ્રતિમા પૂજનમાં શંકાને સ્થાનજ ક્યાં છે? આ તો માત્ર સાંસારિક દષ્ટિએ વીર, પણ પ્રભુ કે જે મહાવીર-વીરોના વીર-કર્મનો સર્વશા ક્ષય કરનાર, જેમના ચરણમાં ત્રણે જગત નમે, ચક્રીઓ અને ઇંદ્રો આબોટે તેની પ્રતિમાના પૂજનમાં વાંધોજ કેમ હોય?

એક વખત પ્રસન્ન થયે સતે ગુરુ દ્રોણાચાર્યે પરમ-વિનીત વીર અર્જુનને વચન આપ્યું હતું કે ધનુર્વિદ્યા સંપૂર્ણતયા તારા શિવાય કોઈને પણ હું શીખવીશ નહિ- કેટલાક સમય બાદ એ બાણુવળી વીર અર્જુન કોઈ એક વનમાં જાય છે. ત્યાં કેટલાક ઝાડો પર નજર કરતાં પાંદરે પાંદડું કોઈની અપૂર્વ ધનુર્વિદ્યાની સાક્ષી પૂરે છે. એ ધનુ-

વિદ્યાધરની તપાસ કરતાં તે એક ભીલ નીકળે છે. અર્જુન
 ખેદ પામે છે. વિનીત એવો અર્જુન પણ ગુરૂના વચનમાં
 શંકા ધરવાની ઉતાવલ કરી ખેદ પામે છે. ખેદનું કારણ
 આગ્રહથી ગુરૂ દ્રોણાચાર્ય પૂછે છે. વિનીત વીર અર્જુન
 સંવિનય ઉપરની વાત રજુ કરે છે. ગુરૂ પણ આશ્ચર્ય પામે
 છે. ગુરૂ અર્જુનને ખાત્રી આપે છે કે મહેં કોઈને વિદ્યા
 શીખવીજ નથી તેમજ એ ભીલને હું જાણતો પણ નથી
 અરે મેં તેને જોયો પણ નથી. ફરી દ્રોણાચાર્ય ગુરૂ તથા
 વિનીત શિષ્ય વીર અર્જુન ઉભય ત્યાં જાય છે. વિશેષતઃ
 તપાસ કરતાં જણાય છે કે તે ભીલે ગુરૂ દ્રોણાચાર્યની
 માઠીની મૂર્તિ બનાવી હતી અને તેની ગુરૂભાવે અપ્રતિમપણે
 તે પૂજા કરતો હતો અને એજ કારણે તે ભીલ વિના શિક્ષકે
 તે વિદ્યા સાંગોપાંગ મેળવી શક્યો હતો. અરે અર્જુન પણ
 વિસ્મય પામે તેવી રીતે એ વિદ્યાને તે કેળવી શક્યો હતો.
 રીતસરની તાલીમ આપનાર કોઈ હતું નહિ. માત્ર વિદ્યાનોજ
 પ્રધાન હેતુ છતાં ગુરૂ મૂર્તિ પ્રતિ તેનો ભક્તિભાવ અન-
 ન્યજ હતો. મૂર્તિજ સાધન બને છે, તો પછી વીતરાગત્વ
 મેળવવા પૂજ્ય વીતરાગદેવની પ્રતિમાનું પૂજન એજ પ્રબળ
 સાધન હોય એમાં આશ્ચર્ય શું ?

શ્રી દશવૈકલિક સૂત્રમાં જણાવે છે કે સ્ત્રીના ચિત્રા-
 મણુ સામે જોવાથી પણ કામ વિકાર ઉપજે છે અને માટે

તો ત્યાં દોષ બતાવ્યો છે. આ વાત સામાન્ય છે. વિશ્વાનુ-
ભવવાળી છે. જો સ્ત્રીનું ચિત્ર દોષ પ્રેરી શકે તો વીતરાગ-
દેવની પ્રશમરસભરી અહભૂત-અપૂર્વ પ્રશમરસ-અમર વીત-
રાગત્વ જરૂર પ્રેરી શકેજ-અર્પી શકેજ-એમ માનવામાં
વાંધો રહ્યો. બેશક-તેના આરાધકને-આહુકને યત:

આહુક આહુક હોય તો, વાહન વાહક થાય.

સૂત્રમાં જંઘાચારણ વિદ્યાચારણ મુનિઓની તીર્થયાત્રાની
તથા ચૈત્ય વંદનાની વાતો બારંવાર આવે છે.

સૂર્યાસ દેવતા ઉત્પન્ન થતી વખતે પોતાના સમાન
દેવોને તે પૂછે છે કે આ વિમાનમાં મને પૂર્વ અને પશ્ચાત
હિતકારી કોણ છે ? દેવતાઓ જણાવે છે કે શ્રી જિનપ્રતિમા
તથા જિનઅસ્તિઓ. આ વાત શ્રી રાયપસેણી સૂત્રમાં છે.

દેવલોક પણ શ્રી જિનપ્રતિમાઓથી ભરેલ છે અને
અહર્નિશ વિવેકી દેવતાઓ પૂજન કર્યા કરે છે એમ શાસ્ત્ર
કહે છે. તીર્થવંદન છંદમાં તેના રચનાર એનું વર્ણન નીચે
મુજબ જણાવે છે—

સકળ તીર્થ વંદ કરન્નેડ, જિનવર નામે મંગલ કોડ;

પહેલે સ્વર્ગે લાખ બ્રીશ, જિનવર ચૈત્ય નમું નિશદિશ. ૧

બીજે લાખ અદ્વાતીસ કલાં, ત્રીજે બાર લાખ સદલાં;

ચોથે સ્વર્ગે અડલખ ધાર, પાંચમે વંદુ લાખજ ચાર. ૨

છટ્ટે સ્વર્ગે સહસ પચાસ, સાતમે ચાલીસ સહસ પ્રાસાદ;
 આઠમે સ્વર્ગે છ હજાર, નવ દશમે વંદુ શત ચાર. ૩
 અગીયાર ચારમે ત્રણસે સાર, નવ ત્રૈવેય કે ત્રણસે અઢાર;
 પાંચ અનુત્તર સર્વે મળી, લાખ ચોરાશી અધિકાં વળી. ૪
 સહસ સત્તાણુ ત્રેવીસ સાર, જિનવર ભુવન તણા અધિકાર;
 લાંબા સો જોજન વિસ્તાર, પચાસ ઉંચા બોહોતેર ધાર. ૫
 એકસો એંસી જિંબ પ્રમાણ, સભા સહિત એક ચૈત્યે જાણ;
 સો કોડ બાવન કોડ સંભાળ, લાખ ચોરાણું સહસ ચૌંઆળ. ૬
 સાતસે ઉપર આઠ વિશાળ, સ્ત્રી જિંબ પ્રણયું ત્રણ કાળ;
 સાત કોડને બોતેર લાખ, ભુવન પતિમાં દેવલ લાખ. ૭
 એકસો એંસી જિંબ પ્રમાણ, એક એક ચૈત્યે સંખ્યા જાણ;
 તેરસે કોડ નવ્યાશી કોડ, સાઠ લાખ વંદુ કર જોડ. ૮
 બત્રીશે ને ઝોગણુસાઠ, તિર્થો લોકમાં ચૈત્યનો પાઠ;
 ત્રણ લાખ એકાણું હજાર, ત્રણસેવીસ તે જિંબ જુહાર. ૯
 વ્યંતર જ્યોતિષિમાં વળી જોડ, શાશ્વતાજિન વંદુ તેહ;
 રિપલ ચંદ્રાન નવારિખેણ, વર્ક્ષમાન નામે ગુણશેણ. ૧૦
 સમેતશિખર વંદુ જિન વીસ, અટાપદ વંદુ ચોવીસ;
 વિમલાચક્ષને ગઢ ગિરનાર, આણુ ઉપર જિનવર જુહાર. ૧૧
 સંખેશ્વર કેસરિયો સાર, તારંગે શ્રી અજિત જુહાર;

અંતરિક વરદાણો પાસ, જરાવલોને થંભણ પાસ. ૧૨
 ગામ નગર પુર પાટણ જેહ, જિનવર ચૈત્ય નમું ગુણુગેહ;
 વિહરમાન વંદું જિન વીસ, સિદ્ધ અનંત નમું નિશદીસ. ૧૩
 અઢીદ્વીપમાં જે અણુગાર, અદાર સહસ સિલાંગના ધાર;
 થંચ મહાવ્રત સમિતિ સાર, પાળે પળાવે પંચાચાર. ૧૪
 બાહ્ય અભ્યંતર તપ ઉજમાળ, તે મુનિ વંદુ ગુણુ મણિમાળ;
 નિઝનિત્ય હેડી કીર્તિ કરે, જીવ કહે લવસાયર તરં. ૧૫

સ્વર્ગ મૃત્યુ પાતાળ ત્રણે લોકમાં રહેલ જિનાલય—
 જિનખિંબને વંદન ઉપરના છંદમાં કરેલ છે જેમાં જિનાલય
 અને જિનખિંબની વાતો લાખો કરોડોથીજ છે.

જગચિંતામણિ ચૈત્ય વંદનમાં પણ જણાવેલ છે.

સત્તાણુવધ સહસ્રા, લખખા છપ્પન્ન અદ્વૈતોડિઓ,
 બત્તીસય બાસિ આઈ, તિઅલોએ ચેધએ વદે.
 પનરસ કોડિસયાઈ, કોડિઆયાલ લખખ અડવત્તા;
 છત્તીસ સહસ અસિઆઈ. સાસય બિંબાઈ પણુમાસિ.

:: પ્રકરણ ૬ હું. ::

મૂર્તિપૂજનની સિદ્ધિ સમયાદિની વિચારણા
અને તેના લાભ. (ચાલુ)

મંત્રીશ્વર અભયકુમારે આર્દ્રક દેશના આર્દ્રક કુમારને
ઐત્રી ભેટમાં શ્રી જિનપ્રતિમાજ મોકલી હતી અને એ
પ્રતિમાજ-એ મૂર્તિજ એ આર્દ્રક કુમારના જીવન પલટાનું-
જીવનોદ્ધારનું પરમ સાધન બને છે એ સુપ્રસિદ્ધ છે.

પ્રતિ વાસુદેવ રાવણે પણ ચૈત્યમાં પ્રભુની મૂર્તિ સામે
નૃત્ય કરતાંજ તીર્થંકર નામ કર્મ ઉપાર્જન કર્યું છે. મહાસતી
દમયંતી (ભીમકતનયા-નલપત્નિ) એ પાછલા ભવમાં-સંગર
ગામે મમણ રાજાની વીરમતિ નામની રાણીના ભવમાં અષ્ટા-
પદે જઈ ચોવીસે પ્રભુની (બિંબની-મૂર્તિની) પૂજા કરી
હતી અને એ મૂર્તિને રત્નજડિત સુવર્ણ તિલક ચઢાવ્યા
હતા અને ત્યાં ભાવોત્પન્ન પુણ્યબંધોદયે દમયંતીના ભવમાં
સૂર્યસમાન પ્રકાશવાળું સ્વાભાવિક લાલ તિલક તેણીને
સાંપડે છે. પછી એ ભવમાં તો તે પૂજનાદિ કરે એમાં તો
આશ્ચર્યજ શું ?

પ્રમાણે તો પગલે પગલે છે.

શ્રી સુધર્મા સ્વામિ વિરચિત શ્રી જ્ઞાતા સૂત્રમાં સતિ દ્રૌપદીએ કરેલી જિનપૂજનનું વિસ્તૃત વર્ણન છે. આ દ્રૌપદીજી (પાંડવ પત્નિ) શ્રી શ્રેણિક રાજાથી ચોર્યાશી હજાર વર્ષ પૂર્વે શ્રી નેમિનાથ ભગવાનના સમયમાં થયેલ છે. અને દેવી દમયંતી તો દેવી દ્રૌપદીથી પણ ઘણા સમય પહેલાં થયેલ છે.

વગ્ગુર નામના શ્રાવકે શ્રી મહીનાંથ સ્વામીનું મંદિર બંધાવ્યાની વાત શ્રી આવશ્યક સૂત્રમાં આવે છે.

આ અવસર્પિણીમાં આ ભરતક્ષેત્રના પ્રથમ તીર્થંકર યુગલ ધર્મ નિવારક શ્રી નાભેય (શ્રી નાભિ રાજાના પુત્ર શ્રી આદિનાથ યાને શ્રી ઋષભદેવ ભગવાન) સ્વામીના પ્રથમ પુત્ર-આ અવસર્પિણીમાં આ ભરતક્ષેત્રના પ્રથમ ચક્રવર્તિ (ધર્મચક્રી પિતાના પુત્ર જેમણે આરીસા સામે લાવના ભાવતાં કેવળજ્ઞાન મેળવ્યું હતું. વંદન) ભરત મહારાજાએ અષ્ટાપદ તીર્થપર શ્રી જિનમંદિર કરાવ્યું, ને તેમાં ચોવીસે તીર્થ પતિઓના શરીર પ્રમાણુ મૂર્તિઓ પધરાવી જેની યાત્રા છેલ્લે લખ્ષિબળે ત્રિશલાનંદન ભગવાન મહાવીર સ્વામીના પ્રથમ ગણધરદેવ શ્રી ગૌતમસ્વામિ (જેમના દીક્ષિત દરેકે દરેક સાધુને કેવળજ્ઞાન થયેલ છે) એ કર્યાનું વૃત્તાંત સુપ્રસિદ્ધ છે. શ્રી સંજેશ્વરજી તીર્થની-શ્રી સંજેશ્વરજી પાર્શ્વનાથની પ્રતિમાના ઇતિહાસ તરફ અવલોકન કરો.

એ દિવ્ય ચમત્કારી ભવ્ય મૂર્તિ ગદ્ય ચોવીરીમાં આષાઢી શ્રાવકે ભરાવી અને તેની પોતે ઘણા કાળ પર્યંત ભક્તિભાવે પૂજા કરી. ત્યાર બાદ માનવોએ, દેવોએ, ઇંદ્રોએ પૂજેલી એ પ્રતિમાની વાત જૈન સમાજમાં સુવિદિત છે. કૃષ્ણ જરાસંઘના યુદ્ધ પ્રસંગે એ પ્રતિમાનું પ્રાગટ્ય વૃત્તાંત બાણીતું છે. શ્રી કૃષ્ણનો વિજય-વિજય શંખાનુસાર શ્રી સંખેશ્વર ગ્રામે શ્રી સંખેશ્વર તીર્થ થયું. સ્તાંભન પાર્શ્વનાથ અને ચાર્પ તીર્થની પાર્શ્વનાથની પ્રતિમાઓનો ઇતિહાસ પુરાણો અને ચમત્કારિક છે.

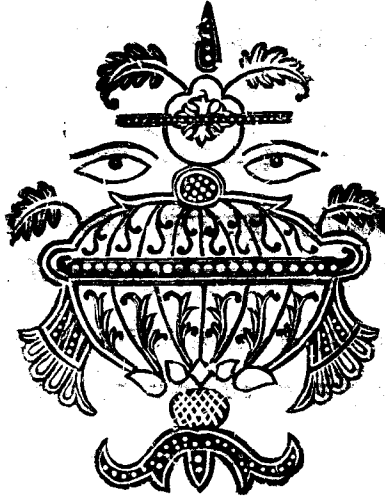
સિદ્ધ થાય છે કે મૂર્તિ-મૂર્તિ પૂજન ઘણા પ્રાચીન સમયથી છે એમ કહેવું એ પણ ખરાખર નથી પણ અનાદિ કાલથી છે એમ કહેવું એજ વાસ્તવિક છે.

જમીનમાંથી ખોદતાં એ ઘણી વખત પ્રાચીન મૂર્તિઓ નીકળે છે. હિંદુસ્તાનમાં તો નીકળે એમાં શું નવાઈ પણ હજારો વર્ષોથી જ્યાં જૈનોની વસ્તી પણ નથી એવા યૂરોપાદિ સ્થળે પણ નીકળે છે. યૂરોપમાં હંગારીના મુખ્ય શહેર બુદાપેસ્ટ શહેરમાં એક અંગ્રેજને મહાતીરની પ્રતિમા જમીનમાંથી મળી છે જે તેણે પોતાના બાગમાં રાખી છે જેનો ફોટો પંક્ષ્યમાં જસવંતરાય જૈની પાસે છે. (જુઓ વિવિધ પ્રશ્નોત્તર ગ્રંથ ૧ લો). અસ્તુ. અનાદિકાલથી મૂર્તિપૂજન

સિદ્ધજ છે. જે જમાનો આખોએ મૂર્તિ-આકાર સાથે લીલા કરી રહ્યો છે, આકાર બળે તો આકારોનો દુરૂપયોગ કરી રહ્યો છે, એમાંજ જગત આગળ વધી રહ્યું છે એમ માને છે, તે જમાનામાં એ મૂર્તિ માનવાની ના કહેવી એ કેવળ કદાચર છે-મૂર્તિની લાલે ના કહેવાય પણ ચિત્ર-ફોટો તો પ્રમાણાતીત ને તેના ઉત્કર્ષ માટે તો કેમેરાદિ અનેક કળાઓ ફોનોગ્રાફ અને સીનેમેટોગ્રાફમાં તો જગત ઘેલું-આ બધું શું છે ? મૂર્તિની ના પાડનાર પાકીટમાં-લાકીટમાં કે કોટ નાકીટમાં-જરૂર એકાદ ફોટો તો ખરોજ. ત્યાં પ્રેમ-આદર, બધુંએ—

પરમકૃપાળુ પરમાત્માની પ્રતિમા (મૂર્તિ) માંજ વાંધો એજ મહદાશ્ચર્ય અગર મહદ્ દુર્ભાગ્ય-કિંબદુના મૂર્તિ આ-રાધ્યજ છે. શ્રી જિનપ્રતિમા શ્રી જિનસદશ છે. દલીલોમાં નિરૂત્તર થતાં કેટલાક કુતર્કવાદીઓ હિંસા વિગેરેની વાતો લાગે છે. હિંસા અહિંસાનું વાસ્તવિક સ્વરૂપ સમજ્યા વગર અગર સમજ્યા છતાં કદાચર ખાતરના એ બધા ફાંફાં છે. એવા વિરોધ દર્શાવનારાઓ મૂર્તિપૂજા શિવાયની તેવાજ વિરોધવાલી તમામ પ્રવૃત્તિ આચરી રહેલ હોય છે જેની મિમાંસા લખતાં તો ખાસ એ વિષયનો આ અંથ બની નાથ. એ વિષય પરત્વે ઘણું લખાયું છે. જિજ્ઞાસુઓએ તે તે અંથો બોવા બોવા કે-ઉપાધ્યાયજી શ્રીમદ્ યશોવિજયજી કૃત

અતિમાશતક, તથા આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજયનંદસૂરીશ્વર
કૃત શ્રી સમકિત શદ્યોદ્ધાર-તત્ત્વનિર્ણય પ્રાસાદાદિ. વિગેરે
અથા જોવા.

:: પ્રકરણ ૭ મું ::

મૂર્તિપૂજન-તીર્થપૂજન-પ્રભાવ.

મૂર્તિ એ મોક્ષમાર્ગનું પરમ આલંબન છે. મૂર્તિ-જિનાલય અને તીર્થ એજ સ્થાવર તીર્થ. તારે તેને તીર્થ કહીયે. પ્રભુ-વિહરમાન પ્રભુએ જંગમતીર્થ અને મૂર્તિ-તીર્થ એ સ્થાવર તીર્થ-એત્ય એટલે શ્રી જિનેશ્વરદેવની મૂર્તિ અને તે શ્રી જિન સરખીજ.

—શાદ્દંદવિકીડિત—

પાપં લુપ્તિદુર્ગતિં દલયતિ વ્યાપાદય ત્યાપદં,
પુણ્યં સંચિનુતે શ્રિયં વિતનુતે પુષ્પાતિનીરોગતામ્ ।
સૌભાગ્યં વિદધાતિ પછવ યતિપ્રીતિં પ્રસૂતે યશઃ,
સ્વર્ગચ્છતિ નિર્વૃત્તિં ચ સ્વ યત્ય ચાંર્હતાં નિર્મિતા ॥

શાતર્થિક શ્રી સોમપ્રભસૂરિ.

અર્થ—જિન ભગવાનની પૂજા પાપને લોપે છે, દુર્ગતિને નિવારે છે, આપત્તિનો નાશ કરે છે, પુણ્યને એકઠું કરે છે, લક્ષ્મીને વિસ્તારે છે, આરોગ્યને પોષે છે, સૌભાગ્યને

કરે છે, પ્રીતિને ઉપભવે છે, કીર્તિને ફેલાવે છે, અરે સ્વર્ગ અને મોક્ષ પણ આપે છે.

**પુત્રપ્રસૂતે કમલાંકરોતિ, રાજ્યંવિધત્તે તનુતેચરુપં,
પ્રમાર્ષિ દુઃખં દુરિતં ચહન્તિ જિનેન્દ્ર પૂજાકુલ કામધેનુ ।**

અર્થ—જિનેન્દ્ર પૂજા કુળમાં કામધેનુ (ઇચ્છિત આપનારી દીવ્ય ગાય) હોવી છે. તે પુત્ર આપે છે, લક્ષ્મીવાન કરે છે, રાજ્ય આપે છે, રૂપ પ્રસારે છે, દુઃખ દૂર કરે છે અને દુરિતને હણે છે.

**પ્રાતઃપ્રૂજયે દ્વાસૈ મધ્યાન્હે કુસુમૈર્જિનમ્,
સંધ્યાયાં ધૂપનૈર્દીપૈ સ્ત્રિધા દેવંપ્રૂજયેત્ ।**

“ પ્રાતઃકાલે જિનેશ્વરદેવને વાસશેષથી પૂજવા, મધ્યાન્હે પુષ્પોથી પૂજવા (મધ્યાન્હ પૂજામાં કેસર, ચંદન-પુષ્પાદિ અનેક પ્રકાર) અને સંધ્યાકાળે ધુપ-દીપથી પૂજવા એમ ત્રિકાલ પૂજવા—

**ન ચૈત્ય સાધર્મિક સાધુયોગો,
યત્રાસ્તિ તદ્ગ્રામ પુરાદિકેષુ;
યુતેષ્વપિ પ્રાજ્યગુણૈઃ પરૈશ્ચ,
કદાપિ ન શ્રાદ્ધ જના વસન્તિ.**

જ્યાં ચૈત્યો, સાધર્મિક જનો અને સાધુઓનો યોગ હોતો નથી તેવા ગામ તથા નગર કદી બીજા ગુણોથી સુકત હોય તે પણ તેમાં શ્રાવક લોકો વસતા નથી.

શ્રી તીર્થપાંથ રજસા વિરજી ભવંતિ,
તીર્થેષુ બંધનતો ન ભવે ભ્રમંતિ;
દ્રવ્ય વ્યયાદિ નરાઃ સ્થિરસંપદઃ સ્યુઃ
પૂજ્યા ભવંતિ જગદીશમથાર્ચયંતઃ

અર્થ—ભવ્ય પ્રાણીઓ તીર્થના માર્ગની રજ વડે
[વરજ—પાપરહિત થાય છે. તીર્થોમાં ભ્રમણ કરનારાઓ આ
સંસારમાં ભ્રમણ કરતા નથી. તીર્થ ક્ષેત્રમાં જેઓ દ્રવ્યનો
વ્યય કરે છે તેઓ સ્થિર સંપત્તિવાળા થાય છે અને ત્યાં
જગતપતિને પૂજનારાઓ બીજાઓને પૂજવા યોગ્ય થાય છે.

एकैकस्मिन् पदेदत्ते शत्रुंजय गिरिंप्रति,
भवकोटि सहस्रेभ्यः पातकभ्यो विमुच्येत.

અર્થ—શત્રુજય પર્વત (તીર્થાધિરાજ) પ્રત્યે એક
એક એક પગલું ભરવાથી પ્રાણી કોડ હજાર ભવનાં પાપ-
માંથી મુકાય છે.

અકડેકું ડગલું ભરે, શત્રુજ સામું જેહ,

રીખવ કહે ભવ કોડના, કર્મ ખપાવે તેહ.
 પુણ્યાચર્ચા તદાજ્ઞાચ, તદ્ દ્રવ્ય પરિરક્ષણમ્,
 ઉત્સવા તીર્થયાત્રાચ મત્તિઃ પંચવિધઃજિને.

પુષ્પાદિકથી પૂજા કરવી, જિનેશ્વરની આજ્ઞા માનવી,
 દેવદ્રવ્યનું રક્ષણ કરવું, ઉત્સવો કરવા અને તીર્થયાત્રા કરવી
 એ પાંચ પ્રકારની શ્રી જિનેશ્વરની ભક્તિ કહેવાય છે.
 વધારે શું—

શાર્દૂલવિકીરિત.

નેત્રનો ઉપયોગ—

નેત્રોના યુગલે રસિક નજરે, જોને ફરીને ફરી,
 શ્રી ત્રૈલોક્ય પ્રકાશ આશ પૂરતા, બહાલા હરિના હરિ;
 જોની શાંત પ્રશાંત મૂર્તિ મધુરી, શ્રી વીતરાગ પ્રભુ,
 બહાલા વીર અશુદ્ધ ઇન્દ્રગણ્ધી, શ્રી સેવ્ય શમ્ભુ વિભુ.

:: પ્રકરણ ૮ મું. ::

શ્રી જિનેશ્વરદેવની ભક્તિ અને જમાનાવાદ.

પુષ્પાચર્ચા તદાજ્ઞાચ, તદ્દ્રવ્યપરિ રક્ષણમ્,
વત્સવાસ્તીર્થયાત્રાચ ભક્તિઃ પંચવિધાજિને.

પુષ્પાદિકથી પુલ્લ કરવો, આજ્ઞાને માનવી, દેવદ્રવ્યનું રક્ષણ કરવું, ઉત્સવો કરવા અને તીર્થયાત્રા કરવી એ પાંચ પ્રકારની શ્રી જિનેશ્વરની ભક્તિ કહેવાય છે.

૧. પુષ્પાદિકથી (કેસર-ચંદન-ધુપ-દીપ-નૈવેદ્ય-પુષ્પાદિ સર્વ પ્રકારે) શ્રી જિનેશ્વરદેવની ત્રિઠાળ પૂલ્લ કરનાર ભવ્યાત્મા સંસાર સમુદ્રને સહજમાં તરી જાય છે.

૨. દ્રવ્ય પૂજન કરવા છતાં જો તેમની આજ્ઞાને ન મનાય (ભલે આરાધનમાં સામર્થ્યનો અભાવ પણ હોય તો પણ આજ્ઞાનું બહુમાન તો જોઈએજ)-આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન થાય એ ભવના વિસ્તાર માટે થાય છે. ધર્મકુતર્કો કરવામાં નથી, કદાચહમાં નથી, સગવડીયો પંથ શોધવામાં નથી, જમાનો જમાનો કહી વૃત્તિઓને પોષવામાં નથી (જમાનો જ્ઞાનીઓના ધ્યાનબહાર હતોજ નહિ), શાસ્ત્રોને શસ્ત્ર બનાવવામાં નથી, કે પ્રપંચની ચોપાટ ખેલવામાં

ચતુરાઇ વાપરવામાં નથી. ધર્મ શ્રી જિનેશ્વરદેવની આજ્ઞામાંજ છે. એ આજ્ઞા શિરોમાન્યજ હોય. શ્રેણિકરાબની અવિરતિ છતાં-ખીલકુલ વ્રતારાધન નહિ છતાં-પ્રભુ વીરની આજ્ઞામાંજ દઢ હોઇ વીરવાણી શ્રદ્ધાસાધને તીર્થ કર થશે. જેને સર્વજ્ઞ માન્ય ત્યાં પછી બોલવું એ બકવાદ છે. વીસમી સદીની પરિસ્થિતિ બુદ્ધી છે. આજ તો સર્વજ્ઞની ભૂલે શોધનાર પડ્યા છે, સંતોને શયતાન કહેનાર શયતાનો પોતાને સુધારકમાં મનાવે છે. આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન એ અધર્મ છે-સગવડ ભલે હોય-આજ્ઞાનું આરાધન-બહુમાન એ ધર્મ છે-અગવડ ભલે હોય.

શ્રી જિનેશ્વરદેવની આજ્ઞામાંજ ધર્મ. તમામ આજ્ઞાનું પરિપાલન-યથાશક્ય પરિપાલન, અસામર્થ્ય માટે પ્રશ્નાતાપ, પરિપાલન કરનારાઓનું અનુમોદન, પૂર્ણ સામર્થ્યનું ધ્યેય, આજ્ઞામાં શ્રદ્ધા બહુમાન અને જે જે યોગે આત્મા નિર્મળ થાય, જે જે યોગે પરમાત્મા મહાવીરદેવના શાસનને વિશ્વમાં પ્રભાવ વિસ્તરે તે તે સર્વ યોગોમાં આત્મા પ્રકુલ બન્યો રહે એજ આરાધન. એથીજ ભવ નિસ્તાર, નહિ તો વિસ્તાર તો છેજ.

૩. દેવદ્રવ્યનું રક્ષણ કરવું. વૃદ્ધિ કરવી વિગેરે-એ પણ એક પ્રકારની ભક્તિ છે. દેવદ્રવ્ય સંબંધી તો પ્રશ્ન હોયજ શાનો?

દેવને સમર્પેલ દ્રવ્ય તે દેવનુંજ તેનું તો રક્ષણજ હોય. તેની વૃદ્ધિજ કરવાની હોય. પ્રભુની આજ્ઞામાં ધર્મ છે. અતએવ દેવદ્રવ્યનું રક્ષણ અને યોગ્ય રીત્યા વૃદ્ધિ એજ કર્તવ્ય.

૪. ઉત્સવો-ઉત્સવો-મહોત્સવો કરવા એ પરમલક્ષિત છે. ન્યા-યોત્પન્ન લક્ષ્મીનો સદ્વ્યય છે. લક્ષિતની વૃદ્ધિ છે કર્મની નિર્જરા છે અને શાસનનો પ્રભાવ છે. દેવતાઓ પણ પૂરઠામાંથી ઉત્સવો કરે છે.

૫. તીર્થયાત્રા અવશ્યમેવ કર્તવ્ય છે. જ્યાં જ્યાં શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનના કંઠ્યાણુકો છે તે તે ભૂમિ વિગેરે જે જે તીર્થસ્થળો હોય ત્યાંના પવિત્ર વાતાવરણમાં નિર્વૃત્તિપૂર્વક તીર્થયાત્રા કરતાં ધણો લાભ છે. ભાગ્યશાલી આત્માઓ શ્રી સંઘ કાઠીને પણ તીર્થયાત્રા કરે છે. જમાનાના નામે વ્યર્થ કોલાહલ મચાવનારાઓ સમાજની સ્થિતિ વિશેષ કંઠંગી કરી ખૂટે છે. આગમોદ્ધારક આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ સાગરાનંદસૂરીશ્વરજીએ એ વિષયમાં નીચે મુજબ સ્પષ્ટતયા ઉપદેશ્તું છે જે મનન કરવા યોગ્ય છે. શ્વેતાંબર જૈન સમાજની એજ પરિસ્થિતિ છે.

“ મહાનુભાવો! કહેવું જોઈશે કે દેશકાળને પામીને તમે હૃતશ્રદ્ધા ધાઓ છો. પણ જરા દ્રષ્ટિ ખોલીને જુઓ કે તમારા

એજ દેશકાળમાં અન્ય લોક કેવા રહે છે ? રાગદ્વેષાદિથી ભરેલાં ચરિત્રોવાળા દેવોમાં એમની શ્રદ્ધા, જ્યાં મલીનતા રહેલી હોય તેવા મંદિરોમાં એમની શ્રદ્ધા, અને તમને વીતરાગ અને એનાં મંદિરો કે જ્યાં કેવળ વૈરાગ્યભાવના આત્મકલ્યાણ અને ત્યાગની છાજો ઉછળે છે તેમાં શ્રદ્ધા નહિ. એ લોકો રંગરાગ અને તમાસામાં ધન ખર્ચીને સફળતા માને અને તમે આત્મકલ્યાણને અંગે, ત્યાગને અંગે, વીતરાગભાવને અંગે ખર્ચવામાં ધુમાડો અને પાણી માનો. ખીજ્જો પોતાના દારૂ માંસ વાપરનારા અને કંચન-કામીની રાખનારા શુરૂઓને શુરૂ તરીકે માને અને તમે તમારા નિર્થક ત્યાગી શુરૂઓને પણ ન માનો. એક પાઠરીના ખુનથી ખ્રીસ્તીઓ-એ આખા ચીનદેશની ખરાબી કરી અને તમે તો ચાહીને તમારા શુરૂઓનું અપમાન કરો અને કરાવો. તમારે જ્યારે દેશકાળ જોવા છે ત્યારે તે શાસ્ત્રકારોએ કહેલા જોશો કે તમે માની લીધેલા જોશો ? કેવળ જ્ઞાનાદિમાં, પંચમહાવ્રતાદિમાં, ધર્મના મૂળ સિદ્ધાંતોમાં દેશકાળ નહિ ચાલે. દિગંબર લોકો ભગવાનના વચનને વિચ્છેદ થયેલું માને છે અને શાસ્ત્ર જે છે તે આચાર્યોએ નવું કરેલું માને છે. ભગવાનની મૂર્તિને યુક્તિ વિરુદ્ધ ચક્ષુ વિકલ અને ગુહ્ય ભાગને પ્રગટ દેખાડતી માને છે છતાં તેઓની શ્રદ્ધા એટલી બધી કે તેમનામાં ઘણાએ શિક્ષિતો અને બારીસ્ટરો થયા છતાં એક

પણ તેમના શાસ્ત્રો વિરૂદ્ધ બોલનાર કે લખનાર ન નીકળ્યો અને તમારામાં એક સારો ન નીકળ્યો. કલિકાળ સર્વજ્ઞ ભગવાન શ્રી હેમચંદ્રસૂરિ, શ્રી હરિભદ્રસૂરિ, શ્રી રત્નશેખરસૂરિ ઇત્યાદિ ચિરંજીવ મહર્ષિઓ માટે મનગમતું લખનારા બીજા બળ્યા દેખાય છે. દીગમ્બરો તીર્થોને માટે અનેક પ્રયત્નો દ્વારા અંકુશ મેળવવા નિરંતર કટિબદ્ધ રહે છે અને તમે રક્ષણ કરવા પણ કાયર બનો છો અને કહો છે કે હવે એ પૂજા કરે તોયે શું અને આપણે કરીયે તોયે શું? એમનામાં એક વિરૂદ્ધ નહિ, તમારામાં એકે અનુકુળ નહિ. દેવ, ગુરુ અને ધર્મમાં મરણ મુજબ ફેરફારો કરવા એ દેશકાળનો અર્થ નથી. અપવાદનો નિયમ પણ લાગુ પડે નહિ. અપવાદ છે પણ અપવાદ પણ શા માટે હોય છે? જે ઉત્સર્ગને સુષ્ટિ કરે. શેઠનો મુનિમ હોય, લાખોનો વહીવટ કરતો હોય, શેઠની સહીની પણ જરૂરત ન હોય પણ એ બધું ક્યાં સુધી? જ્યાં સુધી મુનિમના વહીવટ અને છુટોથી પેઢીના અંગત કાર્ય થતું હોય ત્યાં સુધીજ. મુનિમ પોતાના ઘરને માટે પાંચ રૂપિયાનીજ ચીજ લાવીને પેઢીના ચોપડે અર્થ ખાતે ઉધારે તો તે મુનીમ શેઠની છુટોનો લાભ લઈ શકતો નથી. ત્યારે સમજો કે જે છુટ હતી તે પણ પેઢીના લાભ માટે, વ્યક્તિના સ્વાર્થ માટે નહિજ. એવીજ રીતે અપવાદ, ઉત્સર્ગ કંઈ અને અપવાદ કંઈ એ ન ચાલે વિગેરે”

ભવભીરૂ પ્રાણીઓ તો ડગલે ડગલે ભગવાનની વાણીનું
બહુમાનજ ભાવે. પાપથી ડરે, ઉત્સૂત્રથી ત્રાસે, જ્યાં પોતાનો
જ્ઞાનાદિ ક્ષયોપશમ ન્યુન હોય ત્યાં તે તે કર્મનો પશ્ચાતાપ
ડરે. વિશુદ્ધ પ્રદ્વચર્ય, તપશ્ચર્યા, વિરતિથી કર્મની નિર્જરા કરે.

મનુષ્ય જન્મજ અતિશય દુર્લભ છે, તો પછી આર્યક્ષેત્ર,
આર્યકુલ, સુદેવ, સુગર, સુધર્મનો સાનકૂળ સંયોગ એ બધાની
દુર્લભતા તો જરૂર અધિકાધિકજ છે. એ બધું પ્રાપ્ત કરી
જડવાદમાં જકડાઈ જઈ વ્યર્થ શુભાવનું વિવેકી પ્રાણીઓ
માટે ઉચિત નથી.

જિનેન્દ્ર પૂજાગુરુ પર્યુપાસ્તિ,

સત્ત્વાનુકમ્પા શુભપાત્રદાનમ્ ।

ગુણાનુરાગઃ શ્રુતિરાગ મસ્ય,

નૃજન્મવૃક્ષસ્ય પાલાન્યમૂનિ ॥

અર્થ—જિનેન્દ્રની પૂજા, ગુરૂની ઉપાસના, પ્રાણિમાત્ર પર
દયાભાવ, શુભપાત્રમાં દાન, ગુણી જનપર પ્રીતિ અને આગ-
મનું શ્રવણ આ સર્વ મનુષ્ય જન્મરૂપ વૃક્ષનાં ફળો છે.

વધારે શું કહેવું, વીરવાણીમાં આત્મકલ્યાણ છે, જડવાદની
જમાનાવાદની વ્યર્થ વાણીમાં નહિ.

—ધ્રુવિજય છંદ—

વીર વિભુ વચને વસી વૃત્તિ વહાણુ સમાન ભવોદધિ તારે,
 ધીર બની લયલન બની વરતાય યદિ ક્ષણુ તે અનુસારે;
 કલ્પતર યદિ પ્રાપ્ત થયો પછી કોણુ ગમાર રહેજ વિચારે,
 નાથ અનાથ તણુ, શિવસાથની બાથ, પછી નહિ દીક્ષ લગારે. ૧
 આદર આદર આચર સાદર ભાદરવો પછી નેણુ ન ખીલે,
 વીર વિભુ વીર, વીર વિભુ વીર, શ્વાસ પળે પળ જાય જપી લે;
 જન્મ જરા મરણાદિક કારણુ કંટકના હગ આ જગ ચીલે,
 મારગ મોહસ્વરૂપ ભયંકર ત્યાગ કરી વળ મારગ ચીલે. ૨

—ગઝલ—

ભયુ' અમૃત એકાન્તે, પ્રભુ શ્રી વીરવાણીમાં,
 કહો શાને ભટકવાનું ભ્રમિત થઈ વ્યર્થ વાણીમાં;
 અભિલાષી ઉદયના હો હૃદય સમ્યક્ત્વને ધરજો,
 બધા વ્યામોહને છોડી વીરાણા મસ્તકે ધરજો. ૧
 વિના સમ્યક્ત્વ સિદ્ધિની ન આશા સ્વપ્નમાં રાખો,
 જરૂર સમ્યક્ત્વ થી સિદ્ધ હૃદય પટ પર લખી રાખો;
 સતી સુલસા અને શ્રેણિક તણુ સમ્યક્ત્વ દ્રષ્ટાંત,
 કરે છે સિદ્ધ કે સમ્યક્ત્વ સિદ્ધિ બીજથી ભવ અંત. ૨

: : પ્રકરણ ૯ મું : :

જીર્ણોદ્ધાર

શ્રી ચૈત્ય અટલે શ્રી જિનેશ્વર દેવની પ્રતિમા તથા શ્રી જિનાલય અને એજ અનાદિકાલથી લવસાગરમાં લમતા લવ્ય પ્રાણીઓને તારનાર અનન્ય અપ્રવહણુ સમાન છે, માટેજ ચૈત્યોની જગતના કલ્યાણુ માટે પદ્મ આવશ્યકતા છે. એવા ચૈત્ય આજે કેટલાય સ્થળે જીર્ણ દશામાં આવી પડ્યા હોય છે. તેનો ઉદ્ધાર કરવો એ આવશ્યક કર્તવ્ય છે. અને કલિકાળ સર્વજ્ઞ લગવાન શ્રીમદ્ હેમચંદ્રાચાર્ય સૂરી-શ્વરજી ફરમાવે છે કે—

નવીન જિનાલય કરવા કરતાં જીર્ણ જિનાલયનો ઉદ્ધાર કરવામાં આઠગણું પુણ્ય છે.

એવા જીર્ણ જિનાલયોના ઉદ્ધાર કરવામાં ઉપેક્ષા જરા પણ હોવી જોઈએ નહિ. એવું પણ જોઈએ છીએ કે કેટલાક દેરાસરોમાં અઢળક દ્રવ્ય હોય છે કેટલાક તીર્થોમાં અઢળક દ્રવ્ય હોય છે અને ખીજે સ્થળે જીર્ણ જિનાલયો તેવીજ સ્થિતિમાં રહે છે. આ સ્થિતિ જરાપણ નલાવી શકાય તેવી નથી. જિનાલયનું દ્રવ્ય જિનાલયને જરૂર કામ લાગે અને જો તેમ ન કરવામાં આવે તો ત્યાં પણ એક પ્રકારનો વ્યા-

મોહ ગણાય માટે વહીવટ કરનારાઓએ વિવેકપૂર્વક એ દ્રવ્યનો તથા પ્રકારે વ્યય કરી જીર્ણોદ્ધાર જિનાલયોનો ઉદ્ધાર કરવો જોઈએ.

જે જે ગામમાં જીર્ણોદ્ધાર જિનાલયો હોય ત્યાંના જૈનો પાસે પૈસાની પૂરતી સગવડ હોય ને તેના ઉદ્ધારનું કામ ઉપાડાય તથા ગમે તેટલો ખર્ચ કરી જિનાલયની શોભા વધારાય તેમાં વાધો નથી પણ કેટલીક વખત એવું પણ બને છે કે કામ ઉપાડનાર પાસે પૈસાની સગવડ ન હોય. કામનો અનુભવ ન હોય. બહાર ગામની ટીપ ઉપર આધાર હોય. પૂરી લાગવગ ન હોય તેવે પ્રસંગે આદરેલ ઉદ્ધારનું કામ અધવચ્ચ રહે છે. તેવી પરિસ્થિતિ ધરાવનારાઓએ જીર્ણોદ્ધારનો અર્થ સમજવો જોઈએ. જરૂર સામર્થ્ય હોય તો જિનાલયને દેવ વિમાન બનાવો પણ એના અભાવે શક્તિના પ્રમાણમાંજ કામ ઉપાડી જીર્ણ પુરતુંજ કામ કરવું.

તા ૨૭-૭-૧૯૨૮ના વીરશાસન પત્રમાં મણીલાલ ખુશાલચંદ પાલજીપુરવાળાનો નીચેનો લેખ ઉપયોગી ધારી અક્ષરશઃ નીચે મૂકવામાં આવેલ છે. વાંચવો અને વિચારવો.

દેરાસરોના ઉદ્ધાર કરનારાઓને સૂચના.

(લેખક-મણીલાલ ખુરાલચંદ મુ. પાલજીપુર.)

જીજ્ઞાસુ દેરાસરોનો ઉદ્ધાર કરવો એટલે જે જગ્યાએ ભાગ્યું તૂટ્યું હોય વિગેરે દુરસ્ત કરાવવું એવો અર્થ છે તેને બદલે આજકાલ ઘણા ભાઈઓ દેરાસરોનું જીનું કામ મજબુત હોવા છતાં ભપકાદાર દેખાવ, હરીફાઈ અથવા સફાઈને માટે જીજ્ઞાસુઓને નામે મોટો ખર્ચો કરી મૂળથી નવા બનાવે છે તેમાં પણ જે ભાઈઓ જાણકાર તથા વગવાળા હોય છે તે તો ગમે તેમ કરી તેને પહોંચી વળે છે પણ ઘણા ભાઈઓને તો તે કામનો અનુભવ ન હોવાથી વિચાર કર્યા વગર અથવા જાણીતાની સલાહ લીધા વિના ફક્ત સલાટોની સલાહ મુજબ જ કામ શરૂ કરે છે ને પછી ધાર્યા કરતાં વધુ ખર્ચો થઈ જાય છે અને પૈસા પોતાની પાસે ન હોવાથી ટીપો કરવા છતાં પુરા પૈસા ન થવાથી ઘણાં ઠેકાણે અધુરા રહી ગયેલ કામ બગડતાં જોવાય છે, સંભળાય છે.

ઘણાં પ્રકારના માંગણા વધવાથી ટીપો ભરવા તરફ લોકોની શ્રદ્ધા ન રહેવાથી ટીપો ઘણીજ મુશીબત અને મહેનત વેઠવા છતાં પણ પુરી થતી નથી.

તે અંગે નીચે મુજબ સુધારા થવાની ખાસ જરૂરત છે.

જે જે ગામોમાં વસ્તી ઓછી થઈ હોય અથવા થવી હોય ત્યાં દેરાસરો વધારે હોય ને સચવાતાં ન હોય તો જે મૂખ્ય દેરાસર સારી રીતે સચવાતું હોય તેમાં ખીબ્ત દેરાસરોના પ્રતિમાજી વિગેરે પધરાવી દઈ ઓછામાં સમાસ કરવો. જેવી રીતે જાંલાત વિગેરે ગામમાં થએલ છે અને ગામડાવાળાઓએ પોતાની જોડેના મોટા ગામના દેરાસરમાં પ્રતિમાજી પધરાવી દેવા.

આમ કરવામાં કેટલાક લાઈઓ પોતાની આખર જતી સમજી તે પ્રમાણે કરતાં અચકાય છે પણ પોતાથી ન પહેંચાય તો તેવો ખોટો આગ્રહ પકડી આશાતનના દોષના લોગ થવું એ કોઈરીતે ઉચિત નથી. સમય બળવાન છે. સ્થિતિના ફેરફારો થયા કરે છે, તેને આધીન રહેવું એ વ્યાજબી , છતાં પણ જો તેમ ન કરવું હોય તો પોતાના ગામની સ્થિતિના પ્રમાણમાં ખર્ચ કરી સુધારી લેવું પણ ટીપો ઉપર આધાર રાખી ખરાબ થવું કોઈ રીતે ઈષ્ટ નથી. આજકાલ મુંબાઈ લગલગ આખા હિંદુસ્તાનનું કેંદ્ર ગણાતું હોવાથી ત્યાંથી ટીપ સારી થાય છે અને તેમાં ખાસ કરીને ગોડીજીના દેરાસરથી શરૂ થાય છે એટલે ટીપ આગળ ચાલે તો ગોડીજીના દેરાસરના ટ્રસ્ટીઓ, કોન્ફરન્સ, શેઠ આણંદજી કલ્યાણજીના અથવા અન્ય જીર્ણોદ્ધાર ખાતાઓએ અથવા તેમાંથી ગમે તે એક ખાતાએ નીચેની વ્યવસ્થા કરવા ખાસ જરૂર

છે. જો તેવી થશે તો નકામા ગેરબ્યાબી ખર્ચ અટકશે ને કામ સાફ થશે.

એક સારો પગારદાર એન્જનીયર રાખવો અને તે સંબંધીના ખર્ચર હિંદુસ્તાનના સકળ સંધોને આપી દેવા. જે કોઈને જીર્ણોદ્ધાર કરાવવા હોય અથવા નવું દેરાસર બાંધાવવું હોય તેમજ સંસ્થાને ખર્ચર આપવી. તે પછી જેના જેના તરફથી તેવી ખર્ચર મળે ત્યાં ત્યાં પ્રથમ એન્જનીયરને મોકલવો. તે દેરાસરની સ્થિતિ જોઈ તેમાં શું શું કામ, કેટલું અને કેવી રીતે કરાવવા જરૂર, તેના નકશા તથા ખર્ચના અડસટા કરે અને તે કરાવનારની આર્થિક સ્થિતિ કેવી છે અને તેટલામાં કામ માટે કેવી રીતે પહોંચી શકાય. તે ઉપરથી નવું કામ કરવાની સ્કીમ નક્કી કરી સદર સંસ્થાને મોકલી તેમની સલાહ મંગાવી છેવટ નિર્ણય કરી તે અનુસાર કામ કરાવવા. કારીગરો વિગેરેના બદોબસ્ત કરાવી આપી અથવા કોન્ટ્રાક્ટ અપાવી પાછા પોતાની ઓપ્રીસે આવે અને કામ તે પ્રમાણે છે કે નહિ તેની વખતોવખત ખર્ચર લીધા કરે અને છેવટે કામ પુરું થયાથી તપાસ કરી મંજૂર કરી પૈસા વિગેરે ચુકાવી આપી રીપોર્ટ ઓપ્રીસે લાવે,

આમ કરવામાં એન્જનીયરનું ખર્ચર જો સંસ્થા ઉપાડી શકે તો ઠીક, નહિતો કરાવનારના ખર્ચર તેમને તેટલી ગોઠવણ —સગવડ કરી આપે.

કામ કરાવનારાઓએ નકશા તથા એન્જનીયરના અર્ચને નકામો ન ગણવો. તે અર્ચથી કામમાં ઘણો ફાયદો થાય છે. નહિતો કંઈ નિર્ણય કર્યા વગર જેમ તેમ કામ શરૂ કરવાથી અર્ચ વધુ થાય છે એટલુંજ નહિ પણ કામ બરાબર થતું નથી એટલે તે હિસાબે એ અર્ચ વધુ પડતું નથી.

છેવટે આવો બંદોબસ્ત કેઈ તરફથી થાય ત્યાં સુધી જીર્ણોદ્ધાર કરાવનાર તથા નવા દેરાસર બનાવનારાઓએ ખેતાના ગામના અથવા બાજુના ગામના તે કામના જાણકાર ભાઈઓથી સલાહ કરી કામની જરૂરત પ્રમાણે અર્ચ કરવું જરૂરત ન હોય તો વધુ કામ નહિ કરાવવું પણ તે પૈસા બીજા કેટલાંક ગામો કે જ્યાં તેવાં કામો અથવા પૂજની સામગ્રી વિગેરેની જોગવાઈ ન હોય ત્યાં તેવાં સાધનો કરાવી આપી તેમને સહાય કરવી એ ઉચિત છે કારણ કે દરેક દેરાસર ઉપર જૈનનો સરખો હક છે માટે મારું તારું નહિ ગણી બધા તરફ સરખી નજર રાખી કામ લેવા વિનંતિ છે. ”

ઉપરનો લેખ ધ્યાન આપવા જેવો છે. તેમણે બતાવેલી યોજના થાય તો જરૂર સુગમ થઈ પડે. શેઠ આણંદજી કલ્યાણજીની પેઢી અગર શ્રીમતી જૈન શ્વેતાંબર કોન્કરન્સ ધારે તો તે કામ ખુશીથી થઈ શકે. લગભગ દશ પંચર વર્ષ ઉપર કોન્કરન્સ જરૂર ઘણા કાર્યો હાથ ધરતી હતી અને તે તે

કાર્યોમાં બની શકતા લાભ થતા હતા. જેવા કે જીજ્ઞાસુદાર, દેરાસરોના હિસાબો તપાસવા વિગેરે કાર્યો થતાં અને તેના રિપોર્ટ પણ પ્રગટ થતા. નિયમિત કોન્ફરન્સ ભરાતી, ઉત્સાહ કાયમ ટકી રહેતો અને તે વખતે ઉપદેશકો સામાજિક સુધારણા ઉપર સારી રીતે ઉપદેશો આપતા, જેનું પરિણામ પણ ઠીક આવતું. કોન્ફરન્સ દેવી આને અસ્તિત્વમાં જરૂર છે. મુંબાઈ જેવા કેંદ્રમાં તેની ઓપીસ અને શ્રીમંતો તથા કેળવાયલાઓનું કરતા કારવતાપણું હોઈ ધાર્યા કાર્ય તે કરી શકે છતાં દૈવયોગે અફશોષ આને પરિસ્થિતિ એ નથી.

:: પ્રકરણ ૧૦મું ::

-તીર્થ રક્ષા-

આજ્ઞાનું પરિપાલન માત્ર સામગ્રી પૂજનમાં પૂર્ણ થાય છે એમ નથી. સામગ્રીપૂજન-દ્રવ્યપૂજન એ આજ્ઞામય છે, ભાવપૂજનનું જ કારણ છે. રહસ્ય એ છે કે પૂજન અર્થનો વિસ્તાર એથી એ વિશાળ છે. શ્રી ચૈત્યાદિની રક્ષા, વૃદ્ધિ, જીર્ણોદ્ધાર, તીર્થરક્ષા આ બધું પૂજનમાં જ સમાય છે. એ બધાના વહિવટની શુદ્ધિ એ તો વિશેષાવશ્યક છે. પૂજનના આ બધા પ્રકારોમાં શાસનનો પ્રભાવ છે. એમાં જેટલી બેદરકારી-ખામી-દોષ એ બધું જરૂર આપણને જવાબદાર બનાવે છે.

છતાં આજે બધું એવું જ દેખાય છે કે આપણું એકપણ તીર્થ કલેશમુક્ત નથી. જે તીર્થો ચૈત્યની શોભાથી સ્વર્ગ-સૃષ્ટિને પણ ભૂલાવે છે, જમાનાના જડવાદપ્રિય મુસાફરોને પણ માત્ર કારીગીરી માટે જ એમ નહિ પણ ચૈતન્યવાદની ભાવના માટે પણ ડોલાવે છે ‘કંકર કંકર શંકર’ની ભાવના બ્યાંના વાતાવરણમાં જ્યોતપ્રેત બની રહે છે તે તીર્થોની આજની પરિસ્થિતિ વિષમ અને કલેશમય હોઈ દુઃખદ છે.

‘આંગણી આપતાં પોચો જાય’ એ ન્યાયે આજ આપણે

તમામ તીર્થોની પરિસ્થિતિ છે. તીર્થ રક્ષાના વ્યવસ્થિત પ્રબંધ વિના એવી પરિસ્થિતિમાં સુધારો થતો નથી અને કલેશ કાયમ રહે છે. વિદ્ન પરંપરાની ગણના કરતાં તીર્થ-રક્ષા કરનાર મહાનુભાવોને ધન્ય છે ! તીર્થરક્ષા એજ આત્મરક્ષા.

તીર્થોનો વહિવટ શુદ્ધ અને વ્યવસ્થિત રહે, આપણા હક્કો આવ્યાબાધ રહે અને યાત્રા-પ્રવાહ સાધ્યસાધક બન્યો રહે એજ ધ્યેયમય તીર્થરક્ષા એ આપણું પરમ કર્તવ્ય છે.

જ્યાં જ્યાં પોણું હોય ત્યાં દુનિયા ધુસે એ સમાન્ય નિયમ છે. એવી પોલાણુ આજે શ્વેતાંબર જૈન સમાજમાંજ વિશેષતઃ દેખાય છે. તીર્થો માટે દરેક તીર્થો કંઈને કંઈ કનડગત હોય તો જૈનોનેજ ! માત્ર તીર્થનીજ વાત શા માટે ? પવિત્ર અને પૂજ્ય ધર્માચાર્યો-બ્રહ્મચાર મહર્ષિઓને યથારૂપ ચિતરાતા હોય તો તે જૈનોનાજ. જૈનેતરોથી ને વધુ દુઃખદ બીના તો એ કે કેટલાક કહેવાતા જૈનોથી-જૈનાભાસોથી-એ મહર્ષિઓ તે જંગમ તીર્થ. દુકામાં તીર્થ પરત્વે આકૃત જૈનોનેજ કારણ કે ત્યાં નિર્માલ્યતારૂપી પોલાણુ છે. અતએવ એવી નિર્માલ્યતાનો ત્યાગ કરી તીર્થરક્ષાને માટે કટિબદ્ધ થવું જોઈએ-રહેવું જોઈએ.

જ્યારે જ્યારે અનુકુલતા હોય ત્યારે ત્યારે જુદા જુદા તીર્થોની તીર્થયાત્રા કરવી એ આવશ્યક છે. તેથી ઘણા લાભ છે. તે તે તીર્થની યાત્રા-લક્ષિતથી કર્મની નિર્જરા ઉપરાંત તે તે તીર્થ સંબંધમાં જે જે આવશ્યક કર્તવ્ય હોય તેમાં પણ યથોચિત પ્રવૃત્તિ કરી શકાય. તીર્થયાત્રાનો હેતુ અતિ ઉન્નત છે જ્યારે આજની પરિસ્થિતિ ઘણા ભાગે હેતુ બુદ્ધાઇ ગયા જેવી જણાય છે. તીર્થયાત્રામાં પણ નિવૃત્તિનું નામ નીશાન દેખાતું નથી. ધમાલ ધમાલ ને ધમાલ ત્યાં પછી તીર્થરક્ષાદિ તત્સંબંધે વિચારો કે પ્રવૃત્તિની આશાજ ક્યાંથી ? ખાલું પીવું ને મેજશોખમાંજ તીર્થયાત્રામાં વિશેષ સમય વ્યતિત કરવો ઉચિત નથી. ત્યાંતો આપણે પ્રવૃત્તિથી નિવૃત્ત થઇ ભક્તિમાં લયલીન થવા જઇએ છીએ. ત્યાં એ જો પ્રવૃત્તિ-ધમાલ ચાલુ રહે તો પરિણામે પૂર્ણ કૃપા મેળવી શકાય નહિ. તીર્થક્ષેત્રે પાપ છોડવા જઇએ છીએ એ ખાસ લક્ષ્ય રાખવું. ત્યાં જઇને પણ જો બેદરકારીથી કે ઇરાદાપૂર્વક પાપ થાય તો તે પાપ વજલેપ જેવું થાય છે.

યતઃ—અન્યક્ષેત્રે કૃતં પાપં તીર્થક્ષેત્રે વિનश्यति ।

તીર્થક્ષેત્રે કૃતં પાપં વજ્રલેપો ભવિष्यति ॥

અર્થ—અન્ય ક્ષેત્રમાં કરેલું પાપ, તીર્થક્ષેત્રે વિનાશ પામે છે (તીર્થારાધનથી નાશ પામે છે.) પણ તીર્થક્ષેત્રમાં કરેલું પાપ વજ્રલેપ જેવું થાય છે.

અતએવ તીર્થયાત્રા વિધિપૂર્વક કરી પૂનઃ લાભ મેળવવો
અને તરવાના સાધનભૂત એ તીર્થાની રક્ષા-તીર્થ માહાત્મ્ય
વૈભવાદિની વૃદ્ધિમાં બની શકતી તમામ સહાય કરવી એજ
પરમ આવશ્યક છે.

સામાન્ય જણાતી બેદરકારી પણ સમય જતાં મોટી મુશી-
બતમાં ઉતારે છે એવું દરેક તીર્થાના સંબંધમાં બનેલ
બનાવોના અનુભવથી સિદ્ધ થયું છે.

: : પ્રકરણ ૧૧ મું : :

જૈનેતર (મુખ્યતઃ બ્રાહ્મણ) પૂજારીઓથી

આવતાં પરિણામ

[સામાન્ય જણાતી બેદરકારીની પ્રબલ વિષમતા.]

જેમ રાજ્યો અને હીગમ્બરો પ્રત્યેની કાયમની સામાન્ય બેદરકારીનાં પરિણામો દરેક તીર્થમાં પ્રબળ વિષમ બન્યાં છે તેમજ વહિવટ દેખરેખ વિગેરે દરેકમાં રહેલી સામાન્ય બેદરકારી માટે પણ સમજી લેવું. જો બેદરકારી વિશેષ હોય તો તો પછી પૂછવું જ શું ? એવી અનેક બેદરકારીઓમાંની ‘જૈનેતર પૂજારીઓ’ એ પણ એક ગણાય. એ બેદરકારીને સામાન્ય ગણવી કે કેમ તેનો ઉત્તર તો અનુભવોજ આપી રહ્યા છે.

આજે આપણા ચૈત્યોમાં પૂજા કરનાર પગારદાર પૂજારીઓ માટે ભાગે જૈનેતર છે. જેઓની અંતરંગ માન્યતાજ એવી છે કે—

“ હસ્તિના તાડયમાનોપિ ન ગચ્છેદ્ જિનમંદિરમ ” ।

પૂજારી ગમે તે હોય છતાં પૂજારી ઉપરજ તમામ બોજો છોડી દેવો એ ઇષ્ટ નથી. પૂજારી તો સહાય પૂરતો. તમામ પૂજન યત્નપૂર્વક વિવેકથી જૈનોજ કરે અને એજ કરી શકે.

આજ એમ નથી. કેટલેય ઠેકાણે દેખરેખ રાખનારને ખબર પણ ન હોય કે પૂજારીઓ શું કરે છે ? પૂજારીઓજ માલીક. પૂજનાદિમાં એ પૂજારીઓને કંઈ અંતરલક્ષિત હતી વાડ ? વેઠ ઉતારવાની તે ઉતારે અને પોલાણના અનેક પ્રકારના એવા લાલ દ્યે કે જે વખત જતાં તેને પોતાના હક્ક ગણાવે જ્યારે સોસાવુંજ પડે. દેખરેખ રાખવી તો બરાબર રાખવી. એકથી ન બને તો ચાર પાંચની કમીટીથી કામ કરવું. વહીવટનું બંધારણ તો એજ ઉત્તમ જણાય છે. પોતાથી ન બને તો પૂજ્ય શ્રી સંઘને વહિવટ સોંપવો.

પાટણ પાસે ચાડપતીર્થમાં શ્રી દેરાસરજીમાં તેના પૂજારીએ પોતાના ઇષ્ટ દેવની મૂર્તિ ખોત્તી દીધેલી-ઘુસાડેલી. પોલું દે, કોણ પૂછે છે ? પણ સુદૈવ્યોગે સંઘનું ત્યાં ધ્યાન ખેંચાયું. જેનો કેસ ચાલ્યો. લવાદ મારફતે છેવટે ન્યાય અપાયો કે પૂજારીના ઇષ્ટદેવની મૂર્તિ ત્યાંથી ખસેડવી અને તેને માટે જૈનોએ પોતાના ખર્ચે શિવાલય બાંધી આપવું.

બેદરકારીનું ભાન કરાવવા આ કિસ્સો કાંઈ ઓછો નથી. તત્સંબંધી શ્રીમાન્ બાળચંદ્રાચાર્યજીનો નીચેનો લેખ ઘણોજ મનનીય છે—

“જૈનશાસન”—વૈશાક શુદ્ધી ૧૧ બુધવાર. વીર સંવત ૨૪૩૪”-
માનો નીચે મુજબ લેખ—

“ જૈન મંદિરો મેં અન્યદેવોંકી મૂર્તિયાં કૈસે આઇ ઔર આરૂપ કેસ.”

લેખક=શ્રીમાન્ બાળાયદ્રાચાર્યજી ખામગાંવ.

જૈનમંદિરોમેં જૈનેતર દેવતાઓંકી મૂર્તિયાં કૈસે સ્થાપિત હુઇ ઇસકા ભી થોડા નિરક્ષણ કરા દીયા જતા હૈ.

શત્રુજ્ય તીર્થ પર યવનોકે અંગરશાહ પીરકી કબર હૈ. કેસરીયાજી ઔર મકસી તીર્થ પર શિવ ઔર વિષ્ણુકી મૂર્તિયાં રકખી હુઇ હૈ યહ કયોં ? ઔર કૈસે રકખી ગઇ હૈ ? કયા ઉક્ત સ્થાનોં પર ભી યવન ઔર શૈવ હકદારહો શકતે હૈં ? કભી નહિ. કોઇ યહ કહેં કિ હકદાર નહિ હો શકતે તો ઉનકી મૂર્તિયાં કયોં રખખી ગઇ હય ? ઇસકે ઉત્તરમેં સુનિયે ! યવનોં કે રાજ્ય કાલમેં યવન બાદશાહો ને ઔર યવનાધિકારીઓંને અગણિત જૈન મંદિરોકો ઉધ્વસ્ત કર ડાલેથે જિસકા આજ નામ નિશાન ભી નહિ હૈ. ઇસ ખાતકા પત્તા કેવળ ઇતિહાસસેં લગતા હૈ. જિન દિનોમેં યવનોંકા એસા અન્યાયથા કે પ્રાણ બચાના મુશ્કિલ થા તબ બુદ્ધિમાન જૈનિયોંને તીર્થરક્ષાર્થ જૈનમંદિરોં કે દ્વાર પર મસજીદ ચિન્હ કિતનેક સ્થાનોમેં કર દિયે. કબર સ્થાપ કર ભુબાવર રખદિએ જિસકોં દેખકર મંદિર ઔર તીર્થોકો યવનોને ઉધ્વસ્ત નહી કીયે. ઉન દિનોમેં રક્ષાકે હેતુ હી એસા કાર્ય જૈનિયોંને કીયાથા. સમય તો ખીત ગયા હૈ પરંતુ વે ચિન્હ

અબતક કિતનીક જગાહ પર મોળુદ છે તો ક્યા એસે સ્થાનો પર મુસલમાન લોગ હકદાર યા માલીક હો શકતે હૈ ? કદાપિ નહિ. ઇસ્લી પ્રકાર યવનોંકે પશ્ચાત પુનેકે પેશ-વોંકા બલ હિન્દ મેં બઠા તબલી જૈન મંદિરોં પર અનેક સંકટ આયે હૈ. પેશવોંકે રાજ્યમેં ઔર વિશેષકર પુનેમેં જૈન મંદિરોંકી યહ હાલત થી. જૈન મંદિરોંકે ઘંટનાદ રાજ્ય-પથમેં સુનને ન પાવે એસી વિષમ હાલત થી—રાજાઝાથી—ઇત-નાહિ નહિ અનેક હિન્દુ રાજાઓં કે રાજ્યમેં જૈનિયોંકી ઔરસે બને હુવે જૈનમંદિરોંમેં બ્રહ્મણોંને બળાત શિવલિંગ પ્રતિષ્ઠિત કર દિયે હૈ ! ખાસ ઉજ્જૈનમેં જો ક્ષિપ્રા નદીકે તટપર જૈનિયોંને અવન્તિ પાર્શ્વનાથકી મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠિત કરનેકે લિયે એક શિખર બંધ મંદિર બનાયા થા જસમેં બ્રાહ્મણોંને બલાત શિવલિંગ પ્રતિષ્ઠિત કર દીયા જબ ન્યાયાલય દ્વારા ન્યાય માગા ગયા તો હિન્દુ રાજાકે ન્યાયાલય દ્વારા યહ ન્યાય મિલા કિ અબ શિવલિંગ ઉઠ નહિ શકતે. જૈની દુસરા મંદિર બનાવે. દેખીયે યહ કૈસા ન્યાય ! તબ બિચારે જૈનિયોંને દુસરા ભૂગર્ભ મંદિર બનાકર અવન્તિ પાર્શ્વનાથકી મૂર્તિ સ્થાપિત કી. યહ દૃશ્ય અલી ઉજ્જ-યિનીમેં વિદ્યમાન હૈ ઔર જો યાત્રીજાતે હૈ ઉનકો દૃષ્ટિ ગત હોતે હૈ. જેસલમેરમેં થીરસાહ એસવાળ એક બડે ધનાઢ્ય જૈની હો ગયે હૈ ઉન્હોંને વિચારા કે જેસલમેર કે કિલ્લેમેં

જિનમંદિર બના કર લક્ષ્મીકા લાભલું ઔર મંદિર બનવાના શરૂ કીયા. ઉસી સમય વૈદિક બ્રાહ્મણોને રાજાસે બકર કહા કિ યહાં (કિલ્લેમે) હમ ભી રહતે હૈ. ઇસલીએ જૈનિયોં કે મંદિરોકી છાયા હમારે પર નહિ ગીરના પાવે વધપિ જેસલ-મેરકા રાજા વૈદિક થા તથાપિ થીરૂશાહ શેઠ કે સત્યકાર્યકો નહિ રોકસકા તથાપિ બ્રાહ્મણોકે હઠકો પુરા કરનેકે નિમિત્ત શેઠકો ખુલાકર કહાકિ મંદિર કે દ્વાર ઉપર એક ગણેશકી મૂર્તિ પથરમે ઉકરદિગે તો ઠીક હોગા નહિતો. યે બ્રાહ્મણ ઉપદ્રવ કરેગે. તબ બિચારે થીરૂશાહ શેઠને પરિસ્થિતિકા વિચાર કરકે મંદિરકા દ્વારપર ગણેશકી મૂર્તિ ખુદવા દી વહઅલી મોબુદ હે યદિ શેઠ એસા નહી કરતે તો ક્યા ઉપદ્રવ નહિ બઢતા ! પાંઠકોંકે સ્મરણ રહે જૈસલમેર કે કિલ્લેમે સેંકડો બ્રાહ્મણોકે ઘર હૈ ઔર રાજાકે મહલે હૈ ઔર સ્થાનમેં જિનમંદિર બનાના ક્યા મુશ્કલ નહિ હૈ. ઇસી પ્રકાર પાલી (મારવાડ) પાસમેં કીસી ગાંવસે સુના ગયા હૈ જૈનિયોંને જિન ભગવાનકી મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠિત કરનેકે લીયે મંદિર બનાયા થા ઉસમેં પ્રતિષ્ઠાકે એક દિન પ્રથમ વિધ્નસંતોષી કિતનેક બ્રાહ્મણોને શિવલિંગ રખ દીયા ઔર જબ આઢાલતમેં કારવાઈ કી ગઈ તો યહ ફેંસલા સુનાયા ગયા કિ શિવલિંગ અબ ઉઠ નહિ શકતા. ક્યા કોઇ ખુદિમાન ઇસકો ન્યાય કહ શકતા હય ! હિન્દુ રાજાઓંકે રાજ્યમેં એસી

ઘટનાએ અનેક સ્થળ પર હુમલો છે. અભી થોડે દિનકી ખાત હૈકી બીકાનેરવાલે નગરશેઠ શ્રીમાન્ આંદમલજી ઢઢ્ઠા સી. આઇ. ઇ. કી કાશીપુરીગે દુકાન હૈ. ઉસમેં પ્રધાન કર્મચારી શૈવ હૈ. ઉસને જૈન સમાજકી માલીકીકી જગહમેં શિવલિંગ રખ દીયા થા તબ કાશી કે જૈન સમાજને શેઠજી કે આનમકો શિવલિંગ ઉઠાનેકા કહા, પર ફલ કુછ હુઆ નહિ તબ કાશી જૈન સમાજને શેઠજીસે લીખા પઢા તબ બડી મુશ્કેલસે ઉઠાયા ગયા. શ્રીમાન્ આંદમલજી શેઠ જૈન ધર્મકે ભક્ત હૈ વૈસે શિવકો ભી અપમાનતે હૈ પરંતુ હૈ બુદ્ધિમાન ઇસ લીયે આપને અસત્યકા પક્ષ નહિ કીયા. સુનતે હૈ અબ શેઠજી જૈન ધર્મ પર ભી અધિક પ્રેમ રખતે હૈ ઓર ઇસકે લીયે અનેક ધન્યવાદ હૈ યહ વૃત્તાંત હમને ઉનકે એક વિશ્વાસુ કર્મચારીકે મુખસે સુના હૈ ઓર યહ ખાત યહાંપર લિખનેકા પ્રયોજન યહ હૈ કિ વર્તમાનમેં ભી અવિચારીયોં દ્વારા એસી ઘટના હોતી હૈ. ઓર જીસકા પ્રાયશ્ચિત સમગ્ર સમાજકો ભોગના પડતા હૈ. ઇતિહાસકે દેખનેસે પત્તા લગતા હૈ કિ જૈનીયો પર બડીબડી આફતોં ગુજર ચુકી હૈં ઓર એસી આફતોમેં ભી જૈનીયોંને બડી બુદ્ધિમાનીસે ધર્મરક્ષાકી હૈ. કેસરીયાજી ઓર મકસી પ્રભૃતિ સ્થાનોમેં શિવલિંગ ઓર વિષ્ણુકી મૂર્તિઓ દ્રષ્ટિગતા હો રહા હૈ. કારણ યહ હૈ કિ વહાંકે રાજા શૈવ ઓર વૈષ્ણવ હૈ ઓર

પૂજારે ભી વેદીક પ્રાશ્ન હૈ ઇસલીયે કીસી સમય વહ રખ લી ગઈહે. બહુતસે સ્થાનોમે વૈદિક પ્રાશ્ન આલુવિકા અર્થ જિનમંદિરોમે પૂજા કરતે હૈ ઐર જિસમે ભી કેસરીયાલ કે પંડોકા કુલ સમાચાર પત્રોમે પ્રગટ હો ચુકા હૈ. કેસરીયાલ જૈન તીર્થ હોને પર ભી જૈન રીતિ વિરુદ્ધ કિતનેક કામ હોતે હૈ.

જૈન સમાજે દ્રષ્ટિગત હોને પર ભી યોગ્ય આન્દોલન નહી કીયા જાતા કયા યહ જાત સમાજકી આત્મિક દુર્બલતા સૂચિત નહી કરતી ? મકસી પર ભી પૂજારે જૈનેતર હી હૈ વહાંપર ભી શિવલિંગ સ્થાપિત હૈ. શ્વેતાંબર ઐર દિગંબરકે ધરેલું કદાચરકે કારણ કીક પ્રબંધ નહિ હો શકતા યહ વૃત્તાંત લીખનેકા મતલબ યહ હૈ કિ અનેક સ્થલો પર કતિપય કારણ કલાપવશ જૈનિયોકે સ્વામિત્વકે સ્થાન પર જૈનેતર દેવતાઓકી મૂર્તિયાં રખ દી ગઈ હૈ તો વહાં પર જૈનેતર કીસ પ્રકાર દાવાકર શકતે હૈ ! કહીં પર રાજશાસનકે કારણ તો કહીં પર જૈનેતર પૂજારીયોકે કારણ તો કહીં પર જૈનિયોકે દુર્લક્ષ્યકે કારણ ઐસા હુવા હૈ ઐર યહજાત નિર્વિવાદ હૈ કિ વહાં પર જૈનેતરોકા સ્વામિત્વ હો-હી-નહિ શકતા. યહ જૈનીયોકી ઉદારતા ઐર પરધર્મ સહિષ્ણુતા સમજની આહીયે કી અપને સ્વામિત્વકે સ્થલ પર એવં મંદિરોમે જૈનેતર દેવહોને પર ભી ઇર્ષ્યા વ દ્વેષ નહી કરતે. ઇસ ઇન્સાનીયતકા ફલ ઉલ્લેખ હોતા હૈ અતઃ : અજ જૈન સમાજને

દેશકાળકા વિચાર કરકે ઉપાય કરના આહીયે તાકી કહીં
ઓર જગા પર ફિર એસી ઘટના ન હોને પાવે.

ખંખકે જૈન મંદિરોમેં ગુજરાત કે તપોધન બ્રાહ્મણ
પૂજારીકા ધંધા કરતે હૈ પરંતુ ઉનકા નિરીક્ષણ ક્રિયા જય તો
ઉન્હે કિસી હાલતમેં પૂજારી નહિ રખના આહીયે પરંતુ
જૈનિયોંકે હઠ ઓર દુરાચરકા પરિણામ સારે જૈન સમાજે
લોગતી હૈ. હમારી રાયસે તો પૂજારી જૈન જતીકા હી
હોના આહીયે.

“ જૈનશાસન વૈશાખ શુદ્ધ ૪ બુધ. વી-સં. ૨૪૪૩ ”

પૂજ્યપાદ જૈનાચાર્ય શ્રીમદ્ વિજયકમલસૂરીશ્વરજી કપડ-
વંજથી ફાગણ વદ ૯ ના કાગળમાં આરૂપના કેસના સખં-
ધમાં લખતાં ઉમેરે છે કે—

પ્રાય અનેક જૈન મંદિરોમેં સ્વપૂજા કરનેકે લીએ મહા-
દેવ આદિ દેવોકી મૂર્તિએ રખી હૈ ઓર જૈનોને લીહાજ
તથા દયાભાવસેં નહિ રોકા ઇસ લીયે યહ ચુકાદા ઉન ઉન
સ્થાનોપર અત્યંત હાનિકારક હો જાયગા. ”

સુરતથી આગમોદારક આચાર્ય શ્રી આણંદસાગરજી
મહારાજ ફાગણ શુદ્ધી ૧૫ ના કાગળમાં જણાવે છે કે—

“ દરેક ગામે દરેક જગેરે જ્યાં જ્યાં પૂજારીના અપ્રમા-
ણિકપણથી અને કાર્યવાહકોની બેદરકારીથી અન્ય દેવોની

મૂર્તિઓ! પડી છે તે દરેક જગા ઉપર ભાંજગડ ઉભી કરશે અને તેથી દરેક જગોપર સંઘની મહત્તાને, તીર્થોને અને તેથી ધર્મને ઘણું નુકશાન થશે. માટે કોઈ પ્રકારે ન્યાયજ થવો જોઈએ કે જેથી વર્તમાન અને ભવિષ્ય સુધરે. જો એમ નહિ થાય તો ન્યાયને ચાહનાર લોકો હેરાન ગતિ પામશે તથા અપ્રમાણિક લોકોને વધારે જોર મલશે.

ઉપરના કાગલો મનનપૂર્વક વિચારવા વિનંતિ કરવામાં આવે છે. પ્રાદ્મણો જૈનો પ્રત્યે દરેક પ્રસંગે કેવી રીતે વર્તે છે તેની સાક્ષી પ્રાચીન અર્વાચીન ઇતિહાસ સારી રીતે આપે છે. તીર્થોમાં, વ્યવહારમાં અને સાહિત્ય ક્ષેત્રમાં પણ તેમનું દ્વેષપૂર્વકનું વર્તન ચાલુ. જૈનધર્મને દ્વેષપૂર્વક હલકો પાડવાના પ્રયત્નો કરનાર જૈન મહર્ષિઓને વિચિત્ર ચીતરનાર મહાપુરૂષો મુખ્યત્વે પ્રાદ્મણોજ હોય છે. પણ એ બધા જૈન સમાજની નિર્માલ્યતાના કારણેજ. અસ્તુ! તો પછી જિનાલયમાં એ કોટિના પૂજારીઓથી એવાજ પરિણામ આવે એ સ્વતઃ સિદ્ધ છે. જૈન પૂજારીઓ હોય તો કદી પણ એવાં પરિણામ નજ આવે અને દરેક કાર્ય વિધિપૂર્વક-લાગણી પૂર્વકજ થાય.

: : મકરણ ૧૨ મું : :

પૂજારીઓ-મુનિઓ-નોકરો વિગેરે જૈનનેજ—

—રાખવા સંબંધમાં સામાન્ય વિચારણા.

નાગર તથા પારસી વિગેરે કોમ તરફ નજર કરીશું તો જણાશે કે તેઓ જ્યાં જ્યાં પોતે હોય, પોતાની લાગવગ હોય ત્યાં પોતાનીજ કોમનાઓને, જ્ઞાતિ ભાઈઓને, સહધર્મીઓને ગોઠવી પોતાની ફરજ બજાવે છે. જૈનો પણ ધારે તો પોતાની પેઢીઓમાં, પોતાના હસ્તક ચાલતા ખાતાઓમાં, પોતાની લાગવગમાં, ઓપ્રીસો, સંસ્થાઓમાં, દેરાસર, ઉપાશ્રય, ધર્મશાળા, પાઠશાળા, પાંજરાપોળો વિગેરે સર્વત્ર જૈનોને ગોઠવી શકે, નિભાવી શકે, ઉંચે ચડાવી શકે અને જૈનો પણ ત્યાં જરૂર લાગણીથીજ કામ કરે પણ અફશોષ ! આજ એ સ્થિતિ બહુધા જોવાતી નથી. જૈન શ્રીમંતો અને નાયકો હજારો જૈનોને બેકાર જોવા છતાં પોતાનું દુર્લક્ષ્ય ચાહુ રાખે એથી વધારે દુઃખદ બીજું શું ? જૈનોને ત્યાં વિશેષતઃ જૈનેતર નોકરો હોય છે. તીર્થ વહીવટમાં, ધર્મશાલાઓમાં અને સંસ્થાઓમાં સર્વત્ર એમજ દેખાય છે. કદાચ થોડાક પગારની જગ્યાએ જૈન નોકરો હોય છતાં ત્યાં કદર-દિલ-સોજી જેવું બહુજ ઓછું જણાય છે. કવચિત કોઈ સ્થલે

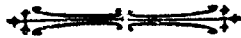
હોય છતાં મોટે પ્રમાણમાં આવી પરિસ્થિતિ છે. જૈનેતર અને જૈન નોકરોના પગારમાં પણ દ્રષ્ટિ જુદી. ઉભયની લાયકાત તપાસવાની રીત પણ જુદી અને સ્પષ્ટ કહેવામાં આવે તો ઘણી વખત કેટલેક પ્રસંગે જૈનોને ઇરાદાપૂર્વક અન્યાય પણ કરાય ! જૈનેતરને સંપૂર્ણ ન્યાય. જૈનો નડતર લાગે. તેઓને દુર કરવાનાજ ઉપાયો યોજાય અને વાતો સુધારાની થાય. આ બધી વિષમતા શોચનીય છે. ટુંકામાં એટલુંજ લખવું બસ છે. કે જૈન બચ્ચો જે લાગણીથી કામ કરશે તે જૈનેતર લલે કર્તવ્યશીલ હશે છતાં પણ તેટલા પ્રમાણમાં નહિજ કરી શકે. અને આગેવાનો જૈન લાઇઓ માટે જેટલા બેદરકાર છે તેટલાજ સમાજના જવાબદાર છે. આગેવાનો જો દીલ પર લે તો એક પણ ન બેકાર જૈન રહે એટલી જગ્યાએ તેમની પાસે છે. અસ્તુ.

હવે જૈન દેરાસરમાં પૂજારી જૈનો રાખવા જોઇએ એ વાત ખાસ આવશ્યક છે. માલી-ભાવસાર-ભોજક વિગેરે જૈનો હોય છે અને તે સિવાય શ્રાવક પણ પૂજારી તરીકે કામ કરી શકે છે તેમાં જરાએ બાધ જણાતો નથી. અતઃ એવ વિવેકથી કાર્ય સિદ્ધિની આવશ્યકતા છે.

જૈન પૂજારીઓ હોય તો નવી ઉપાધિ ઉત્પન્ન ન થાય, પૂજા બરાબર થાય, આશાતનાઓ ઓછી થાય, શિલાલેખ

વિગેરે સ્મરણોમાં જરાએ ગડબડ ન થાય અને બધુંએ વ્યવસ્થિત થાય.

એ શ્રાવક પૂજારીને પગાર કયા ખાતામાંથી આપવો એ પ્રશ્ન ખરો. આજના દરેક બાબતમાં વગર માગ્યો મેનીફેસ્ટો આપી દેનારાઓ તો તરતજ કહેશે કે એમાં શું ? કામ કરે તે ખાતામાંથી આપવો. તે દેરાસરનું કામ કરે ને દેરાસરનો પગાર લે. દેવદ્રવ્યમાંથી આપવો પણ આ ભયંકર ભૂલ છે. દેવદ્રવ્ય સંબંધે જૈનશાસ્ત્રમાં ઘણુંજ સ્પષ્ટ અને સખત લખાણ છે. દેવદ્રવ્યની વ્યવસ્થામાં પણ શાસ્ત્રજ સન્મુખ રહે. દેવદ્રવ્ય સંબંધી જૈનોને સમજાવવાનુંજ ન હોય ! એમાં ઉટપટાંગ વાતો ન ચાલે. શ્રાવક પૂજારીને પગાર આપવા માટે જુદીજ વ્યવસ્થા હોવી જોઈએ. ચાતો એક પગાર ફૂંડ નિરાળું જોઈએ અગર યોગ્ય લાગે તો સાધારણમાંથી પગાર અપાય. અતએવ શાસ્ત્રોક્ત દ્રષ્ટિને બાધ ન આવે તેવી રીતે એ પગારની વ્યવસ્થા થાય પણ જૈન પૂજારી હોવા જોઈએ એજ ઇચ્છવા યોગ્ય છે.^૧

૧. દેવદ્રવ્ય સંબંધી જુઓ. આચાર્ય મહારાજ આમમોહારક આચાર્ય આણંદસાગરજી કૃત “દેવદ્રવ્ય યાને ચૈત્યદ્રવ્ય.”

:: પ્રકરણ ૧૩ મું ::

—વહીવટ—

દેરાસરજીના વહીવટ સંબંધે ચાલુ સમયમાં ઘણી ઘણી ફેરિયાદો સંભળાય છે. દ્રવ્યની વ્યવસ્થા—હીસાબ કીતાબ—ઉધ-રાણી પાઘરાણી—દેરાસરોની તમામ જણસો આલુપણો વિગેરેની સંભાળ—વિગેરે વિગેરે બાબતો ઘણીજ કાળજીથી થવી જોઈએ જેવી રીતે પોતાના ઘર કે દુકાનનો વહીવટ થાય બટકે એથી અતિશય કાળજી જોઈએ. દેરાસરજીના ધીના દીવે કાગલ વાંચતાં દુર્ગતિનું દ્રષ્ટાંત વિચારીએ તો તે ચૈત્યના વહીવટની વિશુદ્ધિના આવશ્યકતાનો તરત ખ્યાલ આવે. દેરાસરના પૂજારી કે નોકરને પોતાનું નજીવું પણ કામ બતાવી ન શકાય એવા અતિ સખત નિયમોથીજ સમજાશે કે એ વહીવટ કરનારે વિશુદ્ધિ સાચવવાને કેટલું જાગૃત રહેવું જોઈએ, જ્યાં દેરાસરનો વહીવટ એક આસામીને ત્યાં હોય છે ત્યાં સમય જતાં કોઈ વખત નહિ ઇચ્છવા યોગ્ય પરિણામ પણ આવે છે. માઠાં પરિણામ કાંઈ બદલાવનતથીજ આવે એવું કાંઈ નથી, પણ સંયોગો સદા સરખા રહેતા ન હોઈ હુદૈવ યોગે તેવું બને છે તો ઇચ્છવા યોગ્ય છે કે વહીવટ એક હાથે ન રહે. પેઢી અગર બે ચાર

સંભાવિત ગૃહસ્થો વ્યવસ્થિતરીત્યા બંધારણુ પૂર્વકે વહીવટ કરે એજ ઇચ્છવા યોગ્ય છે. ચૈત્યનો વહીવટ નિર્મલ રીતે કરનાર પુણ્યશાલીઓ અઢળક પૂણ્ય ઉપાર્જી શકે છે, કર્મની નિર્જરા કરી શકે છે, પણ તેમાં જો આપખુદી વર્તન થાય તો બાજી બગડી. વહીવટ કરનાર ટ્રસ્ટીઓ અથવા કાર્ય-વાહકોએ દરેક પળે એ સ્મરણમાજ રાખવું હિતાવહ છે કે તેઓ માલીક નથી. બેશક, કાંઈ માલીકપણુંનજ માને પણ જાણ્યે અજાણ્યે પણ આપખુદી (સ્વચ્છંદી) વર્તન થાય તો જરૂર ‘ધર્મકરતાં ધાડ’ એ કહેવત જેવું થાય. ‘ધર્મકરતાં ધાડ’ હોયજ નહિ પણ વસ્તુતઃ ધર્મજ કહેવાય નહિ. નિયમ બહારનું વર્તન એટલે અધર્મ. ઘણીજ સાવચેતીની આવશ્યકતા છે.

દેરાસરના ટ્રસ્ટીઓથી જો પૂજારી અગર નોકરને પોતાનું કામ સરખું પણ ન આપી શકાય તો દેરાસરનું દ્રવ્ય કે કોઈપણ ચીજને અંગે તો કહેવુંજ શું ? આજે એ પણ જોવામાં આવે છે કે સમુક દેરાસરજીમાં અઢળક દ્રવ્ય હોય યા અમુક તીર્થમાં પુષ્કળ પૈસા હોય તેજ વખતે કેટલાય ચૈત્યોમાં સાંધા એટલા વાંધા હોય. કેટલાય ચૈત્યો જીર્ણ હોય. કેટલાયને પૂજન સામગ્રીનો અભાવ હોય. જૈનો ગણિતબાજ ગણાય છે, છતાં આ પરિસ્થિતિ તેમના વિવેક માટે ન્યૂનતાદર્શક ગણાય. દેવદ્રવ્ય દેવઉપયોગે ખુશીથી વાપરી શકાય, છતાં જો

તેમ ન વાપરવામાં આવે તો ત્યાં પણ એક પ્રકારનો વ્યા-
માહ છે એમ કહેવું જ પડશે. અમારું દેરાસર-આ મારા-
પ્રભુ એવી મારા તારાની ભાવનાને અત્ર સ્થાનજ ન હોઈ
શકે. કેટલાક ચૈત્યોમાં કામ ચાલુજ છે અને તેની
સુંદરમાં સુંદર શોભામાં કાયમ વધારો કરવામાં આવે છે.
જરૂર તે ભક્તિજ છે. ચૈત્યની શોભાની સ્વર્ગ સૃષ્ટિ સાથેજ
હરિકાઈ થવી જોઈએ પણ તેની સાથે સાથેજ બીજા અનેક
ચૈત્યો કઢંગી હાલતમાં રહે તે તેટલુંજ શરમાવનારું ગણાય
માટે વિવેકી કાર્યવાહકોએ વિવેકપૂર્વક દ્રવ્ય વ્યયની વ્ય-
સ્થાની બહેંચણી કરવી જોઈયે. વધારે શું કહેવું. આજ તો
એક દેરાસરને બીજા દેરાસરમાંથી મૂર્તિ જોઈયે તો પણ
દ્રવ્ય લેવાય છે જેને માટે 'નકરો' શબ્દ વપરાય છે. નકરો
કહો કે વેચાણ કહો આ પ્રશ્ન જરૂર વિચારણીય છે. કાણ
કોની પાસે દ્રવ્ય લે છે. આ પ્રશ્નનો ઉત્તર વિચારાય તો એ
સ્થિતિ ટકી શકેજ નહિ, ભગવાન સૌના છે. મંદિર સૌ
માટે સરખું છે. જિનાલયોનું મહત્વ સર્વનું સરખું છે તો
પછી ત્યાં મારા તારાની ભાવના ટકે એ અયોગ્યજ ગણાય.

દેવદ્રવ્યના વહીવટમાં પણ રૂપીયાની ધીરધાર, ભાડું
વિગેરેની વ્યવસ્થા પૂર્ણ સંભાળથી અને શાસ્ત્રાજ્ઞાપૂર્વક
થવી જોઈએ. શાસ્ત્રાજ્ઞાના ઉલ્લંઘનથી દેવદ્રવ્યની વૃદ્ધિ કે
વહીવટ થાય એ લેશ પણ ઇષ્ટ નથી. સલામતી અગર રક્ષ-

જીનો મુદો સ્મરણથી જરાપણ બહાર રહેવો ન જોઈએ. ઉપયોગપૂર્વક થતા વહીવટમાં દુર્દૈવ્યોગે જે કાંઈ અનિષ્ટ થાય ત્યાં કદાચ કુદરતી બચાવ હોઈ શકે પણ વહીવટ પ્રત્યે દુર્લક્ષ્યાદી કારણે અગર ત્યાં એ શરમ વિગેરેના કારણે કાંઈ પણ અનિષ્ટ થાય તો તે જવાબદારી જરૂર વહીવટદારોનીજ હોઈ શકે અને તેઓજ દોષના ભાગીદાર થાય.

દેવદ્રવ્યને અંગે જમાનાવાદીઓની ઉત્પટાંગ વાતો ચાલી શકે નહિ, અને માટેજ તેના વહીવટ કરનારાઓ શાસ્ત્ર-શ્રદ્ધાન્વિત હોવા જોઈએ. શાસ્ત્રને અભરાઈએ મૂકી જમાનાના મિથે ક્ષાવતું કરનારા હોવા ન જોઈએ.

દેવદ્રવ્યના વહીવટમાં પ્રમાદ માત્ર કરવાથી પણ કેવું પરિણામ આવે છે તેનું દ્રષ્ટાંત શ્રાદ્ધવિધિમાં નીચે મુજબ છે.

મહેંદ્ર નામે નગરમાં એક સુંદર જિનમંદીર હતું. તેમાં ચંદન, ખરાસ, કુલ, ચોખા, ફળ નૈવેદ્ય, દીવો, તેલ, પૂજાની સામગ્રી, પૂજાની રચના, મંદિરનું સમારવું, દેવદ્રવ્યની ઉઘરાણી, તેનું નામ લખવું, સારીયતનાથી દ્રવ્યની રક્ષા કરવી, વિગેરે કામને અર્થે શ્રી સંઘે દરેક કામમાં ચાર ચાર માણસો રાખ્યા હતા. તે લોકો પોતપોતાનું કામ બરાબર કરતા. એક દીવસે ઉઘરાણી કરનાર પૈકીનો મૂખ્ય માણસ એક ઠેકાણે ઉઘરાણી કરવા ગયો. ત્યાં ઉઘરાણી ન થતાં ઉલટાં દેણદારના

મુખમાંથી નીકળેલી ગાળો સાંભળવાથી તે મનમાં ઘણો ખેદ પામ્યો અને તે દીવસથી તે ઉઘરાણીના કામમાં આગસુ બન્યો. ઉપરી જેવા માણસો બની જાય છે એથી એના હાથ નીચેના માણસો પણ તેવી રીતે વર્તવા લાગ્યા અચાનક તે દેશનો નાશ વિગેરે થવાથી ઉધાર રહેલું ઘણું દ્રવ્ય નાશ પામ્યું. પછી તે કર્મના દોષથી પેલો ઉપરી અસંખ્યાતા લવ ભમ્યો.

આ દ્રષ્ટાંતથી વિચારવું ઘટે છે કે જો માત્ર ઉઘરાણી કરનારની આ સ્થિતિ તો કાર્યવાહકોએ તો કેટલી તીવ્ર જાગૃતિ રાખવી ન જોઈએ. એનો અર્થ એવો નથી કે ત્યારે એવો વહીવટ નજ કરવો. વહીવટ કરવા કાંઈ દેવો આવવાના નથી તેમજ આપણા ઘરનો વહીવટ આપણે ખુબ સાવધાનીથી કરી શકીએ છીએ. તો પછી આ પવિત્ર વહીવટ કરવાની પુણ્યોદ્દયે તક મળી તો બરાબર તે તકનો લાભ લઈ કર્મની પુણ્ય વૃદ્ધિ કરવી, કર્મ નિર્જરા કરવી. વળી દેરાસર વિગેરે ખાતામાં નોકરી કરનારને પણ ઉપરનું દ્રષ્ટાંત ઘણુંજ બોધ આપે છે. આજ તો ઘણે ઠેકાણે પૂજારીઓ અને મુનિઓ નોકરો અને ભૈયાઓની જોડકુમીનો પાર હોતો નથી. શત્રુંબ્યાદી તીર્થોમાં ધર્મશાલાની ચોરડી બદલ પૈસા લેવાની ફરીયાદો બાંધે પત્રમાં ચર્ચાઈ ચુક્યું છે. યાત્રાળુઓના માટેની ચોરડીએ મુનિમજી તાળાં આપે પૈસા દેનાર યાત્રાળુને તરત

ઘોરડી મળે અને ખીજાઓ રખડયાજ કરે અને છતી ઘોરડીઓએ કેટલીક વખત તો પૂજ્ય સાધુ-સાધ્વીઓને પણ વિષમતાં વેઠવી પડે છે.

આ ઉપરથી એ પણ બાધ પાઠ મળે છે કે મુનિમ પૂજારી વિગેરે તમામ નોકરો ઉપર કેટલી દેખરેખની જરૂર છે, નહિતો હેતુ સરતો નથી. જો કે ઉપરની તમામ ખીના બધે લાગુ પડે છે એમ નથીજ, છતાં જે વાત થોડે અંશે પણ હોય તે પણ ધ્યાન ખેંચવા લાખવી પડે તો વધારે પ્રમાણમાં જેની વારંવાર ફરીયાદ હોય ત્યાં લક્ષ્ય ખેંચવું પડે એમાં આશ્ચર્ય શું ? તેઓને હદ બહારની છુટ આપવાથી પણ વખત જતાં સોષવું પડે છે.

દેવાલયની કોઈપણ ચીજ પોતાના માટે નજ વાપરી શકાય.

પોતાના હાથમાં જે વહીવટ હોય તેમાં જો દ્રવ્યનો સારો વધારો હોય તો વિવેકપૂર્વક જરૂર અન્ય જિનાલયોના ઉદ્ધાર પ્રતિ પણ લક્ષ્ય દોડાવવું જોઈએ. વિશ્વમાત્રમાં જિનાલયમાત્રની શોભાની-સ્મૃદ્ધિની વૃદ્ધિ અને જિનેશ્વરદેવના શાસનની શોભા છે. એમાં પરમભક્તિ છે. વહીવટ કરનાર પુણ્યશાલી-ઓ એ ભક્તિ સાધી શકે છે.

આજ્ઞાને બાધ ન આવે, દ્રવ્યની સલામતીને બાધ ન આવે તેવીરીતે કાળજીપૂર્વક ચૈત્ય વહીવટ કરનાર ભાગ્ય-

શ્રાલી ભવ્યાત્માઓ સ્વર્ગાધિકારી અને પ્રાંતે મોક્ષાધિકારી થઈ શકે છે.

ચૈત્યાદિ વહીવટને અંગે પ્રથમ કહેવાઈ ગયું કે નોકરો જૈનેતરને બદલે જૈનનેજ રાખવા એજ ઉચિત ને હિતાવહ છે જૈન નોકરોને પગાર દેવડવ્યમાંથી નજ અપાય. જૈનો માટે માટે પગાર ફૂંડ જુદુંજ હોવું જોઈએ.

જે જે ભાઈઓને દેવદ્રવ્ય દેવું હોય તેમ તેમ તરતજ તે ચૂકાવી દેવું જોઈએ. આયુષ્યનો કે સ્થિતિનો લેશ માત્ર ભરૂંસો નથી તો તે દેવનું દેવું એક ક્ષણ પણ રાખવું ઉચિત નથી. વ્યવહારમાં પણ દેવું રાખતાં રામ (વ્યાજ) ચઢે છે તો રામનું (ભગવાનનું) દેવું રાખવાના રામની તો વાતજ શી ?

કેટલાક ભાઈઓ પોતાના વડીલોએ મરણ વખતે કહેલું દ્રવ્ય જમા રાખે છે તે પણ ઇષ્ટ નથી. દેવના દેવાદાર કદી પણ ન રહેવું. વળી જ્યારે વાપરે છે ત્યારે તીર્થ વિગેરેમાં અગર યાત્રાના કે તેવા પ્રસંગે જાણે પોતેજ વાપરતા ન હોય તેવા દેખાવથી વાપરે છે અને વાહવા ખાટે છે, તેથી દોષના ભાગીદાર બને છે. વાસ્તવિકરીતે તો પોતે કરજ જ ભરે છે. કરજ ભરનારે ખુદલી રીતે તથા પ્રકારેજ આપવું અને વધારાનું પોતે જે ખર્ચે તે માટે જરૂર પ્રસંશા ખાટવાને હકદાર છે.

શ્રાદ્ધવિધિમાં સ્પષ્ટ રીત્યા જણાવે છે કે શ્રાવકે દેરાસર ખાતાની અથવા જ્ઞાનખાતાથી ઘર, પાટ આદિ વસ્તુ ભાડું

આપીને પણ ન વાપરવી. સાધારણ ખાતાની વસ્તુ પણ સંઘની અનુમતિથી વાપરવી. જેનું ભાડું લોક વ્યવહારથી લેશ પણ ઓછું આપવું નહિ.

ઉન્નમણા વિગેરેમાં પણ મૂકાતી ચીજોનો થોડો નકરો આપી મોટા આડંબરથી કીર્તિ ખાટવાનો પ્રયત્ન કરનાર લક્ષ્મીવતી શ્રાદ્ધવિધિમાં છે તે પ્રસિદ્ધ છે. તેટલાજ કારણે ઘણા દુઃખનું ભાજન તે થાય છે. ભવાંતરે કેવળી ભગવાનના ઉપદેશથી તે કારણ જાણી આલોચણથી શુદ્ધ થઈ દીક્ષા લઈ નિર્વાણ પામે છે.

દેવની નિશ્રાએ રખાયેલી ચીજો તેજ દેવની ચીજો અને તેને કોઈપણ રીતે પોતાના ઉપયોગમાં ન લેવાય અને પોતાની નિશ્રાએ રખાયેલી ચીજો પ્રસંગે દેવ માટે પણ વાપરી શકાય છે અને પોતાને વાપરતાં પણ બાધ નથી આવતો. આ બધી બાબતો વિશેષતઃ જાણવી હોય તેઓએ ગુરૂગમથી અને શ્રાદ્ધવિધિ આદિ ગ્રંથોથી જાણી લેવું.

વહીવટ શુદ્ધિ માટે જેમ કાર્યવાહકોની કાળજીની જરૂર છે તેમજ તેમને સહાય કરવામાં સમાજની કાળજીની પણ તેટલી જરૂર છે. સમાજ જવાબારીમાંથી મુક્ત હોઈ શકે નહિ.

:: પ્રકરણ ૧૪ મું ::

ફંડોની જરૂરિયાત.

દરેક દેરાસરની ઉત્પત્તિની સાથેજ તેના નિભાવફંડની વ્યવસ્થા મજબુત સલામતી ભરેલી થવી જોઈએ, જેની હદ દેરાસરજીના હબારના ખર્ચના પ્રમાણમાં વીસ હબારના વ્યાજ પર્યંત હોવી જોઈએ. વધારે દ્રવ્યની અનુકૂળતા હોય તો તે જીર્ણુ ચૈત્યોદ્ધારમાં વાપરી શકાય.

સંયોગોવશાત્ જીર્ણુ હાલતમા આવી ગયેલા ચૈત્યોના ઉદ્ધાર માટે એક મોટું જીર્ણુદ્ધાર ફંડ જરૂર હોવું જોઈએ કે જેથી માંગવા તાગવાની ખટપટ રહેજ નહિ અને એ ખાતું એ કામ કર્યાજ કરે.

કેટલેક સ્થળે તો એવી પરિસ્થિતિ હોય છે કે પૂજન માટે માત્ર કેશર ચંદનના અભાવેજ વાત અટકી પડે છે તો કેશર બરાસ ફંડની પણ જરૂર છે અને ખીજા ઉપકરણો ન્યાં ન્યાં જરૂર હોય ત્યાં ત્યાં પૂરા પાડવા જોઈએ. જોઈએ તો ઉપકરણ ફંડ જીરૂંજ રહે જેમાં કેશર બરાસ પણ આવી જાય.

સાધારણ ફંડ તો એવું ફંડ છે કે જે બધે કામ લાગી શકે છે તેથી તે ફંડ તો બધે જોઈએ છે અને તે ફંડને કાયમ મજબુતજ રાખવું જોઈએ. ખીજા ખાતામાંથી સાધારણ

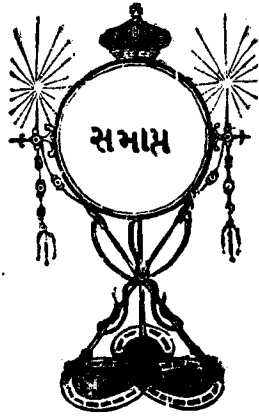
ખાતે રકમ લાવી નહિ શકાય જ્યારે સાધારણખાતું ગમે ત્યારે ગમે તે ખાતાને સહાયક થઈ શકે છે તો તે ખાતાને વિશેષતઃ કાયમ પુષ્ટ રાખવાની પરમ આવશ્યકતા છે.

ટુંકામાં સર્વત્ર ચૈત્યનો વહીવટ અને ભક્તિ કાયમ બન્યાંજ રહે એવી રીતે વ્યવસ્થિત અંધારણુપૂર્વક જોઈતા ફંડોની જરૂરત છે. ફંડ એટલે સંગ્રહ માત્ર નહિ પણ ફંડની સાથેજ તેના વ્યયાદિ વહીવટની વ્યવસ્થા હોવીજ જોઈએ.

આ ફંડો આખાએ દેશને પહોંચી શકે તેટલા મોટા પ્રમાણમાં હોવા જોઈએ અને તેટલીજ તેની વ્યવસ્થા પણ વિશાળ હોવી જોઈએ.

॥ इति चैत्य संबंधी विचारणा ॥

દેવદ્રવ્ય અને ચૈત્યદ્રવ્ય.

∴ લેખક ∴
આગમોદ્ધારક આચાર્ય શ્રી સાગરાનંદસૂરીશ્વરજી.

[શ્રી વીરશાસન વર્ષ ૬, અંક ૨ થી
અંક ૧૧ સુધીમાંથી ઉદ્ધૃત.]

જૈનશાસન કી વૃદ્ધિ કરનેવાલા ઔર જ્ઞાન દર્શન કા વિસ્તાર કરનેવાલા ઐસા જિન દ્રવ્ય કો બઢાનેવાલા જીવ તીર્થંકરપના પાતા હૈ.

ઉપર કે મૂલ પાઠ સે વાચક જન સાફ સાફ સમજ સકેંગે કિ દેવદ્રવ્ય કો બઢાને મેં કિતના બડા ફલ હૈ, ક્યોંકિ જૈન શાસન મેં સિવાય તીર્થંકરપને કે દૂસરા બડા પદ હી નહી હૈ ઔર વહ પદ ઇસ ચૈત્યદ્રવ્ય કી વૃદ્ધિ સે મિલતા હૈ. ઐસી શંકા નહીં કરની કિ તીર્થંકર નામ કર્મ ખાંધને કે લિયે શાસ્ત્રકારોં ને અરિહંત આદિ ૨૦ પદોં કા આરાધન હી કહા હૈ, લેકિન વહાં દેવદ્રવ્ય વૃદ્ધિ કા ઉલ્લેખ નહીં હૈ. ઐસી શંકા નહી કરને કા કારણુ યહ હૈ કિ, અરિહંતાદિ ૨૦ પદ-કિ જિનકી આરાધના સે તીર્થંકર ગોત્ર કા બન્ધ ઔર નિકાયન હોના તુમને ભી માના હૈ, ઉસમેં અરિહંત પદ કી આરાધના મુખ્ય હૈ ઔ દેવદ્રવ્ય કી વૃદ્ધિ મુખ્યતા સે શ્રી અરિહંત ભગવાન કી ભક્તિ કે લિયે હી હૈ, તો અરિહંત કી ભક્તિ કે અધ્યવસાય સે દેવદ્રવ્ય બઢાનેવાલા જીવ તીર્થંકરપના પાવે ઉસ મેં કૌન સે તાજગુણ કી ખાત હૈ. ઔર ઇસી સે હી શાસ્ત્રકાર મહારાજ હરિભદ્રસૂરિજી દેવદ્રવ્ય વૃદ્ધિ કરનેવાલે જીવ કો તીર્થંકર નામ ગોત્ર કા બન્ધ દિખાતે હૈ. વહ અતિશયોક્તિ નહી હૈ. દેવદ્રવ્ય બઢાનેવાલા ઉત્કૃષ્ટાધ્યવસાય મેં હોવે તબ તીર્થંકરપના પાવે, લેકિન મધ્યમ ય મન્દ પરિણામ હોવે તબ ભી ચૈત્ય ઔર ચૈત્યદ્રવ્ય કા ઉપકાર

કરનેવાલા ગણધર પદવી ઔર પ્રત્યેક બુદ્ધપના પાતા હૈ. દેખિયે
વહ પાઠ—

ચેઈય કુલગણુસંઘે ઉવયારં કુણુધન આણુસંસી ।
પત્તેયબુદ્ધ ગજહર તિત્થયરો વા તઓ હોઈ ॥ ૪૧૯ ॥

ઈસ ગાથા મેં શ્રીમાન્ હરિભદ્રસૂરિજી ક્રમાતે હૈં કિ
પૌઠ્ઠગણિક ઇચ્છા વિના કા જીવ ચૈત્ય કુલગણુ ઔર સંઘ કો જો
સહારા દેતા હૈ, વહ પ્રત્યેક બુદ્ધપના પાતા હૈયા ગણુધરપના
પાતા હૈયા આખિર મેં તીર્થકર ભી હોતા હૈ. આખીર મેં
શ્રી હરિભદ્રસૂરિજી મહારાજ દિખાતે હૈં કે કમસે કમ પરિ-
ણામવાલા ભી દેવદ્રવ્ય વૃદ્ધિ કરનેવાલા જીવ સુર અસુર ઔર
મનુષ્ય કા પૂજ્ય હોકર કર્મ રહિત હોકર મોક્ષ જાતા હૈ.
દેખો યહ ગાથા—

પરિણામવિસેસેણું ચેત્તો અન્નયર ભાવમહિગમ્મ ।
સુરમાણુયાસુરમહિઓ સિજ્ઞઝતિ જીવો ધુમકિલેસો ॥

પરિણામ કી તારતમ્યતા હોને સે કોઈ ભી જઘન્ય પરિ-
ણામ સે દેવદ્રવ્ય કી વૃદ્ધિ કરનેવાલા સુર અસુર મનુષ્ય સે
પૂજિત હોકર કર્મ રહિત બન કર મોક્ષ પાતા હૈ.

અબ સોચિયે ! જિસ દેવદ્રવ્ય કી વૃદ્ધિ સે ચરમ શરી-
રીપના, પ્રત્યેક બુદ્ધપના, ગણુધરપના ઔર તીર્થકરપના મિલતા

હૈ ઉસ દેવદ્રવ્ય કી વૃદ્ધિ કરની વહ હરેક ભવ્યાત્મા કી રૂઝ
 હૈ કિ નહી ? યહ દેવદ્રવ્ય કી વૃદ્ધિ અલી હી હોતી હૈ એસા
 મત સમજિયે, કિન્તુ શ્રીમાન્ મહાવીર મહારાજ કે વખત ભી શ્રેણિક
 મહારાજ તીનોંહી કાલ સુવર્ણ કે ૧૦૮ જવ સે ભગવાન્ કા
 પૂજન કર કે દેવદ્રવ્ય બઢાતે થે. ઇસ સોના કે જવ કે વિષય મેં
 મતાર્ય મુનિ કા દષ્ટાંત સભી ભવ્ય જીવોં કે ખ્યાલમેં હી હૈ.
 દેખિયે યહ આવશ્યક કા અધિકાર—

“ તત્થેવ રાયગિહે હિંડધ, સુવણ્ણકાર ગિવ-
 માગઓ, સો ય સેણીયસ્સ સોવણ્ણયાણું જવાણ્ણમ-
 કુસતં કરેધ, ચેધયચ્ચણિયાએ પરિવાહિએ સેણિએ
 કારેધ તિસંજઝં. ”

મૈતાર્ય મુનિ વહાં રાજગૃહી મેં ગોચરી ફિરતે હૈં,
 સોની કે ઘર પર આયે, વહ સુનાર શ્રેણિક રાજા કે ૧૦૮ જવ
 સોને કે કરતા હૈ, ક્યોં કિ શ્રેણિક પરિપાટી કે ચૈત્ય મેં પૂજન
 કે લિયે ત્રિકાલ ૧૦૮ જવ કરાતા હૈ.

ઇસી તરહ સે શ્રીમાન્ મહાવીર મહારાજ કે વખત મેં હી
 સિંધુસૌવીર કે મહારાજ ઉદાયન રાજા કી મૂર્તિ કે જીવિત
 સ્વામિ શ્રી મહાવીર મહારાજ કી પ્રતિમા કે લિયે અણ્ણપ્રધોતન
 ને બારહ હબ્બર ગાંવ દિયે હૈ. દેખિયે યહ પાઠ—

વિઘ્નમાલિકૃતાયૈ તુ, પ્રતિમાયૈ મહીષતિઃ ।

પ્રદદૌ દ્વાદશગ્રામસહસ્રાન્ શાસનેનસઃ ॥ ૬૦૬ ॥

યાને રાજા અણ્ડપ્રદ્યોતન ને વિઘ્નમાલી દેવ કી બનાધ હુધ જીવિત સ્વામી કી પ્રતિમાકો ૧૨ હજાર ગાંવ હુકમ સે દિયા. ઇતના હી નહી લેકિન દૂર મેં વીતભયમેં રહી હુધ પ્રતિમા કે લિયે ભી દશપુર શહર દિયા.

દેવદ્રવ્ય કી વૃદ્ધિ જરૂરી હૈ ઇસી લિયે તો આચાર્ય શ્રીમન્ હરિભદ્રસૂરિજીને સમ્બોધ પ્રકરણ મેં કર્માયા હૈ કિ જખ તક દેવદ્રવ્ય કી વૃદ્ધિ નહી હોવે તખ તક શ્રાવક કો અપના ધન નહી બઢાના આહિયે, દેખિયે વહ પાઠ—

પ્રદ્યોત્તોપિ વીતભયપ્રતિમાયૈ વિશુદ્ધધોઃ ।

શાસનેન દશપુરં દત્વાઽવન્તિકિપુરીમગાત્ ॥ ૬૦૭ ॥

યાને નિર્મલ જુદ્ધિવાલા અણ્ડપ્રદ્યોતન હુકમ સે વીતભયમેં રહી હુધ પ્રતિમા કો દશપુર નગર દેકર અવન્તિકિપુરી ગયા. ઇસ તરહ સે ચૈત્યોં કે લિયે ગાંવ દિયે જાતે થે, ઇસ સે હી ઉસ કા હરણ હોને કા સમ્ભવ દેખ કર પંચકલ્પભાષ્યકારને ગાંવ, ગૌ, હિરણ્ય ઔર ક્ષેત્ર કે લિયે સાધુ કો પ્રયત્ન કરને કા કહા હૈ.

જણુદવ્વ નાણુદવ્વં સાહારણુમાધં દવ્વસંગહણું ।

ન કરેધં જઈ કરેધં નો કુજ્જ નિયઘણુપ્પસંગં ॥ ૩૦ ॥

યાને જળ તક દેવદ્રવ્ય, જ્ઞાનદ્રવ્ય ઔર સાધારણ દ્રવ્ય કા સંગ્રહ (વૃદ્ધિ) ન કરે, તળ તક અપને ધન કી વૃદ્ધિ નહિ કરે, ઔર ઇસી તરહ સે કરનેવાલા હી મહા શ્રાવક તીર્થંકરપના પાતા હૈ, લેકિન ઇસ વિધિ સે વિરુદ્ધ વર્તન કરનેવાલા યાને અપના દ્રવ્ય બઢાવે, લેકિન દેવદ્રવ્યાદિ નહીં બઢાવે વહ જીવ દુર્લભબોધિ હોતા હૈ. દેખિયે યહ પાઠ—

એવં તિત્થરયત્તં પાવધં તપ્પુણ્ણુઓ મહાસદ્દો ।

ઇયં વિહીવિવરીઓ જ્ઞે સો દુક્કહબોધિઓ તવધા ॥

યાને ઉપર કહે મુજબ દેવદ્રવ્ય કી વૃદ્ધિ કરનેવાલા જીવ દેવદ્રવ્ય કી વૃદ્ધિ કે પુણ્ય સે તીર્થંકરપના પાતા હૈ, ઔર એસિ વિધિ સે વિપરીત વર્તનવાલા દુર્લભબોધિ હોતા હૈ.

ઉપર કે ઇસ પાઠ કે સોચને સે માલુમ હોજા કિ— જ્ઞે સાધુ ભગવાન્ કી દ્રવ્ય પૂજા કરે ઉસ કે અપને પાસ દ્રવ્ય હોને સે મન્દિર કા હી દ્રવ્ય વાપરના પડે ઔર યહ દોષ બઢા હૈ એસાગિન (માન) કર શ્રી મહાનિશીથસૂત્ર મેં ક્રમાંયા હૈ કિ—

**“સે ભયવં જેણું કેઈ સાહૂ વા સાહુણી વા નિ-
ગગંથે અણુગારે દંવત્થયં કુજ્ઞા સેણું કિમાલ્લવેજ્ઞ ?
ગોયમા ! જેણું કેઈ સાહૂ વા સાહુણી વા નિગગંથે
અણુગારે દંવત્થયં કુજ્ઞા સેણું અજ્ઞએઈ વા**

અસંજએવા દેવભોઈએ વા દવચયગેઈ વા જાવણું
ઉન્મગ્ગપઈએક્રિઈ વા દુર્રજિઝયસીલેઈ વા કુસીલેઈ વા
સચ્છંદ્યારિએઈ વા આલવેજ્જા ॥ ૩૮ ॥”

હે ભગવન્ ! જો કોઈ ભી સાધુ યા સાધ્વી નિર્જન્ય
અનગાર દ્રવ્યસ્તવ કરે ઉન કો કયા કહના? ભગવાન્ ક્રમાતે
હૈ કિ-હે ગૌતમ ! જો કોઈ ભી સાધુ યા સાધ્વી નિર્જન્ય અન-
ગાર દ્રવ્યસ્તવ કરે તો ઉસ કો અયત અસંયત દેવભોજ દેવાચક
યાવત્ એકાન્ત ઉન્માર્ગ, પતિત, શીલ રહિત, ઔર સ્વચ્છન્દ
કહના ॥ ૩૮ ॥

યાને જો નિર્જન્ય હોઠર ભગવાન્ કા પૂજન કરે તખભી
વહ દેવભોજ હૈ યાને દેવભોજ હોના ચહ સાધુ કે લિયે ખડે
મેં ખડા દોષ હૈ ઔર ઇસી સે શ્રીમાન્ હરિભદ્રસૂરિજ ચૈત્ય
વાસ કો ઔર દેવાદિ દ્રવ્ય કે ભાગ કો અધમાધમ દિખાતે હૈ.

જીસ દેવદ્રવ્ય કા ભક્ષણ યા ઉપયોગ કરના સાધુ કે
લિયે ભી મનાઈ હૈ, તો પીછે હસરે કે લિયે કયા કહના. ઔર
ઇસી સે હી દેવ દ્રવ્ય કે અંશ સે બની હુઈ વસ્તિ મેં ભી સાધુ
કો રહને સે હરહમ પ્રાયશ્ચિત્ત બઢતા જાતા હૈ. દેખિયે હરિ-
ભદ્રસૂરિજ કા લેખ—

જિણુદવ્વ લેસજણિયં ઠાણું જીણુદવ્વભોયણું સવ્વં ।
સાહૂહિ ચઇયવ્વં જઇ તંભિ વસિન્નજ પચ્છિત્તં ॥ ૧૦૮ ॥

છલ્લહુયં છગ્ગુશ્યં ભિન્નયાસો ય પથં દિણું જાવ ।
કપ્પવિહારાધયં ભણિયં નિર્કુલગયં કપ્પે ॥ ૧૦૯ ॥

યાને દેવદ્રવ્ય કા લેખ માત્ર ભી જીસ મેં લગા હો
વૈસે સ્થાન કા યા સર્વથા દેવદ્રવ્ય કે સ્થાન કા પરિભોગ સાધુ
કો વર્જન કરના ચાહિયે. જો સાધુ વૈસા સ્થાન નહીં છોડે તો
ઉસ સાધુ કો પહિલે દિન છ લઘુ, દ્વસરે દિન છ ગુરુ, પિછે
પ્રતિદિન ભિન્ન માસ બઢતે બઢતે ચાવતકલ્પ વ્યવહાર મેં કહો
હુઆ ચરમ પ્રાયશ્ચિત્ત યાને પારાચ્ચિત્ત પ્રાયશ્ચિત્ત આ જાત
તખ તક હરદમ પ્રાયશ્ચિત્ત બઢતા બઢતા હૈ ।

ઉપર કે કથન સે સાફ હો જાતા હૈ કિ દેવદ્રવ્ય સાધુ કે
ઉપયોગ મેં કિસી તરહ સે ભી નહીં આ સકતા. કિતનેક લોગ
કહતે હૈં કિ-સંઘ દેવદ્રવ્ય કી વ્યવસ્થા પલટા સકે યા દેવદ્રવ્ય
સંઘ કે ઉપયોગ મેં આ સકે, યા સંઘ મિલકર ઉસ દેવદ્રવ્ય કા
દ્વસરા ઉપયોગ કર સકે, તો યહ ઉપર કહે મુજબ કહને વાલે યા
વૈસા કરનેવાલે સંઘ સે બાહુર હી હૈ. ઐાર વૈસે કો સંઘ કહને
કે લિયે શાસ્ત્રકાર સાફ સાફ મના કરતે હૈં. દેખિયે યહ પાઠ—

વાધં દવ્વભકખણુ તપ્પરા તહ ઉમગ્ગપકખકરા ॥
સાહુ જણાણુ પઓસ કારિણું મા ભણુહ સંઘં ॥ ૧૨૦ ॥

દેવાદિ દ્રવ્ય કો ભક્ષણુ કરને મેં તત્પર ઐર ઉન્માર્ગ

કો પક્ષ કરને વાલે ઔર સાધુ જન કે દેવી ઐસે કો સંઘ નહીં કહના.

ઇસ ઉપર કે પાઠ સે સાફ માલુમ હો જાયગા કિ દેવદ્રવ્ય સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક યા શ્રાવિકા ચતુર્વિધ સંઘ મેં સે કિસી કા ભી ઉપલોગ મેં નહીં આ સકતા હૈ. ઇસી સે ઉપદેશસત્ત્વ-તિકાકારને સત્ય હી કહા હૈ કિ—“એકત્રૈવ સ્થાનકે દેવવિત્તમ્” યાને દેવદ્રવ્ય કા હસરે કિસી ભી કાર્ય મેં ઉપયોગ નહીં લે સકતે હૈં કિન્તુ કેવલ ચૈત્ય કે લિયે હી ઉસ કા ઉપયોગ હો સકતા હૈ. દેવદ્રવ્ય કા ઉપયોગ હસરે સે ન હોવે ઔર ઉસ કી વૃદ્ધિ ઉપર્યુક્ત ફલ કો દેને વાલી હે ઇસ સે શ્રી ધર્મસંગ્રહ, શ્રાદ્ધવિધિ ઔર ઉપદેશપ્રાસાદ આદિ મેં દેવદ્રવ્ય કી વૃદ્ધિ કરના યહ એક જરૂરી વાર્ષિક કૃત્ય દિખાયા હૈ.

ઉપર કે લેખ સે દેવદ્રવ્ય કો બઢાના ચાહિયે. રક્ષિત રખના ઔર અપન ને ભક્ષણ કરના નહીં ઔર હસરે સે હોને ભી દેના નહીં. યહ ખાત આપ સમજ ગયે હોંગે. લેકિન ઇસ જગહ પર શંકા હોગી કિ ઐસા ભણકાર બઢને સે ઉસ કો ખાને વાલે મિલતે હૈં. ઔર વે ડુબ જતે હૈં કે ઉસ કો બઢાના હી નહીં, કિ જીસ સે ખાને વાલે કો હુષિત હોને કા પ્રસંગ હી નહીં આવે ? લેકિન યહ શંકા અજ્ઞાનતા કી હી હૈ કયોં કિ ધર્મ પ્રગટ કરને સે નિન્હવ ઔર ધર્મ કે અવર્ણવાદી ઉત્પન્ન હોતે હૈં ઔર અનન્ત સંસારી બનતે હૈં. ઇસ સે કયા તીર્થંકર

ભગવાન કેા ધર્મ પ્રગટ નહીં કરના ? એસે હી સાધુ હોને સે મિથ્યાત્વી લોગ કર્મ્મ બાંધતે હૈં તો ક્યા સાધુ નહીં હોના ? મન્દિર બનવાને સે ઐર પ્રતિમા કરાને સે હી મિથ્યાત્વીયોં કેા કર્મ્મ બન્ધન હોતા હૈ, તો ક્યા મન્દિર ઐર પ્રતિમા નહીં બનવાના ? હરગિજ નહીં, ડુબનેવાલે અધમ પરિણામ સે ડુબ મરે ઇસ સે તૈરન કી ચાહના વાલે કેા તૈરને કા સાધન છોડ દેના, કભી ભી સુનાસિબ નહીં હૈ. જીસ રીતિ સે મહારાજા કુમારપાલ ઐર વસ્તુપાલ તેજપાલ મંત્રી ને કરોડો કરોડો રૂપીયા ખર્ચ કર કે જ્ઞાન ભંડાર બનવાયે થે. અભી ઉન મેં સે એક ભી પુસ્તક નહીં મિલતા હૈ ઐર ઇત્તી તરહ સે અબ ભી કિયા જાતા જ્ઞાનોદ્ધાર આગે કે જમાને મેં નહીં દિખાઇ દેગા તો ક્યા યહ જ્ઞાનઉદ્ધાર અભી નહીં કરના ? હરગિજ નહીં. તૈરને કી ઇચ્છાવાલે કેા તૈરને કા સાધન જરૂર કરને કા હૈ. પેશ્તર કા સાધન વિનાશ પાતા હોવે ઉસ કેા રક્ષા કરના જરૂરી હૈ ઐર નયા સાધન બઠા કરના ઐર બઢાના ઉસ કી ભી જરૂરત હૈ. તો ઇસ સે પેશ્તર કે દેવદ્રવ્ય કા નાશ હો ગયા દેખકર દેવદ્રવ્ય કી વૃદ્ધિ સે પીછા નહીં હટના ચાહિયે. એક પુત્ર કા મરણ દેખ કર દૂસરે પુત્ર કેા નહીં બઢાના યા પોષણ નહીં કરના યહ દુનિયા કે વ્યવહાર સે ભી બાહર હૈ. દેવદ્રવ્યકી વૃદ્ધિ કેા ઉપર લિખા હુઆ ફલ સમજ કર ભવ્યજીવોં કેા દેવદ્રવ્ય કી વૃદ્ધિ જરૂર કરની ચાહિયે. દેવદ્રવ્ય કી વૃદ્ધિ રક્ષા મંજુર હોને પર

ભી કિતનેક એસા કહતે હૈં કિ અવિધિ સે દેવદ્રવ્ય બઢાને મેં ભી અનન્ત સંસાર કી વૃદ્ધિ હૈ. શ્રીમાન્ હરિભદ્રસૂરિજીને હી કહા હૈ કિ—

જિણુવર આણારહિયં વઘારંતાવિ કેવિ જાણુદવ્વં ।
બુઢંતિ ભવસમુદ્દે મૂઢા મોહેણુ અન્નાણી ૥ ૧૦૨ ॥

યાને જિનેશ્વર મહારાજ કી આજ્ઞા કે રહિતપને કંઈ અજ્ઞાની મોહ સે મુઝાયે હુએ દેવદ્રવ્ય કો બઢાતે હુએ સંસાર સમુદ્ર મેં ડુબતે હૈં, તો ઇસસે માલુમ હોતા કી દેવદ્રવ્ય વિધિ સે બઢાના આહિયે.

યહ કહના સચ્ચા હૈ. કોઈ ભી કાર્ય વિધિ સિવાય ફલ નહીં દેતા હૈ. લેકિન ઇસ કા મતલબ યહ નહીં હૈ કિ અસલ વસ્તુ કો છોડ દેના. કયોંકિ દાન, શીલ, તપ, વ્રત, પચ્ચ-કખાણુ, પૂજા, પ્રભાવના, પૌષધ, પ્રતિષ્ઠા ઔર તીર્થયાત્રા વિગેરે સબ હી ધર્મકૃત્ય વિધિ સે હી ફલ દેનેવાલે હૈં, ઔર અવિધિ સે કરને મેં આવે તો ડુબાનેવાલે હૈં. લેકિન ઇસ સે ધર્મકૃત્ય કી ઉપેક્ષા કરનેવાલા તો જરૂર હી ડુબેગા. અવિધિ સે કિયા હુઆ લોજન ભી અજીર્ણ કરતા હૈ, લેકિન સર્વથા લોજન ત્યાગ કરનેવાલા મનુષ્ય યા પ્રાણી ભી અપને જીવન કો નહીં ટીકા સકતા હૈં. ઔર જિનેશ્વર મહારાજ કી આજ્ઞા રહિત દેવદ્રવ્ય કો બઢાના કિસ કા નામ ? કયા મંદિર

મેં રોકડ દેના, સોના ચાંદી દેના, ગ્રામ નગર દેના, ક્ષેત્ર ઘર વગેરે દેના, ઇસકો કિસી ભી જગહ શાસ્ત્રો મેં મનાઇ હૈ ? કોઇ ભી શાસ્ત્ર કા જનકાર ઐસી ખાત નહીં કહ સકતા હૈ. કયોં કિ ઉપર દિયે હુએ શાસ્ત્રોં કે પ્રમાણોં સે હી સુવર્ણાદિ ઐર આમાદિ દેને કા નિશ્ચિત હુઆ હૈ ઇસ સે યહ ભી સિદ્ધ હુઆ કિ અપની તરફ સે આમાદિ સુવર્ણ આદિ દે કર દેવદ્રવ્ય કી વૃદ્ધિ કરની ચાહિયે. જસ તરહ સે ગામ આદિ દે કર વૃદ્ધિ હોતી હૈ ઉસી તરહ સે ઉછામણી (બોલી) યાને બોલી સે હી દેવદ્રવ્ય કી વૃદ્ધિ કરની, વો મુનાસિબ નહીં હૈ.

ઉછામણી યા બોલી કરના વહ શ્વેતામ્બર કો હી માન્ય હૈ ઐસા નહી કિન્તુ દિગમ્બરોં કો ભી માન્ય હૈ, અન્યથા ગિરનારજી તીર્થ કે વિવાદ મેં દિગમ્બર લોક યહ ખાત કૈસે માન્ય કરતે કિ ન્યાદા બોલી બોલે ઉસી કા તીર્થ ગિનના, ઐર યહ ખાત તો સુકૃતસાગર આદિ ગ્રન્થો મેં પ્રસિદ્ધ હી હૈ કિ છપ્પન-ઘડી સોના બોલ કર પેથડશાને ગિરનારજી તીર્થ કો શ્વેતામ્બર બનાયા ઐર ઉસ વક્ત દિગમ્બરોં સે મંજૂર ભી ક્રિયા, રાજા કુમારપાલ ને ભી સિદ્ધાચલજી પર ઇન્દ્રમાલા કી ઉછામણી કી, વાગ્લટ ને ભી ઉછામણી કી, શ્રી રત્નશેખરસૂરિજી મહારાજ ને ઉછામણી સે આરતી આદિ કરને કા કહા.

ઇતના હી નહીં લેકિન શ્રાદ્ધવિધિ મેં ભી “યદા ચ યેન યાવતા માલા પરિધાપનાદિ કૃતં તદા તાવદેવાદિ

દ્રવ્ય જાત”યાને માલાકી ઉછામણી મેં જીસ વખત બોલને મેં આયા ઉસી વખત સે વહ બોલા હુઆ દ્રવ્ય દેવદ્રવ્ય ગિના જાવે યાને ઉસ મેં સે કુછ ભી અંશ દ્વસરે ખાતે મેં લેજાવે નહીં; જીતની ઉછામણી હી હો વહ સખ દેવદ્રવ્ય હી હૈ. ઇસ સ્થાન પર સોચના ચાહિયે કિ સંઘ કે બહાને સે લી હુઈ માલા કી ભી ઉછામણી દેવદ્રવ્ય હોવે ઐર ઉપધાન કિ જો જ્ઞાન કે આરાધન કે લિયે હોતે હૈં ઉસ મેં ભી બોલા હુઆ દ્રવ્ય દેવદ્રવ્ય હોવે તો પીછે ખુદ ભગવાન્ કે આલમ્બન સે હી ઐર ભગવાન્ કી માતા કો આયે હુએ સ્વપ્ન ઐર ભગવાન્ કે હી પાલને કા દ્રવ્ય દ્વસરે ખાતે મેં કૈસે જાવે ? ઐર એસા નહીં કહના ચાહિયે કિ કેવલજ્ઞાનીપણા કે બાદ હી દેવપના હૈ કયેં કિ એસા કહને સે તો તીર્થંકર મહારાજ કે જ્ઞાન ઐર નિર્વાણ દોનોં હી કલ્યાણુક હોંગે. ચ્યવન, જન્મ ઐર દીક્ષા યે તીનોં કલ્યાણુક ઉઝ જાયેંગે. ભગવાન્ કા દીયા હુવા સંવચ્છરી દાન આદિ તો ભગવાન્ ને હી અપને કલ્પ સે દિયા હૈ. ઇસ સે હરજ નહીં કરેગા. જૈસે દીક્ષા લેનેવાલા ગુરૂ આદિ સે સખ ઉપકરણ લેવે, લેકિન દ્વસરા ચોરને વાલા તો નરકાદિક-ગતિ કા અધિકારી બને. કયા મહાવીર મહારાજ કો બચપણુ મેં ઐર છદ્મસ્થપને મેં ઉપસર્ગ કરને વાલે જિનેશ્વર કી અશાતના કરનેવાલે નહીં હુએ ? શાસ્ત્રકાર મહારાજ તો ચ્યવન સે હી જિનપને કા નમસ્કારાદિ કાર્ય કરમાતે હૈં.

હિમચન્દ્ર મહારજ, ધર્મઘોષસૂરિજી, રત્નશેખરસૂરિજી માનવિજયોપાધ્યાય વૈગરહ મહાનુભાવ કયા જિનેશ્વર મહારાજ કી આજ્ઞા સે વિરૂદ્ધ વર્તનવાલે ઔર કહને વાલે થે ? એસા કહને કી હિમ્મત ભવભીરૂ જીવ તો કશી નહીં કર સકતા હૈ. કિતને કા કહના હૈ કિ પ્રતિકમણુ કા બોલી સાધારણુ ખાતે મેં લે જાને કા વિજયસેનસૂરિજીને ક્રમાર્યા હૈ, તો યહ ખાત સમ્મતી હૈ, લેકિન યહ સાધારણુ શબ્દ અભી ચાલુ કે દેવદ્રવ્ય-લુપ્તકોને કલ્પિત કિયે સાધારણુ ખાતે કે લિયે નહીં હૈ. કિન્તુ મન્દિર કે સાધારણુ કે લિયે હી હૈ. દેખિયે ! શ્રીમાન્ હીરસૂરિજી કયા કહતે હૈ—

“કવાપિ કવાપિ તદભાવે જિનભવનાદિ નિર્વાહાસમ્ભવેન નિવારયિતુમશક્યમિતિ”

યાને કિસી કિસી જગહ પર પ્રતિકમણાદિ બોલી કે દ્રવ્ય સિવાય જિનભવનાદિક કા નિર્વાહ હી નહીં હોતા ઈસ સે નિવારણુ કરના અશક્ય હૈ. વાચક જન સોચેગે કિ જખ પ્રતિકમણાદિ બોલી કા દ્રવ્ય સી જિન ભવન કે લિયે રખા ગયા હૈ, તો પીછે વહ દ્રવ્ય દેવદ્રવ્ય યા દેવ કા સાધારણુ દ્રવ્ય હી હોવે, લેકિન શ્રાવક કે લઈ જાને યા સાધુ કે મૌજ મજા ઉડાને કે કામ મેં યહ દ્રવ્ય કહાં સે આવે ?

કિતનેક કા કહના હૈ કિ—હીરસૂરિજી કા ઉછામણી કરની યહ સુવિહિત આચરણુ સે નહીં હૈ એસા કહના હૈ. તો યહ

ખાત ગિટકુલ ગલત હૈ, કયોંકિ હેમચન્દ્રસૂરિ મહારાજ સરીખે
 યાવત રત્નશેખરસૂરિજી કે વે શ્રીમાન્ હીરસૂરિજી કલી લી
 અસુવિહિત નહીં ગિને. અસલ મેં જૈસા આજ કલ મારવા-
 ડાદિ દેશોં મેં સામાયિક ઉચ્ચારણુ કરને બાદ ઘી બોલ કર
 આદેશ દિયે જાતે હૈં ઐસે રિવાજ કે લિયે શ્રીમાન્ હીરસૂરિજી
 ને કર્માયા હૈં ઔર ઇસીસે હી વહાં પર પ્રતિક્રમણુદિ આદેશ
 ઐસા કહા હૈં ઔર સુવિહિતોં કે લિયે કહા હૈં યાને સામા-
 યિક લેને બાદ બોલી કરની, સાધુ કે આદેશ દેના ઔર વહ
 ઘી કી વૃદ્ધિ કે હિસાબ સે દેના યહ સુવિહિતોં કે ઠીક નહીં
 માલૂમ હોતા. જહાં પર વિશેષ આદેશ વિશિષ્ટ પુરૂષ કે લિયે
 કહા હૈં વહાં પર સર્વ આદેશ કે લિયે ઔર સભી અવસ્થા કે
 લિયે લગા દેના યહ અક્લમન્દી કા કાર્ય નહીં હ.

કિતનેક કા યહ કહના હૈં કિ-ભગવાન્ કી પૂજા આરતી
 વગેરે: ભક્તિરૂપ ધર્મ હૈં, ઔર ઉસ મેં દ્રવ્ય સે સમ્બન્ધ રખના
 ઔર દ્રવ્ય વાલે કે બ્યાદા લાલ દેના કિસી તરહ સે મુના-
 સિખ નહીં હૈં-લેકિન ઐસા કહના યહ લી શાસ્ત્ર સે વિરૂદ્ધ
 હૈં, કયોંકિ ખૂદ જિનેશ્વર મહારાજ કે જન્માભિષેક આદિ મેં
 અચ્યુતેન્દ્રાદિ ઇન્દ્રોં કે અનુક્રમ સે હી અભિષેક હોતે હ, તો
 ક્યા વે અભિષેક દ્રવ્ય કી અપેક્ષા સે નહીં હૈં ?

વહાં પર તો દેવદ્રવ્ય કી વૃદ્ધિ કા નહીં હોને પર
 કેવલ અપની અપની ઠકુરાઇ સે હી પેશ્તર અભિષેક કરતે

હૈં. ઇસી રીતિ સે ખૂદ ભગવાન કે સમવસરણુ મેં ભી અદ્વ-
 ત્વિ વાલા દેવ મહર્દિક દેવ સે પીછે ઐકતા હૈં ઔર અદ્વર્તિક
 વાલા દેવતા પીછે આવે તો મહર્દિક કે નમસ્કાર કરતા હુઆ
 આતા હૈં. ઔર મહર્દિક જાવે ઉસ વક્ત ભી અદ્વર્તિક દેવતા
 નમસ્કાર કરતે હૈં. અબ દેખિયે! ખૂદ ભાવ તીર્થકર કી ભક્તિ
 કે વખત ભી અપની સ્વતન્ત્ર ત્વિકી મહત્તા ભી અપેક્ષા રખતી હૈં
 ઔર વહી અપેક્ષા શાસકાર ને ભી સ્વીકાર કી હૈં, તો પીછે
 દ્રવ્યભક્તિ મેં દેવદ્રવ્ય બદાને વાલે કા સમ્બન્ધ હી નહીં હૈં
 યહ કહના કેસે સમ્બા હોગા? ત્વિકિમાનો કે લિયે ખૂદ આચા-
 ર્યાદિક કે ભી આવશ્યક ક્રિયા કા નિયમિત ટાઈમ મેં સે ભી
 ઉપદેશ કે લિયે વખત નિકાલના શાસકાર કર્મતે હૈં, ઇતના
 હી નહીં કિન્તુ ભાવસ્તવરૂપ દીક્ષા કે બાદ ઉપસ્થાપના કે વિષય
 મેં શાસકાર કર્મતે હૈં કિ-રાજા ઔર પ્રધાન, શેઠ ઔર વાણી-
 તર, રાણી ઔર અમાત્ય કી ઔરત, સાથ સાથ દીક્ષિત હોવે
 તો પ્રધાન વગેરે બડી દીક્ષા કે લિયે લાયક હો જાને પર ભી રાજા-
 દિક કે લિયે રૂકના. જબ ભાવસ્તવમેં યહ દ્રવ્ય કા પ્રભાવ માના
 ગયા હૈં, તો પીછે ઉત્સર્પણુ સે અધિક દ્રવ્ય ચૈત્ય મેં દેને
 વાલા પ્રથમ અધિકારી હોવે ઉસ મેં કયા આશ્ચર્ય હૈં?

કિતનેક કા યહ કહના હૈં કિ-દેવદ્રવ્ય કી કદપના
 છોડ દેવે ઔર સાધારણુ કી કદપના કર કે ભગવાન
 કી પૂજા આદિ કી બોલી કરાવે તો પીછે વહ દ્રવ્ય

સાધારણ ખાતે મેં લે જાવે તો ક્યા હર્જ હૈ ?

લેકિન યહ કહના ભી ગલત હૈ, ક્યોંકિ પેશ્તર કે આચાર્ય, મુનિ ઓર શ્રીસંઘ ને જો બોલી દેવદ્રવ્ય કે લિયે હી શુર કી હૈ, ઉસ બોલી કે પલટા દેના વહ દેવદ્રવ્ય કી આવક તોડ દેને કા હી હૈ ઓર દેવદ્રવ્ય કી આવક તોડને વાલે કે લિયે શાસ્ત્રકાર ક્યા કર્માતે હૈ ? દેખિયે—

**આચાર્ય જો ભુજધ પડિવણુ ધણુ ન દેડ દેવરસ ।
નરસંતં સમુવિકખધ સોવિ હુ પરિભમધ સંસારે ॥**

જો મનુષ્ય દેવદ્રવ્ય કી આવક કે ભાંગતા હૈ, મંજુર કિયા હુઆ ધન નહીં દેતા હૈ, યા ભાંગને વાલે ઓર નહીં દેને વાલે કી ઉપેક્ષા કરતા હૈ, વહ ભી સંસાર મેં રૂલતા હૈ. દેખિયે—ઇસ હરિભદ્રસૂરિજી કે વાક્ય સે દેવદ્રવ્ય કી આવક કે ભાંગને વાલે કી ક્યા હાલત હોતી હૈ ? જો લોગ કંદપના કિરાને કા કહતે હૈ, ઉન ટો સમજના ચાહિયે કિ જો લડ્ડુ વગેરે મન્દિર મેં નૈવેદ્ય તરીકે ધરાયે નહીં હૈ, સિર્ફ મન્દિર મેં લે ગયે હૈં વૈસે લડ્ડુ વગેરે કે વે કંદપના વાલી ક્યા લે કર ખા સકેંગે ? કલો ભી કહી, જિનેશ્વર મહારાજ કે મંદિર મેં બોલી બોલ કર ઉસ કા દ્રવ્ય શ્રાવક કે ઉપયોગ મેં લાના યહ તો ભગવાન કી આશાતના કે જનને વાલા કલો ભી મંજૂર નહીં કરેગા, ક્યોંકિ શાસ્ત્રકાર મહારાજ ને તો ભગવાન કી

દષ્ટિ મેં અશનાદિક સર્વ લોગ્ય વસ્તુ કા નિષેધ ક્રિયા હૈ.
દેખિયે વહ પાઠ—

દિદ્ધિએ વિ જિણિંદાણુ સવ્વમસણાઈ લોગવત્થુણિ
નો પરિભૂતં જુત્તં..... ॥ ૮૮ ॥

યાને લગવાન કી દષ્ટિ કે વિષય મેં ભી સભી અશ-
નાદિ લોગ્ય વસ્તુ કા કિસી ભી તરહ સે પરિભોગ કરના લાયક
નહીં હૈ.

અજ સોચના ચાહિયે કિ-જખ લગવાન કી દષ્ટિ મેં
ભી અશનાદિક કા લોગ નહીં હોવે, તો પીછે લગવાન કે
સમજ્ઞ યા નિમિત્ત બોલી કર કે શ્રાવક યા સાધુ કો ખાના યા
ઉપયોગ મેં લેના કેસે લાજિમ હોગા ? ઔર યહ ખાત તો
સજ્જ કો માન્ય હી હૈ કિ-મન્દિર મેં ઘુસતે હી નિસ્સહી કરના
હી ચાહિયે ઔર ઉસ નિસ્સહી સે ચૈત્ય કે સિવાય કે કાર્ય
કે લિયે મન, વચન, કાયા કા વ્યાપાર બંદ ક્રિયા હૈ, તો વહાં
પર ચૈત્ય મેં હી સાધારણ કે લિયે બોલી બોલ કર પ્રયત્ન કરને
વાલા નિસ્સહી કી મર્યાદા કો તોડને વાલા હી હૈ.

કિતનેક લોગ ઐસી શંકા કરતે હૈં કિ-દેવદ્રવ્ય કા
સ્વરૂપ બતાને મેં હી શાસ્ત્રકારને દેવદ્રવ્ય કો શાસન કી વૃદ્ધિ
કરને વાલા ઔર જ્ઞાન દર્શન કા પ્રભાવક કહા હૈ. ઈસ સે અતુ-
ર્વિધ સંઘ, પ્રવચન તથા જ્ઞાન દર્શન કે લિયે દેવદ્રવ્ય કા અર્થ

કરના ગૈરમુમકિન નહીં હૈ, લેકિન ઐસા કહને વાલે કે પેશ્તર
તો ઉસી હી ગાથા કા વિવેચન ઐર ઉસ કી ટીકા ને ઉપર
દી હૈ વહ સોચના અહિયે. ને વે લોગ શાસ્ત્ર કે સોચેગે તો
સાફ સાફ માલૂમ હો જાયગા કિ દેવદ્રવ્ય કિસી લી અન્ય ક્ષેત્ર મેં
(સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકા યા જ્ઞાનમેં) નહીં જ સકતા હૈ.
ને ઉસ ગાથા મેં પ્રવચન કી વૃદ્ધિ કરાને વાલા દેવદ્રવ્ય કહા હૈ
ઐર જ્ઞાન-દર્શન કા પ્રભાવક કહા હૈ, ઉસી મેં હી સોચા હોતા
તો માલૂમ હો જાતા કિ એક સ્થાન પર કૃત્ત્વ ધાતુ કયોં રખા ?
ઐર દ્વસરે સ્થાન પર પ્રભાવકપના કયોં રખા હૈ ? ઇતના
હોને પર લી ઇનહી શ્રીમાન્ હરિભદ્રસૂરિજી ને ઇસી દેવદ્રવ્ય
કે વિષય મેં કિસી તરહ સે શાસન કી વૃદ્ધિ ઐર જ્ઞાન-દર્શ-
ન કા પ્રભાવકપના માના હૈ, વહ ઉન્હોં સૂરીશ્વરજી કી નીચે
દી હુઇ ગાથા સે સ્પષ્ટ હો જાયગા.—

પિરિછસ્તં એતથ ઈહ બંદણુભિત્ત માગએ સાહુ ।
કયપુન્ને ભગવંતે ગુણુરપણુણિ હિમહાસત । ૧૧૨૬ ।
પડિવુજ્ઞિઅસ્તંતિ ઈહં દટ્ઠૂણુ જિણિંદ બિસ્મમકલાંકં ।
અણુણુવ્વી ભવ્વસતા કાહિંતિ તઓ પરં ધમં ! ।
તા એ અમેવ વિતં જમિત્થમુવઆગમેહ અણુવસ્યં ।
ઇઆ ચિંતાપરિવાડિઆ માસપવુદ્ધાહાઉમોકખકલા ।
વન્દન કે લિયે આયે હુએ પુણ્યશાલી ગુણુરત્ન કા

નિધાન ઔર મહાસત્ત્વ ઐસે સાધુ મહારાજ કા ઇધર મેં દેખુંગા
યાને મન્દિર હોને સે ઐસે ગુણવાન સાધુ મહારાજ કા આના
હોગા, અબ સોચિયે કિ સાધુ મહારાજ કે સમાગમ સે ક્યા
જ્ઞાન-દર્શન કી પ્રભાવના નહીં હોગી ? ઇતના હી નહીં લેકિન
ફસરી ગાથા મેં ભી સાફ સાફ ક્રમાતે હૈં કી ભગવાન કા
નિષ્કલંક બિમ્બ બે ઇધર સ્થાપન કિયા હૈ ઉસ કો દેખ કર કંઈ
ભવ્ય જીવ પ્રતિબોધ પાયેંગે ઔર ફિર ધર્મ કરેંગે.

અબ સોચિયે કિ-સમ્યક્ત્વ પાના, ધર્મ કરના યહ
સબ ચૈત્ય પ્રતિમાદિ સે હોવે તો પ્રવચન કી ઉત્તતિ ઔર
જ્ઞાન-દર્શન કી પ્રભાવના હુઇ કિ નહીં ? યહ બાત પૂર્વધરેં
મે ભી કહી હુઇ હૈ ઐસા શ્રીમાન્ હરિભદ્રસૂરિજી સ્તવપ-
રિશા દ્વારા ક્રમાતે હૈં. ફિર ભી શ્રીમાન્ હરિભદ્રસૂરિજી ક્યા
લિખતે હૈં દેખિયે—

“ચેઇ હરેણુ કેઇ પસંતરૂવેણુ કેઇ બિંબેણુ ।

પ્રયાઈસયા અન્ને અન્ને બુજાંતિ ઉવ ઐસા ॥ ૮૧ ॥”

કંઈ ભવ્ય જીવ ચૈત્ય દેખને સે પ્રતિબોધ પાતે હૈં, કંઈ
ભવ્ય જીવ ભગવાન કે શાન્ત રૂપ સે પ્રતિબોધ પાતે હૈં, કંઈ
ભવ્ય જીવ અગ્નિ પૂજા દેખ કર પ્રતિબોધ પાતે હૈં ઔર કંઈ
ભવ્ય જીવ ઉપદેશ સે યાને વહાં પર આયે હુએ સાધુ મહા-
રાજ કે બ્યાખ્યાન સે પ્રતિબોધ પાતે હૈં. ઇસ તરહ સે શાસન કી

વૃદ્ધિ ઔર જ્ઞાન-દર્શન કી વૃદ્ધિ ઔર જ્ઞાન-દર્શન કી પ્રભા-
વના ખૂદ હી આચાર્ય મહારાજ દિખા રહે હૈ, તો ફિર દેવદ્રવ્ય
ભક્ષકપના કી બુદ્ધિ કરના ભવ્ય જીવ કે લિયે લાજિમ કૈસે હોવે ?

ખૂદ હરિભદ્રસૂરિજી સમ્બન્ધપ્રકરણ મેં ફરમાતે હૈ
કિ-આદાન (આવક) આદિ સે આયા હુઆ દ્રવ્ય જિનેશ્વર
મહારાજ કે શરીર મેં હી લગાના ઔર અશ્વત્, ફલ, બળા,
વસ્ત્રાદિક કા દ્રવ્ય જિનમંદિર કે લિયે લગાના ઔર ઋદ્ધિ
યુક્ત સે સમ્મત (અનંદેશ વાલે) શ્રાવકોં ને યા અપનેં જિન્દ
ભક્ત નિમિત્ત જો દ્રવ્ય આચરિત હૈ, વહ મન્દિર મૂર્તિ દોને
મેં લગાના. ઇસ લેખ સે સમજના ચાહિયે કિ-જિનેશ્વર મહારાજ
કી ભક્તિ કે નિમિત્ત હોતી હુઈ બોલી કા દ્રવ્ય ફસરે
કિસી મેં ભી નહીં લગ સકતા હૈ.

ઇસ લેખ ટા ઉપસંહાર કરતે પ્રિય વાંચકોં કેા યહ ખ્યાલ
દિલાના જરૂરી હૈ કિ ઇસ લેખ સે કિસનેક ભોલે વાંચકોં કા
દિલ દુઃખિત તો હોગા, લેકિન દેવદ્રવ્ય કેા બચાને કે લિયે હમ કેા
યહ લેખ લિખના જરૂર હી થા. વ્યવહાર ઔર બૃહત્કલ્પ ભા-
ષ્યકાર ઔર ટીકાકારોંને સાફ સાફ દિખાયા હૈ કિ-શ્રમણ સંઘ
કેા દેવદ્રવ્ય કા બચાને કે લિયે રાજ દેશ સે નિકાલ દેવે
વૈસા મૌકા હોવે તબ ભી પીછે હટના નહીં. દેખીયે વહ પાઠ—

“વાયપરાયણ કુવિઓ એધયતદવ્વ સંજય ગહણે ।

પુવ્વુત્તાણ ચઉણ્હવિ કન્નાણ હવેજજ અન્નયરો ॥”

वादे कस्यापि राजवद्वेभवादिनः पराजयेन नृपतिः कुपतिः
अथवा यैत्यम् जिनायतनं किमपि तनावष्टब्धं स्यात्, ततस्त-
न्मोचने कुदो लवेद्, अथवा तद्द्रव्यस्य-यैत्यद्रव्यस्य संयत्या
वा अहणुं राज्ञा कृतं तन्मोचने वा कुपितः. (२-४-१६६
३-२-२४८)

धंस सूत्रके लोभ से देवद्रव्य को भयाने की जरूरी ईर्ष्य सम-
झ कर ही हमने यह सिद्धा है और जैसे देवद्रव्य के विनाश
के प्रसंग में जो भयाने का उपाय सोचे, वैसे ही साधु को
लाभ्यकारने मन्त्रिपर्षद् में गिना है, द्वेषिये वह पांड—

तं पुण्य चेद्यं नासे तद्द्रव्यविष्णुसंख्ये ॥ ३८१ ॥

तत्पुनः घटंगनादितं कार्यं यैत्यविनाशो-लोकोत्तर लवनप्र-
तिमा विनाशः तद्द्रव्य विनाशनं-यैत्यद्रव्य विनाशनम्.....
घटंगनादितविधिसमनुभूतः मन्त्रिपर्षद्—

याने यैत्य और यैत्यद्रव्य के नाश को घटंगनादित कार्य
गिन कर उस का उद्धार करने वाले को भी पर्षद् में गिना है.

धंस लोभ से यैत्य द्रव्य का रक्षण कितना जरूरी है, यह
स्पष्ट होता है और धंसि से हमने यह लोभ सिद्धा है.

जिनस्य मा कार्पूरिहोपलोगम्
द्रव्यस्य केपि त्यवगत्य शास्त्रम् ।

લેખોયમુદ્ભાવિતા આમાવાકયા,

નન્દેન મોદાન્મુનિના યથાર્હમ્ ॥૧॥

ચૈત્યદ્રવ્ય યાને દેવદ્રવ્ય કે વિષય મેં કિસી કા ઉજ નહીં
હૈ. ક્યોં કિ જો લોગ ચૈત્ય કો યા ચૈત્ય મેં વિરાજમાન કી હુમ
ભગવાન્ કી મૂર્તિ કો માનને વાલે હૈં ઉન કો યહ માલુમ હી
હૈ ઓર માના હુઆ ભી હૈ કી ચૈત્ય ઓર પ્રતિમા જૈસી
વસ્તુ કી હરદમ હયાતી કે લિયે ઓર તરફી કે લિયે દ્રવ્ય કી
જરૂરત રહતી હી હૈ. દ્રવ્ય શબ્દ કા માઇના કેવલ પૈસા
રૂપીયા હી નહી હૈ લેકિન કોઇ ભી ચીજ મંદિર કી યા મૂર્તિ કે
સમ્બન્ધ કી હો,—ચાહે પીછે વહ ચીજ ઉપયોગી હો યા બિન
ઉપયોગી હો,—લેકિન ઉસ કો દેવદ્રવ્ય યા ચૈત્ય દ્રવ્ય કહા જતા
હૈ. ઓર ઉસી દ્રવ્ય કા કિસી ભી તરહ સે નાશ કરના યા
અપને ઉપયોગ મેં લેના સાધુ યા શ્રાવક કોઇ ભી હો, લેકિન
ઉસ કો ડુબાને વાલી હી હૈ. ઓપ્રા નહીં સમજના કિ ઉપયોગી
દ્રવ્ય જો હોવે ઉસ કા નાશ કરના યહી દોષ કા કારણ હો કિન્તુ
જો દ્રવ્ય ચૈત્ય મેં ઉપયોગી નહીં હૈ, વૈસે કા નાશ હોને મેં
દોષ કેસે લગે ? ક્યોં કિ જો દ્રવ્ય વહાં પર બીન ઉપયોગી હૈ
વહ ભી દેવદ્રવ્ય હોને સે નાશ કરને વાલે કો ઉપયોગી દ્રવ્ય
કે જૈસા હી દોષ કરને વાલા હૈ, ઇસી લિયે શ્રીમાન્ હરિભદ્રસૂ-
રિજી મહારાજ ઉપદેશેષદ મેં દોનો તરહ કે દ્રવ્ય કા નાશ

કરનેવાલા સાધુ હોવે તબ્બી ઉસ કો અનન્ત સંસાર રૂલને
કા કહતે હૈ. દેખિયે વહ પાઠઃ—

“ચેઈય દ્રવ્ય વિણાસે તદ્વ્યવિણસેણુ દુવિંહ ભએ ।
સાહુ ઉવેકખમાણે અણુત સંસારિઓ ભણિઓ ॥ ”

યાને જો ચૈત્યદ્રવ્ય અપની બેદરકારી સે નાશ પાવે વો
નયા હો યા જૂના યાને ઉપયોગી યા બીનઉપયોગી ઇન દોનોં
તરહ કે ચૈત્યદ્રવ્ય કા નાશ હોવે તો વહ નાશ કરનેવાલા
તો અનન્ત સંસારી હોવે હી, લેકિન ઉસ કી ઉપેક્ષા કરનેવાલા
ઉપેક્ષક યાને બેદરકારી કરનેવાલા શ્રાવક ભી અનન્ત સંસારી
હોતા હૈ તથા સાધુ મહાત્મા જો કિ સર્વ સાવધ સે નિવૃત્ત
હુએ હૈં વે ભી વૈસે દેવદ્રવ્ય કે નાશ કી ઉપેક્ષા કરેં તો અ-
નન્ત સંસારી કહે હૈં. ઇસી ગાથા કી વ્યાખ્યા મેં ટીકાકાર
મહારાજ મુનિચન્દ્રસૂરિ ભી યહી ખાત સ્પષ્ટ રીતિ સે કર્માતે
હૈં દેખિયે વહ પાઠઃ—

“ઇહ ચૈત્યદ્રવ્યં ક્ષેત્રહિણ્યગ્રામવનવાસ્ત્વાદિ રૂપં
તત્તત્સમયવશેન ચૈત્યોપયોગિતયા સમ્પન્નં તસ્ય ત્રિ-
નાશે ચિન્તાનિયુકતેઃ પુરૂષૈઃ સમ્યગ્પ્રતિબ્જગર્યમાણસ્ય
સ્વત એવ પરિશ્રંશે સમ્પદમાને, તથા તદ્દ્રવ્યવિના-
શને ચૈત્યદ્રવ્યવિહુણ્ટને પરૈઃ ક્રિયામાણે । કીદશે ઇત્યાહ

द्विविधिलेहे वक्ष्यमाणविनाशनीय द्विविधवस्तु विषय-
वेन द्विप्रकारे । साधुः सर्वसावध व्यापारपराङ्मु-
ञ्छोपि यतिः प्रेक्षमाणो माध्यस्थ्यमवब्रज्यमानो न-
न्तसंसारिको उपरिमाणु अवग्रमाणु भवति, सर्वज्ञ
ज्ञो ह्युदधवनात् ”

धंस का यह लावार्थ है की मन्दिर या देव के लीये क्षेत्र,
सोना, गांव, जमीन या भजन आदि चीज उस समय के
संयोग से उपयोगी भीदी. उस का अच्छी तरह से जदोभस्त
नहीं करने से नाश होवे या चैत्यद्रव्य को दूसरा अस्त-
व्यस्त कर देवे तो सर्व सावध के काम से छुट गया हुआ ऐसा
साधु भी धन होनेों तरह के नाश में मध्यस्थपना करे तब
ही अनन्त संसार का इलने वाला होता है. क्यो की साधु
ने चारित्र का मूल जो सम्यक्त्व और उस का जड जो सर्वज्ञ
की आज्ञा है उस को उद्ध्वंघन कर दिया, याने आज्ञा से निरपेक्ष
हो गया और धसी से जैसे नाश करने वाले का सम्यक्त्व नहीं
रहता है याने मिथ्यात्व पाया हुआ है. धर्म को वह नहीं
जानता है या तो नरकादि दुर्गति में उस ने पेशतर आयुष्य
जान्य लीया है क्यो कि उपर्युक्त ग्रन्थ और उस की टीका में
साक्ष साक्ष इर्भाते है की:—

“येधय दव्यं साकारणुं य जे दुहति मोहियमतीओ ।
अभमं व सो न याणति अहवा जद्धाड्यो पुद्धिं ॥ ४१४ ॥”

“ચૈત્યદ્રવ્યં ચૈત્ય ભવનોપયોગિ ધન ધા-
ન્યાદિ કાષ્ઠપાષાણાદિ ચ તથા સાધારણું ચ દ્રવ્યં
તથા વિધવ્યસનપ્રાપ્તૌ શેષદ્રવ્યાન્તરાભાવે જિનભવન
જિનભિન્ન ચતુર્વિધ શ્રમણસંઘ જિનાગમલેખના-
દિપુધર્મકૃત્યેષુ સીદત્સુ સત્સુ યદુપષ્ટમ્મકત્ત્વમાની-
યતે, તત્ર યો દુહ્યતિ વિનાશયતિ કીદશઃ સન્નિત્યાહ મો-
હિતમતિકો લોભાતિરેકેણ મોહમાનીતા મોહિતા મ-
તિરસ્યેતિ સમાસઃ । ધર્મ વા જિનપ્રણિતં સ ન
જ્ઞનાતિ । અનેન ચ તસ્ય મિથ્યાદષ્ટિત્વમુક્તમ્ । અ-
થવા, જનન્નપિ કિંચિદધર્મં બદ્ધાયુષ્કો નરકાદિદુ-
ર્ગતૌ પૂર્વં ચૈત્યદ્રવ્યાદિ ચિન્તા કાલાત્ પ્રાગ્ ઇતિ ॥”

યાને મૂલ ગાથા મેં શ્રી હરિભદ્રસૂરિણ કર્માતે હૈં કી-જિસ-
કી બુદ્ધિ મોહ કે આધીન હો ગઈ હૈં યા જો ધર્મ કો નહીં
જ્ઞાનતા હૈં યા પેશ્તર (દુર્ગતિ કા) આયુષ્ય બાન્ધ ચુકા હૈં
વૈસે મનુષ્ય હી ચૈત્યદ્રવ્ય યા સાધારણદ્રવ્ય કા નાશ કરે.
ટીકાકાર મહારાજ ભી યહી કર્માતે હૈં કિ-ચૈત્યભવન કે લિયે
ઉપયોગી ધનધાન્ય વગેરે હો યા કાષ્ઠ પાષણ વગેરે હો
ઉસ કા યા અગર તકલીફ કે વખત દૂસરા દ્રવ્ય ન હોને સે જિન
ભવન જિમિશ્વર કી મૂર્તિ ચતુર્વિધ સંઘ યા જૈન શાસ્ત્ર કા કિ-

भाना वगैरः धर्म कर्म नाश पाते हुये भयाने के लिये ऋद्धिमान् श्रावकों ने अपनी तरफ से धक्का डीया हुआ साधारण द्रव्य का जो नाश करता है वह अनंतानुबन्धा बोल से धीरी हुई बुद्धिवाला है। या धर्म को नहीं जानते हैं अगर तो चैत्यद्रव्यादिका प्रसंग करने से पेश्तर नरकादिक में आयुष्य भान्धा हुआ है।

उपर्युक्त सटीक गाथा से भाव्यों के स्पष्ट भावूम हो गया होगा कि-देवद्रव्य का लक्षण, नाश या नाश की उपेक्षा करनी, साधु या श्रावक दोनों के लिये अनन्त संसार देने वाली है। ऐसा ज्यादा कभी भी नहीं करना कि साधु वर्ग अपने वर्ग के लीये या श्रावक वर्ग के लीये जेभमदार है और श्रावक वर्ग अपने अपने श्रावक वर्ग के लीये ही जेभमदार है, क्यों कि हो तरफ का नाश जो उपर गाथाकारने कहा है उन्ही दोनों तरफ के नाश को दिनाते हुये भुद ग्रंथकार ही बुझासा करते हैं हेभिये—

“ जेगं अतीयभावं भूतुत्तरभावयो अहव कर्तुं ।
 जल्लाहि दुविड लेयं सपकअपरपकअभाधं य ॥४१६॥
 योग्यं चैत्यगृहनिष्पत्तौ समुचितमेकं, द्वितीयं तु
 अतीत भावं चैत्यगृहनिष्पत्तिमपेक्ष्य समुत्तीर्णं
 योग्यतापर्यायं लग्नात्पारितमित्यर्थः । भूतुत्तरभावतो

વા કાષ્ઠમુપલક્ષણત્વાત્, ઉપલેષ્ટકાદિવા ગ્રાહ્યં, જનનીહં
 દ્વિવિધભેદં વિનાશનીયમ્ । ઇહ મૂલભાવાપન્નં સ્તમ્ભ-
 કુમ્ભિકાપટ્ટાદિ યોગ્યં કાષ્ટદલમ્, ઉત્તરભાવાપન્નંતુ
 પીઠમ્ભૂત્યુપર્યાચ્છાદકતયા પ્રવૃત્તમ્ । ઇત્યં વિનાશ-
 નીયદ્વૈવિધ્યાદ્ વિનાશનં દ્વિવિધમુક્તં । સંપ્રતિ વિ-
 નાશકભેદાત્તદાહ-સ્વપક્ષપરપક્ષાદિ વા । સ્વપક્ષઃ સાધુ-
 આવકાદિરૂપઃ, પરપક્ષસ્તુ મિથ્યાદૃષ્ટિ લક્ષણો, યશ્ચેત્ય-
 દ્રવ્યવિનાશટકઃ, આદિશબ્દાદ્ મિથ્યાદૃષ્ટિભેદા એક-
 ગૃહસ્થાઃ, પાખણિકનશ્ચ ચૈત્યદ્રવ્યવિનાશકા ગૃહ્યન્તે ।
 તતોડયમભિપ્રાયઃ-યોગ્યાતોતભેદાદ્ મૂલોત્તરભેદાદ્ સ્વ-
 પક્ષપરપક્ષગતયોગૃહસ્થ પાખણિકરૂપયોર્વા વિનાશકયો-
 ભેદાત્ પ્રાગુક્તાંતતદ્દ્રવ્યવિનાશનં દ્વિવિધભેદમિતિ ॥

મૂલકાર શ્રી હરિભદ્રસૂરિજી કૃષ્ણાંતે હૈં કિ ચાહે ઉપયોગ
 મેં આવે એસા દ્રવ્ય હો ચાહે નિરૂપયોગી હી હો યા મૂલભૂત
 દ્રવ્ય હો ચાહે ઉત્તરભૂત દ્રવ્ય હો ચાહે કાષ્ટ હી હો લેકિન
 ઉસ કા નાશ સ્વપક્ષ પરપક્ષ મિથ્યાદૃષ્ટિ ગૃહસ્થ યા પાખણી
 કરે તો ઉસ કી ઉપેક્ષા કરનેવાલા સાધુ ભી અનન્ત સંસારી
 હોતા હૈ. ટીકાકાર ભી યહી બાત કરતે હૈં.

ઉપર્યુક્ત શાસ્ત્ર સે યહ બાત સાફ સાફ માલૂમ હો જાયગી

કી સાધુ શ્રાવક યા મિથ્યાદૃષ્ટિ કિસી સે ભી દેવદ્રવ્ય કા નાશ
હોતા હો ઉસ કી અપેક્ષા કરની ધર્મિમદ્દ કો લાગિમ નહીં હૈ
ઈસ સે આચાર્ય મહારાજ હરિભદ્રસૂરિજી સમ્બોધપ્રકરણ મેં
ભી ક્રમાંતે હૈં કિ—

“જિણુપવયણુ પુદ્ધિકરં પભાવગં નાણુસણુગુ-
ણાણું । જિણુધણુ મુવિકખમાણુે દુક્કખોહિં કુણુઠ
જીવો ॥ ૯૯ ॥ જિણુના ભકખતો જિણુદંવં અણુ-
તંસસારિઓ ભણિઓ ॥ ૧૦૦ ॥ જિણુન ॥ દોહંતો
જિણુદંવં દોહિચ્ચં દુગ્ગયં લહધ ॥ ૧૦૧ ॥ ચેઘયદ-
ંવં સાહારણું ચ ભકખે વિમૂઢમણુસાવિ । પરિભમધ-
તિરિયજ્ઞેણીસુ અણુણાણુત્તં સયા લહધ ॥ ૧૦૩ ॥
ભકખેધ જ્ઞે ઉવકખેધ જિણુદંવંતુ સાવઓ । પણુણા-
હીણુે ભવે જીવો સિખ્પધ પાવકમ્મણુા ॥ ૧૦૪ ॥ ચેઘય
દંવવિણુાસે રિસિધાએ પવયણુસ્સ ઉદ્ધાહે । સંજધ
ચઉત્થલંગે મૂલગ્ગો વોહિલાભસ્સ ॥ ૧૦૫ ॥ ચેઘયદંવ-
વિણુાસે તદંવવિણુાસણુે ઉવિહભેએ । સાહુ ઉવિકખ-
માણુે અણુંત સંસારિઓ ભણિઓ ॥ ૧૦૬ ॥”

શ્રીમાન્ હરિભદ્રસૂરિજી ક્રમાંતે હૈં કી જૈન પ્રવચન કી વૃદ્ધિ કરનેવાલા, જ્ઞાન દર્શન ગુણ કી પ્રભાવના કરનેવાલા એસા જો દેવદ્રવ્ય હૈ ઉસ કે નાશ કી ઉપેક્ષા કરનેવાલા જીવ દુર્લભ-
આધિપના કરતા હૈ યાને ભવાન્તર મેં ભી ઉસ કે ભી પ્રાપ્ત હોના મુશ્કિલ હૈ. ઇસી તરહ ૧૦૦ મી ગાથા મેં કહા હૈ કિ
વૈસે દ્રવ્ય કા ભક્ષણ કરનેવાલા અનન્ત સંસારી હૈ, એસા જ્ઞા-
નિયોગે કહા હૈ. શ્રી ૧૦૧ મેં કહતે હૈં કિ-વૈસે દેવદ્રવ્ય કા
દ્રોહ કરનેવાલા યાને પ્રતિબન્ધ કર કે નાશ કરનેવાલા જીવ
દુર્ભાગ્ય, દ્રોહીપણા ઔર દુર્ગતિ કે પાતા હૈ. ૧૦૩ મેં ચૈત્ય-
દ્રવ્ય-સાધારણ દ્રવ્ય કા ભક્ષણ અજ્ઞાનતા સે ભી જો કરતા
હૈ વહુ તિર્યચ કી યોગિ મેં જાતા હૈ ઔર હરદમ અજ્ઞાની
રહતા હૈ. ૧૦૪ મેં જો શ્રાવક દેવદ્રવ્ય કા ભક્ષણ કરે યા દેવ-
દ્રવ્ય કે નાશ કી ઉપેક્ષા કરે વહુ શ્રાવક એસે પાપ કર્મ સે
બન્ધાતા હૈ કિ જિસ સે ઉસ કા (ભવ ભવ મેં) બુદ્ધિ રહિત-
પતા હોતા હૈ. ૧૦૫ મેં દેવદ્રવ્ય કા નાશ કરે, સાધુ કી
હત્યા કરે, શાસન કા ઉકાહ કરે, યા સાધ્વી કે ચતુર્થ વ્રત
કા ભંગ કરે, ઇન ચારોં મેં સે કોઇ ભી કાર્ય કરે તો સમ્ય-
ક્ત્વ કી પ્રાપ્તિ કે મૂલ મેં અગ્નિ લગાતા હૈ. ૧૦૬ મેં ચૈત્યદ્રવ્ય
કા નાશ બેદરકારી સે હોવે અગર ઉસ દ્રવ્ય કા દોનોં પક્ષ
મેં સે કીસી ભી પક્ષકા નાશ હોવે તો વહુ અનન્ત સંસારી
હોતા હૈ.

ઇન ઉપર્યુક્ત વાક્યોં સે દેવદ્રવ્ય કા નાશ કરને મેં યા. ઉપેક્ષા કરને મેં કેસા દોષ હૈ યહ ખાત વાંચકોં કો સ્પષ્ટ રીતિ સે માલૂમ હો ગઇ હોગી.

દેવદ્રવ્ય કે નાશ મેં યા ઉસ કી ઉપેક્ષા મેં એસા દોષ દેખ કર કિતનેક ભદ્રિક લોગ દેવદ્રવ્ય કી વ્યવસ્થા સે યા દેવદ્રવ્ય કે પ્રસંગ સે હી દૂર રહતે હૈં લેકિન યહ દૂર રહના અપની આત્મા કા ઉદ્ધાર કરને સે દૂર રહના હી હૈં ક્યોં કિ જગત્ મેં જૈસે અગ્નિ દુરપયોગ સે રખી જાવે તો બડા જુદ્ધમ કરતી હૈ, એસા પ્રત્યક્ષ સૂનતે હૈં ઓર દેખતે ભી હૈં, તથાપિ અગ્નિ કા નિરૂપયોગીપના વહીં માનતે હૈં લેકિન સાવધાની સે અગ્નિ કા સેવન કરતે હૈં ક્યોંકિ ઉસી સે હી ખાનપાનાદિ પકોને દ્વારા જીવન કા નિર્વાહ હૈ. ઇસી તરહ સે ઇંધર ભી દેવદ્રવ્ય કે નાશ મેં ઓર ઉપેક્ષા મેં અપરિમિત દોષ હૈં. લેકિન રક્ષણ મેં ઓર બઠાને મેં ક્લ ભી વૈસા હી હૈ. દેખો! શ્રીમાન્ હરિભદ્રસૂરિજી કયા લખતે હૈં—

“જિણ પવયણુવુઢ્ઠીકરં પભાવગં નાણુદંસણુગુણાણું ।
રકખંતો જિણુદંવં પરિત્ત સંસારિઓ ભણિઓ ॥”

જિન પ્રવચન કી વૃદ્ધિ કરનેવાલા ઓર જ્ઞાન દર્શન ગુણ કી પ્રભાવના કરનેવાલા એસા જિનદ્રવ્ય હૈ, ઇસ સે ઉસ કી રક્ષા કરનેવાલા જીવ પરિત્ત સંસારી યાને બહુત કમ સંસાર વાલા હોતા હૈ.

યહ ઉપર કહા હુઆ શ્રીમાન્ હરિભક્તસૂરિજી કા સમ્બોધ
પ્રકરણ મેં કહા હુઆ વાક્ય રક્ષા કા કેસા ફલ દિખાતા હે
વહ દેખિયે ! ઉપદેશ પદ મેં ભી યહી કર્માતે હેં. દેખિયે વહ પાઠ—
જિણુપવયણુવુદિકરં પભાવગંણાણુદંસણુગુણુણું ।
રકખંતો જિણુદંવં પરિત્ત સંસારિઓ હોઈ ॥ ૪૧૭ ॥

જિનંપ્રવચનવૃદ્ધિકરં ભગવદ્દંદુક્તશાસનોત્ત-
તિસમ્પાદકમ્.

અતએવ (પભાવકં) વિભાવનં વિસ્તારહેતુઃ ।

કેષામિત્યાહ—જ્ઞાનદર્શનગુણાનામ્ ॥

તત્ર જ્ઞાનગુણા વાયનાપૃચ્છતાપરાવર્તનાઅનુ-
પ્રેક્ષાધર્મકથાલક્ષણાઃ દર્શનગુણાશ્ચ સમ્યક્ત્વહેતવો
જિનયાત્રાદિમહામહરૂપાઃ

રક્ષંસ્ત્રાયમાણોજિનદ્રવ્યં નિરૂપિતરૂપં, સાધુઃ શ્રા-
વકોવા પરિત્તસંસારિકઃ પરિમિતલવભ્રમણુભાગ્ ભવ-
તીતિ । તથાહિ-જિનદ્રવ્યે રક્ષિતે સતિ તદ્વિનિયોગેન
ચૈત્યકાર્યેષુ પ્રસન્નમુત્સર્પીતમુ ભવિનો ભવ્યાઃ સમુદ્ર-
તોદમ્રહર્ષાઃ નિર્વાણાવન્ધ્યકારણુબોધધીજહિગુણુભા-

બેભવન્તીતિ । તથા, ચૈત્યાશ્રયેણ સંવિગ્રહીતાર્થસા-
ધુભિરનવરતં સિદ્ધાન્તવ્યાખ્યાનાદિભિસ્તથા તથા
અપચ્ચમાનેઃ સમ્યગ્જ્ઞાનગુણવૃદ્ધિઃ સમ્યગ્દર્શનગુ-
ણવૃદ્ધિશ્રવસભ્યધતે ! ઇતિ ચૈત્યદ્રવ્યરક્ષાકારિણો
મોક્ષમાર્ગાનુકુલસ્ય પ્રતિક્ષણું મિથ્યાત્વાદિદોષોચ્છેદસ્ય
યુજ્યત એવ પરીત્તસંસારિકત્વમિતિ ॥ ૪૧૭ ॥

મૂલ ગાથા સમ્બોધપ્રકરણ જૈસી હોને સે અર્થ ઉસી
સુજબ જાનના.

ટીકાકાર મુનિ ચન્દ્રસૂરિજી ક્રમાંતે હૈં કિ-ભગવાન્ અરિહંત
મહારાજ કે શાસન કી ઉન્નતિ કરનેવાલા ઔર ઇસી સે વાચના
પૃચ્છના પરિવર્તના અનુપ્રેક્ષા ઔર ધર્મકથા રૂપ જ્ઞાન કો
ઔર જિનેશ્વર મહારાજ કે યાત્રાદિક મહા મહોચ્છવ રૂપ દર્શન
શુણ કા વિસ્તાર હેતુભૂત વહ દ્રવ્ય હૈ ઉસ કી સાધુ યા શ્રાવક
રક્ષા કરે તો થોડે હી ભવ મેં મોક્ષ જાતા હૈ, કયોંકિ જિન
દ્રવ્ય સે મન્દિર કે કાર્ય બડે ઉન્નતિ મેં આવે ઔર વહ ઉન્નતિ
દેખ કર ભવ્ય જીવ નિર્વાણ કા મૂખ્ય કારણ બે બોધિબીજાદિ
ઉન કો દેનેવાલા બડા હર્ષ હોવે ઔર ચૈત્ય કે કારણ સે હી
સંવિગ્રહીતાર્થ સાધુઓં કા આના હોવે ઔર અનેક પાસ
વિસ્તાર સે સિદ્ધાન્ત કે વ્યાખ્યાનાદિ સુનને સે સમ્યગ્જ્ઞાન

ઔર સમ્યક્દર્શન કી વૃદ્ધિ હોતી હૈ. ઇસી સે ચૈત્યદ્રવ્ય કી રક્ષા કરનેવાલા સમય સમય મિથ્યાત્વાદિ દોષ કા નાશ કરનેવાલા હોતા હૈ ઔર ઇસી સે કમ ભવ મેં મોક્ષ જતા હૈ.

દેવદ્રવ્ય કા રક્ષણ કરને સે ઉપર કહે મુજબ બહુત ફાયદા હૈ, ઇસીસે હી તો ચૈત્યદ્રવ્ય કા ક્ષેત્ર હિરણ્ય ગામ ગૌએ આદિ કે બચાવ કે લિયે સાધુ કે ભી પ્રયત્ન કરના ઐસા પંચકલ્પ ભાષ્યકાર મહારાજ ભી ક્રમીતે હૈ. ઔર ઉસી ઉપર વાદી શંકા કરતા હૈ કિ-સર્વથા પરિશ્રુ સે વિરક્ત ત્રિવિધ ત્રિવિધ પરિશ્રુ કે ત્યાગી મહાત્મા કે ઈસ તરફ સે દેવદ્રવ્ય કે બહાને સે ભી પરિશ્રુ કી રક્ષા કા દોષ ક્યોં નહીં લગેગા ? ઐસી કી હુઈ શંકા કે સમાધાન મેં ભી ભાષ્યકાર મહારાજ સાફ સાફ ક્રમીતે હૈ કી દેવદ્રવ્ય કે રક્ષણ મેં સર્વ ઉપાય સે ચારિત્રવાલે યા અચારિત્રવાલે સંઘ ને લગાના હી ચાહિયે. દેખિયે વે ગાથાએ—

“ ચોએઇ ચેઇયાણું ખેતહિરણ્યાઇં ગામગાવાઇં ।
લગ્ગંતસ્સ હુ નંધણો તિગરણુસુદ્ધી કહં તુ ભવે ॥૧॥
ભણુઇં એતથ વિભાસા ને એયાઇં સયં વિમગ્ગેજ્જ ॥
ન હુ તસ્સ હોઇ સુદ્ધી અહ કોઇ હરેજ્જ એયાઇં ॥૨॥
સંવત્થામેણુ તહિં સંધેણું હોઇ લગ્ગિયંવં તુ ।
સચરિત્તચરિત્તીણું એવં સંવેસિ સામન્નં ॥ ૩ ॥

“શિષ્ય પ્રશ્ન કરતા હૈ કિ-ચૈત્ય કે લિયે ક્ષેત્ર હિરણ્યાદિ
 ઔર ગ્રામ ગૌ આદિ મેં લગનેવાલે મુનિરાજ કે ત્રિકરણ શુદ્ધ
 કેસે હોગા ? ॥૧૧॥ શાસ્ત્રકાર ક્રમાતે હૈં કિ-ચદિ ક્ષેત્રાદિ અપને
 માંગે તો મુનિરાજ કે શુદ્ધિ નહીં રહતી લેકિન કોઇ ઉસ
 હરણ કરે તો સર્વ સંઘ કેા સર્વ પ્રયત્ન સે બચાવ કરના
 આહિયે ઔર ચહ બચાને કા પ્રયત્ન ચારિત્રવાલે ઔર ચારિત્ર
 વિના કે સર્વ કે લિયે સરખા હૈ.

જિસ તરહ સે સાધુ કે લિયે રક્ષા કરને મેં જરૂરી પના
 દિખા કર પરિગ્રહ દોષ સે મહાવ્રત બાધા નહીં હૈ ઐસા
 ભાષ્યકાર મહારાજ ને દિખાયા ઉસી તરહ સે શ્રીમાન્ હરિ-
 ભદ્રસૂરિજી આવશ્યક વૃત્તિ મેં ભી કહતે હૈં કિ-‘ધન ધાન્યા-
 દિક જો વિષય કે સાધન હૈં ઉસ કે રક્ષણ સે ગૃહસ્થ કેા રૌદ્ર
 ધ્યાન લગતા હૈ લેકિન ચૈત્યદ્રવ્ય કા રક્ષણ ઔર વૃદ્ધિ રૌદ્ર
 ધ્યાન નહીં હૈ. દેખિયે વહ પાઠ—

“ ઇહ ચ શબ્દાદિ વિષયસાધનં ધન વિશેષણું
 કિલ શ્રાવકસ્ય ચૈત્ય ધન સંરક્ષણે ન રૌદ્રધ્યાના મતિ
 જ્ઞાપનાથમિતી.

ચાને રૌદ્રધ્યાન કે ચઉથે પાય કા લક્ષણ કહતે શ્રી જિન-
 ભદ્રક્ષમાશ્રમણજી ‘સદ્દાઈ બિસય સાધણુ ધણુ’ ઐસા કહકર
 ધન કા વિશેષણુ શબ્દાદિ વિષય સાધન કહતે હૈં. ઉસ કા ચહી

मतलब है कि-श्रावक को चैत्यद्रव्य से संरक्षण में संरक्षणानु-
बन्धी रौद्रध्यान नहीं है।

और यही बात जिनलक्षणों क्षमाश्रमणोंने ली विषय
का साधन धनादिक का संरक्षणपरायण चित्त को रौद्रध्यान का
चौथा लेट कड़ कर दिखायी है वह गाथा—

“सहाध्विसय साधु धनुसंरक्षण परायणमणिर्दृ”

याने शब्दादि विषय का साधन भूत धन हो और उस
के रक्षण में जिस का चित्त तत्पर होवे उस को ही रौद्रध्यान
कहा जाता है। ये उपर कहे हुए पाठों से देवद्रव्यरक्षण का
इस और देवद्रव्य रक्षण में रौद्रध्यान का अभाव सिद्ध हुआ
लेकिन रक्षण की धृतिनी परम कोटि से जरूरीयात है कि
जिस से निशीथ लाप्यकार भडारान् को देवद्रव्य के भयाव
करने का प्रसंग शृंगनादित कार्य में गिनना पडा है और
धृति से ही श्रीमान् निशीथ लाप्यकार भडारान् और श्रीमान्
गुहकल्प लाप्यकार भडारान् चैत्यद्रव्य के रक्षण के लिये साधु
को ‘दृगतीर’ में आतापना करने को कहते हैं। याने उस
आतापना की रीति से साधु को ली देवद्रव्य का रक्षण करना
ही चाहिये। हेजिये, लाप्य तथा युर्णिकार भडारान् आतापना
की यत्न के लिये इमार्ति हैं कि-जो साधु आतापना करे वह
धृति और संहनन से दृढ होना चाहिये, और मनुष्य तिर्य्य

કે અવતરણાદિ માર્ગ કેા છોડ કર સાધુ કેા સાજ મેં રખ કર રાજ જહાંપર ગોખ મેં ગૈડા હુઆ આતાપના દેખ શકે યા રાજ કેા જાના આના જહાંપર હોતા હો વહાં કાર્ય (ચૈત્ય યા ઉસ કે દ્રવ્ય કેા નાશ જાનાને કે લિયે) સાધુ આતાપના કરે.

ટીકાકાર ભી કહી કહ રહે હૈં કિ ચૈત્ય કેા વિનાશ યા ચૈત્ય દ્રવ્ય કેા વિનાશ આદિ જો કાર્ય રાજ કે અધીન હો. ઉન કે લિયે રાજ કેા સન્માર્ગ મેં લાને કે લિયે પાની કે નજદીક ભી સાધુ આતાપના કરે, લેકિન વહ પાની કેા તીર રાજ કે અવલોકન પથ મેં યા નિર્ગમન પથ મેં હોના ચાહિયે યાવત રાજ ખૂશ હોકર મહારાજ ! આપ આતાપના ક્યોં કરતે હો ? આપ કેા જો કાર્ય ઇષ્ટ હોવે યા ભોગ ચાહો તો મૈં દેઉં ! તખ સાધુ કહવે કી ભોગાદિક સે મેરે કાર્ય નહી હૈ લેકિન યહ ચૈત્ય ઔર ઉસ કે દ્રવ્ય કેા નાશ રોકના વગેરે સંઘ કેા કાર્ય હૈ વહ કીજિયે.

વૃત્તિકાર ભી યહી કહતે હૈં. દેખિયે ભાષ્ય ઔર વૃત્તિ કેા પાઠ—

આલોચણ નિગ્ગમેણ સસહાઓ દગસમીવિ આ-
 િયાવે । ઉભયજદો ભોગજડે કનજો આઉદ પુચ્છણયા
 ॥ ૨૪૪૨૯ ॥ ચૈત્યવિનાશ તદ્દ્રવ્ય વિનાશાદિ વિષય

કિમપિ કાર્યં રાજધીનં, તતોરાજ આવર્જનાર્થે દ્રહસ-
 મીષે આતાપયેત્, તચ્ચદ્રહતીરં રાજોઽવલોકનપથે
 નિર્ગમનપથે વા ભવેત્, તત્ર આતાપયન્ સસહાયો,
 નૈકાકી, ઉભયદ્વે ધૃત્યા સંહનનેન ચ બલવાન, ભોગ-
 જઠેત્તિ ગ્રામેયકારણ્યકાનાં તિર્યગ્ મનુષ્યાણામવતાર-
 ણમાર્ગે મનુજનાં ચ સ્નાનાદિ ભોગસ્થાનં વર્જયિત્વા
 ડ્પરિભોજ્યે પ્રદેશે આતાપયતિ, તતઃ સ રાજ તં મહા-
 તપોયુક્તં આતાપયન્તં દષ્ટ્વા આવૃત્તઃ સન્ કાર્યં
 પૃચ્છેત્ ભગવન્ ! કિમેવમાતાપયસિ આજ્ઞાપય
 કરોમ્યહં યુષ્મદભિપ્રેતં કાર્યં, ભોગાન્ વા ભગવતાં
 પ્રયચ્છામિ, મુનિરાહ મહારાજ ! ન મે કાર્યં ભોગાદિ-
 ભિર્વરૈઃ, ઇદં સંધકાર્યં ચૈત્યવિનાશનિવર્તનાદિકં
 વિદધાતુ મહારાજ ઇતિ ।

ઉપર કહ્યા ઇતના હી નહી લેકિન આચાર્ય કે સિવાય
 દ્વસરે કી આજ્ઞા સે સાધુ કે કાર્ય કરને કે પ્રસંગ મેં ભી
 શાસ્ત્રકારોં ને ચૈત્યદ્રવ્ય કી રક્ષા કે લિયે હી આચાર્ય કે
 બહાર બનેકા કહા હૈ. સોચિયે ! જિન આચાર્ય મહારાજ

કેા ગોચરી જાને કી મનાઈ હૈ, બહાર સ્થણિડલ જાને કી ભી
છૂટ નહીં હૈ, ઉન આચાર્ય મહારાજ કેા ભી દૂસરે જરૂરી
કારણોં કે માફિક ચૈત્ય કી રક્ષા કે કારણુ સે બહાર જાને
કા હોતા હૈ.

જિસ દેવદ્રવ્ય કે લિયે ઉપર કે લેખ મેં ભક્ષણુ કા દોષ
દિખાયા હૈ ઓર રક્ષણુ કા કાયદા ભી દિખાયા હૈ, વૈસે દેવદ્રવ્ય
કે ભક્ષણુ સે બચને કી ઓર રક્ષણુ મેં લગને કી કિતની
જરૂરત હૈ, વહ વાંચકગણુ આપહી આપ સમજેંગે.

ઉપર લિખે મુજબ ક્ષેત્રહિરણ્યાદિ ગ્રામ ગૌ આદિ દ્રવ્ય
કે રક્ષણુ કી હી જરૂરત હૈ ઇતિના હી નહીં લેકિન ખુદ ભગ-
વાન્ કી પૂજા કા નિર્માણુ ભી કૈસે બચાના ઓર ઉસમેં ભી
કિતની વિધિ રખની ઓર આશાતના સે બચાના ચાહિયે,
ન બચે તો કૈસા નુકશાન હોતા હૈ, યહ બાત નિમ્ન લિખિત
ગાથાઓં સે માલૂમ હો જાયગી.

“પુષ્કાધં છહવણાધં નિમ્મલ્લં જં હવે જિણિંદાણં ।
જં ઠાવધ વિહિપુવં જત્યાસાયણુપરં ન હવે ॥ ૧૪૭ ॥
જધવિહુ જિણુગસંગં નિમ્મલ્લં નેવ હુજ્જ કધયા વિ ।
નિસ્સીકં લોયગુણા વવહારગુણેહિં નિમ્મલ્લં ॥ ૧૪૮ ॥
ભકખણુપાઉલ્લં ઘણુનિયંગપરિભોયભૂધકમ્મપરં ।

અવિહિદ્વણુમેવં નિમ્મલ્લં પંચયહા વજ્રં ॥ ૧૪૯ ॥
 તિરિયલવહેઉ લકખણુમણુજ્જનમ્મુ હવિજ્જ ઉ-
 લ્લંધો દોહગ્ગં પરિભોગો ભૂઈકમ્મે આસુરી જમ્મ ॥ ૧૫૦
 ॥ અવિહિદ્વણુમખોહિલાહો હુજ્જન શ્ચિદંસણુશ્ચિત્થ ।
 દેવપુરંદરકુમરા સામત્થી અમરસભરનિવા ॥ ૧૫૧ ॥”

જિનેશ્વર મહારાજ કે પુષ્પ વગૈરઃ ઔર સ્નાત્ર કા પાની
 વગૈરઃ જો નિર્માલ્ય હૈ, વહુ ભી વિધિપૂર્વક વહાં સ્થાપના ચા-
 હિયે કિ જહાં પર આશાતના ન હોવે ॥ ૧૪૭ ॥ જો કિ
 જિનેશ્વર મહારાજ કે અંગ કો લગા હુવા પદાર્થ કભી ભી
 નિર્માલ્ય નહી હોતા હૈ લેકિન લોકિક ગુણુ ઔર વ્યવહારિક
 ગુણુ કી અપેક્ષા સે શોભા રહિત હોને સે નિર્માલ્ય ગિના
 જતા હૈ ॥ ૧૪૮ ॥ ઉસ નિર્માલ્ય કા લક્ષણુ નહિ કરના ચા-
 હિયે ૧, પાંચ કે નીચે નહીં લાના ચા ઉલ્લંઘન નહીં કરના
 ૨, અપને શરીર કે ઉપયોગ મેં નહીં લેના ૩, કામણુ દુમણુ
 વગૈરઃ મૂર્તિકર્મ મેં ઉપયોગ નહીં કરના ૪, અવિધિ સે ફેંકના
 નહીં ૫, ઇસ તરહુ સે નિર્માલ્ય કી ભી અવિધિ આશાતના
 પાંચ તરહુ સે વર્જન કરની ચાહીયે ॥ ૧૪૯ ॥ અબ ઇસ
 નિર્માલ્ય કે લક્ષણુ વગૈરઃ મેં દોષ દિખાતે હૈં કિ-નિર્માલ્ય
 કા લક્ષણુ કરને સે તિર્યચ ગતિ મેં ફેલના હોતા હ. ઉલ્લંઘન

સે અનાર્થ જાતિ મેં જન્મ હોતા હૈ. શરીર સે પરિભોગ કરને સેં હુર્લારપના હોતા હૈ. મૂર્તિકર્મ્મ મેં ઉપયોગ લાને સે દેવતા મેં ભી અંધમ જાતિ કા દેવ હોતા હૈ. ॥ ૧૫૦ ॥ નિર્માદ્ય કો ભી અવિધિ સે સ્થાપન કરને મેં આઈન્દે જન્મ મેં ભી બોધિ નહીં મીલતી હૈ. ઇસ તરહ સે પાંચો તરહ કે નિર્માદ્ય કે અપમાન મેં હર્મ બતાયા, અબ ઉસ કે લિયે દષ્ટાંત દિખાતે હૈં.

અનુક્રમ સે યે પાંચો દષ્ટાંત હૈ. ભક્ષણ મેં દેવકુમાર, ઉલ્લંઘન મેં પુરન્દરકુમાર, પરિભોગ મેં શ્યામા, મૂર્તિકર્મ્મ મેં અમરરાજ ઔર અવિધિત્યાગ મેં સંવરરાજ, યાને ઇન પાંચો ને ઉપર કહે મુજબ ભક્ષણાદિ ક્રિયા ઔર ઇસ સે તિર્યગ ભવ મેં રૂલના આદિ ક્રિયા. ॥ ૧૫૧ ॥ ઇસ સે શ્રીમાન્ હરિભદ્ર-સૂરિ ફરમાતે હૈં કિ-અંચે સજ્જન આદમી કો સર્વથા અવિધિ કા ત્યાગ કરના ચાહિયે, કયોં કિ મોક્ષમાર્ગવાલે કો આશાતના કા ત્યાગ કરના વહી મોક્ષ કારણ હૈ.

ઇસ ઉપર કે લેખ સે ખુદ દેવદ્રવ્ય કા રક્ષણ કરના કિતના જરૂરી હૈ, વહ તો માલુમ હો ગયા લેકિન આખિર કે સમ્બોધ પ્રકરણ શ્રી ગાથાઓં સે જરૂર સમજ મેં આ ગયા હોગા કિ નિર્માદ્ય કા ભી વિધિ સે હી ઉપયોગ કરના જરૂરી હૈ. દેવદ્રવ્ય કે રક્ષણ મેં કિતના ફાયદા હૈ, યહ બાત સીધે રૂપ સે તો ઉપર દિખા ચુકે હૈં, લેકિન અર્થાન્તર સે ભી શાસ્ત્રકાર મહા-

राज इमांते है कि-किन्ही ओक साधु को उत्कृष्ट में उत्कृष्ट अनवस्थाध्य या पाराश्रिक प्रायश्चित आया हो और वह पाराश्रिक या अनवस्थाध्य प्रायश्चित करना ली हो देखिन ऐसे भौके पर चैत्य या चैत्यद्रव्य का नाश होता होवे और उसको अनवस्थाध्य या प्रायश्चित्तवाला भया दे तो उन का शेष पारा० या अन० प्रायश्चित ओक दिवस से कुछ या बारह वर्ष के तप का होवे वह ली भाइ होता है, वह पाठ धंस लेण के आगिर के लाग में दिया है.

आगिर में दिया श्री गृह्यसूत्रभाष्य और टीका का पाठ देण कर वांचको को भावुम होगा कि-चैत्य द्रव्यका नाश रोके याने चैत्य द्रव्य की रक्षा करे तो अनवस्थाध्य और पारा० भाइ होवे । अण सोचिये कि-चैत्यद्रव्य के रक्षण में कितना भडा श्रयदा होगा, कि जिस से भडा में भडा प्रायश्चित ली भाइ हो जावे, और धंस ही लेण से यह ली समझ सकेगे कि-चैत्यद्रव्य का रक्षण नही कर के लक्षण करे या लक्षण करने का रास्ता निकाले या उपेक्षा करे तो उस को कितना बारी होष होता होगा वह जानी ही जन सकते है । क्योंकि अनवस्थाध्य और पाराश्रिक स्थान में ली कहे हुवे अपराध धन से कम माने गये. देवद्रव्य का लक्षण नही करना और रक्षण ही करना सिर्फ धतना ही कार्य गृहस्थों का नही है, किंतु और ली वृद्धि करने का ली कार्य उन का है, यद्यपि साधु म-

હાત્માઓં કે લિયે ચે દોનોં હી કાર્ય યાને લક્ષણ નહી કરના
ઐર રક્ષણ કરના યહી હેં, કયોંકિ સાધુ મહાત્મા અકિંચન
હેં ઐર સામાયિક સિવાય કી પ્રવૃત્તિ કે ત્યાગી હેં, ઇસ સે
સાધુ મહાત્મા વૃદ્ધિ કે ન તો અધિકારી હેં ન તો કર શકતે હેં,
લેકિન જો લોક સર્વથા પરિગ્રહ કે ત્યાગી નહી હેં ઐર ન તો
જિનોંને સર્વ સાવધ છોડા હે, વૈસે ગૃહસ્થ લોગોં કે લિયે
દેવદ્રવ્ય કી વૃદ્ધિ કરની બહુત જરૂરી હૈ. દેવદ્રવ્ય કી વૃદ્ધિ
કરનેવાલા કયા કયા ફલ પાતા હૈ, ઇસ કે લિયે પેશતર દેખીયે
ઉપદેશપદ કા પાઠ ।

જિણુપવયણુવુઠ્ઠિકરં પલાવગં નાણુદંસણુગુણાણું ।
વઠ્ઠંતો જિણુદંવં તિત્થયરત્તં લહઇં એવો ॥ ૪૧૮ ॥ પૂર્વા-
ર્હવ્યાખ્યાપૂર્વવત્ । વર્ધયન્ અપૂર્વાપૂર્વદ્રવ્યપ્રેક્ષેપણુ વૃદ્ધિનયન્
જિનદ્રવ્ય, તીર્થિકરત્વં ચતુર્વર્ણુશ્રીશ્રમણુસંઘકર્તૃત્વલક્ષણું લભતે
એવઃ ॥ ૪૧૯ ॥

જૈનશાસન કી વૃદ્ધિ કરનેવાલા ઐર જ્ઞાન દર્શન કા
વિસ્તાર કરનેવાલા એસ જિન દ્રવ્ય કો બઢાનેવાલા એવ તી-
ર્થિકરપના પાતા હૈ ।

ઉપર કે મૂલ કે પાઠ સે વાંચક જન સાફ સાફ સમજ
સકેંગે કિ-દેવદ્રવ્ય કો બઢાને મેં કિતના બડા ફલ હૈ, કયોંકિ
જૈન શાસન મેં સિવાય તીર્થિકરપને કે ફસરા બડા પદ હી નહી

હે ઔર વહ પદ ઇસ ચૈત્યદ્રવ્યકી વૃદ્ધિ સે મિલતા હૈ. ઐસી શંકા નહીં કરની કિ-તીર્થકર નામકર્મ ખાંધને કે લિયે શાસ્ત્ર-કારોં ને અરિહન્ત આદિ ૨૦ પદોં કા આરાધન હી કહા હૈ, લેકિન વહાં દેવદ્રવ્ય વૃદ્ધિ કા ઉલ્લેખ નહીં હૈ, ઐસી શંકા નહીં કરને કા કારણુ યહ હૈ કિ-અરિહંતાદિ ૨૦ પદ કિ જિ-ન કી આરાધના સે તીર્થકર ગોત્ર કા બન્ધ ઔર નિકાચન હોના તુમને ભી માના હૈ, ઉસ મેં અરિહંત પદ કી આરાધના મુખ્ય હૈ ઔર દેવદ્રવ્ય કી વૃદ્ધિ મૂખ્યતા સે શ્રી અરિહંત ભગવાન કી ભક્તિ કે અધ્યવસાય સે હૈ. દેવદ્રવ્ય બઠાનેવાલા જીવ તીર્થકર-પના પાવે ઉસમેં કોનસે તાજબુજ બાત હૈ। ઔર ઇસી સે હી શાસ્ત્રકાર મહારાજ હરિભદ્રસૂરિજી દેવદ્રવ્યવૃદ્ધિ કરનેવાલે જીવ કો તીર્થકર નામગોત્ર કા બન્ધ દિખાતે હૈ, વહ અતિશયોક્તિ નહીં હૈ। દેવદ્રવ્ય બઠાનેવાલા ઉત્કૃષ્ટાધ્યવસાય મેં હોવે તબ તીર્થકરપના પાવે, લેકિન મધ્યમ યા મન્દ પરિણામ હોવે તબ ભી ચૈત્ય ઔર ચૈત્યદ્રવ્ય કા ઉપકાર કરનેવાલા ગણુધર પદવી ઔર પ્રત્યેકબુદ્ધપના પાતા હૈ.

॥ इति देवद्रव्य अने चैत्यद्रव्य संबंधी विचारणा ॥

ઐત્યપરિપાટીની વિચારણા.

મુનિરાજ :: લેખક ::
શ્રી કદ્યાણુનિજયજી.

**પાટણની ચૈત્ય પરિપાટીની પ્રસ્તાવના
રૂપે લખાયેલ લેખ.**

ચૈત્યપરિપાટીની વિચારણા.

સ્વભાવથી જ ભારતવર્ષના પ્રાચીન વિદ્વાનોએ ઇતિહાસ લખવા તરફ થોડું લક્ષ આપેલું છે. અને જે કંઈ લખાયું હતું તેનો પણ ઘણોખરો ભાગ રાજ્યવિપ્લવોના દુઃસમયમાં નાશ પામી ગયો છે. માત્ર વ્યાખ્યાનિક સાહિત્યમાં ઉપયોગી થતો કેટલોક જૈન ઇતિહાસિક સાહિત્યનો અંશ વ્યાખ્યાનરસિક જૈન સાધુઓના પ્રતાપે બચવા પામ્યો છે; પણ તેમાં ઇતિહાસ કરતાં ઉપદેશતત્ત્વને મુખ્ય સ્થાન આપેલું હોવાથી તેવા ચરિત્ર પ્રબન્ધાદિ અ- પૈકીનો ઘણો ભાગ ઔપદેશિક સાહિત્યજ ગણી શકાય. માત્ર કેટલાક રાસાઓ અને પ્રબન્ધો ઉપરાંત શિલાલેખો, પ્રશસ્તિઓ, ચૈત્યપરિવાડીઓ તથા તીર્થ-માલાઓ જ આધુનિક દષ્ટિએ પ્રાચીન ઐતિહાસિક સાહિત્યમાં ગણવા યોગ્ય છે.

ઐતિહાસિક સાહિત્યમાં ચૈત્યપરિવાડીઓનું સ્થાન.

જો કે ચૈત્યપરિવાડી વા તીર્થમાલાઓ તરફ ઘણા થોડા વિદ્વાનોનું લક્ષ્ય ગયું છે અને ઐતિહાસિક દષ્ટિએ તેની ખરી કીંમત આંકનારા સાક્ષરો તો તેથી ચે થોડી સંખ્યામાં નીકલશે; એટલું છતાં પણ ઇતિહાસની દષ્ટિએ ચૈત્યપરિવાડી એ ઘણું કીમતી સાહિત્ય છે. એના ઉંડાણમાં રહેલા તાત્કાલિક ધાર્મિક ઇતિહાસનો પ્રકાશ, ધર્મની રૂચિ તથા પ્રવૃત્તિનું દર્શન અને ગૃહસ્થોની સમૃદ્ધ દશાનું ચિત્ર ઇત્યાદિ અનેક ઇતિહાસના કીમતી અંશો ચૈત્યપરિપાટિઓના ગર્ભમાંથી જન્મે છે, કે જેની કીંમત થાય તેમ નથી.

ચૈત્યપરિવારીઓના ઉત્પત્તિકાલ.

ચૈત્યપરિવારીઓ ક્યારથી રચાયા માંડી તેના નિશ્ચિત નિર્ણય આપી શકાય તેમ નથી. ચૈત્યપરિવારીઓ, તીર્થમાલાઓ અથવા એવા જ અર્થને જણાવનારા રાસાઓ ધણા જુના વખતથી લખાતા આવ્યા છે એમાં શક નથી, પણ એવા લાપાસાહિત્યની ઉત્પત્તિના પ્રારંભકાલનો નિર્ણય હજી અંધારામાં છે, કારણ કે આ વિષયમાં આજ પર્વન્ત કોઈ પણ વિદ્વાને ઉદાપોહ તક કર્યો નથી, છતાં જૈન સાહિત્યના અવલોકનથી એટલું તો નિશ્ચિત કહી શકાય કે જૈનોમાં ચૈત્ય વા તીર્થયાત્રાઓ કરવાનો અને તેનાં વર્ણનો લખવાનો રીવાજ ધણો જ પ્રાચીન છે. તીર્થયાત્રાઓ કરવાનો રીવાજ વિક્રમની પૂર્વે ચોથી સદીમાં પ્રચલિત હતો એમ ઇતિહાસ જણાવે છે, જ્યારે તેનાં વર્ણનો લખવાની શરૂઆત પણ વિક્રમની પહેલી વા બીજી સદી પછીની તો નજ હોઈ શકે; એ વિષયનો વિશેષ ખુલાસો નીચેના વિવેચનથી થઈ શકશે—

જૈન સાહિત્યમાં સર્વથી પ્રાચીન સૂત્ર આચારાંગની નિર્યુક્તિમાં તાત્કાલિક કેટલાંક જૈન તીર્થોની નોંધ અને તેને નમસ્કાર કરવામાં આવ્યો છે.^૧ નિશીથચૂર્ણિમાં ધર્મચક્ર, દેવનિર્મિત સ્તૂપ, જીવિતસ્વામિ પ્રતિમા, કલ્યાણભૂમિ આદિ તીર્થોની નોંધ કરવામાં આવી છે.^૨

૧. “અઢાવય ઉજ્જિતે ગયમ્માપણ્ણ ય ધમ્મચક્કે ય ।

પાસરહાવત્તનમં ચમરુપ્પાયં ચ વન્દામિ ॥”

—“ગજાગ્રપદે-દશર્ણકૂટઘર્તિનિ । તથા તક્ષશિલાત્યાંધર્મચક્કે તથા અહિચ્છન્નયાં પાર્શ્વનાથસ્ય ધરણેન્દ્રમહિમાસ્થાને ।”

—આચારાંગનિર્યુક્તિ પત્ર ૪૧૮ ।

૨. “ઉત્તરાવહે ધમ્મચક્કં, મધુરાણ્ણ દેવણિમ્મિઓ થૂમ્મો, કોસલાણ્ણ જિયંતસામિપડિમા, તિત્થકરાણ્ણ વા જમ્મભૂમિઓ ।

—નિશીથચૂર્ણિ પત્ર ૨૪૩-૨ ।

હેતુસૂત્રોના ભાષ્ય અને ટીકાકારો લખે છે કે અષ્ટમી ચતુર્દશી આદિ પર્વ દિવસોમાં સર્વ જૈન દેહરાસરોની વંદના કરવી જોઈયે, ભલે તે ચૈત્ય સંધનું હોય કે અમુક ગચ્છની માલિકીનું હોય તો પણ તેની યાત્રા કરવી, વખત પહોંચતો હોય તો સર્વ ટેકાણે સંપૂર્ણ ચૈત્યવંદન-વિધિ કરવી જોઈયે અને વખત ન પહોંચતો હોય તો એક એક સ્તુતિ વા નમસ્કારજ કરવો પણ ગામના સર્વ ચૈત્યોની યાત્રા કરવી.

વ્યવહાર સૂત્રના ભાષ્ય અને ચૂર્ણિમાં લખ્યું છે કે આઠમ ચૌદશ આદિ પર્વ-તિથિદિનોમાં ગામનાં સર્વ દેહરાઓમાં રહેલી જિનપ્રતિમાઓ અને પોતાના તથા ખીજા ઉપાશ્રયોમાં રહેલા સર્વ સાધુઓને પર્યાયલઘુ સાધુઓએ વંદન કરવું જોઈયે. જો ન કરે તો તે સાધુ પ્રાયશ્ચિત્તનો ભાગી થાય.

મહાનિશીથ સૂત્રમાંથી પણ ચૈત્ય તીર્થ અને તીર્થોમાં ભરાતા મેલાઓની સૂચના મળે છે.^૫ આ સર્વ જોતાં એટલું તો નિશ્ચિત છે

૩. નિસ્સકડમનિસ્સકડે ચેદ્ધ સવ્વાહિં થુદિં તિન્નિ ।

વેલં વ ચેદ્ધાણિ વ નાઁં ઇક્કિક્કિઆ વા વિ ॥ —ભાષ્ય

૪. અઢ્ઢમી-ચઠ્ઠસીસું ચેદ્ધ સવ્વાણિ સાહુણો સવ્વે ।

વન્દેયવ્વા નિયમા અવસેસ-તિહીસુ જહસન્તિ ॥

ઘણસુ ચેવ અઢ્ઢમીમાદીસુ ચેદ્ધ્યાં સાહુણો વા જે અણ્ણામ્ વસહીણ ઠિઆ તે ન વંદંતિ માસલહુ ।

—વ્યવહારભાષ્ય અને ચૂર્ણિ.

૫. અહન્નાયા ગોયમા તે સાહુણો તં આયયિં ભળંતિ જહા ણં જહ મયવં તુમં આણાવેહિ તા ણં અમ્હેહિં તિત્થયન્તં કરિ(ર)યા ચંદ્વ્પહસામિયં વંદિ(દ)યા ધમ્મચક્કં ગંતૂળમાગચ્છામો

—મહાનિશીથ ૫-૪૩૫ ।

કે જૈનોમાં તીર્થયાત્રા અને પ્રતિમાપૂજનો રિવાજ ધણો જ જૂનો પુરાણો છે, તીર્થ તરીકે પ્રસિદ્ધ થયેલ સ્થાનોમાં ભાવિક જૈનો ધણા દૂર દૂરના દેશો થકી સંઘો લેઈ જતા અને તીર્થાટન કરી પોતાની ધાર્મિક શ્રદ્ધાને સફલ કરતા. પોતાના ગામ નગરોનાં ચૈત્યોને તે હમેશાં ભેટતા, ચૈત્યો અધિક વા સમય આછો મલતાં નગરનાં સર્વ ચૈત્યોની યાત્રા નિત્ય ન થતી તો છેવટે આઠમ ચઉદશે જેવા ખાસ ધાર્મિક દિવસોમાં તો પૂર્વોક્ત યાત્રા અવશ્ય કરતા જ. કાલાન્તરે આ પ્રવૃત્તિમાં પણ મંદતા ન પેસી જાય એટલા માટે શ્રુતધર પૂજ્ય આચાર્યોએ નિયમ ઘડ્યો કે આઠમ ચઉદશે તો ચૈત્યોની વંદના કરવીજ, અને જો સાધુ કે વ્રતી ગૃહસ્થ આ નિયમ પ્રમાણે ન વર્તશે તો તે દંડનો ભાગી થશે. આ પ્રમાણે નગર વા ગામનાં સર્વ ચૈત્યોની યાત્રા તે ‘ચેષ્ઠઅપરિવાડોજતા’ (ચૈત્યપરિપાટિયાત્રા) કહેવાતી. અને એ પ્રવૃત્તિ વિશેષ પ્રચલિત થતાં ઉતાવળને લીધે ‘યાત્રા’ શબ્દ નિકલી જઈને ‘ચૈત્યપરિપાટિ’ શબ્દ જ પ્રાથમિક મૂલ અર્થને જણાવવામાં રૂઢ થઈ ગયો. વખત જતાં ચૈત્યપરિપાટી-ચૈત્યપરિવાડી-ચૈત્યપ્રવાડી-ચૈત્રપ્રવાડી ઇત્યાદિ અનેક પ્રકારના ‘ચેષ્ઠઅપરિવાડોજતા’ના સ્થાને સંસ્કૃત, પ્રાકૃત અને અપભ્રંશ શબ્દો રૂઢ થયા, જે આજ પર્યંત તે અર્થને જણાવી રહ્યા છે.

ઉપરના વિવેચનથી એ વાત સ્પષ્ટ થઈ કે ‘ચૈત્યપરિવાડી’ એ નામ એક પ્રકારની યાત્રાનું છે, અને ઉપચારથી તેવી યાત્રાનું વર્ણન કે વિવેચન કરનાર પ્રબન્ધ વા સ્તવનો પણ ‘ચૈત્યપરિવાડી’ના નામથી ઓળખાવા લાગ્યાં કે જે બનાવ સાહિત્યમાર્ગમાં એક સ્વાભાવિક ઘટના છે.

તીર્થમાલા અને ચૈત્યપરિવાડિયોનો વાસ્તવિક ભેદ.

યદ્યપિ તીર્થમાલા વા તીર્થમાલાસ્તવનો અને ચૈત્યપરિવાડી વા ચૈત્યપરિવાડી સ્તવનોમાં સામાન્ય રીતે ભેદ નથી ગણવામાં આવતો, તથાપિ તેનાં નામ અને લક્ષણો તપાસતાં તે બન્ને પ્રકારની કૃતિનો વાસ્તવિક ભેદ ખુલ્લો જણાઈ આવે છે.

તીર્થમાલા સ્તવનોનું લક્ષણ એ હોય છે કે પોતે ભેટલાં વા સાંભળેલાં કે શાસ્ત્રોમાં વર્ણવેલાં નામી નામી તીર્થોનાં ચૈત્ય વા પ્રતિમાઓનું વર્ણન, તેનો સાચો વા કલ્પિત ઇતિહાસ, તેનો મહિમા અને તે સંબંધી બીજી બાબતોનું વર્ણન કરવાં પૂર્વક તેની સ્તુતિ વા પ્રશંસા કરવી. આચરાંગનિયુક્તિ અને નિશ્ચયચૂંલિમાં થયેલી તીર્થોની નોંધ તે આજકાલની તીર્થમાલાઓ અને તીર્થકલ્પોનું મૂલ બીજક સમજવું જોઈયે. સિદ્ધસનસૂરિનું સકલતીર્થ સ્તોત્ર^૬, મહેન્દ્રસૂરિનું તીર્થમાલાસ્તવન,^૭ જિનપ્રભસૂરિની શાશ્વતાશાશ્વત-ચૈત્યમાલા,^૮

૬. આ સંસ્કૃત સ્તોત્ર પાટણમાં સંઘવીની શેરીના તાડપત્રોના પુસ્તક બંદારમાં છે. એના કર્તા સિદ્ધસેનસૂરિ ક્યારે થયા તેનો નિશ્ચય નથી, છતાં સંભવ પ્રમાણે તેરમી સદીના પૂર્વાર્ધમાં થઈ ગયેલા સિદ્ધસેન જ એના કર્તા હોવા જોઈયે.

૭. આ પ્રાકૃત સ્તવન પણ તેરમી સદીમાં જ બનેલું સંભવે છે. મહેન્દ્રસૂરિ નામના બે આચાર્ય થયા છે—૧ લા પૂર્ણતલ્લગચ્છીય પ્રસિદ્ધ આચાર્ય હેમચંદ્રજીના શિષ્ય જે ૧૨૧૪ માં વિદ્યમાન હતા. ૨ ના નાયકીયગચ્છીય જે સં. ૧૨૨૨ માં વિદ્યમાન હતા. આ સ્તવનના કર્તા આ બેમાંથી કયા તેનો નિશ્ચય થતો નથી.

૮. આ ચૈત્યમાલા અપભ્રંશ ભાષામાં છે, એના કર્તા જિનપ્રભસૂરિ જે ૧૪ મી સદીમાં થઈ ગયા છે, જેમણે અનેક ચરિત્રો અને રાસો અપભ્રંશમાં લખેલા છે. જેટલી અપભ્રંશની કવિતા પાટણના ભંડારમાં એમની મળે છે, તેટલી બીજા કોઈ પણ કવિની નથી મળતી.

વિવિધતીર્થકલ્પ* વિગેરે સંસ્કૃત, પ્રાકૃત, અપભ્રંશ અને લોકભાષામાં લખાયેલા ઉપરુક્ત લક્ષણવાલા સ્તવનોની કોટિના અનેક પ્રબન્ધો આજે દૃષ્ટિગોચર થાય છે.

ચૈત્યપરિષાટી સ્તવનોનું લક્ષણ એ થયા કરે છે કે કોઈ પણ ગામ કે નગરનાં યાત્રાના સમયમાં ક્રમવાર આવતાં દેહરાસરોનાં નામ, તે તે વાસોનાં નામ, તેમાં રહેલી જિનપ્રતિમાઓની સંખ્યા વિગેરે જણાવવા પૂર્વક મહિમાનું વર્ણન કરવું અને તેની સ્તુતિ કરવી. વિજયસેનસૂરિને રવંતગિરિરાસો,^{૧૦} હેમહંસગણિની ગિરિનારચૈત્યપરિવાડી^{૧૧}, સિદ્ધપુરચૈત્યપરિવાટી^{૧૨}, નગ્મગણિની જલોરચૈત્યપરિવાડી^{૧૩}

૯. સંસ્કૃત અને પ્રાકૃતમાં અનેલા આ તીર્થકલ્પો પ્રસિદ્ધ છે. એના કર્તા જિનપ્રભસૂરિ ખરતરગચ્છની લઘુશાખામાં થઈ ગયા છે. તેમણે આ તીર્થકલ્પસંગ્રહ વિક્રમની ૧૪ મી સદીના ઉત્તરાર્ધમાં બનાવ્યા છે.

૧૦. આ રાસો પ્રાચીન ગૂજરાતી ભાષામાં લખાયેલો છે, એના કર્તા વિજયસેનસૂરિ નાગેન્દ્રમચ્છમાં પ્રસિદ્ધ મંત્રી વસ્તુપાલના સમયમાં અર્થાત્ વિક્રમની તેરમી સદીના ઉત્તરાર્ધમાં થઈ ગયા છે. વસ્તુપાલના સંઘ સાથે ગીરનામ્ની યાત્રાએ ગયા તે સમયે તેમણે આ રાસ બનાવ્યો હતો.

૧૧. હેમહંસગણિ પ્રસિદ્ધ આચાર્ય મુનિસુંદરસૂરિના શિષ્ય હતા, તેઓ સોજમી સદીના પ્રથમ અર્ધમાં વિદ્યમાન હતા, અર્થલક્ષિકૃતિવાર્તિક, ન્યાય-મંબુદ્યા વિગેરે અનેક વિદ્વત્તાપૂર્ણ ગ્રન્થો એમણે બનાવ્યા છે. આ ચૈત્યપરિવાડી તેમણે ક્યારે બનાવી તે જણાવ્યું નથી પણ સોજમી સદીની રાત્રાતમાં જ બનાવી હોવાનો સંભવ છે.

૧૨. આ ચૈત્યપરિવાડીના કર્તા કે સમયનો પત્તો લાગ્યો નથી, પરિવાડી બની હોવાનો સંભવ છે.

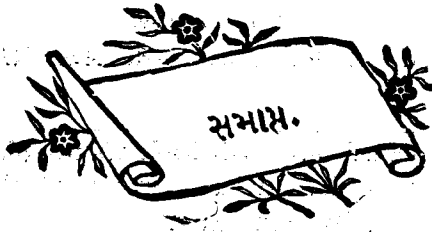
૧૩. આ ચૈત્યપરિવાડી સં. ૧૬૫૧ના ભાઈજીવ વદિ ૩ ને દિને લખેલમાં બની હતી, એના કર્તા નગા વા નગર્ષિમણિ અક્ષરાર્ષી શ્રીહીરવિજયસૂરિના શિષ્ય કુશલવર્ધનગણિના શિષ્ય હતા.

વિગેરે સંખ્યાબંધ ચૈત્યપરિવાડિઓ ઉપર જણાવેલ લક્ષણવાલી આજે વિદ્યમાનતા ધરાવે છે.^{૧૪} પ્રસ્તુત 'પાટણચૈત્યપરિપાટી' પણ એજ બીજી ક્રાંતિનો નિબંધ છે.

આટલા વિવેચન ઉપરથી સમજાયું હશે કે તીર્થચૈત્યયાત્રાઓ અને નગર ચૈત્યયાત્રાઓ કરવાનો રિવાજ જૈનોમાં ધણોજ પ્રાચીન કાલથી ચાલ્યો આવે છે. આ રિવાજોની પ્રાચીનતા ઓછામાં ઓછી બે હજાર વર્ષની હોવી જોઈએ, એમ પૂર્વે સૂચવેલ શાસ્ત્રવાક્યોથી સિદ્ધ થાય છે, અને એ ઉપરથી તીર્થમાલાસ્તવનો અને ચૈત્યપરિપાટી સ્તવનો લખવાની રુઢિ પણ ધણી પ્રાચીન હોવી જોઈએ એ વાત સહેજે સમજી શકાય તેવી છે; છતાં પણ એટલું તો સંખેદ જણાવવું પડે છે કે-આ પ્રવૃત્તિની પ્રાચીનતાના અમાણમાં તેના વર્ણનઅન્યથા તીર્થમાલાસ્તવનો અને ચૈત્યપરિપાટી સ્તવનો તેટલાં પ્રાચીન આજે મળતાં નથી.

૧૪. ૨૬૦ આગાધી શ્રીવિજયધર્મસૂરિજીએ સંપાદન કરીને ભાવનગરની શ્રીયશોવિજય જૈન ગ્રંથમાલા દ્વારા 'પ્રાચીન તીર્થમાલા સંગ્રહ' નો પ્રથમ ભાગ બહાર પાડ્યો છે. જેમાં જુદા જુદા કવિઓની કરેલી ચૈત્યપરિવાડિઓ, તીર્થમાલાઓ અને તીર્થસ્તવનો મળીને ૨૫ પ્રબંધો છે. એ સિવાય પણ સંખ્યાબંધ તીર્થમાલાઓ અને ચૈત્યપરિવાડિઓ જૈન લોકોમાં અસ્તિત્વ ધરાવે છે.

॥ इति चैत्यपरिपाटीनी विचारणा ॥

સુરત ચૈત્ય-પરિપાટી.

સુરતનાં શ્રી જિન ચૈત્યો.

ગોપીપુરા.

૧. શ્રી અષ્ટાપદજીનું દેરાસર.

સ્થલ-ગોપીપુરા ખાડી ઉપર. મૂલનાયક-શ્રી આદીશ્વરજી ભગવાન.
અંધાવનાર-કલાભાઈ શ્રીપતંજી. વહીવટદાર-પરમચંદ દીપચંદ
સુખડીયા.

સંવત ૧૯૪૩માં દેરાસર અંધાયું. પ્રતિષ્ઠા વિ. સં. ૧૯૪૩ ના
વૈશાક શુદ્ધ ૬ના દીવસે શેઠ ગોરધનદાસ અનુપશાળએ કરાવી, જેમનાં
શ્રી (શિશુભી) નું નામ વીળખાઈ.

આ દેરાસર આપણા મૂળ તીર્થ શ્રી અષ્ટાપદજીનો ખ્યાલ
આપવાના આશયથી અંધાયું હોય એમ જણાય છે. અષ્ટાપદ એટલે
અઠ્ઠ પગલાં અને આ દેરાસરમાં પલ્લુ તેવી જ ગોઠવણ કરેલી જણાય
છે; ઉપર ચાર બિમ્બો તથા બીજાં વીસ બિમ્બો ત્યાં પધરાવવામાં
આવ્યાં છે. મંદિરના રંગમંડપમાં બે ગોખલા છે જેના શિલાલેખ
નીચે મુજબ—

શિલાલેખો.

(૧) ગણભાઈ રૂપચંદે સંવત ૧૯૭૬ વૈશાખ વદ ૨ ચાર સુધે શ્રી
આદીશ્વર ભગવાન બેસાડ્યા છે.

(૨) શા. બાલુભાઈ નાહાલચંદે સંવત ૧૯૭૬ વૈશાક વદ ૨ ચાર
સુધે શ્રી અનિલનાથ ભગવાન બેસાડ્યા છે.

દેરાસરનો નીચે મુજબ શિક્ષા લેખ છે.

શ્રી.

ૐ નમશ્ચતુર્વિંશતિ શ્રી જિનેન્દ્રભ્યઃ

શ્રી જમ્બૂદ્વિપ, દક્ષિણ ભરતક્ષેત્રે ગુર્જરદેશે સુરતખંદરે ગોપીપુરા
મધ્યે શ્રી મહાવીરસ્વામિની પોળને વિષે વીશાં પોરવાડ ચાતે ભાગ્ય-
શાળી શાસનઉદ્યોત આવક શેઠ કલાભાઇ શ્રીપતશ્રી તસ્યસૂત શેઠ
વધ્ધ આતસ્યસૂત વૃજલાલ તસ્યસૂત શેઠ અનુપશાળ તસ્યસૂત શેઠ
ગોરધનભાઈ મહાપ્રભાવિક નાથચુદ્ધિનિપુણ ધ્યાદાનાદિ ગુણેશોભિત
શેઠ અનુપશા તસ ભારતી બાઈ બીજબાઈ તત કુલે પ્રગટ શેઠ
ગોરધનભાઈ અનુપશાળ તરફથી નવો જનપ્રાસાદ શ્રી અષ્ટાપદજનો
બંધાવ્યો તેને વિષે ચોવીસે જિનેન્દ્ર સ્થાપિત કર્યો છે, તેની પ્રતિષ્ઠા
વિક્રમસંવત્સરે ૧૯૪૩ના વશાક સુદ ૬ શુક્રવાસરે પુનનક્ષત્રે મિથુન
રાશિસ્થિતે ચૈત્ર વૃત્તિયોગે લગ્નને વિષે શુભ ગ્રહયોગે શુભ મૂહુર્તે
પૂર્વ દીપ્તીમત્ આદીનાથજીતનાથો સ્થાપિતૌ ત સર્વ ભગવાન જનજી
ભક્તિ કરવાને અર્થે શ્રી વીરનિર્વાણથી ૨૪૧૩ વર્ષે અંગ્રેજ તારીખ
૨૫મી એપ્રિલ સને ૧૮૬૯ શુભભવતુ.

આ દેરાસરની સ્થિતિ સારી છે.

અષ્ટાપદજી એ જૈનોનાં પાંચ તીર્થોમાંનું એક છે. યતઃ

આણુ અષ્ટાપદ ગીરનાર, સમેતશીખર શત્રુંજય ગિરીસાર;

પંચેતીરથ ઉત્તમ કામ, સિદ્ધ ગયા તેને કહે પ્રણામ.

આ તીર્થ હાલ આચમચક્ષુથી દેખાતું નથી. આ તીર્થનો આ
દેરાસરજી ખ્યાલ આપે છે.

આ મંદિરમાં થોડા વર્ષથી પરમ ઉપકારી શ્રી મોહનલાલજી

મહારાજનાં પગલાં પધરાવવામાં આવ્યાં છે, અને એમની મૂર્તિ પણ પધરાવવામાં આવી છે.

આરસપર પંચતીર્થોના ફેરાઓ ચિતરવામાં આવ્યા છે, જે ચિત્રક્રમ ધણું સુંદર અને પ્રેક્ષણીય છે.

૨. શ્રી મહાવીરસ્વામિજીનું દેરાસર.

દેરાસનું નામ—શ્રી મહાવીર સ્વામિજીનું દેરાસર.

સ્થળ—ગોપીપુરા (ખાડીપર)

મૂલનાયક—શ્રી મહાવીરસ્વામિજી ભગવાન.

વહિવટદાર—શેઠ નવલચંદ ઘેલાભાઈ.

આનસુર ગચ્છવાળાનો વહીવટ છે.

દ્વારપરનો લેખ—

ૐ નમઃ સંવત ૧૯૮૧માં જીર્ણોદ્ધાર કરાવ્યો. ઝવેરી હીરાભાઈ રતનચંદ હેમચંદ સુખડીઆએ.

કવિ લાધાશાહ પોતાની ચૈત્યપરિપાટીમાં નીચે મુજબ લખે છે.

પાંચમે શ્રી મહાવીરજી ભૂવન યિય અતિ સોહરે,

પાંચ પ્રભુ પાષાણ એ નિરખતા ભવિ મન મોહરે;

એકલમલ પંચ તીરથી પાટલીએ પ્રભુ ધારેરે

એકતાલીસ સર્વે થઈ ધાતુમય સુવિચારેરે.

આ દેરાસર ઘણા પ્રાચીન સમયનું હોય એમ જણાય છે. મૂર્તિ અતિ ભવ્ય છે, આહ્લાદક છે. ભગવાન શ્રી મહાવીરસ્વામિજીના જન્મકલ્યાણકના મહોત્સવના દિવસે, ૧૪૫૧માં ખાસ કરીને લોકો દર્શને આવે છે. વિશુદ્ધ ભાવનાવાળાઓ માટે તો શ્રી જિનચૈત્યો સ્વર્ગની અને પ્રાંતે મોક્ષની સીડી તુલ્ય છે.

૩. શ્રી સંભવનાથજી. (વહીલનો ખાંચો)

દેરાસરજીનું નામ—શ્રી સંભવનાથજીનું દેરાસર.

સ્થળ—ગોપીપુરા (વહીલનો ખાંચો)

મૂળનાયકજી—શ્રી સંભવનાથ ભગવાન.

વહીવટદાર—ઝવેરી નગીનચંદ કપુરચંદ (અખંચળીઆ ગજ્જતેઠ
વહીવટ છે) વરસગાંઠ—માહ શુદ્ધ પાંચમની છે.

આ દેરાસરજી અંચલગચ્છના દેરાસર તરીકે ઓળખાય છે.
કવિ સાધાશા આ દેરાસરને અંગે પોતાની ચૈત્ય પરિપાટિમાં નીચે
મુજબ લખે છે.

ચોથે સંભવનાથને પ્રાસાદે પ્રભુ ભેટયારે,

એકવીસ બિંબ પાપાણમે પૂજંતા પાતક ભેટયારે

ચોવીસવટા પંચ તીરથી એકલમલ પટ જાણારે

એકસોઠકાતેર ધાતુમે સર્વ સંખ્યાયે પ્રમાણારે

આ દેરાસરજીને અંગે શ્રી વિનયવિજયજી ઉપધ્યાયજીનીચે મુજબ
લખે છે.

સેના એ સેના નંદન જિનવરએ

સંભવ સંભવ સુખ દાતારકે

સાર કરધં સેવકતણીએ

હયવર હયવર લંછણ પાયજો

સેના એ સેના નંદન જિનવરએ

સેના એ નંદન તણી સેના મોહના મદ અપહરધ

પ્રભુ તણુધિ ચરણુધિ રધાસરણુધિ અમરઅગિ કગિરવ કમ્ભ

પ્રભુતણી વાણી સુધાદાયી રસસમાણી જાણીધ

લવતાપ ભાજી દૂરી જાધ જિન દવાનલ પાણીધ

૪. શ્રી ધર્મનાથજીનું દેરાસર.

નામ—શ્રી ધર્મનાથજીનું દેરાસર.

સ્થળ—ગોપીપુરા (વડીલનો ખાંચો)

મૂળનાયક—શ્રી ધર્મનાથજી ભગવાન

વહીવટદાર—ત્રણ રાતિના ત્રણ પ્રતિનિધી-વિસા ઓસવાળ, દસા ઓસવાળ, શ્રીમાલી-હા. બાલુભાઈ સ્વરૂપચંદ સંઘવી. દેવસુર ગચ્છનો વહીવટ છે.

આ દેરાસરમાં માળપર દેરાસર છે જેમાં મૂળનાયક શ્રી પાર્શ્વનાથજી ભગવાન છે, એમાં ભોંયર છે જેમાં આચાર્યોની મૂર્તિઓ અને પગલાંઓ છે.

આ દેરાસરમાં જૂના વખતની દેવસુર ગચ્છના શ્રી પૂજની ગાદી છે આ દેરાસરના ભોંયરામાં સૂરજમંડળ શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનની ભવ્ય મૂર્તિ છે જે અદ્ભુત અને પ્રભાવિક છે. આ દેરાસરજીના પાછલા ભાગમાં એક મંદિર છે જે જૂના વખતનું હોય એમ લાગે છે. આ દેરાસરજી હાથીવાળા દેરાસર તરીકે ઓળખાય છે. આ દેરાસરના અંગે કવિ લાધાશા પોતાની ચૈત્ય પરિપાટીમાં નીચે મુજબ લખે છે—

ત્રીજે શ્રી ધર્મનાથને દેહરામાંહે સૂણો સંતોરે
સૂરજ મંડળ પાસજી ભૂંચરામાંહે ભગવંતોરે,
ચોવીસ ધિંબ પાપાણુમે સાત રતનમે દિયેરે,
એકસો સિતેર ધાતુમે નિરખંતા નયન છીપેરે

આ દેરાસરજીને અંગે શ્રી વિનયવિજયજી ઉપાધ્યાય નીચે મુજબ લખે છે—

ધર્મ એ ધર્મ જિજ્ઞેસર વંદીધએ
 આપધએ આપધ ધર્મ ઉદારકે
 પત્રરમો પરમેશ્વરએ
 વિશ્વએ વિશ્વ તણો આધાર કે
 ધર્મ જિજ્ઞેસર વંદધ.

વંદિધ ધર્મ જિજ્ઞેસર નયર સૂરતિ મંડણો,
 ભવ કષ્ટ વારણુ સુગતિ કારણુ પાપ તાપ વિહંડણો;
 અનુભવી પદવી જેણુધ અનુપમ ધર્મચક્રી સર તણી,
 મુઝ પુણ્ય તરઅર ફલ્યો પામી સ્વામી સેવા સારણી.
 વામા એ વામા એ સુત સોહામણો એ

સિવપુર સિવપુર કરો સાથ કે
 નાથ જયો ત્રીભુવન તણોએ,
 સૂરતિ સૂરતિ મંડણુ નામકે, વામા સુત સોહામણો એ.
 વામા તણો સુત સદા સમરથ સેવકાં આધાર એ,
 જગ સુધ મંદિર થંભ થોભણુ નોધારાં આધાર છે;
 સસિ સૂર નૂર સમાન કુંડલ મુકુટ મોટો મનહરધ,
 વળી હાર હીરા તણો હિઅડધ તેજ તિહુ અણિ વિસ્તરધ
 દીપવિજયજી મહારાજ આ દેરાસરજી અંગે નીચે મુજબ લખે છે.
 સુરજમંડણુ શ્રી પાસ થાપન કીયા ગોપીદાસ,
 સંવત સોળ અગન્યાસી ફાગન માસ શુન રાસી;
 સૂરિ સેન ગોપીદાસ થાપે સૂરજમંડન પાસ.

સુરતના શાંતીદાસ મડનીઆએ ચિંતામણી યંત્રની સાધના
 આજ મંદીરમાં કીધી હતી. સામાન્ય કથા પ્રમાણે રાજસાગર મુનિએ
 એ યંત્રની સાધના કરાવી હતી.

૫. શ્રી સંખેશ્વર પાર્શ્વનાથજીનું દેરાસર.

નામ—શ્રી સંખેશ્વર પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું દેરાસર.

સ્થલ—ગોપીપુરા. (વકીલનો ખાંચો.)

મૂલનાયક—શ્રી સંખેશ્વર પાર્શ્વનાથ ભગવાન.

વહિવટદાર—શ્રી ધર્મનાથજીના દેરાસરજીના વહિવટદારો
હા. આલુભાઈ ખામચંદ સંઘવી.

૬. ડાહી ડોસીનું દેરાસર.

નામ—ડાહી ડોસીનું દેરાસર

સ્થલ—ગોપીપુરા. (વકીલનો ખાંચો.)

દેરાસર અંધાવનાર—ડાહીબાઈના પિતાશ્રી.

મૂલનાયક—શ્રી ધર્મનાથ ભગવાન, વહિવટદાર શેઠ મોતીચંદ
ગુલાબચંદ ઝવેરી. દેરાસરની સ્થિતિ સારી છે.

શ્રી મનમોહન પાર્શ્વનાથજીનું દેરાસર.

નામ—શ્રી મનમોહન પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું દેરાસર

(લક્ષ્મીબાઈનું દેરાસર)

સ્થળ—ગોપીપુરા. (વકીલનો ખાંચો.)

મૂલનાયક—શ્રી મનમોહન પાર્શ્વનાથ ભગવાન.

પહેલે માળ તેમજ ભોંયરામાં પણ ભગવાન ધિરાજમાન છે.

આ દેરાસરજીના જિર્ણોદ્ધારની ખાસ જરૂર છે.

સાંભળવા પ્રમાણે આ દેરાસરજીના નિલાવ તેમજ તેની તમામ
આવશ્યકતાનો આધાર મુંબઈના શ્રી આદીશ્વરજીના દેરાસર પર છે
પણ ત્યાંના વહીવટદારોના પ્રમાદવશાત કામ અધુરું રહે છે.

વહીવટદાર—મોતીચંદ વસ્તાચંદ.

૮. શ્રી શીતલનાથજી ભગવાનનું દેરાસર.

નામ—શ્રી શીતલનાથજી ભગવાનનું દેરાસર.

સ્થલ—ગોપીપુરા, પ્રેમચંદ રાયચંદની ધર્મશાળા પાસે.

મૂલનાયક—શ્રી શીતલનાથજી ભગવાન.

બંધાવનાર—ભાઈદાસ તેમી.

વહીવટદાર—શેઠ પાનાચંદ ભગુભાઈ.

ભોંયરામાં જિનદત્તસૂરિની પ્રતિમા છે. ભોંયરામાં શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનની ભવ્ય પ્રતિમા છે તથા બે કાઉસગીયા આકારની મૂર્તિઓ છે, દર્શનીય છે.

૯ શ્રી લાલીનું દેરાસર.

નામ—શ્રી લાલીનું દેરાસર.

સ્થલ—ગોપીપુરા, પ્રેમચંદ રાયચંદની ધર્મશાળા પાસે.

મૂલનાયક—

વરસગાંઠ—શ્રાવણ વદ ૫.

આ દેરાસરની સ્થિતિ સારી છે.

વહીવટદાર—શેઠ નગીનચંદ કપુરચંદ ઝવેરી.

૧૦ શ્રી કુંથુનાથજીનું દેરાસર.

નામ—શ્રી કુંથુનાથજીનું દેરાસર.

સ્થલ—ગોપીપુરા, મોટા રસ્તે.

મૂલનાયક—શ્રી કુંથુનાથજી ભગવાન.

જીર્ણોદ્ધારની પ્રતિષ્ઠા સંવત. ૧૯૫૭ માં શ્રી મોહનલાલજી મહારાજ તથા શ્રી વિજયસિદ્ધિસૂરિજીએ કરાવી.

ભગવાનને ગાદીનશીન કરનાર શેઠ રૂપચંદ લલ્લુભાઈ સ્થિતિ—સારી.

વહીવટદાર—શેઠ ખીમચંદ કલ્યાણચંદ જરીવાળા.

આ દેરાસરનો ઘાટ રમ્ય છે. દેરાસરનું અંદરનું રંગકામ જોવા લાયક છે. આ દેરાસર એક ગંગલા ઘાટનું છે. રસ્તા પરથી એનો દેખાવ ઘણો આકર્ષક લાગે છે.

આ દેરાસરજીને અંગે શ્રી વિનયવિજયજી ઉપાધ્યાયજી નીચે મુજબ લખે છે કે--

સૂર જો સૂર તણો સુત સુંદર એ,
સત્તર સત્તરમો ભગવંત કે;
કુંથુ નમું આણુંદરયુએ,
સોહએ સોહએ સૂરતિ માંહિ કે;
સૂર તણો સુત સુંદર એ.

૧૧ શ્રી સંભવનાથજીનું દેરાસર.

નામ—શ્રી સંભવનાથજીનું દેરાસર.

સ્થળ—ગોપીપુરા એસવાલ મહોલ્લાના નાકે

બંધાવનાર—શેઠ મંછુભાઈ તલકચંદના પુત્રો.

મૂળનાયક—શ્રી સંભવનાથ ભગવાન.

પ્રતિષ્ઠા—સંવત ૧૯૬૨ ના જેઠ શુદ્ધ ૨ ના દિવસે થઈ.

પ્રતિષ્ઠા કરનાર—શેઠ જગનભાઈ મંછુભાઈ.

પ્રતિષ્ઠા કરાવનાર—આચાર્ય શ્રી વિજયસિદ્ધિસૂરીજી મહારાજ.

સ્થિતિ—સારી.

વહીવટદાર—શેઠ મંછુભાઈ તલકચંદના પુત્રો.

શ્રી મૂલનાયકજીની તથા ખીજ ત્રણ પ્રતિમાઓ રત્નની છે આ દેરાસર નાજુક છે પણ રળીયામણું છે. આરસના થાંભલાઓ અને પૂતલીઓ તેમજ ચિત્રોમાં તીર્થોની રચના જોવાલાયક છે.

૧૨. શ્રી વાસુપૂજ્યસ્વામિનું દેરાસર.

નામ—શ્રી વાસુપૂજ્યસ્વામીનું દેરાસર.

સ્થલ—ગોપીપુરા—મોટી પોળ.

મૂળનાયક—શ્રી વાસુપૂજ્યસ્વામી ભગવાન.

વહીવટદાર—ટ્રસ્ટીઓનું મંડળ.

ખીજ માળના ભોંયરામાં દેરાસર છે. તેમાં મૂળનાયક શ્રી શાંતિ-
નાથ છે. ઉપરના માળે ચૌમુખજી છે. વચમાં શ્રી પાર્શ્વનાથ છે. ખીજ
ખાજી સમોસરણી રચના છે.

પહેલા માળના ભોંયરામાંના લેખ ઉપરથી વંચાય છે કે તે
શાકરચંદ લાલભાઈ તરફથી કરાવવામાં આવ્યું છે તથા એ દેરાસરજી
શ્રી રત્નસાગરજીના ઉપદેશથી થયું છે. એની પ્રતિષ્ઠા શ્રી સિદ્ધિવિજયજી
એ કરાવી છે.

આ દેરાસરજીમાં મૂર્તિઓ ઘણા પ્રમાણમાં છે. મૂર્તિઓ માપમાં
પણ ઘણી મોટી છે. ભોંયરા એક નીચે એક એમ બે માળ નીચે
અને એક ઉપર મળી ચાર માળમાં દેરાસર છે. સુરતના સ્મૃદ્ધિમાન
દેરાસરોમાં આ દેરાસર પ્રથમ પંકિતનું છે. મૂળનાયકજીનું બિંબ અદ્
ભુત અને ચમત્કારી છે જેથી એનાં ભક્તો ઘણાં છે.

વાસુપૂજ્ય મહારાજનો, નિષ્પળવું પ્રાસાદોરે,

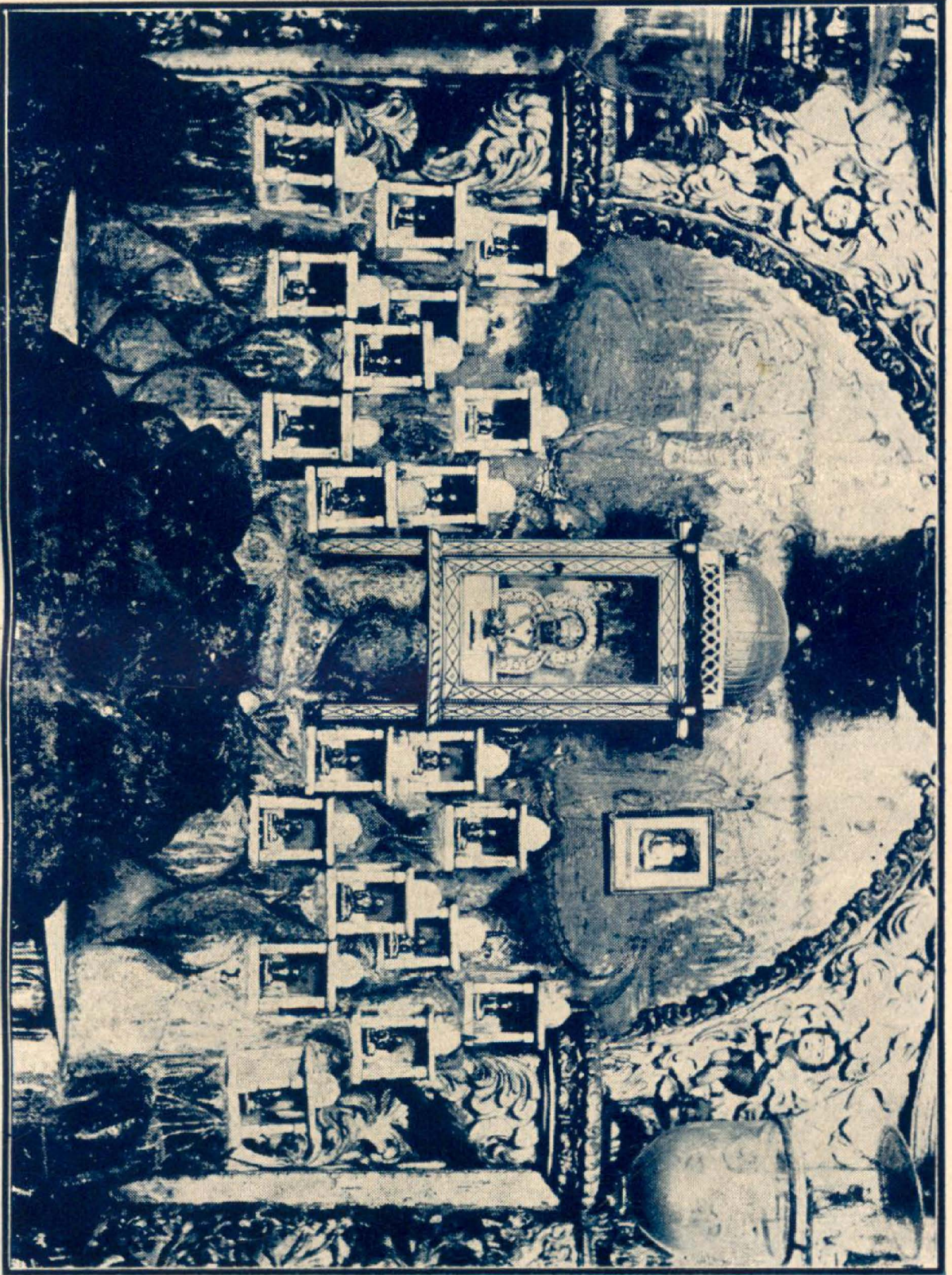
મુહ માગ્યા ધન ખરચીને, ભૂમિકા સુધ આહ્વાદરે. ૫. ધનધન.
રંગમંડપ રણીયામણો, કોરણી મોટી ઉઘારરે,

ગભારો તો જળહળે, ગલવાસ નિવારરે. ૬ ધનધન.

દ્રવ્ય ખરચ્યું મોટે મને, જિનમંદિર શુભ કાજરે,

દેવવિમાન સમો દેખી, હરખ્યા સંધ સમાજરે. ૭ ધનધન.

શ્રી પાર્શ્વનાથજીના દહેરાસરજીમાં હેની સમેતશીખરજીના પહાડની રચના.

ગોપીધર, મોડીપોળ—સુરત.

ચંદ્રપરે ઉજવળ કાંતિ, પાખાણુદલ મંગોલોરે,
 પૂરવ્હેશથી આવિય, શિલાવટ મન લાવ્યારે. ૮ ધનધન.
 પંચસૂતક સિતેર ભાગની, પડિમા છંનની ભરાવીરે,
 કરણ ચરણની સિતરી, પામવા જોહ જણાવીરે. ૯ ધનધન.
 માન પ્રમાણે મિય તે, સવિજનને સુખદાધરે,
 સંપૂરણ મુરતિ તે થઈ, રતનશા હરષ વધાઈરે. ૧૦ ધનધન.
 કુંભાર યક્ષ ને ચંદ્રદેવી, વાસુપૂજ્ય પદરાગીરે,
 ટાળે વિધન માણીભદ્રજી, દીઝમે શાંતિપુષ્ટી સોભાગીરે ૧૧ ધનધન.
 (વધુ રાશા માટે વાસુપુજ્યસ્વામીના દેરાસરનું વર્ણન જોવું.)

૧૩. શ્રી શાંતિનાથજી ભગવાનનું દેરાસર.

નામ—શ્રી શાંતિનાથજી ભગવાનનું દેરાસર.
 સ્થળ—ગોપીપુરા—મોટી પોળ.
 મૂળનાયક—શ્રી શાંતિનાથજી ભગવાન.
 બંધાવનાર—જગ્નભાઈ વીરચંદ.
 બંધાવ્યાની સાલ—સંવત ૧૯૬૨.
 વહીવટદાર—શેઠ કેસરીચંદ રૂપચંદ.

૧૪. શ્રી પાર્શ્વનાથજીનું દેરાસર.

નામ—શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું દેરાસર.
 સ્થળ—ગોપીપુરા—મોટી પોળ.
 મૂળનાયક—શ્રી પાર્શ્વનાથજી ભગવાન.
 બંધાવનાર—હીરાચંદ મંચળદાસ રાબ.
 દેરાસરજીની સ્થિતિ સારી છે.
 વહીવટદાર—આશુભાઈ જીવણચંદ રાબ.

આ દેરાસરજીમાં સમેતશીખરજીના પહાડની રચના આખેહુપ્પ કરવામાં આવી છે. જે પહાડ હિંદુસ્તાનની ઉત્તમ કારીગરીનો નમુનો છે. જો કે આ રચના છે ઈશ્વરનાની તથાપિ સુંદર છે, અવશ્યમેવ જોવાલાયક છે. પહાડપર પશુ દેરીઓ અને મૂર્તિઓની સ્થાપના કરવામાં આવી છે. જુના વખતના કેટલાક પુતળાં, ચિત્રો અને શેઠા-ણીના ફોટાઓ જોવાલાયક છે.

૧૫. શ્રી શાંતિનાથજીનું દેરાસર.

નામ—શ્રી શાંતિનાથજીનું દેરાસર.

સ્થળ—ગોપીપુરા-માળાકળીયું. આ દેરાસર અંધાવનાર શ્રીમંદ છે. મૂળનાયક શ્રી શાંતિનાથ ભગવાન છે જેની પ્રતિષ્ઠા સંવત ૧૯૨૩ માં થઈ. વહીવટદારો—શેઠ હીરાચંદ ખુબચંદ તથા શેઠ ઉત્તમચંદ માનચંદ વીગેરે ત્રસ્ટીમંડળ.

આ દેરાસર સાગરગચ્છના દેરાસર તરીકે ઓળખાય છે.

આચાર્યની પ્રતિમાનો લેખ—

૧૮૩૦ વર્ષે સિદ્ધસેનસૂરિ મૂર્તિ કારિત.

પાદુકાઓના લેખ—

- (૧) સંવત ૧૯૨૪ મહા શુદી ૫ ગુરવારે શ્રીમદ તપાગચ્છે ચંદ્રશાખા કંબલચંદ્રજી પાદુકાને બાઈ જીવકોર સ્થાપિત.
- (૨) સંવત ૧૭૨૨ વર્ષે પોશ શુદ ૧૩ સોમ શ્રી સૂર્યપુરવાસી વૃદ્ધે શાખીય શ્રી પ્રજ્ઞાસાતીય શ્રી સાગરસૂરિ ભદ્રારક પ્રતિષ્ઠા કરનાર. વિજયસેનસૂરિ પાદુકા.

પહેલે માળે કલચંદ કલ્યાણચંદનું દેરાસર છે.

આ દેરાસરજીને અંગે કવિ લાધાશા નીચે મુજબ લખે છે.

ખીજે શ્રી શાંતિનાથને દહેરે શ્રી જમદીશારે,

સુરત-ભાળીફળીઆનાં ત્રણ દહેરાસરો.

(૧) શ્રી શાંતિનાથજીનું દહેરાસર, (૨) શ્રી આદીશ્વરજીનું દહેરાસર, (૩) શ્રી આદીશ્વરજી (કાંકરીયા)નું દહેરાસર.

દ્વાદશ ઝિંબ પાપાણમે પંચ તીરથી ત્રીસોરે;
એકલમલ પટ પાટલી એકતાલીસ વિરાજે,
આસી ઝિંબ સેવે થઈ જિનમંદિર માંહી જાજે.

આ દેરાસરજીના અંગે શ્રી વિનયવિજયજી નીચે મુજબ વર્ણવે
છે કે—

સોલમા એ સોલમા એ શ્રી શાંતિ જિજ્ઞેસરએ,
રતિ સૂરતિપુર સિણુગારકે,
અચિરાકુંવર ગુણનિલોએ,
વિશ્વસેન, વિશ્વસેન રાય મલ્હારજો,
સોલમા શાંતિ જિજ્ઞેસરએ.
સોલમા શાંતિજિજ્ઞે પામી કુમતિ વામી મર્ધ સહી,
હવિ ભજું સ્વામી સીસ નામી અંતરજામી રહું ગ્રહી;
મલપરિ કમલાં સખળ છાંડી પ્રીતિ માંડી મુગતિસ્થું,
જિનરાજ કમલા વરી વિમલા પુણ્ય પ્રભુનું ઉલ્લસ્યું.

૧૬. શ્રી આદીશ્વરજી ભગવાન.

નામ—શ્રી આદીશ્વરજી ભગવાન.

સ્થળ—ગોપીપુરા—માળીકૃણીયા.

મૂળનાયક—શ્રી આદીશ્વરજી ભગવાન.

વહીવટદાર—શેઠ નવલયંદ્ર ધેલાભાઈ.

જીર્ણોદ્ધાર પછીની પ્રતિષ્ઠા સંવત ૧૯૬૪ વૈશાખ શુદ્ધ ૬ ને
બુધવારે પ્રભુજીને શેઠ દીપયંદ્ર સુર્યદે ગાદીનશીન કર્યા.

સ્થિતિ સારી છે.

આ દેરાસર આનસુરગચ્છના દેરાસર તરીકે ઓળખાય છે. તેના
ધુમટ સુરતના દેરાસરોમાં સૌથી મોટો છે, ધણોજ મોટો છે. એમાં

પ્રાચીન ધાતુની પ્રતિમાઓ પણ છે. બાંધણી અને પત્થરકામ ઘણું સુંદર છે. આ દેરાસરના અંગે કવિ ભાષાશા નીચે મુજબ લખે છે—

પ્રથમ નમું આદિવાયને દેહરે ચૈત્ય ઉદારોરે,
મિલ્ય ચૌદ આરસમે ધાતુમય ચિત ધારોરે,
એકમલ પંચતીરથી પાટલાને પટ નાણુરે,
સર્વ ચર્ધ શતદોયને બહોતેર અધિક વખાણુરે—

આ દેરાસરજીને અંગે શ્રી વિનયવિજયજી ઉપાધ્યાય નીચે મુજબ લખે છે—

પૂજ્યે પૂજ્યે પ્રથમ તીર્થકર એ,
ત્રિભુવન ત્રિભુવન દીવક દેવ તો,
સેવ કરે મન રંગસ્યું એ,
સરતિ સરતિ પુર સિણગારકે
પૂજ્યે પ્રથમ તીર્થકર એ

તુ.

પૂજ્યે પહિલું પ્રથમ જીનવર ભુવન દિતકર જાગિજ્યો,
જિનરૂપ સુંદર મુગુણ મંદિર ગાયવા હિલટ થયો
સવિ નીતિ દાષી મુગતિ ભાષી આપ જગસાદી થયો,
રસરંગયાષી દુરતિ નાષી અપયસુષ સંગમ લયો.

૧૭ શ્રી આદીશ્વરજીનું દેરાસર.

નામ—શ્રી આદીશ્વરજીનું દેરાસર (કાંકરીયાનું.)

સ્થળ—એપીપુરા માળીરમીયા.

મૂળનાયક—શ્રી આદીશ્વરજી.

વહીવટદાર—શ્રી મૂળચંદ તલકચંદ

પ્રતિષ્ઠા સંવત ૧૯૫૪-૫૫ માં ચર્ધ.

પ્રતિષ્ઠા કરનાર—કંકુમેન તે શેઠ ઘેલાભાઈ લાલભાઈનાં ધણીયાણી.

પ્રતિષ્ઠા કરાવનાર—શ્રીમદ્ સોહનરાલજી મહારાજ

દેરાસર બંધાવનાર—કાંકરીયા ગામથી આ દેરાસર લાવવામાં આવ્યું અને ત્યાંના પૈસાથી બંધાવાયું. સ્થિતિ સારી.

આવશ્યકતા—નિભાવકંડની તથા ફેસરની જરૂર છે.

૧૮ શ્રી ઉમરવાડી પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું દેરાસર.

નામ—શ્રી ઉમરવાડી પાર્શ્વનાથ ભગવાન.

સ્થળ—ગોપીપુરા ઓસવાળ મહોલ્લો.

મૂળનાયક—શ્રી ઉમરવાડી પાર્શ્વનાથ ભગવાન.

વહીવટદાર—શેઠ નવલચંદ ઘેલાભાઈ

જીર્ણોદ્ધાર—સંવત ૧૯૭૨ માં કરાવાયો. સ્થિતિ સારી. આનો વહીવટ આનસુર ગચ્છના વહીવટ સાથે ચાલે છે. બહારના ભાગમાં શ્રી પદમ પ્રભુ ભગવાનનું દેરાસર છે, એ દેરાસરની શા. દીપચંદ ઊત્તમચંદ તરફથી સંવત ૧૯૭૪ ના વૈશાખ શુદ્ધ ૬ ને શનીવારે પ્રતિષ્ઠા થઈ છે. આ દેરાસરજના અંગે શ્રીમદ્ વિનયવિજયજી ઉપાધ્યાય નીચે મુજબ લખે છે—

પાસએ પાસ જિણેસર રાજીએ,
જસએ જસ વિમલ જસ રાસિકે,
ત્રીભુવનમાં હૃદ ગાજીએ,
ઉંખર ઉંખર વાડામાં હૃદકે,
પાસ જિણેસર રાજીએ

૩.

રાજી ઉં પાસ જિણુંદ જમકર અપય સુખ આવાસએ

દરિસણુઈ જોહનિ નાગ પામ્યો નાગરાજ વિલાસએ
ધરણીઈ પદમાવતી જોહનાં ચરણુ સેવઈ ભાવરયું
તસ પાય સુરતર તલઈ રંગઈ વિનય મનસુપ ભરી વસ્યું.

૧૯ શ્રી મનમોહન પાર્શ્વનાથજીનું દેરાસર.

નામ—શ્રી મનમોહન પાર્શ્વનાથજીનું દેરાસર

સ્થળ—ગોપીપુરા ઓસવાળ મહોદ્દો.

મૂળનાયક—શ્રી મનમોહન પાર્શ્વનાથ ભગવાન.

જીર્ણોદ્ધારની પ્રતિષ્ઠા સંવત ૧૯૫૫ ના વૈશાખ શુદ્ધ ૬ ના.

રોજ થઈ.

ભગવાનને ગાદીનશીન કરનાર—રૂપચંદ લલ્લુભાઈ.

પ્રતિષ્ઠા કરાવનાર—શ્રીમદ્ મોહનલાલજી મહારાજ.

આ દેરાસરજીનો કરી જીર્ણોદ્ધારની થયો છે.

વહીવટદાર—શેઠ નગીનચંદ કપુરચંદ ઝવેરી.

૨૦ શ્રી શાંતિનાથજીનું દેરાસર.

નામ—શ્રી શાંતિનાથજીનું દેરાસર

સ્થળ—ગોપીપુરા ઓસવાળ મહોદ્દો.

મૂળનાયક—શ્રી શાંતિનાથજી ભગવાન.

અંધાવનાર—કુલાભાઈ ભિત્તમચંદ.

વહીવટદાર—શેઠ નગીનચંદ કુલચંદ વીગેરે. સ્થિતિ સારી.

આ દેરાસરજીના બે આરસના ગોખલાની કોરણી જોવા

લાયક છે.

૨૧ શ્રી ચંદ્ર પ્રભુજીનું દેરાસર.

નામ—શ્રી ચંદ્રપ્રભુજી ભગવાનનું દેરાસર.

સ્થળ—ગોપીપુરા ઓસવાળ મહોદ્દો.

મૂળનાયક—શ્રી ચંદ્રપ્રભુજી ભગવાન.

વહીવટદાર—કેશરીચંદ કલ્યાણચંદ.

સ્થિતિ—સારી.

આ દેરાસર ખરતર ગચ્છના દેરાસર તરીકે ઓળખાય છે.

તેમાં દાદા સાહેબનાં પગલાં છે.

મૂળનાયકનો લેખ નીચે મુજબ.

અંચલગચ્છે ભદ્રારક ઉદયસાગરસરિ પ્રતિષ્ઠિત—

૨૩. શ્રી અનંતનાથજીનું દેરાસર.

નામ—શ્રી અનંતનાથજીનું દેરાસર.

સ્થલ—ગોપીપુરા. નેમુભાઈની ડા.

મૂળનાયક—શ્રી અનંતનાથજી ભગવાન.

બંધાવનાર—શેઠ નેમચંદભાઈ મેળાપચંદ.

પ્રતિષ્ઠા—સંવત. ૧૯૪૭ના જેઠ શુદ્ધ ૬ને વાર શુક્રવારે થઈ.

પ્રતિષ્ઠા કરનાર—શેઠ નેમચંદ મેળાપચંદ.

સ્થિતિ સારી છે.

આ દેરાસરજી ભવ્ય અને રળીયામણું છે. પુતળાં તથા કોટની કાઢીગીરી નમુનારૂપ છે. વાસુપુજ્ય સ્વામીના દેરાસરથી દ્વિતીય સ્થાને આ દેરાસર ગણાય છે.

દારપરનો લેખ.

શ્રી સંવત. ૧૯૪૭ વર્ષે જેઠ માસે શુકલપક્ષે તિથિ છઠ શુક્રવારે શ્રી સૂર્યપૂર નિવાસી શ્રી ઓસવાલ જ્ઞતિય શેઠ ધર્મચંદ્ર સૂત. મેળાપચંદ તસસૂત શેઠ નેમચંદ નવીન જિનચૈત્ય કારિત્વા જિન-બિંબ સ્થાપિત.

વડાચૌટા.

૨૩. શ્રી કલ્યાણ પાર્શ્વનાથજીનું દેરાસર.

નામ—શ્રી કલ્યાણ પાર્શ્વનાથજી ભગવાન,

સ્થળ—વડાચૌટા કચ્છતરખાના પાસે.

દેરાસર બંધાવનાર—જમનાદાસ લાલભાઈ.

મૂળનાયક—શ્રી કલ્યાણ પાર્શ્વનાથ ભગવાન.

આ દેરાસરની સ્થિતિ સારી છે.

વહીવટદાર—શેઠ જમનાદાસ લાલભાઈ ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટીઓ.

વકીલ ગદ્દાભાઈ મોતીચંદ વગેરે.

પ્રતિષ્ઠા—સંવત ૧૯૪૧માં જમનાદાસ લાલભાઈએ કરી.

જીર્ણોદ્ધાર—૧૯૭૫માં થયો.

પ્રતિષ્ઠા કરાવનાર—શ્રી રતનવિજયજી મહારાજ.

પ્રતિષ્ઠા કરનાર—અમીચંદ ખૂખચંદ.

કાંકરીયાનું દેરાસર અહીં લાવવામાં આવેલ છે—ત્યાંના મૂળ

નાયકજી તે અહીંના મૂળ નાયકજી છે.

ગોખલા પર લેખ નીચે મુજબ છે—

બોધલશાવાળા બોધલદાસ વીરદાસના વારસ મગનભાઈ

કસ્તુરચંદનું આ ઘર દેરાસર છે. સંવત ૧૯૭૫ના વૈશાક શુદ્ધ

દને સોમવારે પધરાવ્યું છે.

૨૪. શ્રી સીમંધર સ્વામીજી ભગવાનનું દેરાસર.

નામ—શ્રી સીમંધર સ્વામી ભગવાનનું દેરાસર.

સ્થલ—વડાચૌટા. તાળાવાળી પોળ.

મૂળનાયક—શ્રી સીમંધર સ્વામીજી ભગવાન.

જીર્ણોદ્ધાર પછીની પ્રતિષ્ઠા સંવત. ૧૯૭૭માં થઈ.

ભગવાનને ગાદીનશીન કરનાર—શેઠ ધરમચંદ ઉદયચંદ.

વહીવટદાર-શેઠ પુલકચંદ સીવચંદ તથા શેઠ ચીમનલાલ રતનચંદ.
સ્થિતિ સારી.

ભોંયરામાં શ્રી જગવલ્લભ પાર્શ્વનાથજી છે. આ પ્રતિમા દેરાસર બંધાયું હશે ત્યારની જુની છે. સંવત ૧૯૭૦માં તેના પર લેપ કરવામાં આવ્યો છે. ત્રીજો માળે ઉપર ચૌમુખજી છે તેમાં પાર્શ્વનાથજી ની પ્રતિમાઓ છે.

આ દેરાસરજીને અંગેની દંતકથા.

આ દેરાસરમાં નાની નાની પુતળીઓ વાળાં સાથે છે. અગાઉ કોઈ કોઈ વખત તે વાગતી એમ કહેવાય છે. એક વખત કોઈ સાંભળ્યા પછી ખાત્રી કરવા રાત્રે દેરાસર બિઘડાવી અંદર ગયેલ ત્યારથી તે બંધ થયું છે.

આ દેરાસરજીમાં પ્રાચીન ગ્રંથલંકાર છે. દેરાસર ઘણું પ્રાચીન હોવું જોઈએ. ભોંયરામાં પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું બિંધ દર્શન કરવા લાયક છે.

૨૫. શ્રી અજિતનાથજી ભગવાનનું દેરાસર.

નામ-શ્રી અજિતનાથજી ભગવાનનું દેરાસર.

સ્થળ-વડાચૌટા. તાળાવાળી પોળ.

મૂળનાયક-શ્રી અજિતનાથજી ભગવાન.

વહીવટદાર-મનલાલ તુલસીદાસ.

આ દેરાસરના અંગે કવિલાધારા નીચે મુજબ લખે છે.

તિહાંથી વડાચૌટા ભણી જઈ જિનબિંબને વદોરે

લાધજી ચીલંદાની પોલમે ભેટયા અજિત જિણુંદેરે-

એકાદસ પાષાણમે ધાતુમે તેર ધારો રે,

દેહરે શ્રી જિનપ્રભુમતાં, પામી જે ભવપારેરે—
આ દેરાસરને અંગે શ્રી વિનયવિજયજી ઉપાધ્યાય નીચે મુજબ
લખે છે.

ખીજાએ ખીજાએ વિન્યાકુંઅરએ
ગજગતિ ગજપતિ લાંછણુ સ્વામી તો
નામિ સયલ સુધ સંપનઘએ
જિતસત્ર જિતસત્ર રાય મલ્હારતો
ખીજાએ વિન્યાકુંઅરએ.

તુ

ખીજા તે વિન્યાકુંઅર જિનવર નયર સુરતિ સોહ એ
પ્રભુતણી મૂરતિ કષ્ટ ચૂરતિ ભવિકનાં મન મોહ એ
જિનવંદન સુંદર સુરપુરંદર દેતીમનિ આણુંદએ
જિમ કમળ વિકસર્ધ દોષિ દિનકર કુમુદ જિમ નવચંદએ
આ દેરાસરમાં રંગમંડપ મોટો અને સારો છે.

૨૬. શ્રી નેમીનાથજી ભગવાનનું દેરાસર.

નામ—શ્રી નેમીનાથજી ભગવાનનું દેરાસર.
સ્થળ—વડાચૌટા, પંડોલની પોળ.
મૂળનાયક—શ્રી નેમીનાથજી ભગવાન.
વહીવટદાર—શેઠ સુરચંદ પરસોતમદાસ બદામી.
શેઠ કંકીરચંદ નાનાભાઈ,
સ્થિતિ સારી.

ઉપરના ભાગમાં માળ ઉપર જનાયક શ્રી શાંતિનાથજી
ભગવાન છે. લાકડાનું પગાસણ સુંદર છે. તેનું ચીત્રકામ સુંદર છે.

મૂળનાયકજી શ્રી નેમીનાથજીની મૂર્તિ ચમત્કારી છે એમ લોક માન્યતા છે.

આ દેરાસરને અંગે કવિ લાઘાશા નીચે મુજબ લખે છે.

નેમીસર જિનદેહરે, પારેખ પ્રેમજીને પાસેરે
ઉપરે શાંતિ સોહામણી, પ્રણમું અધિક ઉલ્લાસેરે,
અધ ઉરધ સર્વે થઈ આરસમેં ખીંચ પંચોરે
ચુમોતેર પ્રભુ ધાતુમેં, તેહમાં નહિ સલસંચોરે.

૨૭ શ્રી ગોડીજી પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું દેરાસર.

નામ—શ્રી ગોડીજી પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું દેરાસર.

સ્થળ—વડાચૌટા. નગરશેઠની પોળ.

મૂળનાયક—શ્રી ગોડીજી પાર્શ્વનાથ.

વહીવટદાર—શેઠ. માણેકચંદ મેલાપચંદ દીવાન.

મૂળ પ્રતિષ્ઠા ક્યારે થઈ તે ચોક્કસ યાદ નથી છતાં મૂર્તિના લેખ પરથી માલુમ પડે છે કે સંવત. ૧૮૮૨ માં થઈ હોય. ત્યારપછી ફરી ભગવાનને ગાદીનશીન સંવત. ૧૯૭૨ ના માગશર શુદ્ધ ત્રીજના દિવસે શેઠ માણેકચંદ મેળાપચંદ તથા તેમના ભાઈઓએ તેમના પિતાશ્રીની ઇચ્છાનુસાર કર્યા.

ખીજ વખત પ્રતિષ્ઠા કરાવનાર શ્રામદ્ વિજયમોહનસૂરિજી.

બંધાવનાર—ડાહ્યાભાઈ લાલભાઈ નવલખા.

સ્થિતિ સારી.

આ દેરાસરજીમાં પિતૃજનું ઘણું સુંદર સમવસરણ છે. તે શેઠ મેલાપચંદ આણદ્યંદ જેઓ સીરોહી (મારવાડ)ના દીવાન હતા તેઓ સીરોહી તાળે હજારી ગામના મહાવીર સ્વામીજીના દેરાસરમાંથી નકરે

આપી લાવેલા તેની પ્રતિષ્ઠા શ્રીમાન્ મોહનલાલજી મહારાજ હસ્તક સંવત ૧૯૪૭ ના માગશર સુદ ત્રીજના રોજ કરી છે.

આ દેરાસરમાં પ્રાતઃસ્મરણીય શ્રી વિજયનાંદસૂરીશ્વરજી મહારાજની મૂર્તિ સ્થાપિત કરવામાં આવી છે. તેમની નીચે પ્રવર્તક મહારાજ શ્રી કાંતિવિજયજી મહારાજ તથા સંતમૂર્તિ શ્રી હંસવિજયજી મહારાજની મૂર્તિઓ છે. બાજુ પર શ્રીમદ્ વિજયકમલસૂરિજીની મૂર્તિ છે, તે પર લેખ છે. આ સ્થાપના પણ શેઠ માણેકચંદ મેલાપચંદ તેમના ભાઈઓ સાથે કરાવી છે.

મૂર્તિપરનો લેખ—

અહં ક્રેષ્ઠી આનંદચંદ્ર નંદનેન દીવાન શ્રી મેલાપચંદ્રેણ પત્ન્યાસ શ્રીમદ્ સંપતવિજય મુનિ ચતુરવિજયોપદેશાન્ શ્રીમદ્ વિજયકમલસૂરિ, પ્રવર્તક શ્રી કાંતિવિજયજી, મુનિપ્રવર શ્રીમદ્ હંસવિજય આત્મના વાપિત સેવ્યમાના શ્રી તપગચ્છાચાર્ય ન્યાયાભોનિધિ શ્રીમદ્ વિજયનાંદસૂરીશ્વરાણાં (આત્મારામ) મૂર્તિરિયં કારિતા એ સુરત ગોડી પાર્શ્વનાથ મંદિરે શ્રી પ્રવર્તક શ્રી કાંતિવિજય, મુનિશ્રી હંસવિજય-બ્યામ પ્રતિષ્ઠાપિતા વીર સંવત. ૨૪૩૭ વિક્રમ સંવત. ૧૯૬૮ પોષ કૃષ્ણ ત્રીજ શુક્રવાર. આત્મસંવત ૨૧ (ફાટો અર્પણ પત્ર સામે મુકવામાં આવ્યો છે.)

આ દેરાસર પોતાનું જ હોઈ અસલથી ખાનગી વહીવટ ચાલ્યો આવે છે. દેરાસરનું સમારકામ પણ શેઠ. મેલાપચંદ આનંદચંદ દીવાને પોતાનાજ પૈસાથી કરાવેલ છે.

આને અંગેની દંતકથા—

આ દેરાસર બંધાવનાર ડાહ્યાભાઈ શેઠે સંવત ૧૮૬૨ માં મારવાડના ગોડીજી પાર્શ્વનાથ લગવાનની સંધ કાઢેલો, તેમણે પોતાના

ગળાનો હાર લગવાનને ચઢાવેલો બાદ સ્વપ્નમાં તેમના પત્નિને લગવાને
દર્શન આપેલા ડાહ્યાભાઈ શેઠ લગવાનના ગળામાં એ હાર બેઈ
ઓળખી ગયા કે આ હાર તો ધરતોળ છે. આ ચમત્કાર પછી
સંઘમાંથી પાછા આવ્યા બાદ શેઠે આ દેરાસર બંધાવ્યું છે.

૨૮. શ્રી આદીશ્વરજી લગવાનનું દેરાસર.

નામ-શ્રી આદીશ્વર લગવાનનું દેરાસર

સ્થળ-વડાચૌડા ઓવારીકાંઠે.

મૂળનાયક-શ્રી આદીશ્વરજી લગવાન.

બંધાવનાર-શ્રી સંઘ.

આ દેરાસરજીની સ્થિતિ સારી છે. મૂળ પ્રતિષ્ઠાની સાલની
ખબર નથી. બીજી પ્રતિષ્ઠા ૧૯૨૨ શેઠ નગીનદાસ જેયંદના વખતમાં
થઈ. ત્રીજી પ્રતિષ્ઠા ૧૯૭૨ માં શેઠ અનોપચંદનગીનદાસના વખતમાં
થઈ. ત્રીજી પ્રતિષ્ઠા આચાર્ય શ્રીમદ્ વિજયમોહન સૂરીશ્વરે કરાવી.

આને અંગે દંતકથા તથા ચમત્કાર વિષે.

૧ લગભગ પચાસેક વર્ષપર કોઈ ચોર દેરાસરમાં ચોરી કરવા
આવેલ. આભૂષણોની ચોરી કરી પાછો જતો હતો પણ ત્યાં
તો તેના પગ સ્તંભિત થઈ ગયા (ચોટી ગયા). એ દશામાં
એ ચોરને સવારે પૂજારીએ દીઠો. લોકો ભેગા થયા, પછી
તેના પગ છૂટા થયા-આભૂષણો લઈ લીધા અને ચોરને
જવા દીધો.

૨. એ જ અરસામાં કોઈ રજસ્વલા બાઈ દેરાસરજીમાં ગયેલી.
બીજા ગભારાના બારણા પાસે આવતાં એકદમ ભમરાઓ ધૂધ્યા
અને બાઈને દોડીને નાસવું પડ્યું.

૩. સંવત ૧૯૧૩ ની મોટી આગ વામદે લોકો કાષ્ટે તેમ જ્ઞાનનાક
માધ્મીકતત્ત્વે ઇકાર કેમળ કરતું નહિ. પ્રભુજીના આજ્ઞા-
જીવે એક દામડો કોઇ ઉપાડી ગયેલ, તે કીલ્લ આગળના એક
પાસેથી પત્તર દિવસે મળી આવ્યો.

એકંદરે આ દેરાસર ત્રણુક છતાં રખીયામણું છે.

ગોખલા પરનો લેખ—

શ્રી સુરત જૈન દસા એસવાળી મિત્રમંડળ તરફથી આ ગોખલો
કરાવી મુનિ મહારાજ શ્રી નીતિવિજયજીના પગલાં પધરાવવામાં
આવ્યાં છે. આ દેરાસરમાં નકસીવાળું પિત્તલનું નાનું દેરાસર સુંદર છે.

નાણાવટ

૨૯. શ્રી મહાવીરસ્વામીજીનું દેરાસર.

નામ—શ્રી મહાવીરસ્વામીજીનું દેરાસર.

સ્થળ—નાણાવટ, ભગવાન મથુરાનો ખાંચો.

મૂળનાયક—શ્રી મહાવીરસ્વામી ભગવાન.

અંધાવનાર—તલકચંદ મોતીચંદ કચરા.

વહીવટદાર—શેઠ કૃષ્ણચંદ તલકચંદ.

દેરાસરની સ્થિતિ સારી.

આ દેરાસરજીમાં આરસનું સમોસરણ બનાવેલું છે, જે ઘણું
સુંદર, આકર્ષક અને જોવા લાયક છે.

૩૦. શ્રી અજીતનાથજી ભગવાનનું દેરાસર.

નામ—શ્રી અજીતનાથજી ભગવાનનું દેરાસર.

સ્થળ—નાણાવટ, હનુમાનની પોળ.

મૂળનાયક—શ્રી અજીતનાથજી ભગવાન.

બંધાવનાર—શ્રી સંઘ,

વહીવટદાર—શા. જ્યેષ્ઠ કચેરા, શા. હીરાચલ વમળચંદ તથા
શા. ખેમચંદ નગીનદાસ.

જરૂરીઆત—કેટલાક સુત પુરૂષોને બતાવતાં એમ કહે છે કે
શ્રી મૂળનાયકજીની દષ્ટિમાં ફેર છે તેથી ફરી પ્રતિષ્ઠા કરવાની જરૂર છે.

સાહુપુરે

૩૧. શ્રી ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું દેરાસર.

નામ—શ્રી ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું દેરાસર.

સ્થળ—સાહુપુર.

મૂલનાયક—શ્રી ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ ભગવાન.

વહીવટદાર—શેઠ અમરચંદ કરમચંદ.

જીર્ણોદ્ધાર—સંવત ૧૯૫૮ માં થયેા પ્રતિષ્ઠા કાયમ રહી છે.

જરૂરીઆત—કેસર સુખડની જરૂર છે તેમ જ નક્ષી કામમાં
જીર્ણોદ્ધારની જરૂર છે.

આ દેરાસર વડી પોશાગગચ્છતું છે. હજુ સુધી તે ગચ્છવાળા-
ઓએજ તેનો વહીવટ કર્યો છે. આ દેરાસર ઘણું પ્રાચીન છે. તેમાં
લાકડામાં નક્ષી કામ ઘણું ઉત્તમ છે. તેના નમુના સુખડમાં કોતરાવી
ઈજલાંડ દેશના મ્યુઝીયમમાં મૂકવામાં આવ્યા છે. પેઇન્ટીંગ કામ પણ
તેટલુંજ સુંદર છે. જીર્ણોદ્ધાર સમયે બહુ કાળજીથી કામ કરાવવામાં
આવ્યું હશે જેથી આજે આવી ઉત્તમ વસ્તુ અસ્તિત્વમાં રહી શકી
છે. શ્રી કુમારપાળ અને કલિકાલ સર્વેશ શ્રી હેમચંદ્રાચાર્યનો ઓઘલ
પેઇન્ટીંગ ફાટો પણ અતિ સુંદર છે. મૂળ આ દેરાસરમાં આવન
જિનાલય હતાં. જીર્ણોદ્ધાર થયો ત્યારે તે કઢાવી, મૂળનાયકજીના

ગભારાની આસપાસ ચોવીસી ગોઠવવામાં આવી છે. આવી પ્રાચીન-કલાના નમુનાઓ જૈનસમાજ માટે ગૌરવપદ છે. આ દેરાસરજીના અંગે ઉપાધ્યાયજી મહારાજ શ્રામદ્ વિનયવિનયજી નીચે મુજબ લખે છે—

વંદુએ વંદુએ પાસ ચિંતામણિએ,
દિનમણી દિનમણી તેજ નિધાન કે;
ધ્યાન ધરે સ્વામી તણુંએ, સુખ ધણું પ્રભુ'નધનાંમી કે,
વંદુએ પાસ ચિંતામણીએ.

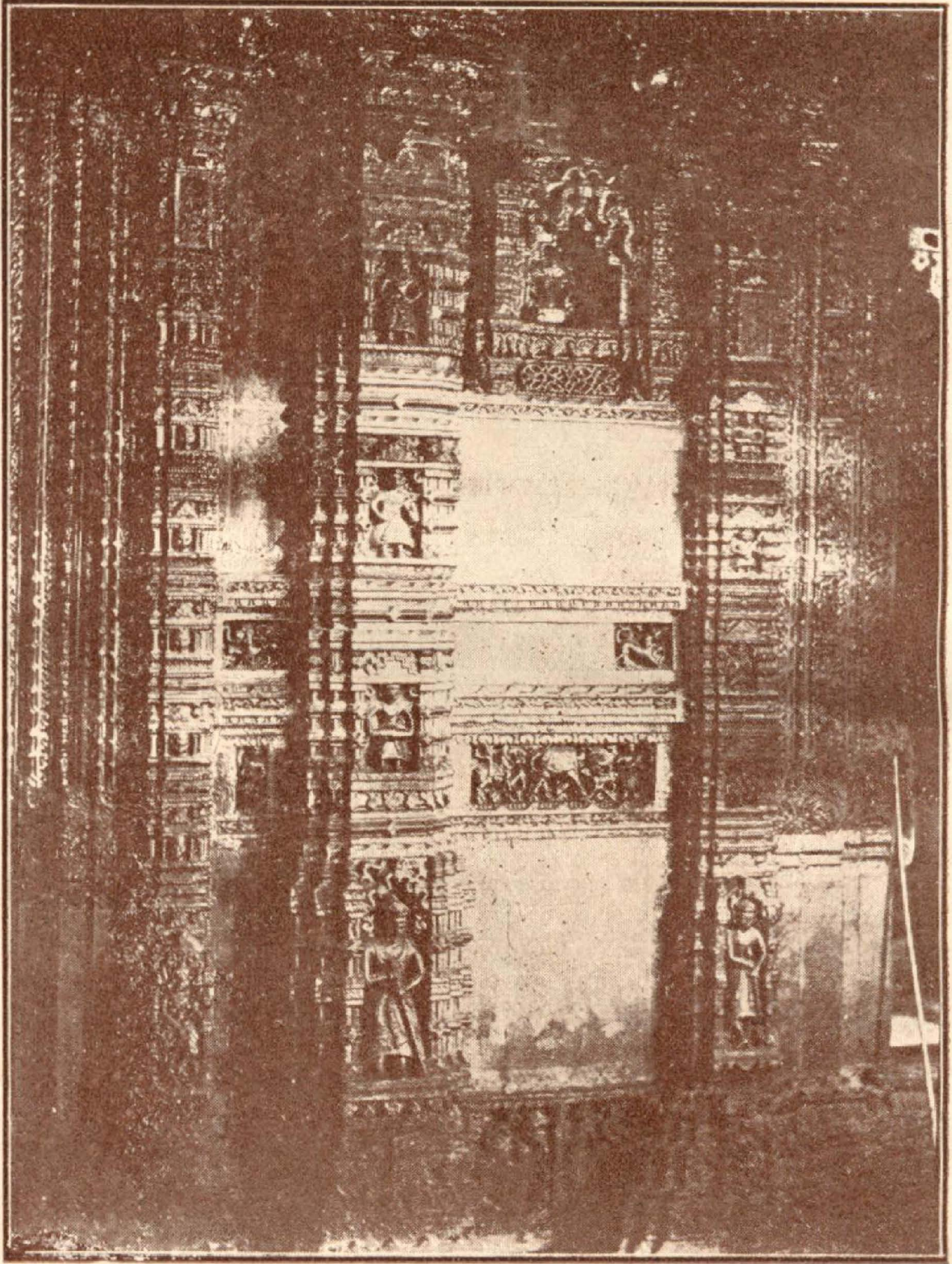
તુ.

ચિંતામણિ શ્રી પાસ વંદુ આણુંદું સાહેલડી,
પ્રભુવદન ચંદ અમંદ તેજઘ ફલી મુઝ સુખવેલડી;
અતિ ફટરે પ્રભુ ફણામંડલ દેખી મુઝ મન ઉલ્હસઘ,
ઘનઘટાડંબર દેખી દહ દિસિ મોર જિમ હપડઘ હરીઘ.
આ ઉપરાંત સુરતની જૈન ડીરકટરીમાં આ દેરાસરના અંગે ૧૭૦ મા પાને નીચે મુજબ વર્ણન છે.

“સુરતમાં શાહપુરમાં શ્રી ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથનું દેરાસર છે. એ પ્રભુની ચમત્કારીક મૂર્તિ વિષે સુરતના વૃદ્ધ જૈનો કહે છે કે અત્યારે જે મેરજા સામેની મસ્જિદ છે તે પહેલાં જૈનમંદિર હતું, ત્યાં આ ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથની મૂર્તિ હતી. એ મૂર્તિ કેવી રીતે લખ્ધ થઈ અને કેવી રીતે શાહપુરનું દેરાસર અસ્તિત્વમાં આવ્યું તે વિષે કહેવાય છે કે—

ન્યારે મુસલમાનો દેરાસર તોડવા આવ્યા ત્યારે દેરાસરના દરવાજા બંધ થઈ ગયા. રાત્રે એક ગરીબ શ્રાવકને સ્વપ્ન આવ્યું કે

શ્રી ચિંતામણીના દહેરાસરનું કોરણીનું કામ.

શાહપુર, વડાચૌદા—સુરત.

ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથની મૂર્તિ કુવામાં છે ત્યાંથી મૂર્તિને બહાર કાઢી એક દેરાસર બંધાવી તેમાં પધરાવેા. આ શ્રાવકે પોતાનાં સ્વપ્નની વાત તે વખતે સુરતમાં જે યતિજી હતા તેમને કરી, અને સાથે જણાવ્યું કે મારી પાસે કાંઈ મૂડી નથી. માત્ર એક રૂપીયા અને એક કોડી છે. યતિજીએ ગમે તે બજે પણ શ્રાવકને કહ્યું કે આ કોથળીમાંથી તને જોઈયે તેટલા રૂપીયા મળશે, તું દેરાસર બંધાવ પણ એક શરત કે આ કોથળી કદી ઠાલવીસ નહિં. પછી કુવામાં તપાસ કરતાં મૂર્તિ મળી આવી અને આ દેરાસર બંધાવ્યું. આજે એ કુવા આજ દેરાસરમાં મૌજુદ છે. પેલી કોથળી અને કોડી પણ મૌજુદ છે. એ પ્રાચીન દેરાસર સંબંધી પણ ઉદ્દેશ્ય મળી આવે છે.”

—ગુજરાત સર્વ સંગ્રહના કર્તા પાને પૃ૩૧ મે જણાવે છે કે ‘મિરઝા સામેની કબર ૧૫૪૦ માં ખુદાવીદખાને બંધાવી છે. કબર પાસેની લાકડાની મસજીદ છે તે શાહપુર મહેલ્લામાં જૈનનું દેવલ હતું તે તોડીને તેમાંના સામાને બંધાવી.’

આ ઉપરથી સમજાય છે કે આ ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ પ્રભુનું દેરાસર પન્નરમાં સૈકામાં હોવું જોઈયે, તે સાથે જૈનોની કેટકેટલી સ્મૃદ્ધિ, ઈતિહાસ અને સંસ્કૃતિ કાળનો ભોગ થઈ પડી છે તે સ્પષ્ટ સમજાશે.

૩૨. શ્રી ચંદ્રપ્રભુજીનું દેરાસર.

નામ—શ્રી ચંદ્રપ્રભુજીનું દેરાસર.

સ્થળ—સૈયદપુરા.

મૂળનાયક—શ્રી ચંદ્રપ્રભુજી.

વહીવટદાર—શેઠ ચુનીલાલ સુરચંદ.

આ દેરાસરમાં નંદીશ્વરદ્વીપની રચના છે.

અંધાવનાર—અઢીસો વર્ષ પૂર્વે ૧૬૬૦ માં કાષ્ઠ સંકળચંદ્ર નામના શ્રાવકે આ દેરાસર અંધાવ્યું છે એમ કહેવાય છે. છેલ્લા જીર્ણોદ્ધાર પછીની પ્રતિષ્ઠા સંવત ૧૯૬૦ વૈશાખ શુદ્ધ ૧૦.

પ્રભુજીને ગાદીનશીન કરનાર શેઠ ધરમચંદ ઉદયચંદના પ્રત્યે સ્થિતિ સારી.

દેરાસરજીના ભોંયરામાં શ્રી અરનામ્ન ભગવાન છે. આ મૂર્તિ સંપ્રતિ રામના વખતની છે. મૂળનાયકજીની પ્રતિષ્ઠા પણ સંપ્રતિ રામના વખતની છે. નંદીશ્વરદ્વીપની અત્ત રચના હોઈ આ દેરાસરજી નંદીશ્વરદ્વીપના દેરાસરના નામે પણ ઓળખાય છે. નંદીશ્વરદ્વીપની રચના સંવત્સરીના દીવસે કરવામાં આવે છે, જે ઘણી મનોહર હોય છે. લાકડાનું સુંદર કોતરકામ બહુ મૂલ્યવાન અને નમુનેદાર છે. તેનું પેઈન્ટીંગ કામ પણ બહુ સુંદર છે. એકંદરે રચના ભવ્ય છે, ઉપરાંત લાકડાના પાટીઆ ઉપર બીજા સુંદર ચિત્રકામના નમુના છે તે જોવા લાયક છે; તેની જાળવણી અને વ્યવસ્થા ઉચ્ચ પ્રકારની છે. દેરાસરજીમાં જે જીનો ઘંટ છે તે પર નીચે મુજબ લેખ છે.

સંવત ૧૯૬૦ વર્ષે કારાવિર્વાદીરૂઢ વેલ્લમદરે દેહરે ધર્મનાથ નીહ વોહોરા બંગાલાલજી ઘંટ ભરાજીસે શ્રીવૈયહસેન સૂરિભિ..

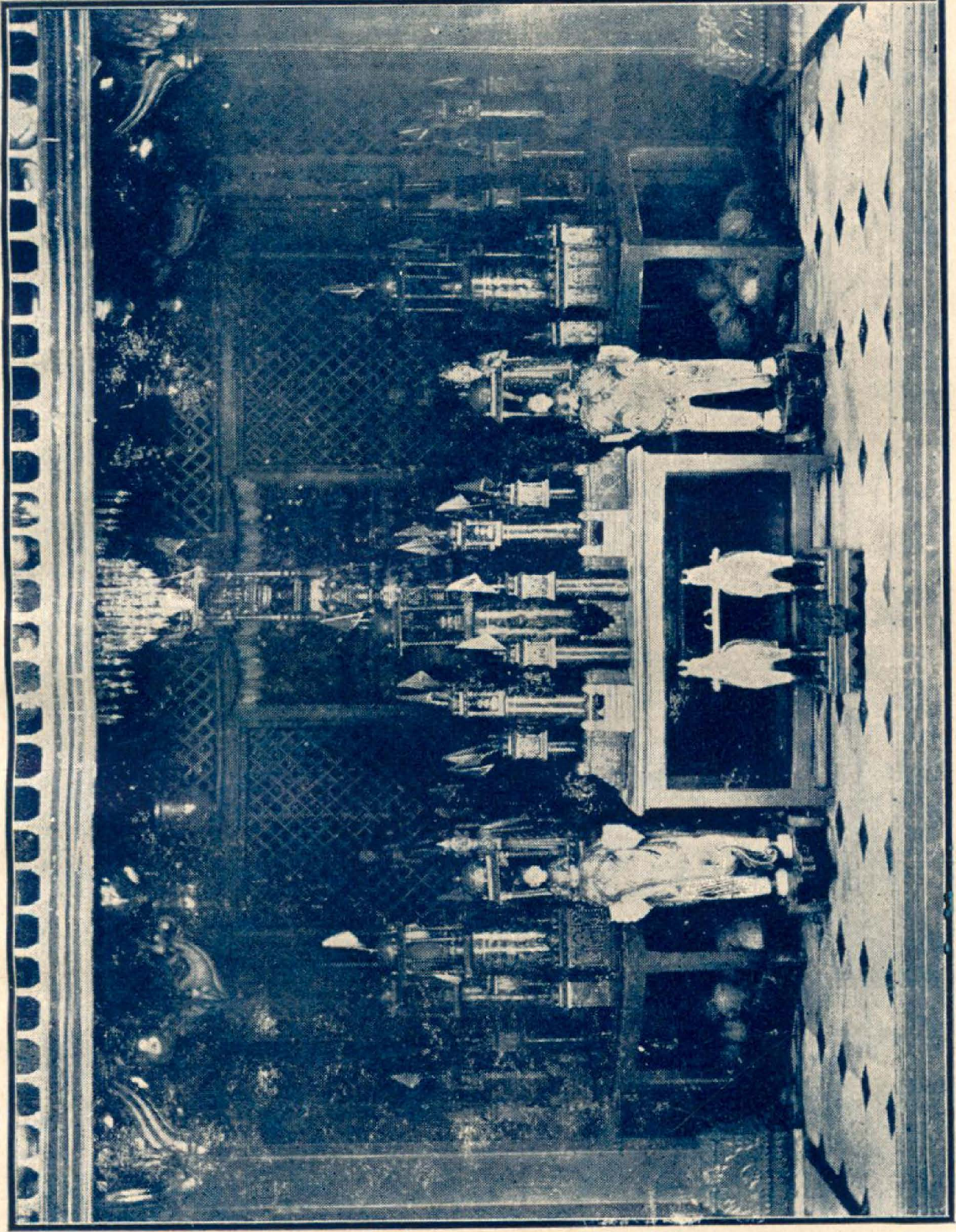
૩૩. શ્રી વિમળનાથજી ભગવાનનું દેરાસર.

નામ—શ્રી વિમલનાથજીનું દેરાસર.

સ્થલ—સોનીફળીયા

મૂળનાયક—શ્રી વિમલનાથજી ભગવાન,

વહીવટદાર—શા. મણીભાઈ ડાહ્યાભાઈ

સેયધપુરા—સુરત.

૩૧

જીર્ણોદ્ધાર પછીની પ્રતિષ્ઠા સંવત ૧૯૬૬ માં થઈ છે.

બહારના દરવાજા પરનો લેખ—

ભીમમલપ્રાગંડ બાહ્યે શ્રીમતિ બાદ્ય ગંગાકુંવર દેવી કલકતા
વાળા શ્રી હિમતરામ આદીતરામની પત્નિ-ચુનીલાલ અને ચુનીલાલનાં
માંત્રુશ્રી તરફથી આ જગા શ્રી વિમલનાથજી મહારાજને અર્પણ કરી
છે. સંવત ૧૯૭૩.

૩૪. શ્રી સુવિધિનાથજી ભગવાનનું દેરાસર.

નામ—શ્રી સુવિધિનાથજી ભગવાનનું દેરાસર.

સ્થળ—મોદી દેરાદા પેળ.

મૂળનાયક—શ્રી સુવિધિનાથજી ભગવાન.

વહીવટદાર—શ્રીક જીવજીવંદ ધરમચંદ

શેઠ બાલુભાઈ ખીમચંદ

અંધાવનાર—ધનલાલ રૂપાલાલ.

સ્થિતિ—સાધારણ.

જરૂરીઆત—કેસરબરસિની

પ્રતિષ્ઠા—સંવત ૧૯૫૦ ની આસપાસ. જીર્ણોદ્ધાર ત્યાર બાદ
ચાર વખત થયા. એક સંવત ૧૯૧૯ માં, બીજો સંવત ૧૯૪૦ માં,
ત્રીજો સંવત ૧૯૫૬ માં તથા ચોથો સંવત ૧૯૮૫ માં. સંવત ૧૯૫૬
માં આચાર્યશ્રી વિજયસિદ્ધિસુરિજીએ પ્રતિષ્ઠા કરાવી.

આ દેરાસરજીમાં એક પ્રતિમા સંપ્રતિરાજના વખતની છે.
મૂળનાયકની પ્રતિમા ઘણા જુના વખતની હોઈ લેખ ધસાઈ ગયો છે.

વિમલગચ્છના અસ્થ્યાર્ચના હરથે લાઘવશ્રીમળી સતિની
એક બાઈએ શ્રી સુમતિનાથ ભગવાનની એક મૂર્તિની પ્રતિષ્ઠા કરાવી

છે જે ધણા જુનાં વખતની છે. આરસ અને ધાતુની મળીને એકંદરે
૬૬ પ્રતિમાઓ છે.

આ દેરાસરજીમાં જુદા જુદા ત્રણ દેરાસરો પધરાવવામાં
આયા છે.

૧. શા. જ્યેષ્ઠ સુખમલનું શ્રી સુવિધિનાથ ભગવાનનું મોટું દેરાસર.

૨. વખારવાળા ઉદ્દેયદ ઇચ્છાયેદનું શ્રી શાંતિનાથનું દેરાસર (મોટી
આગ વખતે આવેલું માલુમ પડે છે.)

૩. નાનપરાના શા. પ્રેમચંદ પરશોતમના કુટુંબનું ઘર દેરાસર.

પળાસનની છત્રી ઉપરના લેખ પરથી માલુમ પડે છે કે તે
શ્રીમાલી ન્યાતના ચુનીલાલ જગનચંદ તરફથી કરાવવામાં આવ્યો છે.

દેશાઈ પોળ

૩૫. શ્રી અજિતનાથજી ભગવાનનું દેરાસર.

મૂળનાયક—શ્રી અજિતનાથ ભગવાન.

સ્થળ—દેશાઈ પોળ.

વહીવટદાર—તાસવાળા મોતીચંદ હીરાચંદ

સંવત ૧૯૬૪ માં સંઘ તરફથી આ દેરાસર બંધાયું.

પ્રભુજીને ગાદીનશીન કરનાર શા. લલુભાઈ શીવચંદ.

સ્થિતિ—સારી.

આ દેરાસરજીમાં આરસની બાવીસ પ્રતિમાઓ છે.

ગોખલા પરના લેખો.

૧. સંવત ૧૯૫૬ ના વૈશાક શુદ્ધ ૬ ને શુક્ર તાસવાળા શીવચંદ
સોમચંદના પુત્ર મોતીચંદની વતી લલુભાઈએ પાશ્વનાથની
પ્રતિમા પધરાવી છે.

૨. સંવત ૧૯૫૧ ના વૈશાખ શુદ્ધ ૬ ભોમવાર તાસવાળા હીરાચંદ
કુલચંદના પુત્ર મંછુભાઈએ આદીશ્વરજી ભગવાન પધરાવ્યા છે.

૩. સંવત. ૧૯૬૪ ના ફાગણ શુદ્ધ ૧૦ ગુરુ. બાધ મણીકાર તે
શા. ઉત્તમચંદ ધનલાલેની વિધવાએ ચંદ્રપ્રભુ પધરાવ્યા છે.

૩૬. શ્રી તલકચંદ માસ્તરનું દેરાસર.

નામ-શ્રી તલકચંદ માસ્તરનું દેરાસર

સ્થળ-દેશાઈ પોળ.

મૂળનાયક-શ્રી પાર્શ્વનાથજી ભગવાન

અંધાવનાર-તલકચંદ માણેકચંદ માસ્તર

વહીવટદાર-માસ્તરના કુટુંબના

ખાનગી દેરાસર ચંદન બાગ નામની પોતાની વાડીમાં છે.

૩૭. શ્રી ચંદ્રપ્રભુજીનું દેરાસર. (નાનપુરા)

નામ-ચંદ્રપ્રભુજીનું દેરાસર

સ્થળ-નાનપુરા

મૂળ નાયક-શ્રી ચંદ્રપ્રભુજી ભગવાન

વહીવટદાર-ટ્રસ્ટીમંડળ.

આ દેરાસર ધણું જીનું છે, જીર્ણુ છે, નિર્ણોદ્ધારની ખાસ
જરૂર છે.

ગોખલા ઉપરનો લેખ,

શ્રી શા. રાજભાઈ રતનચંદની ધણીયાણી બાધ ઇચ્છાએ સંવત.
૧૯૫૬ ના માગશર શુદ્ધ ૬ વાર શુક્રે વિધિપૂર્વક પ્રતિષ્ઠા મુનિ
મહારાજ શ્રી મોહનલાલજી મહારાજ પ.એ. સ્વ. રજીના બિંબની
કરાવી છે.

૩૮. શ્રી વાસુપૂજ્ય સ્વામીજીનું દેરાસર

નામ-શ્રી વાસુપૂજ્ય સ્વામીજીનું દેરાસર

સ્થળ-સમરામપુરા

મૂળનાયક-શ્રી વાસુપૂજ્ય સ્વામીજી

વહીવટદાર-રોક ડાહ્યાભાઈ ધનજીભાઈ તથા હીરાચંદ મુળચંદ
સ્થિતિ-સારી.

પ્રતિષ્ઠાનો લેખ.

સંવત ૧૯૬૯ ના વૈશાખ શુદ ત્રીજ શુક વીર સંવત ૨૪૩૯
વર્ષે વૈશાખ માસે શુકલ પક્ષે તૃતીયા તિથી શુક્રવાસરે શુભમુહુર્તે
પૂજ્યપાદ શ્રી સુરિઆનંદવિજયજી (આત્મારામજી) પ્રશિષ્ય શ્રી વલ્લ-
ભવિજયા ભિધાને ૪૬ શ્રી વાસુપૂજ્યસ્વામી જિંમ સ્થાપિત
સંવત ૧૯૬૯

જમણી બાબુનો લેખ.

શીતલનાથજી ભગવાન પધરાવનાર શા. અમરચંદ વી. પરમાર
તરફથી બાઇ રતન. સંવત. ૧૯૬૯ના વૈશાખ શુદી ૩ વાર શુક.

ડામી બાબુનો લેખ.

શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાન પધરાવનાર શા. ખીમચંદ ડાહ્યાભાઈ
તથા હરજીભાઈ ડાહ્યાભાઈ તરફથી ઉમેદચંદ ખીમચંદ તથા પુનમ-
ચંદ રવજી સંવત ૧૯૬૯.

ગોખલાપરનો લેખ.

શ્રી સંભવનાથજી ભગવાન પધરાવનાર શા. તેજજી નેમાજી
સંવત. ૧૯૬૯ ના વૈશાખ શુદી ૩ વાર શુક.

શ્રી મલ્લીનાથજી ભગવાન પધરાવનાર બાઇ અંબા તે શા.
મલચંદ ધનજીની વિધવા સંવત. ૧૯૬૯ના વૈશાખ શુદ ૩ વાર શુક.
૩૯. શ્રી શાંતિનાથજી ભગવાનજી દેરાસર.

નામ-શ્રી શાંતિનાથજી ભગવાનજી દેરાસર.

સ્થળ—નવાપુરા.

મૂળનાયક—શ્રી શાંતિનાથજી ભગવાન.

વહીવટદારે—શેઠ દલીચંદ વીરચંદ તથા શેઠ હીરાલાલ મગન-
લાલ પારેખ.

સ્થિતિ—સારી.

આ દેરાસર સ્ત્રીસંમેળ બંધાવેલ છે, અતિ પ્રાચીન છે. નીચે ભોં-
યણમાં મૂળનાયક શ્રી શાંતિનાથજી ભગવાન છે. ભોંયરાનો જીર્ણોદ્ધાર
શેઠ લખમાજી જીવજીજીના નામથી શેઠ દલીચંદ વીરચંદે ૧૯૬૩ માં
કરાવ્યો.

દેરાસરની સાથે ઉપાશ્રય પણ છે.

નીચે ભોંયરાનો લેખ—

સંવત ૧૯૬૩ ના પોષ માસમાં શ્રી લખમાજી જીવજીજી તરફથી
શ્રી શાંતિનાથ મહારાજના ભોંયરાનો જીર્ણોદ્ધાર કરવામાં આવ્યો છે.

આ દેરાસરજીના અંગે કવિ લાધાશ નીચે મુજબ વર્ણન કરે છે.

નવાપુરા માંહે દેહરે ભવિ વંદોરે
સોલસમા શાંતિનાથ ભવિ વંદોરે
લૂયરામાંહે દેહરે પ્રભુ ભેટીઆ ભવિ વંદોરે
મૂલનાયક જગનાથ ભવિ વંદોરે
ત્રણ બિંબ પાપાણુમે ભવિ વંદોરે
ધાતુમે નવસાર ભવિ વંદોરે
હાદથ બિંબ જોહારતાં ભવિ વંદોરે
ઉપનો હરખ અપાર ભવિ વંદોરે

૪૦. શ્રી શીતલનાથ ભગવાનનું દેરાસર

નામ—શ્રી શીતલનાથ ભગવાનનું દેરાસર.

સ્થળ—શ્રી હરીપુરા.

મૂળનાયક—શ્રી શીતલનાથજી ભગવાન.

વહીવટદાર—ચંદુલાલ નગીનદાસ તથા નગીનદાસ કોકાભાઈ.

પહેલી પ્રતિષ્ઠા સંવત ૧૯૬૪ માં થઈ છે.

૧૯૪૫ માં મોટી આગમાં દેરાસર બળી ગયેલું તે ફરી ૧૯૪૮ માં બંધાયું.

બંધાવનાર—શ્રી સંઘ.

આ દેરાસરજીની પ્રતિષ્ઠા શ્રી રતનસાગરજી મહારાજે કરાવી છે, આ દેરાસરની સ્થિતિ સારી છે, ઘણું રમણીય છે અને લાડવા શ્રીમાળીના દેરાસર તરીકે ઓળખાય છે. લાડવા શ્રીમાળી લાઘવિઓએ ચૈત્યપૂજામાં આપેલા ફાળાનું આ સ્મરણ ચિન્હ છે.

૪૧. શ્રી દાદા સાહેબનું દેરાસર. (શ્રી જિનદત્તસરિની પાદુકા)

નામ—શ્રી દાદા સાહેબનું દેરાસર.

સ્થળ—શ્રી હરિપુરા.

વહીવટદાર—શેઠ પાનાચંદ ભગુભાઈ તથા કૃષ્ણજી જોધાજી

આ દેરાસર ખરતર ગચ્છના દેરાસર તરીકે ઓળખાય છે. એના જીર્ણોદ્ધારનો લેખ નીચે મુજબ છે.

“શ્રી શ્રી શ્રી શ્રી જૈન શ્વેતાંતર મુનિ મહારાજજી શ્રી શ્રી શ્રી મોહનલાલજી મહારાજના ઉપદેશથી આ દાદા સાહેબનું દેરાસર ખરતર ગચ્છના સંઘનું તે સર્વેએ મળીને જીર્ણોદ્ધાર કર્યો છે. સંવત ૧૯૬૩ ની સાલમાં ”

જ્વળ દંડ પરનો લેખ.

સંવત ૧૯૬૫ ના બાદરવા વદ બીજ વાર શુક્રે સ્વર્ગવાસી શેઠ ભગવાનદાસ બ્રૂખણદાસ નાણાવટીના સ્મરણાર્થે આ જ્વળ દંડ તેઓના પુત્રો શા. લાલભાઈ તથા ચુનીલાલે દાદા સાહેબને બંધાવી અર્પણ કર્યો છે. સુરત-વાડો ફલીયા.

૪૨. શ્રી સુપાર્શ્વનાથજી ભગવાનનું દેરાસર.

નામ-શ્રી સુપાર્શ્વનાથજી ભગવાનનું દેરાસર.

સ્થળ-છાપરીયા શેરી.

મૂળનાયક-શ્રી સુપાર્શ્વનાથ ભગવાન.

વહીવટદાર-દયાચંદ ચુનીલાલ.

૪૩. શ્રી આદીશ્વરજી ભગવાનનું દેરાસર.

નામ-શ્રી આદીશ્વરજી ભગવાનનું દેરાસર.

સ્થળ-છાપરીયા શેરી.

મૂળનાયક-શ્રી આદીશ્વરજી ભગવાન.

પ્રભુજીની બેઠક નીચેનો લેખ.

શ્રી શ્રી ૧૦૮ શ્રી રીખવદેવ સ્વામીજીના દેરાસર સંવત ૧૯૨૧ ના વૈશાખ શુદ્ધ ૧૩ વાર સોમ પ્રતિષ્ઠિત શાહ ઘેલાભાઈ રાયચંદ ન્યાતે દશાત્રીમાળી ગભરામાં આરસના પીઠ પથાસણ કરાવી બીજે પાટડે શ્રી મંદીરસ્વામી સ્થાપિત સંવત ૧૯૫૫ ચૈત્ર વદ ૩ શુક્રવાર.

૪૪. શ્રી ગોડી પાર્શ્વનાથજી ભગવાનનું દેરાસર.

નામ-શ્રી ગોડી પાર્શ્વનાથજી ભગવાનનું દેરાસર.

સ્થળ-ગોળ શેરી.

મૂળનાયક-શ્રી ગોડી પાર્શ્વનાથજી.

વહીવટદાર-શેઠ યુનીલાલ બાલુભાઈ.

પહેલી પ્રતિષ્ઠા. સંવત ૧૯૪૮ માં લેઈ હતી. અણીદાર થયો
ત્યારે બીજી પ્રતિષ્ઠા સંવત ૧૯૮૩ માં મહા મુદ્દો ?

પ્રભુજીને ગાદીનશીન કરનાર-શેઠ યુનીલાલ બાલુભાઈ તથા
શેઠ મગનલાલ રણછોડદાસ.

બંધાવનાર-શ્રી સંઘ

સ્થિતિ-સારી

જરૂરીયાતમાં કેસરની જરૂર છે.

૪૫. શ્રી ચંદ્રપ્રભુજીનું દેરાસર.

નામ-શ્રી ચંદ્રપ્રભુજીનું દેરાસર.

સ્થળ-ગોળ શેરી

મૂળનાયક-શ્રી ચંદ્રપ્રભુજી

બંધાવનાર-બાઈ નેમીકુંવર

સ્થિતિ-સારી

આ દેરાસરજીમાં કેસરની જરૂર છે.

વહીવટદાર-શેઠ યુનીલાલ બાલુભાઈ

દેરાસરજી પરમો લેખ.

સંવત ૧૯૪૬ ના વર્ષે આવળુ શુદ્ધિ છઠ ને વાર સુધ

આ દેરાસર શા. રૂપચંદ્ર રામચંદની છોકરી બાઈ નેમીકુંવર

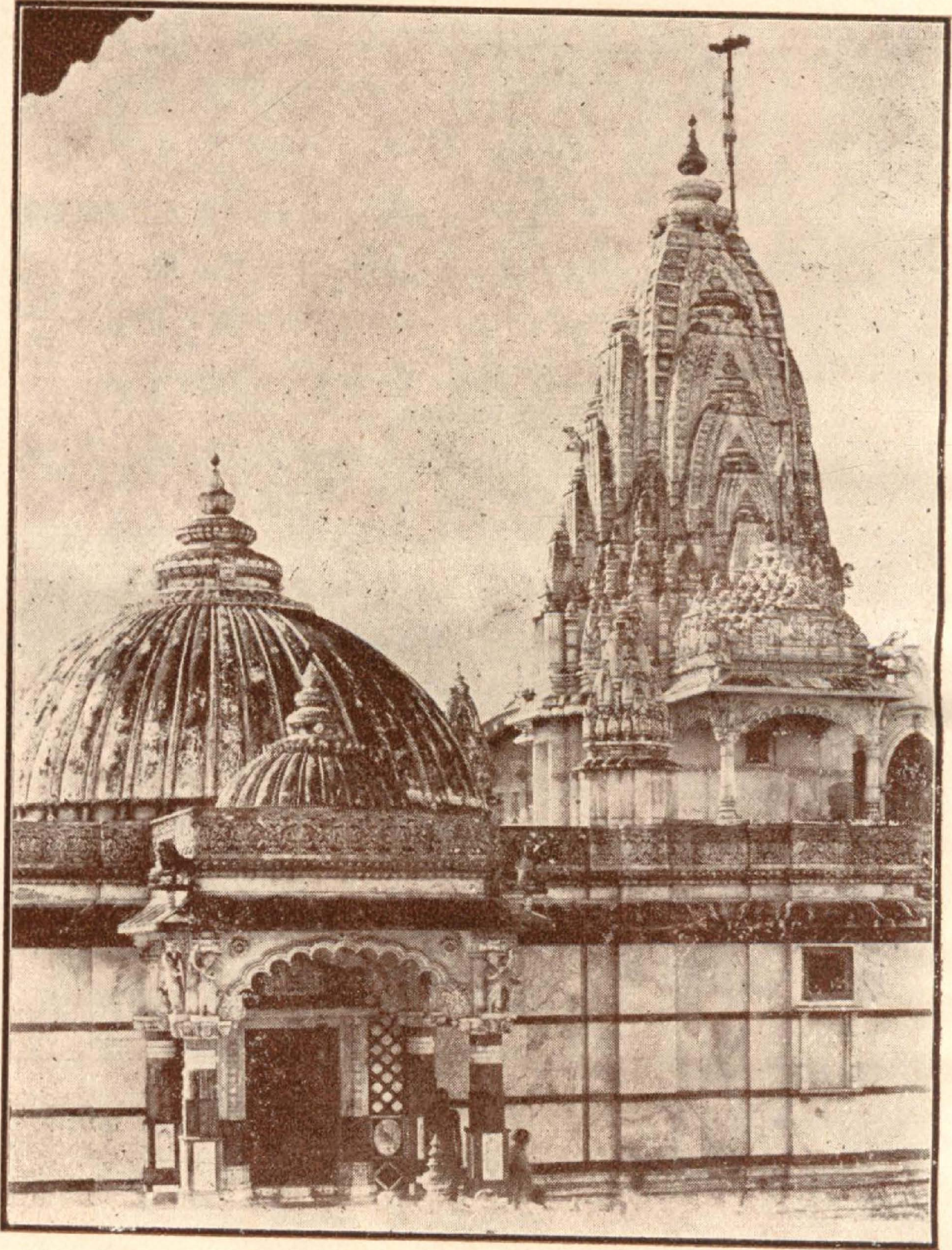
બંધાવ્યું છે. આ દેરાસર ગોળશેરીના સંઘને સ્વાધીન કર્યું છે અને

મારા મુલા પછી જે કાંઈ મીલકત છે તે દેરાસરજીની છે.

૪૬. શ્રી આદીધરજીનું દેરાસર. (લાઈન્સ)

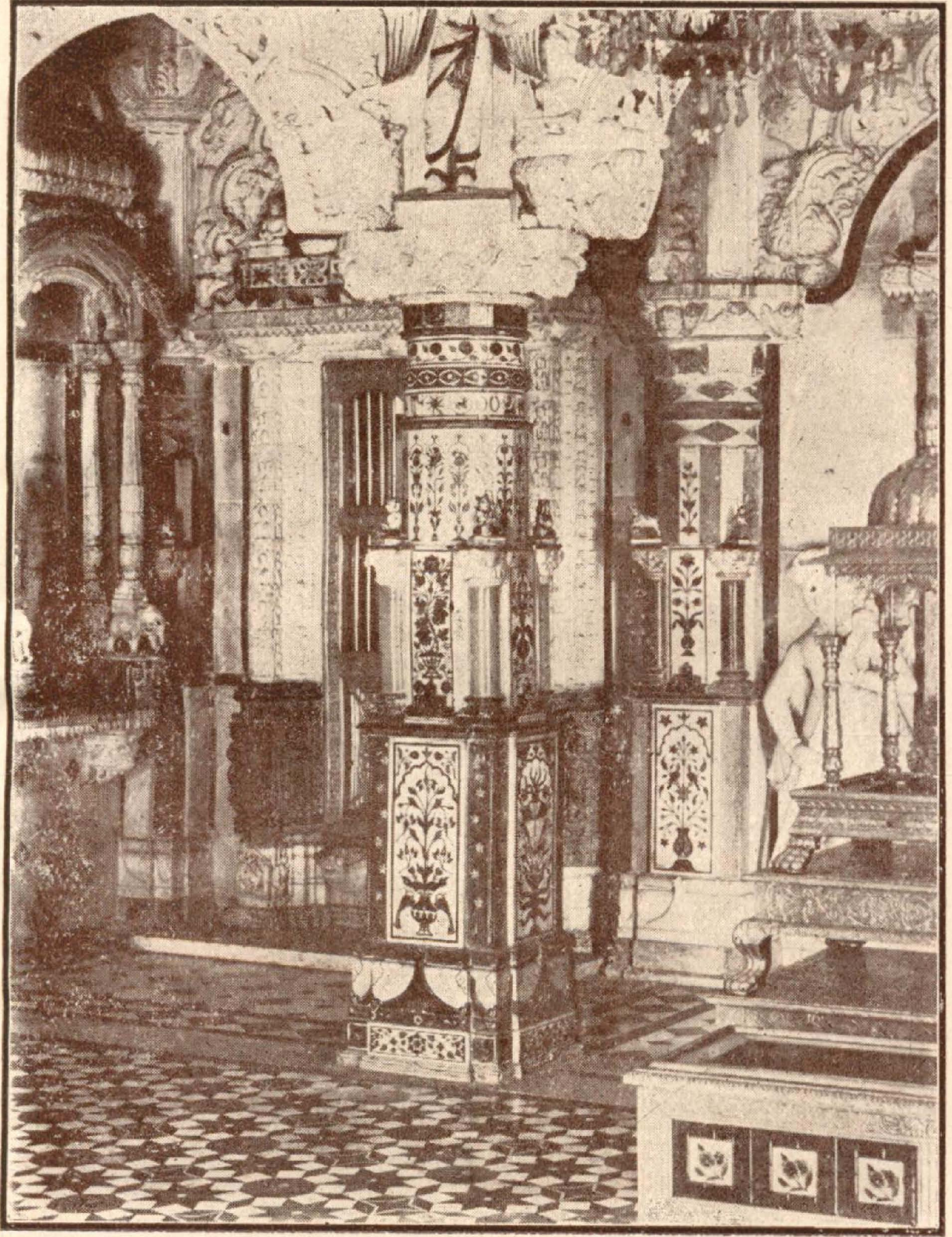
નામ-શ્રી આદીધરજીનું દેરાસર

શ્રી આદીધરજીના દહેરાસરનો શીખરનો દેખાવ.

લખનસ-સુરત.

શ્રી આદીધરજીના હહેરાસરજીના થાંભલાનો દેખાવ.

લાઈન્સ—સુરત.

સ્થળ—અડવા લાઈન્સ.

મૂળ નાયક—શ્રી આદીશ્વરજી ભગવાન.

વહીવટદાર—ટ્રસ્ટી મંડળ

બંધાવનાર—શેઠ કુલચંદ કલ્યાણચંદ

આ દેરાસર ધણુંજ સુંદર છે. આરીસા ભુવનનો દેખાવ મનોહર છે. થાંભલાઓ તેમજ ચણીઓમાં અકીકતું કામ ધણુંજ અદ્ભુત છે. આ દેરાસરજી વીસમી સદીની કળાનો નમૂનો છે. ગુજરાતમાં દ્વિતીય પંક્તિએ તેનું સ્થાન છે. અવશ્ય દર્શન કરવા લાયક છે.

દેરાસરજી પરનો લેખ.

નમોહત્ત સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાય સર્વ સાધુભ્યઃ

The Jain Shwetamber Temple.

Fulchand Kalyanchand A. D. 1904

વિક્રમ સંવત ૧૯૬૦ના વૈશાક સુદ ૧૦ સોમવાર.

જૈનશ્વેતાંબર મંદિર શા. ફુલચંદ કલ્યાણચંદ,

વીર સંવત ૨૪૩૦

બંદરમાં અડવાગામમાં લાઈન મધે ૭ મા એડવર્ડના રાજ્યમાં શ્રી યુગાદિદેવની પ્રતિમા ઓસવાલ વંશમાં શા. લાલભાઈ પુત્ર કલ્યાણચંદ પુત્ર કુલચંદના કહેવાથી તેમની મોતીકુંવર ભાર્યાએ અને કંપનીવાળા શા. નગીનચંદ ઝવેરચંદ પોતાના કંપનીવાળા સાથે પં. ચતુરવિજયજી તથા પં. સિદ્ધિવિજયજીના હાથે પ્રતિષ્ઠા કરાવી.

૪૭. શ્રી આદીશ્વરજી ભગવાનનું દેરાસર. (કતાર ગામ.)

નામ—શ્રી આદીશ્વરજી ભગવાનનું દેરાસર (અડવા શ્રાંખાણીનું)

સ્થળ—કતારગામ.

મૂળનાયક—શ્રી આદીશ્વરજી ભગવાન.

વહીવટદાર—શેઠ નાનચંદ કીકાભાઈ

બંધાવનાર—શ્રી સંઘ

મંદીર બંધાવાની સાલ—સંવત ૧૯૬૦

ભગવાનને ગાદીનશીન કરનાર—મગનભાઈ રાયચંદ

સ્થિતિ સારી.

પ્રતિષ્ઠા કરાવનાર મુનિમહારાજ શ્રી સિદ્ધિવિજયજી મહારાજ

આ દેરાસર લાડવા શ્રીમાળીના દેરાસર તરીકે ઓળખાય છે.

૪૮. શ્રી આદીશ્વર ભગવાનનું મોટું દેરાસર. (કતાર ગામ.)

નામ—શ્રી આદીશ્વરજી ભગવાનનું મોટું દેરાસર

સ્થળ—કતારગામ.

મૂળનાયક—શ્રી આદીશ્વરજી ભગવાન

આ દેરાસરજીનો વહીવટ કરનાર શેઠ દલીચંદ વીરચંદ છે. આ દેરાસરજી અતિ પ્રાચીન છે. એનો જીર્ણોદ્ધાર સંવત ૧૯૫૫માં શ્રીમદ્ મોહનલાલજી મહારાજના સદુપદેશથી થયો. આ દેરાસરમાં પ્રભુજીને ગાદીનશીન શેઠ નગીનચંદ કપુરચંદે કર્યો છે. આ દેરાસરજીની પ્રતિષ્ઠા શ્રીમદ્ મોહનલાલજી મહારાજે કરાવી છે.

જીર્ણોદ્ધારની પ્રતિષ્ઠા સંવત ૧૯૫૫ના વૈશાખ સુદ ૧૩ના રોજ થઈ છે. આ દેરાસરજીને બંધાવનાર શ્રી સંઘ છે. આ જીર્ણોદ્ધાર શ્રી સંઘના ખર્ચે તે વખતના વહીવટદાર શેઠ લખમાજી જીવજીએ કરાવ્યો હતો. આ દેરાસરજીની સામે ખીજી દેરાસર છે જેમાં મૂળનાયક શ્રી પુંડરીક સ્વામી છે. દેરાસરજીના પાછળના ભાગમાં શ્રી આદીશ્વર ભગવાનનાં પગલાં અને રાયજીવૃક્ષ છે. દેરાસરજીની સ્થિતિ સારી છે.

આ દેરાસરજી અતિ પ્રાચીન-પુરાણું હતું. એનો જીર્ણોદ્ધાર હમણાંજ થયેલો છે. બાંધણી ધણીજ સારી છે અને એ દેરાસર અવશ્ય દર્શન કરવા લાયક છે અને સુરતના જૈનો માટે એ નજીકનું તીર્થ સ્થાન છે. પાલીતાણાની માફક પુંડરીક સ્વામીનું મંદીર તથા રાયણ નીચે આદીશ્વર પ્રભુનાં પગલાં છે.

આ સ્થળ જાત્રાના ધામ સમાન હોવાથી દર વર્ષે એ વખતે ત્યાં યાત્રા ભરાય છે. એક કારતકી પૂર્ણિમાએ અને બીજી ચૈત્રી પુર્ણિમાએ યાત્રા ભરાય છે. કારતકી પુર્ણિમાએ શેઠ નગીનચંદ કપુરચંદ તરફથી લાડુ તથા ગાંડીઆનું ભાથું વહેંચાય છે તથા દામોદ્રવાળા શા. ગાંડાભાઈ મોતીજી તરફથી સાકરનું પાણી અપાય છે. ચૈત્રી પૂર્ણિમાએ શેઠ દલીચંદ વીરચંદ તરફથી લાડુ ગાંડીઆનું ભાથું વહેંચાય છે તથા શેઠ નવલાજી તરફથી સાકરનું પાણી અપાય છે. દર વર્ષે વૈશાખ શુદ્ધ તેરસની સાલગીરીના રોજ શેઠ રૂપચંદ લલ્લુભાઈ તરફથી સંઘ જમણ થાય છે. આ દેરાસરજીની સાથે ધર્મશાળા પણ છે, જ્યાંથી ગાદલાં ગાદડાં વાસણ વિગેરે મળે છે. આનો વહીવટ પણ શેઠ દલીચંદ વીરચંદ કરે છે.

મૂળ લેખ.

શ્રી પાર્શ્વનાથાય નમઃ;

જીર્ણોદ્ધાર પ્રશસ્તિ.

સુરત વતન વાસી શ્રેષ્ઠીવરો ભુષણ ભિધઃપૂર્વ
કાતાર ગામેડસ્મિન્ નિર્માય પદાદય જિન્ન ચૈત્યં
તારાચંદ્ર શ્રેષ્ઠી ચૈ વત્સં ખં રૂપીર કાન્તિ
શ્રી પુંડરીક ચૈત્યં વ્યસરચસ્વાત્મ સુદ્ધર્થં

૧

૨

ચૈત્ય યુગંતત્સમ ભુજ્ઞતેનકાલેન બ્રૂયસાંજ્ઞમ.
 શ્રીમદ્ મોહન મુનિયો વિહરંત સ્તયયાગ્મુ ૩
 તત્વા જ્ઞેદ્રમિંબ નિરિક્ષં ચૈત્યંચ જ્ઞેમિતિ શીરમેન
 સ્મૃત્યોદ્ધારક્લં તે મનસીજંભાવયા માસુજ્યો જનત્વં ૪
 નિર્માપયેની વં સ્તોત્ર માનવો ધન્યઃ
 જ્ઞેર્જોદ્ધાર વિધાતા ધન્ય તમશ્વે ત્યાગમે સ્પષ્ટમ્ ૫
 ધ્યાત્વેતિ સુરતે તે બ્યા જગ્મુઃ સત્કૃતાકવસધેન
 જ્ઞેર્જોદ્ધાર્યં તં સંધ પ્રબોધમન્ બહુધા ૬
 તદ્બોધી તશ્ચસંધઃ સદાસ્ત કાર્ય માદતશ્ચેક
 સુગુરણું ભવ્ય નામ યોગે ધર્મ વિડંબક ૭
 ભુતેષુનંદ ભૂમિત ૧૯૫૫ વર્ષે શ્રી વિક્રમાક સમયેગતે
 વૈશાકે શીત પક્ષે ત્રયોદશી ભોમ વાસતા. ૮
 તસ્યા સંકુ વકેસ્મિન્ પ્રતિમા શ્રી નાભિનંદનાદિનાં શ્રી શ્રી
 શ્રી મન્મોહન મુનિભિજ્યન્તું સંસ્થા પિતા સતતમ્ ૯
 રમ્યમિદંચૈત્યંયુગં પાર્શ્વશાખાય મન્મુણુ હે શાજ્યા
 શ્ચિરંચ ભાવ્યાઃ શર્મવી ભજમનેનાશુ. ૧૦
 જમણી બાબુનો ગોખલો
 ઝવેરી તલકચંદ મેલાપચંદ
 સંવત ૧૯૫૫ મીતિ વૈશાખ શુદ્ધ ૧૩
 ડાખી બાબુનો ગોખલો.
 ઝવેરી મુળચંદ માણિક્યંદ
 સંવત ૧૯૫૫ મિતિ વૈશાખ શુદ્ધ ૧૩
 ગભારાના દ્વાર ઉપર.

આ છબી મોહનલાલજી મહરાજની છે જેમના સદુપદેશથી જીવપ્રસાદ તૈયાર થયું છે.

આ રીતે શ્રી સુરતમાં મોટાં, ભગ્ય, સુંદર, સ્મૃદ્ધિમાન ૪૮ દેરાસરજી છે. તે સિવ.ય ધર દેરાસર છે જેની નોંધ નીચે મુજબ.

ગાપીપુરા.

૧. મોટો રસ્તો શા. ખીમચંદ સરપચંદને ત્યાં
૨. કાચ મહોલ્લો-ભણુશાલીજીને ત્યાં
૩. „ „ શા. માણેકચંદ ઝવેચંદને ત્યાં
૪. „ „ શા. સરપચંદ સાકરચંદને ત્યાં
૫. ઓસવાલ મહોલ્લો-શા રૂપચંદ દેવચંદને ત્યાં
૬. „ „ શા. નથુશા હીરચંદને ત્યાં
૭. „ „ શા. તલકચંદ મેલાપચંદને ત્યાં
૮. „ „ શા. રૂપલાઈ હીરાચંદને ત્યાં
૯. „ „ શા. દીપાભાઈ ભેટને ત્યાં
૧૦. અદાલત-શા ખીમચંદ મેલાપચંદને ત્યાં
૧૧. ઝાંપા અગર } શેઠ યુનીલાલ કલ્યાણચંદને ત્યાં
ખરાદી શેરી.
૧૨. વડાચૌટા પંડોળની પોળ-શેઠ હેમચંદ પાનાચંદને ત્યાં
જેના મૂળ નાયક શ્રી આદીશ્વરજી ભગવાન છે. આ ધર
મૂળ ખીમા રોઢાનું છે. મૂળ નાયકજીની પ્રતિમા ૧૫૧૬
માં ભરાયેલી છે.
૧૩. વડા ચૌટા પંડોળની પોળ-શેઠ સુરચંદ પુરુષોત્તમદાસ બદા-
મીને ત્યાં. જેના મૂળ નાયક શ્રી આદીશ્વરજી ભગવાન છે.

૧૪. કણ્ઠતરખાના-શેઠ કસ્તુરચંદ કાશીદાસને ત્યાં. જ્યાં મૂળ
નાયક શ્રી પાર્શ્વનાથજી ભગવાન છે.
૧૫. „ શેઠ કસ્તુરભાઈ મગનલાલ ટોપીવાળાને ત્યાં. જેના
મૂળ નાયક શ્રી ગોડીજી પાર્શ્વનાથ છે.
૧૬. „ શેઠ સાકરચંદ સવાઈચંદને ત્યાં. જેના મૂળ નાયક
શ્રી આદીશ્વરજી ભગવાન છે.
૧૭. ઓવારા કાઠે-શેઠ અમરચંદ કરમચંદને ત્યાં. જ્યાં મૂળ
નાયક શ્રી આદીશ્વરજી ભગવાન છે.
૧૮. તાળાવાળી પોળ-શેઠ નવલચંદ દેલાભાઈને ત્યાં, જ્યાં
મૂળ નાયક શ્રી આદીશ્વરજી ભગવાન છે.
૧૯. „ શેઠ મોતીચંદ કલ્યાણચંદને ત્યાં, જ્યાં
મૂળ નાયક શ્રી ધર્મનાથ ભગવાન છે.
૨૦. „ શેઠ મરઘુભાઈ ભાણુભાઈને ત્યાં. જ્યાં મૂળ
નાયક શ્રી સુમતિનાથ ભગવાન છે.
૨૧. નવલશાના કોઠે-શેઠ નાનચંદ રાયચંદ સરસવાળાને ત્યાં,
જ્યાં મૂળ નાયક શ્રી ગોડીપાર્શ્વનાથ ભગવાન છે.
૨૨. નાણાવટ-શેઠ જેચંદ કચરાને ત્યાં, જ્યાં મૂળ નાયક શ્રી
આદીશ્વરજી ભગવાન છે.
૨૩. „ શેઠ નાનચંદ પાનાચંદને ત્યાં, જ્યાં મૂળ નાયક શ્રી
ભીડલજી પાર્શ્વનાથ ભગવાન છે.
૨૪. કાણા કાચરાની પોળ-શેઠ આણંદચંદ મેલાપચંદને ત્યાં.
આ ચૈત્યો મંઝી શ્રી દિપવિજયજી પોતાની ગઝલમાં લલકારે

ઝીંકે જીનકે પ્રસાદ, દેખત હોતહે આહવાદ
 સુરત મંડના શ્રી પાસ, કરકે ધર્મ દેવલ સાપ
 સંજેશ્વરા જીનરાજ ઉમરવાડી શ્રી મહારાજ
 ગોડીપાસો જિનવર દેવ, સારે ભકતજન પ્રભુ સેવ
 શાંતિ નાથકા દેહરાહ, માનું સીવપુરીસે રાહ
 આદીનાથ જિનવરવીર, તારે ભવસાગર તીર
 ચિતામણી પારસનાથ, મેઠ્ઠે સીવપુરીકા સાથ
 દેવલ બટે બહેતાલીસ વંદે સુરનરાંકા ધ્રશ

ચૈત્ય પરિપાટીનું મહત્વ—

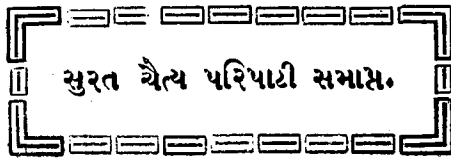
શ્રી જિનેશ્વરદેવના અનુયાયી જૈનોના આવશ્યક કર્તવ્યોમાં
 ચૈત્ય પરિપાટી એ મુખ્ય છે. ભવંકર ભવસાગરથી તરનાર શ્રી જિન
 બિંબ અને શ્રી જિન વાણી બેજ છે. એ જિન બિંબ તથા જિન
 મંદિરોને જીહારવા એ પરમ કર્તવ્ય છે. એનાથી સમ્યગ દર્શન
 વિશુદ્ધ થાય છે, આત્મા નિર્મળ થાય છે અને અન્યને પણ બોધિ
 પ્રાપ્તિનું કારણ થાય છે. સ્વ-પર હિતના અર્થેજ જ્ઞાનીઓએ ધર્મો-
 નુષ્ઠાનોને ધામધૂમથી ઉજવવા ફરમાવેલ છે. ચૈત્ય પરિપાટીને અંગે
 પણ એ વિધાન છે કે છેવટે બધાએ સાથે વર્ષમાં એકવાર સાથે
 ચૈત્યો જીહારવા—શ્રી સકળ સંઘે ચૈત્ય પરિપાટી કરવી અને જગતને
 શ્રી જિનેશ્વર દેવનું તથા એના ઐષ્ઠીમાર્ગનું ભાન કરાવવું. આ પ્રથા
 ધણા મુખ્ય શહેરોમાં તથા કેટલાક નાના ગામોમાં પણ ચાલુ છે.
 અમદાવાદ તથા પાટણમાં પણ ચાલુ છે. સુરતમાં સકળ સંઘ સાથે
 ચૈત્ય પરિપાટી ધણીવાર થયેલ છે. સુરત એ જૈનો માટે અતિહા-
 સિક સ્થળ છે.

છેલ્લે જ્યારે સુરતમાં શ્રી નવપદારાધક સમાજ સંમેલન તથા શ્રી દેશવિરતિ ધર્મારાધક સમાજ સંમેલન તથા શ્રી યંગમેન્સ જૈન સોસાયટી સંમેલન-આ ત્રણે લબ્ધ સંમેલનો ભરાયાં હતાં અર્થાત્ નવપદ આરાધક સમાજના સભ્યો વિધિપૂર્વક નવપદજીના આરાધના કરતા હતા અને બાકીના સંમેલનો પોતાના ઉદ્દેશાનુસાર શાસનનો વિજયડંકો વગાડતા હતા ત્યારે સુરતમાં પરમ ઉપકારી આગમોદ્ધારક સમર્થ જૈનાચાર્ય શ્રીમદ્ સાગરાનંદ સૂરિશ્વરજી વિઘ્નમાન હતા અને એમની સાથે છેલ્લી ચૈત્ય પરિપાટી સુરતે કરી હતી.

ચૈત્ય પરિપાટીનું મહત્વ અનિવર્ણીય છે. તીર્થોના મંધ એ પણ શું છે એજ ને !

દરેક જૈને અને દરેક ગામના સંઘે છેવટે વર્ષમાં એક વાર તો પોતાના ગામનાં તમામ ચૈત્યોની પરિપાટી કરવી જોઈએ અને સકળ સંઘે પૂર ધામધૂમથી તે કરી જગતને જૈનધર્મ તરફ ખેંચવું જોઈએ.

સ્વ-પર હિતકર આ પ્રવૃત્તિથી કેવલ કર્મ નિર્જરા છે તથા મોક્ષના જામીનભૂત સમ્યગ્દર્શન સુદૃઢ થાય છે.

સુરત ચૈત્ય પરિપાટી સમાપ્ત.

શ્રી સુરત ધરમચંદ ઉદયચંદ જૈન જીર્ણોદ્ધાર ફંડ.

[આ જીર્ણોદ્ધાર ફંડ સુરતવાસીઓએ સ્થાપ્યું છે.]

ફંડનો ઇતિહાસ—આ ફંડની સ્થાપના શ્રીમદ્ મોહનલાલજી મહારાજના શિષ્ય મુનિશ્રી હરખમુનિજીને ગણિપદ આપ્યું તે પ્રસંગે થઈ હતી. સંવત ૧૯૫૮ માં કારતક વદી ૨ ને બુધવારે આ ફંડ અસ્તિત્વમાં આવ્યું, આ ફંડ તરફથી થતા કાર્યના અવારનવાર રીપોર્ટો બહાર પડ્યા છે.

ફંડનો ઉદ્દેશ—સુરત અને સુરત જીલ્લાના તમામ દેરાસરોની મુવ્યવસ્થિત સ્થિતિ જળવાઈ રહે, તે માટે જીર્ણ દેરાસરોને યોગ્ય પદદ આપી તેમની પવિત્રતા અને અસ્તિત્વ ટકાવી રાખી જૈનોનાં પ્રાચીન ગૌરવનું સંરક્ષણ કરવાનો આ ફંડનો ઉદ્દેશ છે. આ રીતે આ ફંડે જૈન સમાજની ઉત્તમ સેવા બજાવી છે. હજુ પણ આ ફંડને વધારી અખીલ ભારતીય જીર્ણોદ્ધાર ફંડ બનાવવાની ભાવના તેના કાર્યવાહકોને હશે જ. શાસનદેવ એ ભાવના બર લાવવાને સૌને શક્તિ બક્ષે. એજ પ્રાર્થના.

આ ફંડની વ્યવસ્થા માટે એક ટ્રસ્ટ મંડળ નીમવામાં આવ્યું છે. આ ફંડની પ્રગતિ અને સંગીન કાર્ય તેના ટ્રસ્ટ મંડળના ઉત્સાહી

પ્રયત્નને જ આભારી છે. આ ફંડના મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી તરીકે શેઠ જીવજીવંદ ધરમચંદ ઉત્સાહપૂર્વક કાર્ય કરે છે.

જૈન જીર્ણોદ્ધાર ફંડ તરફથી તે ખાતે મંવત ૧૯૮૨ ના આસો વદી અમાસ સુધીમાં ખરચાયેલી રકમ.

૨૩૦૦) સુરત સૈયદપરાના શ્રી નંદીશ્વરદ્વીપના દેરાસરજીમાં.

૫૦૦૦) સુરત દેશાધિપોળના શ્રી ચૌમુખજીના દેરાસરજીમાં.

૧૩૦૦) સુરત સોની કળીઆના શ્રી વિમલનાથજીના દેરાસરજીમાં.

૧૮૦૦) „ શાહપુરના શ્રી ચિંતામણીજીના દેરાસરજીમાં.

૯૦૦) „ નાણાવટ હતુમાનની પોળમાં શ્રી અજીતનાથજીના દેરાસરજીમાં.

૧૮૦૦) સુરત ગોપીપુરાના શ્રી આદીશ્વરજી ભગવાનના દેરાસરજીમાં

૩૦૦૦) „ એવારે કાંઠાના શ્રી આદીશ્વર ભગવાનના દેરાસરજીમાં.

૧૩૦૦) „ ગોળશેરીના શ્રી ચંદ્રપ્રભુજી ભગવાનના દેરાસરજીમાં.

૪૦૦) „ નાણાવટ-તાળાવાળી પોળમાં શ્રી અજીત નાથજીના દેરાસરજીમાં.

૨૫૦૦) સુરત ગોપીપુરાના લાલીના દેરાસરજીમાં.

૧૫૦૦) „ ગોપીપુરાના એસવાળ મહોલાના શ્રી ઉમરવાડી પાશ્વ-નાથજીના દેરાસરજીમાં.

૪૫૦૦) સુરત ગોપીપુરા કાયચ મહોલામાં શ્રી શાંતિનાથજી ભગવાનના દેરાસરજીમાં.

૧૦૦૦) સુરત દેશાધિપોળના શ્રી સુવિધિનાથજીના દેરાસરજીમાં.

- ૨૦૦૦) „ ગોપીપુરાના શ્રી શીતલનાથજીના દેરાસરજીમાં.
 ૩૦૦૦) „ સગરામપુરાના શ્રી વાસુપુન્ન્યસ્વામિના દેરાસરજીમાં.
 ૪૦૦) „ કાંકરીયાના શ્રી આદીશ્વરજી ભગવાનના દેરાસરજીમાં.
 ૨૦૦) રદિર દેરાસરમાં.
 ૧૦૦૦) ઓરપાડના દેરાસરજીમાં.
 ૧૦૦૦) ગામ વરીયાવના દેરાસરજીમાં.
 ૩૦૦૦) કેતાર ગામના દેરાસરજીમાં.
 ૨૦૦૦) કાવી ગાંધાર ગામના દેરાસરજીમાં.
 ૧૦૦૦) કઠોર ગામના દેરાસરજીમાં,

કુલ રૂ. ૪૦૯૦૦'

શેઠ ઘેલાભાઈ લાલભાઈ

કેસરબરાસ ફંડ

શેઠ ઘેલાભાઈ લાલભાઈ કેસર બરાસ ફંડ તરફથી સુરતમાં નીચેના દેરાસરોને કેસર બરાસ અપાય છે.

દેરાસરનું નામ.

શ્રી શાંતિનાથજી

સાગરગચ્છના

માલીકળીયા

શ્રી આદિનાથજી

આનસુરના

”

”

કાંકરીયાના

”

શ્રી ઉમરવાડી પાર્શ્વનાથ

આનસુરગચ્છના

ઓસવાળ મહોદ્વા

શ્રી મહાવીરસ્વામિજી

”

ગોપીપુરા

શ્રી શાંતિનાથજી

ડાહી દોશીના

”

”

જગાવીર

હજીરા મહોદ્વા

શ્રી સુવિધિનાથજી

દેશાધિપોળ

શ્રી ધર્મનાથજી

દેવસર

ગોપીપુરા

શ્રી શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથજી

”

”

શ્રી મહાવીરસ્વામિજી

સમોવસરણ

નાણાવટ

શ્રી નેમીસરજી

પંડોળની પોળ

આ ફંડમાંથી સમગ્ર હિંદુસ્થાનના દેરાસરોને કેસર આપવામાં આવે છે. લગભગ અઢીસો દેરાસરોમાં દર વર્ષે કેસર-બરાસ પૂરું પાડવામાં આવે છે.

૫૧

આ કંડની જાહેર ખર્ચ નીચે મુજબ—

જાહેર ખર્ચ.

—:૦:—

આ થકી હિન્દુસ્થાનના તમામ શ્વેતાચ્ચર સંઘને જણાવવામાં આવે છે કે જે જે ગામનાં શ્વેતાચ્ચર મન્દિરોમાં કેસર-અરાસની અગવડ હોય, તે મન્દિરોને માટે હમારી પાસેથી નીચે જણાવેલ શીરનામાથી કેસર-અરાસ ભેટ મંગાવી લેવાં. મહેરબાની કરી કોઈએ ટપાલે અંગર ખીજે રસ્તે મંગાવવા તસ્દી લેવી નહિ, પરંતુ નીચલે ઠેકાણેથી આવી લઈ જવું.

સર્વે સાધુ-મુનિરાજોને વિનંતિ સહિત વિદિત કરવાનું કે, આપશ્રીઓના વિહારમાં જે જે ગામના મન્દિરોમાં કેસર-અરાસની અગવડ હોય તે તે જગ્યાએ નીચલે ઠેકાણેથી કેસર-અરાસ ભેટ મંગાવવાનો ઉપદેશ કરવા તસ્દી લેવી.

ઠેકાણું :—

શા. નગીનલાલ ઘેલાલાલ ઝવેરી.

૯૮, ત્રીજો લોથવાડો, ભુલેશ્વર-મુંબઈ. ૨.

પ્રિય વાંચકશ્રેષ્ઠ! સુરતવાસીઓએ માત્ર સુરતમાં જ ધનનો સદ-
વ્યય કર્યો છે એમ નથી પણ સુરત બહાર પણ એમનાં સ્મરણો
ઝળહળી રહ્યાં છે. સુરત બહાર જૈન જૈનેતર માટે એમનો દાનપ્રવાહ
ધણો છે પણ અત્રે તો માત્ર શ્રી જિનાલયપૂરતી વાત છે તેથી તેને
અંગેજ વાત છે.

શ્રી શત્રુંજયતીર્થ પર સુરતવાળા શેઠ સોમચંદ કલ્યાણચંદે
સમવસરણની રચનાવાળું શ્રી વીરપ્રભુનું દેશ બંધાવ્યું. વીર સંવત
૨૨૫૮ વિક્રમ સંવત ૧૭૮૮ (જુઓ જૈન ધર્મનો પ્રાચીન ઇતિહાસ
ભાગ ૧ પાનું ૩૬૭.)

શ્રી શત્રુંજય પર સુરતવાળાએ શ્રી આદિનાથજી ભગવાનની પાદુ-
કાજી સ્થાપન કરી. વીર સંવત ૨૨૬૨ વિક્રમ સંવત ૧૭૯૨ (જુઓ
જૈન ધર્મનો પ્રાચીન ઇતિહાસ, ભાગ ૨ જો, પાનું ૧૫૬.)

(એજ ઇતિહાસના પાને ૧૫૭માં જુઓકે—)

શ્રી સુરતવાળા શેઠ ઇચ્છાલાઈએ શત્રુંજય પર ઇચ્છાકુંડ બંધા-
વ્યો. વીર સંવત ૨૨૩૧. વિક્રમ સંવત ૧૮૬૧.

શ્રી મોતીશાહ શેઠે શ્રી શત્રુંજય પર કુંતાસરનો ખાડો પુરી તે
પર વિશાળ ટુંક બાંધી તથા અંજનશલાકા કરાવી. વીર સંવત ૨૩૬૩
વિક્રમ સંવત ૧૮૮૩ (જુઓ પાનું ૫૭.)

સુરતની પ્રાચીન ચૈત્ય પરિપાટી

પ્રકરણ ૧ લું.

હિંદ અને યુરોપઆદી દેશોમાં જૈન સાહિત્યના મહાન પ્રચારક, તરીકે પ્રસિદ્ધ થયેલાં સ્વ. સુપ્રસિદ્ધ આચાર્ય મહારાજ શ્રી વિજયધર્મસૂરિજી મહારાજ સંશોધીત ‘પ્રાચિન તિર્થ-માલા સંગ્રહ લાગ ૧લામાં’ સુરતની પ્રાચીન ચૈત્ય પરિપાટીઓ આપવામાં આવી છે તે અક્ષરશઃ અત્રે આપીએ છીએ:—

સુરત:—

શહેરનાં મંદિરોનું વર્ણન કરનારી ઉપરની તીર્થમાળાઓમાં બે તીર્થમાળાઓ છે. એક કટૂકમતીય ૧લાધા શાહ વિરચિત ‘સુરતચૈત્યપરિપાટી,’ અને બીજી ઉપાધ્યાય શ્રી વિનયવિજયજી વિરચિત ‘સુર્યપુરચૈત્યપરિપાટી.’ લાધાશાહે આ ‘સુરતચૈત્યપરિપાટી’ સં. ૧૭૬૩ના માગશર વદિ ૧૦ ના દિવસે સુરતમાં ચોમાસુ રહીને બનાવી છે. કવિ લાધાએ સુરતના દેરાસરોનાં નામોજ માત્ર નથી

૧ આજ લાધાશાહે વિ. સં. ૧૭૯૫માં શિવચંદ્રજીનો રાસ બનાવ્યો છે. આ રાસમાં કવિ પોતાને ગચ્છના ગચ્છપતિ તરીકે પોતે ઓળખાવે છે:—

“કડુયામતિ ગચ્છપતિ સાહજ લાધો કવિરાય:

તિજે રાસ રચ્યો એ સુજુત લજુત સુખ થાય”

(મારી પાસેના પ્રશસ્તિ સંગ્રહમાંથી)

આખ્યાં, પરન્તુ પ્રત્યેક દેરાસર કયા કયા પુરામાં આવ્યું તે, પુરામાં કેટલાં મંદિરાં દેરાસરો અને કેટલાં ઘર દેરાસરો છે તે, અને પ્રત્યેક દેરાસરની પાષાણ અને ધાતુની મૂર્તિયોની, પંચતીર્થી, પટ, પાટલી અને સિદ્ધચક્ર વિગેરેની પણ સંખ્યા જાતાવેલી છે. કવિએ પ્રત્યેક ઢાળની અંતે બે દૂહા આપી એક એક ઢાળમાં વર્ણવેલ મંદિરો, ઘર દેરાસરો અને જિનજિંઓની સંખ્યા આપી છે. એવી રીતે ત્રણ ઢાળોમાં કવિએ સુરતમાં—સુરત અને પરાંનાં મંદિરોનું વર્ણન કર્યું છે. છેવટે ત્રીજી ઢાળની અંતમાં કવિ મંદિરો, અને જિંઓની કુલ સંખ્યા આ પ્રમાણે આપે છે:—

“સુરતમાંહે ત્રણ ભૂયરાં દેહરાં દશ શ્રીકાર;
દોયસય પણતીસ છે દેહરાસર મનોહાર. ૧
સરવાલે સરવે થઈ મિંખ સંખ્યા કહું તેહ;
તીનહજાર નવસે અધિક જોહોતેર પ્રણમું તેહ. ૨

(પૃ ૬૭)

એટલે કે—૧૦ મંદિરાં દેરાં, ૨૩૫ ઘરદેરાસરો અને ૩૬૭૨ જિન જિંઓ સુરતમાં હતાં.

ચોથી ઢાળની પાંચમી કડીથી કવિએ જિનજિંઓ વિગેરેની સંખ્યા જેમ જાહુ સ્પષ્ટ રીતે આપી છે, તેવી રીતે તીર્થમાળાની અંતમાં ગદ્યમાં પણ સંખ્યા જાતાવી છે. તે આ પ્રમાણે:—

“શ્રીસૂરત મધે દેકરા ૧૦ છે, દેરાસર (ઘરદેરાસર) ૨૩૫, ભૂયરાં ૩, પ્રતિમાં એકેકી ગણુતા ૩૬૭૮, પંચતીરથીની ૫, ચોવીસવટાની ૨૪, એકત્રસલ, પટ, પાટડી, સિદ્ધચક્ર, ગૈ મુખ સવે થઇને ૧૦૦૪૧૭૪.” (જૂઓ પૃ. ૧૫)

ઉપાધ્યાય વિનયવિજયજીએ ‘સૂર્યપુર ચૈત્ય પરિપાટી’ સં. ૧૬૮૬માં બનાવી છે. ઉપાધ્યાયજીએ આ પરિપાટી એકંદર ૧૪ કડિયોમાં પૂરી કરી છે. જેમાંની પ્રથમની અગીયાર કડીઓમાં સૂરતનાં અગિયાર દેરાસરોનાં નામો આપ્યાં છે. પ્રત્યેક કડીમાં દેરાસરમાં ધિરાજમાન મુખ્ય ભગવાનનું નામ—જેના નામથી દેરાસર પ્રસિદ્ધ હોય તે ભગવાનનું નામ—આપી સ્તુતિ કરી છે. તે ઉપરાન્ત મૂર્તિયોની સંખ્યા કે એવી બીજી બાબત કંઈ બતાવી નથી. બારમી અને તેરમી કડીમાં રાનેર, વલસાડ, ગણુદેવી, નવસારી અને હાંસોટમાં ધિરાજમાન પ્રભુની સ્તુતિ કરી ૧૪ મી કડીમાં પોતાનો પરિચય આપ્યો છે. જેમાં વિનયસિંહસૂરીના શિષ્ય કીર્તિવિજય અને તેમના શિષ્ય વિનયવિજયે આ કૃતિ કર્યાનું જણાવ્યું છે. આ ઉપાધ્યાયજીએ સૂરતનાં જે ૧૧ દેરાસરોનાં નામો ગણાવ્યાં છે તે અનુક્રમે આ છે:—૧ ઋષભદેવનું, ૨ શાન્તિનાથનું, ૩ ધર્મનાથનું, ૪ પાર્શ્વનાથનું ૫ સંભવનાથનું, ૬ ધર્મનાથનું, ૭ અભિનંદનનું, ૮ પાર્શ્વનાથનું, ૯ કુંથુનાથનું, ૧૦ અન્નિતનાથનું અને ૧૧ ચિંતામણિપાર્શ્વનાથનું.

કદુકમતીયલાધાસાહવિરચિત્ત.

સૂરત ચૈત્યપરિપાટી.

પ્રણુમી પાસ જિણુંદના ચરણકમલ ચિત લાય;
રચના ચૈત્યપ્રવાહની રચસુ સુગુર પસાય. ૧
સુરતબંદીરમેં અછેં જિહાં જિહાં જિનવિહાર;
નામ ઠામ કહી દાષવું તે સુણુજ્યો નરનાર. ૨

ઢાલ પ્રથમ.

ચતુર સનેહી મોહના, એ દેશી.

સુરતનગર સોહામણું સોહમણા જિનપ્રાસાદો રે;
ગોપીપુરામાહે નિરખંતા ઉપનો અધિક આદહાદો રે. ૧
શ્રીજિનબંબ જોહારીયેં ધારીયે જિનમુખ ચંદો રે;
તારીયે આતમ આપણો વારીયે ભવદુખદો રે. શ્રીજિન૦ ૨
પ્રથમ નમું આદિનાથને દેહરે ચૈત્ય ઉદારો રે;
જિંબ ચૌદ આરસમેં ધાતુમય ચિત ધારો રે. શ્રીજિન૦ ૩
એકલમલ પંચતીરથી પાટલી નેં પટ જાણું રે;
સર્વથકશતદોયનેં જોહોત્તર અધિક વધાણું રે, શ્રીજિન૦ ૪
બીજે શ્રીશાંતિનાથને દેહરે શ્રીજગદીસોરે;
દ્વાદસભિંબ પાષાણુમેં પંચતીરથી ત્રીસોરે. શ્રીજિન૦ ૫

એકલમલ પટ પાટલી એકતાલીસ બિરાજેરે;
 આસીર્ણિય સર્વે થઈ જિનમંદીરમાંહે છાજેરે. શ્રીજિન૦ ૬
 ત્રીજે શ્રીધર્મનાથને દેહરામાંહે સુણો સંતોરે;
 મુરજમંડળ પાસળ ભૂચરામાંહે લગવંતોરે. શ્રીજિન૦ ૭
 ચોવીસર્ણિય પાષાણુમે સાત રતનમે દીપેરે;
 એકસો સીતેર ધાતુમે નિરખંતાનયન ન છીપેરે. શ્રીજિન૦ ૮
 ચોથે સંલવનાથને પ્રાસાદે પ્રભુ ભેટયા રે;
 એકવીસર્ણિય પાષાણુમે પૂજંતાં પાતક મેટયારે. શ્રીજિન૦ ૯
 ચોવીસવટા પંચતીરથી એકલમલ પટ જાણોરે;
 એકસો ઇકોતેર ધાતુમે સર્વ સંખ્યાયે પ્રમાણોરે. શ્રીજિન૦ ૧૦
 પાંચમે શ્રીમહાવીરજી ભૂવનર્ણિય અતિ સોહોરે;
 પાંચ પ્રભુ પાષાણુમે નિરખંતા લવિમન મોહોરે. શ્રીજિન૦ ૧૧
 એકલમલ પંચતીરથી પાટલીયે પ્રભુ ધારો રે;
 એકતાલીસ સર્વે થઈ ધાતુમય સુવિચારો રે. શ્રીજિન૦ ૧૨
 શ્રીધરધર દેરાસરતણી હવે કહું સંખ્યા તેહોરે,
 સુરા રતનના ધરથડી પંચાતેર તે જોહો રે. શ્રીજિન૦ ૧૩
 તિહાં જિનર્ણિય સોહામણા ધાતુમે પાષાણોરે;
 સર્વ થઈ સત્રાપાંચસે વાંદો ચતુર સુખણોરે; શ્રીજિન૦ ૧૪
 ઠાત્ર પ્રથમ પૂરી થઈ પુરા કહ્યા પાંચ પ્રસાદોરે;
 સાહાજી લાધો કહે નિત્યપ્રતે રણુજી ઘંટાનાદોરે. શ્રીજિન૦ ૧૫

દુહા.

પંચોતેર દેરાસરે દેહરા પાંચ વિસાલ;
 સવાતેરસે બિંબને વંદન કરે ત્રિકાલ. ૧
 ખપાટીયાચકલાતણા દેહરાસર છે જોડ;
 અલિનંદન જિન દેહરે હવે હું પ્રણમુ તેહ. ૨

ઢાલ બીજ.

મુની માનસરોવર હંસલો, એ દેશી.

ગોપીપુરાથકી પાધરા ચાલો ચતુર મન લાયો રે;
 ખપાટીયે ચકલે જઈ વંદો શ્રીજિનરાયો રે. ૧
 શ્રીજિનબિંબ જોહારીયે વારીયે કુમતિકુસંગો રે;
 મોહમિથ્યાત નીવારીયે ધારીયે જિનગુણ રંગો રે. શ્રી૦ ૨
 પ્રથમ નમું જિન દેહરે અલિનંદન જિનચંદો રે;
 છયાસી બિંબ પાષાણમે લાવસુ ભવિ વંદો રે. શ્રી૦ ૩
 ધાતુમે સંખ્યા કહું દોયસત ને અડસહો રે;
 પાંચ રતનમે સર્વે થઈતીનસયા ગુણસહો રે. શ્રી૦ ૪
 ઘર ઘર દેરાસરતણી સંખ્યાયે ચાવીસો રે;
 એકસો બ્યાસી બિંબને પ્રણમીજો નિગદિસો રે. શ્રી૦ ૫
 તિહાથી કેલાપીઠે જાઇયે સરાસુધી સુખલો રે;
 ઉગણીસ દેરાસરતણી બિંબસંખ્યા હવે જાણો રે. શ્રી૦ ૬

દોયસયા પાંચ ઉપરે પ્રણમી કર્મનિકંદો રે; ૭

કૃષ્ણજી વર્ધમાનને ઘરે પાસ ચિંતામણી વંદો રેશ્રી૦

તિહાંથી વડચૌટા લણી જઈ જિનજિંખને વંદો રે;

વાગજીવીલંદાની પોલમેં લેટયા અજિત જિણુંદોરે. શ્રી૦ ૮

એકાદસ પાપાણુમેં ધાતુમે તેર ધારોરે;

દેહરે શ્રીજિન પ્રણમતાં પામીજે ભવપારોરે. શ્રી૦ ૯

સાહા કેસરીસંઘને ઘરે દેહરૂં એક વિસાલો રે,

મૂલનાયક પ્રભુ વાંદીયેં અજિતજિણુંદ ત્રિકાલો રે. શ્રી૦ ૧૦

એસી જિંખ પાસાણુમેં ધાતુમય હવિ સુશીયેરે;

ત્રણુસે આસી જિંખને પ્રણમી પાતક હણીયે રે. શ્રી૦ ૧૧

વાગજીવીલંદાની પોલથી વડે ચૌટે આવી રે;

નાણાવટ સાપુરતણાં દેરાસર નમો લાવી રે. શ્રી૦ ૧૨

સંખ્યાઈ સર્વે થઈ દહેરાસર ગુણ સફો રે;

જિંખ સંખ્યા સર્વે મલી છસયને અડસફો રે. શ્રી૦ ૧૩

નેમીસર જિન દેહરે પારેખ પ્રેમજીને પાસે રે,

ઉપરે શાંતિ સોહામણા પ્રણમુ અધીક ઉલાસે રે. શ્રી૦ ૧૪

અથ ઉરધ સર્વે થઈ આરસમેં જિંખ પંચોરે;

ચુમેતેર પ્રભુ ધાતુમેં તેહમાં નહી પલખંચો રે. શ્રી૦ ૧૫

હાલ બીજીમાંહે એ કહ્યાં દેહરા ચ્યાર પ્રમાણો રે;

દેરાસર સર્વે થઈ એકસો ને દોય જાણો રે. શ્રી૦ ૧૬

કુંડા.

સરાથકી સાહાપુર લગેં ત્રિણ જિનભૂવન ઉદાર;
એકસો દોય દેરાસરે વાંદો જગ આધાર. ૧
ધાતુમેં આરસમેં બિંબ અછે તિહાં જેહ;
સાહાજી લાધો કહેં દોયસહસ લાવસું પ્રણમુ તેહ. ૨

ઢાણ ત્રીજી

નવમી નિરજરા લાવના ચીત ચેતોરે, એ દેશી.

નાણાવટ સાપુરથકી લવિ વાંદો રે આલો ચતુર નરનારી; લવિ
સોનીફલીયામાંહે જઈ લ૦ શ્રીજિનબિંબ બેહાર. લ૦ ૧
લાલભાઈના ડેલા તાંઈ લ૦ દેરાસર છે ઇગ્યાર; લ૦
એકસો સતાવન બિંબને લ૦ પ્રણમતાં જયજયકાર. લ૦ ૨
તિહાંથી વિલંદાવાડમાં લ૦ દેહરાસરમાંહે દેવ; લ૦
સંધ્યાઈ ચૌદ સાહામણા લ૦ કીજે નિત્યપ્રતેં સેવ. લ૦ ૩
બિંબ આરસના ધાતુમેં લ૦ એકસોને અડવીસ; લ૦
સરવાલે સરવે થઈ લ૦ ભેટ્યા શ્રીજગદ્દીસ. લ૦ ૪
તિહાંથી અમલીરાણુમેં લ૦ ગંધરવ ફલીયા મુઝાર; લ૦
આઠ દેરાસર અતિલલા લ૦ યાત્રા કરો નરનારિ. લ૦ ૫
બિંબ ઇકોતેર જિનતણા લ૦ નિરખતા આણુંદ થાય; લ૦
જિનપ્રતિમા જિન સારીષી લ૦ પૂજતા પાપ પુલાય. લ૦ ૬

સૂરત શહેરના ચૈત્રની લ૦ થઇ પુરણ જિનયાત્ર; લ૦
 તિહાંથી પુરામાંહે જઈ લ૦ યાત્રા કરે ગુણુપાત્ર, લ૦ ૭
 નવાપુરામાંહે દેહરે લ૦ સોલસમાં શાંતિનાથ; લ૦
 ભૂયરામાંહે દેહરે પ્રભૂ ભેટીયા લ૦ મૂલનાયક જગનાથ. લ૦ ૮
 ત્રણ જિંબ પાષાણામેં લ૦ ધાતુમેં નવ સાર; લ૦
 દ્વાદસ જિંબ જોહારતાં લ૦ ઉપનો હરથ અપાર. લ૦ ૯
 સૈયદપુરાને દેહરે લ૦ હિદરપુરામાંહે જેહ; લ૦
 એકાદસ દેરાસરે લ૦ જિનપ્રતિમા ગુણુ ગેહ. લ૦ ૧૦
 સંખ્યાઈ સર્વે થઈ લ૦ જિંબ એકસો વીસ; લ૦
 નગરથી બાહિર પુરાતણા લ૦ ભેટીયા ત્રીભોવન ઈસ. લ૦ ૧૧
 સુરતથી મનમોહસુ લ૦ જઈ રાનેર મુઝાર; લ૦
 શ્રીજિનખંબ જોહારીયે લ૦ તે સુગુજો નરનારિ, લ૦ ૧૨
 ભૂયર એક અછે તિહાં લ૦ ચૌદ દેરાસર સાર; લ૦
 એકસો ત્રહતાલીસ જિંબનઈ લ૦ પ્રણુમીજે બહુ વાર. લ૦ ૧૩
 સોનીના ક્ષણીયાથડી લ૦ જિનમંદિર છે એક; લ૦
 અઠાવન દેરાસરે લ૦ રાનેર તાંઈ છેક. લ૦ ૧૪
 હાલ ત્રીજામાંહે એ કહી લ૦ જિંબ છસેય એકત્રીસ; લ૦
 સાહાજી લાધે કહે સમરીયેં લ૦ લાવસુ નિસદિસ. લ૦ ૧૫

કુહા.

સૂરતમાંહે ત્રણ ભૂયરા દેહરા દશ શ્રીકાર;
 દોયસય પણુતીસ છે દેહરાસર મનોહાર. ૧
 સરવાલે સરવે થઈ ળિંબ સંખ્યા કડું ફોતેહ;
 પીત હજાર નવસે અધિકજોહતેર પ્રણમું તેહ. ૨

ઢાલ ચોથી.

કનકમલ પગલા ઢવે, એ દેશી.

યાત્રા સુરત સહેરની એ કીધી અધિક ઉહદલાસ,
 ભવિજન સાંભલો એ;

રાનેરતાંઈ ભાવસું એ પહોતી મનતાણી આસ. લ૦ ૧
 દેહરે દેરાસરતાણી એ જિનપ્રતિમા છે જેહ, લ૦
 રચના ચૈત્યપ્રવાહની એ સંખ્યાયે કહી તેહ. લ૦ ૨
 એકીકી ગુણતાં થકાં એ પ્રતિમા ચ્યાર હજાર; લ૦
 સરવાલે સરવે થઈ એ સૂરત નગર મુજાર. લ૦ ૩
 ળિંબ પાષાણુ ને ધાતુમેં એ રતનમય છે જેહ; લ૦
 વિગતેસું હવે વર્ણવું એ નરનારી સુણો તેહ. લ૦ ૪
 પાંચસે ળિંબ પાષાણુમેં એ માંહે રતનમય સાર; લ૦
 એકસો એક ચોવીસવટા એ ચૌમુષ પટ ચિતધાર. લ૦ ૫

નવસેં દસ પંચ તીરથી એ પટે અઠયોતેર જાણુ; લ૦
 નવસેં ખ્યાસી પાટલી એ નવ તિહાં કમલમંડાણુ. લ૦ ૬
 એકલમલ છે ઈગ્યારસે એ અધિકી સડતાલીસ; લ૦
 સિંધચક કહ્યા દોયસે એ ઉપરે ગુણુચાલીસ. લ૦ ૭
 ચોવીસપટાની ચોવીસગુણી એ પંચતીરથીની પંચ; લ૦
 અઠાણુગણી કમલની એ ચામુષે ચોવીસ સંચ. લ૦ ૮
 એકલમલ સર્વે થઈ એ સહસ દસ એકતાલ; લ૦
 સૂરતમાંહે જિનર્ણિખને એ વંદન કરે ત્રિણકાલ. લ૦ ૯
 જિનપ્રતિમા જિન સારીથી એ સૂત્ર ઉવાઈ મુઝાર; લ૦
 રાયપસેની ઉવાંગમાં એ સૂરીઆમને અધિકાર. લ૦ ૧૦
 નિશ્ણેપા ચૌ જિનતણાં એ શ્રીઅનુયોગદુયાર; લ૦
 ઠવણુસંચ જિનવર કહે એ ઠાણાંગે સુવિચાર. લ૦ ૧૧
 શ્રીજિનપૂજા ચાલતી એ ભાષી ભગવઈઅંગ; લ૦
 જ્ઞાતાસૂત્રે દુપદી એ જિન પૂજે મનરંગ. લ૦ ૧૨
 ઈઆદિક સૂત્રે ઘણા એ જિનપ્રતિમા અધિકાર; લ૦
 સમકિત નિરમલ કારણી એ સિવસુખની દાતાર. લ૦ ૧૩
 ઉથાપક જિનર્ણિખના એ તેહનો સંગ નિવાર; લ૦
 સંકા કંખ્યા પરિહરી એ જિન પૂજે નરનારિ. લ૦ ૧૪
 ચોથી ચૌ પ્રવાહની એ ઢાલ થઈ સુપ્રમાણુ; લ૦
 સાહાજલાધો કહે જેહ ભણે તે તસ ઘરે કોડ કહ્યાણુ. લ૦ ૧૫

દુહા.

- જેણી રીતે જિમ સાંભલું સંખ્યા કીધી તેહ;
 અધિકુ ઉંછુ જે હોય મિચ્છાદુકડ તેહ. ૧
- સતરસેં ત્રાણુલગેં યાત્રા કરી મનકોડ;
 વર્તમાન જિનર્ષિબની યુગતે કીધી જોડ. ૨

હાલ.

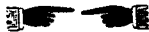
રાગ ધન્યાસી.

ઈમ ધન્નો ધણનેં સમજાવે, એ દેશી.

- યાત્રા સૂરતખિદીર કેરી કીધી સેરી સેરી જી,
 ટાલી લવોલવ ભ્રમની ફેરી સિવરમણી થંધને રીજી જી.
- ઈજીપરે શ્રીજિનર્ષિબ જોહાર્યા દુરીગતના દુષ્ટ વાર્યાજી;
 આતમગુણ અનુભવસુ વિચાર્યા એ પ્રભૂ તારણુહારાજી ઇં ૨
- સમકિત સુદ્ધ દસા આરોપી કુમતિલતા જડ કાપીજી;
 કીરત તેહની જગમાં વ્યાપી જેણે જિનપ્રતિમા થાપીજી. ઇં ૩
- આગમ અધ્યાતમના અંગી સ્વાદવાદ સતસંગીજી;
 નય પ્રમાણુ જાણે સમલંગી તે જિનપ્રતિમા રંગીજી. ઇં ૪
- જિનપ્રતિમા જિન સરીખી જાણી ભાવસુ પૂજે પ્રાણીજી;
 સીવસુત્રની સાચી સહિનાણી ભાષી ગુણુધર વાણીજી. ઇં ૫

જિનગુણ સમ નિજગુણ અવધારી જિનપ્રતિમા સુખકારીજી;
 ઉપાદાનમાંહે: સુવિચારી નિમત્ય સખલ ઉપગારીજી. ઇં ૬
 કટુકગછેં કલ્યાણ વિરાજે સાહા લહુજી ગુણચંદાજી:
 થોભણુસી તસ પાટ પ્રભાવિક પંડિતમાંહે દિણુંદાજી; ઇં ૭
 સંવત સતર ત્રાણ્યા વરસેં રહી સૂરત ચોમાસેજી;
 માગસિર વદિ દશમી ગુરૂવારે રચીઉ સ્તવન ઉદ્ધાસેજી. ઇં ૮
 તપગછનાયક સુજન સુલાયક વિજયદયાસૂરિરાજેજી;
 સાહા લાલચંદતણા આગ્રહથી રચના અધિક વિરાજેજી, ઇં ૯
 અધિકું ઉછજે હોય એહમાં શુદ્ધ કરજ્યો કવિરાયાજી; ઇં
 સાહાજી લાધો કરે સૂરતમાં રેહરખસુ જિનગુણ ગાયાજી ઇં ૧૦

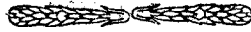
ઇતિ શ્રીસૂરતનગરની ચૈત્યપ્રવાડની સંખ્યાનું સ્તવન
 સંપૂર્ણ સર્વગાથા ૮૧ શ્રીસૂરતમધે દેહુરા ૧૦ છે દેરાસર
 ર૩૫ ભૂયરા ૩ પ્રતિમા એકેકી ગણુતા ૩૬૭૮ પંચતીરથીની
 ૫ ચોવીસવટાની ૨૪ એકલમલ ૫૮ પાટલી સિદ્ધચક્ર કમલ
 ચૌમુષ સર્વે થઇને ૧૦૦૪૧ છઇ.

॥ અર્હમ્ ॥

વિનયવિજયોપાધ્યાયવિરચિત.

સૂર્યપુરચૈત્યપરિપાટી.

પૂજ્યએ પૂજ્યએ પ્રથમ તિથંકરૂં એ,
 ત્રિભુવન ત્રિભુવન દીવક દેવ તો;
 સેવ કરૂં મન રંગસ્થું એ,
 સૂરતિ સૂરતિપુર સિણુગાર કે;
 પૂજ્યએ પ્રથમ તીથંકરૂં એ.

તુ.

પૂજ્યએ પહિલું પ્રથમ જિનવર ભુવનદિનકર જગિ જયો,
 જિનરૂપ સુંદર સુગુણ મંદિર ગાયવા ઉલટ થયો;
 સવિ નીતિ દાષી મુગતિ લાષી આપ જગ સાષી થયો,
 રસરંગ આષી દુરતિ નાષી અષયસુખ સંગમ લયો. ૧
 સોલમા એ સોલમા એ સાંતિજિણેસરૂં એ,
 સૂરતિ સૂરતિપુર સિણુગાર કે;
 અચિરાકુંઝર ગુણુનિલો એ,
 વિશ્વસેન વિશ્વસેન રાય મદ્દાર તો;
 સોલમા સાંતિ જિણેસરૂં એ.

૩૭

ત્રુ૦

સોલમા શાંતીજિણુંદ પામી કુમતિ વામી મર્ધ સહી,
હવિં ભણું સ્વામી સ્ત્રીસ નાંમી અંતરજામી રહું ગહી;
મલપરિં કમલા સખલ છાંડી પ્રીતિ માંડી મુગતિસ્યું,
જિનરાજ કમલા વરી વિમલા પુણ્ય પ્રભુનું ઉદ્દહસ્યું. ૨
ધર્મ એ ધર્મ એ જિણેસર વંદિઈ એ,

આપઈ એ આપઈ ધર્મ ઉદાર કે,
પત્તરમો પરમેશ્વર એ,
વિશ્વ એ વિશ્વતણો આધાર કે,
ધર્મ જિણેસર વંદિઈ એ.

ત્રુ૦

વંદિઈ ધર્મજિણુંદ જગજીર નયર સૂરતિમંડણો,
ભવ કષ્ટવારણ મુગતિ કારણ પાપ તાપ વિહંડણો;
અનુભવી પદવી જેણુંદ અનુપમ ધર્મ ચક્કીસરતણી,
મુઝ પુણ્ય તરૂઅર ક્લેયો પામી સ્વામી સેવાસારણી. ૩
વામા એ વામા એ સુત સોહામણો એ,

સિવપુર સિવપુર કરો સાથ કે;
નાથ જયો ત્રીમુવનતણો એ,
સૂરતિ સૂરતિમંડણ નામ કે;
વામામુત સોહામણો એ.

વામાતણો સુત સદા સમરથ સિવકાં સાધાર એ,
 જગસૂઘ મંદિર થાંલ થોભણુ નોધારાં આધાર એ;
 સસિ સૂર નૂર સમાન કુંડલ મુકુટ મોટો મનહરઈ,
 વલિ હાર હીરાતણો હિઅડઈ તેજ તિહુઅણિ વિસ્તરઈ. ૪
 સેના એ સેના એ નંદન જિનવર એ,

સંભવ સંભવ સુષદાતાર કે;
 સાર કરઈ સેવકતાણી એ,
 હયવર હયવર લાંછણુ પાય તો,
 સેના એ નંદન જિનવર એ.

સેના એ નંદનતાણી સેના મોહના મદ અપહરઈ,
 પ્રમુતણઈ ચરણઈ રહ્યા સરણઈ અમર અલિ કલિરવ કરઈ;
 પ્રમુતણી વાણી સુધાદાણી રસ સમાણી બાણીઈ.
 ભવ તાપ ભાણુ દૂરિ બાઈ જિન દવાનલ પાણીઈ. ૫
 સેવું એ સેવું એ ધર્મ જિણેસર એ,
 પન્નર પન્નરમો જિનરાજ કે;
 આજ સફલ મુઝ ભવ થયો એ,
 લાધો એ લાધો એ કરણાવંત કે;
 સેવો એ ધર્મ જિણેસર એ.

ત્રુ૦

સેવીએ ધર્મજિણુંદ જેહનઈ નમઈ સુરપતિ સુંદરી,
 ગુણ ગીત ગાતી કરઈ નાટકં ચરણિ નેઉર ધૂધરી;
 કંસાલ તાલ મૃદંગ લાંલા તિવિલ વેણુ બળવતી.
 કરિ શસ્ત હસ્તકે નમી મસ્તક પુણ્યપૂર ગળવતી. ૬
 સૂરતિ એ સૂરતીબંદિરમાહઈ કે,

સોહઈ એ સંઘ સુહંકર એ;

ચોથા એ ચોથા એ જગદાધાર કે,

અભિનંદન મોરઈ મનિ વસ્થા એ;

સંવર એ સંવર એ કુલ સિણુગાર કે,

સોહઈ એ સૂરતીબંદિરઈ એ.

ત્રુ૦

સૂરતીબંદિરમાહિં સોહઈ સુગુણુ ચોથો જિનવર;
 સિદ્ધારથાનઈ ઉચ્ચર સરવરિ ત્રિ મરાલ મનોહર;
 કદ્યાણુ કમલા કેલિમંદિર મેરૂ ભૂધર ધીર એ,
 મુઝ ધ્યાન સંગિ રમો સામી તરૂચરિં જિમ કીર એ. ૭
 પાસ એ પાસ જિણેસર રાણુડ એ,

બાસ એ બાસ વિમલ જાસ રાસિ કે;

ત્રીકુવનમાંહઈ ગાણુડ એ,

ઉંઘર ઉંઘરવાડામાંહઈ કે;

પાસ જિણેસર રાણુડ એ.

૨૦

ત્રુ૦

રાજીવ પાસ જિણુંદ જયકર અપયસુખ અવાસ એ,
દરિસણુંદ જેહનિં નાગ પામ્યો નાગરાજ વિલાસ એ;
ધરણિંદ પદમાવલી જેહનાં ચરણ સેવઈ ભાવસ્યું,
તસ પાય સુરતરૂ તલઈ રંગઈ વિનય મન સુપલારિ વસ્યું. ૮
સૂર જે સૂરતણો સુત સુંદર એ,

સત્તર સત્તરમો ભગવંત કે;

કેથું નમું આણુંદસ્યુ એ,
સોહ એ સોહએ સૂરતિમાંહિ કે;
સૂરતણો સુત સુંદર એ.

ત્રુ૦

સુત સૂર કેરો સોહઈ સૂરતિમાંહિં સૂરતિ સાર એ,
પ્રભુતણી સૂરતિ દેવી મૂરત હોઈ હર્ષ અપાર એ;
મૃગમાનમોચન સ્વામિલોચન દેવિ મુઝ હઈડું ઠરઈ,
મકરંદભર અરવિંદ દેવી ભભર જિમ ઊલટ ધરઈ. ૯
ખીજ એ ખીજ એ વિજયાકુંઅરૂ એ,

ગજપતિ ગજપતિ લાંછણ સ્વામિ તો;

નામિસયલસુખ સંપન્નઈ એ,
જિતસત્તુ જિતસત્તુરાય મદહાર તો;
ખીજ એ વિજયાકુંઅરૂ એ.

૨૧

ૐ

ખીજા તે વિજયાકુંઝર જિનવર નયર સૂરતિ સોહ એ,
પ્રભુતણી મૂરતિ કષ્ટ સૂરતિ લવિકનાં મન મોહ એ;
જિનવદન સુંદર સુર પુરંદર દેષિ મનિ આણુંદ એ,
જિમ કમલ વિકસર્ધ દેષિ દિનકર કુમુદ જિમ નવચંદએ. ૧૦
વંદુ એ વંદુ એ પાસ ચિંતામણી એ,

દિનમણી દિનમણી તેજનિધાન કે;

ધ્યાન ધરે સ્વામીતાણું એ,

સુખ ઘણું સુખ ઘણું પ્રમુનર્ધ નાંમિ કે;

વંદુ એ પાસ ચિંતામણી એ.

ૐ

ચિંતામણિ શ્રીપાસ વંદું આણુંદું સાહેલડી,
પ્રભુવદન ચંદ અમંદતેજર્ધે ક્ષત્રી મુગ સુખેલડી;
અતિ કૂટરે પ્રભુ ક્ષણામંડલ દેષિ મુગ મન ઉલ્લસર્ધ.
ઘન ઘટાડંબર દેષિ દહદિસિ મોર જિમ હુધડહ હસર્ધ. ૧૧
તીરથ તીરથ સૂરતિ બંદિરર્ધ એ,

જુહારિયાં જુહારિયાં એહ ધર્મચાર કે;

દુરગતિનાં દુષ વારીઆં એ,

ઊપનો ઊપનો અતિ આણુંદ કે;

સૂરતિ તીરથ જુહારીયાં એ.

૨૨

૩૦

જુહારિયાં તીરથ સદા સમરથ હરઈ સંકટ ભવિતણાં,
એ તવન લણ્ણતાં જાત્ર કેરાં દીધં ફલ રત્નીઆમણાં;
ઘનસાર ચંદન સાર કેસર કુસુમચંગેરી ભરી,
પ્રમુચરણ અંચી પુણ્ય સંચી ભાવપૂજા મેં કરી. ૧૨
આવો એ આવો એ રાનેર જાઈએ,

પૂજઈ પૂજઈ રાગુલકંત કે;
સમરથ સામી સામલોએ,
લેટીએ લેટીએ ઋષણ ત્રિણુંદ કે;
આવો એ રાનેર જાઈએ.

૩૦

રાનેર ધણિપરિ જિન જુહારી વલી મુઝ મન અલજયુ,
વડસાલિ છરાઉલોસ્વામી વીરજિન લેટણિ ગયો;
ઘણદીવિ ચિંતામણિ જુહારી નવસારી શ્રીપાસ એ,
હાંસોટ ભગવઈ દેવ પૂજ ફલી મનની આસ એ. ૧૩
તપગચ્છ તપગચ્છ હીર પટોધર એ,
જેસિંગ જેસિંગ ગુરૂ ગચ્છ સ્તાંભ કે;

રૂપાઈ સુત તસ પટઈ એ,
વિજય એ વિજયદેવસુરિંદ કે;
તપગચ્છ હીર પટોધર એ.

તપગચ્છિ હીર સમાન ગણધર વિજયસિંહસૂરિંદ્રએ,
 તસ ગચ્છભૂષણતિલક વાચક કીર્તિવિજય મુખકંદએ,
 તસ ચરણ સેવક વિનય ભગતઈ શુણ્યાશ્રીજિનરાજ એ,
 સસિકલા સંવત વર્ષ વસુનિધિ કદયા વંછિતકાજ એ. ૧૪

સુરતના પ્રતિમા લેખોનો સંગ્રહ.

પ્રકરણ ૨ જી.

સુરત સોની ફલીયાના દહેરાશરણમાં
(પીત્તળની પ્રતિમાઓ પરના લેખો.)

૧. સંવત ૧૫૦૭ વર્ષે માઘ સુદિ ૧૩ શુક્રે શ્રી
પ્રજ્ઞાચુગર છે શ્રી શ્રીમાત્રી જ્ઞાતીય શ્રેષ્ઠિ ખેતા ભાર્યા જઇતૂ
સુત હામા ભાર્યા હીમાદે મુત વાછાકેન માતૃપિતૃ શ્રેયાર્થે શ્રી
વિમલનાથ ઝિખં કારિતં પ્રતિષ્ઠિ શ્રી બુદ્ધિસાગરસૂરિપાદે
શ્રી વિમલસૂરિ ઝાઝમયા થામે વસતિ ॥

સુરત. (મગનભાઈ પ્રતાપચંદના ખાનગી
દહેરાશરણમાં)

૨. સંવત ૧૭૮૨ વર્ષે વૈશાખ શુદ્ધિ ૫ સોમે શ્રી
ખંભાયતિ વાસ્તવ્ય ઉદ્દેશ જ્ઞાતીય વૃદ્ધ શાખીય સા. ઉદ્દય-
સિંઘ શ્રીપતિ સુત વીરસિંઘ ભાઈ જેસિંઘકેન સ્વ દ્રવ્યેશુ શ્રી
ધર્મનાથ પંચ તીર્થે સરામય ઝિખં કારાયિતં પ્રતિષ્ઠિતં
ચ તપાગચ્છે ભ. શ્રી વિજય પ્રભસૂરિ પદે સત્તિવજ્ર પદ્મે
ભટ્ટારક શ્રી જ્ઞાન વિમલસૂરિ પદે ભટ્ટારક શ્રી શ્રી સૌભાગ્ય
સાગરસૂરિભિઃ

૩. સંવત ૧૪૮૬ વર્ષે જેષ્ઠ સુદિ ૩ ગુરૌ ઉદ્દેશ
જ્ઞાતીય સોની નરસિંહ ભાર્યા નાગવદે સુત સોની પરખત

સોની શિખર શ્રી સિંહિલિ: આરંભે શ્રેયસે શ્રી આદીનાથ
જિજ્ઞાસકારિતં પ્રતિષ્ઠિતં શ્રી જિનાના પાદકૈ શ્રીસૂરિભિ: ॥

૪. સંવત ૧૭૦૬ વર્ષે જ્યેષ્ઠ વદ ૧૦ સ્થંભતીર્થ
વાસ્તવ્ય પ્રાગ્વાટ જ્ઞાતીયવૃદ્ધશાખા । સો । મનજી । ભા ।
। બા । વછાઈ । સુ સો । પાસવીર કેન શ્રીપાસજિજ્ઞા । પ્રતિ-
ષ્ઠિતં । શ્રી વિજયાણુંદ સૂરિ । વિજયરાંજયે આચાર્ય
વિજયરાજસૂરિભિ: ।

સુરત પંડોલની પોળ નેમીનાથના દેરાશરજીમાંના પ્રતિમા લેખો.

૫. સંવત ૧૫૭૩ વર્ષે માહુ વદિ ૨ સ્વૈ ઉસવાલ
જ્ઞાતીય લઘુ શાખીય પં. સહજા ભાર્યા પૂતલિપૂત્ર પાહિજ
કેન ભા. માલૃણદેવી યુતેન સ્વ શ્રેયસે શ્રી સુમતિનાથ જિજ્ઞા
કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં શ્રી કોરંટ ગચ્છે શ્રી સાવદેવ સૂરિ પટ્ટે
શ્રી નન્નસૂરિ તબદ ઉલીઆમ.

૬. સંવત ૧૬૬૪ વર્ષે માઘ શુદ્ધ ૧૦ દિને શનૌ વૃદ્ધ
શાખાયાં શ્રી શ્રીમાલી જ્ઞાતીય અહિમલગર વાસ્તવ્ય ૬.
જયચંદ ભા. વપજલદે નામંન્યાશ્રી સુવિધિનાથ જિજ્ઞા કા. પ્ર.
શ્રીવિજયસેન સૂરિભિ: તપાગચ્છે.

૭. ઈ ૦૧ સંવત ૧૪૭૬ વર્ષે માઘ સુદિ ૪ દિને
શ્રી ઉકેશ વંશે વ. કડૂઆ પુત્ર હાદા પુત્ર રણમલ શ્રાવકેણ
ભાત્ર કુણુ યુતેન પુત્ર મહિરાજ સહિતેન સ્વ પુણ્યાર્થે
શ્રીઆદિનાથ ણિળં કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં શ્રીખરતરગચ્છે શ્રી-
જિતસજ સૂરિપદે શ્રીજિનભદ્ર સૂરિભિઃ

૮. સં. ૧૫૨૧ વર્ષે આષો વદ ૬ દિને પ્રાગ્વાટ શ્રે.
સાજણુ ભા. પાંચી પુત્ર મણુ રસીકેન ભા. ગોમતિ સૂત-
માણિક પ્રમુળ કુટુંબ યુતેન શ્રીવાસુપૂજ્ય ણિળં કારિતં પ્ર.
તપાગચ્છે શ્રી શ્રી શ્રી લક્ષ્મીસાગર સૂરિભિઃ

૯. સં. ૧૬૬૬ વર્ષે માઘ સુદ. ૧ શનૌ વૃદ્ધ શાખાયાં
શ્રી શ્રીમાત્રી જ્ઞાતીય ગંધાર વાસ્તવ્ય ગાં. વર્ધ્ધમાન ભા.
વીરાદે સુત ગાં. વજિઆકેન શ્રી શીતલનાથ ણિ. કા. પ્ર.
તથા શ્રી વિજયસેન સૂરિભિઃ

૧૦. સં. ૧૫૨૫ વર્ષે જ્યેષ્ઠ સુદિ ૧૩ ભૂમે ઉપકેશ
રાત્રીયા ચામંડા ગોત્રે સોની પૂનસી ભાં વાફસુત પદમસી
ભાર્યા સૂતાર્થ સહિતેન આત્મશ્રેયાર્થે શ્રી સંલવનાથ ણિળં
શ્રી ભાણુવાલગચ્છે પ્ર૦ શ્રી ધનેશ્વર સૂરિભિઃ કડી વાસ્તવ્યઃ

૧૧. સં. ૧૫૧૨ વર્ષે પ્રાં વ્યં દેવાં ભાં કર્મી
પુત્ર વ્યં રામાકેન ભાં કપૂરી વ્યં પોપટભાં વાંટી વ્યં

નીસલનીણા ખીદાદિ કુટુંબ યુતેન શ્રીકુચુનાથ ણિખં કારિતં
પ્ર૦ તપાગચ્છે રત્નસેખરસૂરિભિઃ વડગામ ઘાણુધારે વાસિતા.

૧૨. સ્વસ્તિ શ્રી સં. ૧૫૦૮ વર્ષે વૈશાખ વદિ ૧૧
રવૌ ડંબડ જ્ઞાતિ ઠ૦ વાંપા સુત ડ૦ સાધ્યાલાધ સ્વર મોમેન
બ્રાતૃ ઠ૦ રાયર નામ્ના લા૦ બાઈ રહી સહિતેન સ્વકુટુમ્બ
શ્રેયાર્થે શ્રી ચંદ્રપ્રભૂસ્વામિ ણિખં કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં શ્રી
વૃદ્ધ તપાગચ્છે શ્રી વિજયમિલસૂરિપદે શ્રી વિજયધર્મ સૂરિભિઃ

૧૩. સં. ૧૭૭૩ વર્ષે શ્રીમાદ્વી વૃદ્ધ શાખાયાં ૮૫
કિશનજી વર્દમાનગૃહિ ભાર્યા સહજ બાઈ પંચતીર્થી ણિખં
ભરાપીત પ્રતિષ્ઠિતં શ્રી જ્ઞાન વિમલ સૂરિભિઃ

૧૪. સંવત ૧૪૮૬ વર્ષે જયે. વદ ૩ દિને પ્રાગ્વાટ
જ્ઞાતિ શ્રે. હંલાભાર્યા આદહુણદે સુત શ્રે. ધર્મસિંહને ભા.
કરણ ભાવૃમધા સુત ગજાદિ કુટુંબ યુતેન શ્રીનિજ્જનક
શ્રેયાર્થે શ્રી શીતલનાથ ણિખં કા. પ્ર. તપાગચ્છ નાયક શ્રી
સોમ સુંદર સૂરિભિઃ

૧૫. સંવત ૧૫૮૦ વર્ષે વૈશાખ શુદિ ૫ શુક્રે શ્રી
શ્રીમાલ જ્ઞાતીય પં. સ્ક્રારા ભાર્યા કરમીસુત પં. મેહાજલ
ભાર્યા ધાકી સુતરાજ ઉકાજ વઈજી મેઘઉ સ્વકુટુમ્બ શ્રેયસે
શ્રી સુમતિનાથ ણિખં કારાયિત પ્રતિષ્ઠિતં શ્રી ચારિત્રપ્રભ
સૂરિભિઃ મહાકર આમરણિ વાસ્તવ્ય.

હતુમાનની પોળના અજીતનાથના દહેરાશરમાના લેખો

૧૬. સં. ૧૫૨૨ વર્ષે માઘ શુ. ૧૩ સીંઘડીઆવાસિ
પ્રાગ્વાટ જ્ઞાતીય જ્ઞા. મુહુર્ણસીલા. માલ્ટણદે સુત સા. રાઉ-
લેન લાંનાંઉં લાતૃ પેથા સુત સાં પન્ના રાણા ત્રીટા
પૌત્ર શિવા ધરણા કરણાદિ કુટુમ્બ યુતેન સ્વશ્રેયસે શ્રી સુ-
મતિનાથ જિંખં કારિતં પ્રતિ. બૃહત્તયા શ્રી રત્નશેખરસૂરિ
પદે શ્રી લક્ષ્મી સાગર સૂરિભિઃ ॥ શ્રી ॥

૧૭. સં. ૧૫૨૫ વ૦ જ્યેષ્ઠ માસે શ્રી શ્રીમાલ જ્ઞાં
શ્રેઞ માલા લાં માનૂ સું પોપટેન લાં પૂરી યુતેન લાતૃ
ધોપા શ્રેયસે શ્રી પન્ના પ્રભુ સ્વામ્યાદિ પ કારાં પ્રતિ શ્રી
અમર રત્નાસૂરિ ગુરુણા મુપદેશેન ચાદ્રિઆણા વાસ્તવ્યઃ શ્રી.

૧૮. સંવત ૧૬૯૬ વર્ષે માઘ વદિ ૨ સોમવારે શ્રી
મંડા દૂર્ગેશ્રી નાગપુસ્ય તપાગચ્છે શ્રી પાસચંદ્રસૂરિ સદ્-
ગુરુચાનમઃ શ્રી શ્રીમાલી જ્ઞાતૌ । સા । ખેતા । લા ।
ખોખી સુત । સં । દેપા । લા । દેવલદે । સં શિવા ।
સા । લખાપતિઃ ચેત્યં કારિતં । સં । પુંજ । તા । તેમ ।
સ । પીથા નાર્ય વરધાં । એહિ જિંખ પ્રતિષ્ઠાપિતા । તપા-
ગચ્છે શ્રી વિજય દેવ આ વિજયસિંહ સૂરિતિપતિ સુતા ।

૧૬. સં. ૧૫૨૨ વર્ષે માઝશીર્ષ સુ. ૨ ચંદ્રે ગચ્છ
દીવી વાસ્તવ્ય શ્રી શ્રીમાલા જ્ઞાતિય. સો. નાઘ્ય લા. સંપૂ-
રીતથોઃ સુતૈઃ સોઽ ગહિલા વસ્તા વીકા એતૈ. સોઽ ગહિલા
ભાર્યા રટી યુતેન સ્વશ્રેયસે શ્રી મૂનિસુમત સ્વામિ મુખ્ય
ચતુર્વિંશતિ જિન પદ્મઃ કારિતઃ। પ્રતિષ્ઠિતઃ શ્રી વદ્ધાન
પાપકેા શ્રી ઉદયવલ્લભસૂરિભિઃ ॥

૨૦ સં. ૧૫૧૧ વર્ષે આષાઠ સુદિ ૧ સોમે ઉદેશ
વશે સા. લાલા ભાર્યા લાખૂ સુત ઘા ઘા ભાર્યા કીરુદુ સહિ-
તેન નિજ શ્રેયસે શ્રી નાણકીલ ગચ્છે શ્રી સિદ્ધસેન સૂરિણા
મુપદેશેન શ્રી ચંદ્ર પ્રભસ્વામિ કારિતઃ। પ્રતિષ્ઠિતઃ ચ ॥

૨૧ સંવત ૧૪૭૫ વર્ષે જ્યેષ્ઠ શુદ્ધિ ૩ શનૌ શ્રી
શ્રાપાલ જ્ઞાતીય વ્યય શાણા ભાર્યા સીંગારદે શ્રેયસે સુત
કર્મસિદ્ધેન શ્રી નમિનાથ સુરત્ય પંચતીર્થ કાઽ પ્ર। ભલકી
શ્રી શ્રીપાસચંદ્રસૂરિ પદ્મે શ્રી જયચંદ્રસૂરિણામુપદેશેન.

૨૨. સં. ૧૪૬૪ વર્ષે આષાઠ સુદ શુક્રે શ્રી શ્રીપાલ
જ્ઞાતીય ૮૫૦ કર્મસીટ ભાઽ સુટાગદે સુત સિદ્ધાકેન પિત્રૈ
શ્રેયસે આદિનાથ ણિળાં કા. પ્ર. વિશ્વદગચ્છે શ્રી ધર્મ-
પ્રાગસૂરિભિઃ

૨૩. સંવત ૧૫૩૦ વર્ષે પોરઝ વદ ૬ રવૌ શ્રી શ્રીપાલ
જ્ઞાતીય શ્રેઽ ધના ભાઽ હીલી સુત પંચાકેન ભાતૃચાપા

નિમિત્ત આત્મ શ્રેયસે શ્રી શીતલનાથ જિંમ્મં કારાયિતં પ્રતિ-
ષ્ઠિતં શ્રી ચેત્રગચ્છે શ્રી જ્ઞાન દેવસૂરિભિઃ વખુંપખચામે.”

૨૪. સં ૧૬૮૩ વર્ષે ફાગણ વદી ૪ શનૌ શિષ્ટોર
વાસ્તવ્ય દો. વાઘજી ત. દા ચહાવજીના, શ્રી આદિનાથ જિં.
કાં પ્રં તપા ગં ભં શ્રી વિજ્યાણુંદસૂરિભિઃ ।

સુરત તલકચંદ માસ્તરની વાડીમાં ભીડભંજન પાર્શ્વનાથના દહેરાશરજીમાં.

૨૫. સંવત ૧૫૬૦ વર્ષે ફાગણ શુદ્ધિ ૩ સોમે શ્રી
શ્રીમાલી જ્ઞાતીય પં ઇસર. ભાં ચમકુ પુત્ર વિદ્યાધરે સા
ભાં વનાઈ પુત્ર વિજયકિરણાદિ સમસ્ત કુટુંબ યુતેન સ્વ-
શ્રેયાર્થે શ્રી કુંથુનાથ મુખ્ય પંચ તીર્થીય જિંમ્મં કારિતં શ્રી
પૂર્ણિમા પક્ષે ભીમપદ્મીય શ્રી ચારિત્રચંદ્રસૂરિ ઉપદેશેન પ્રં
પત્તન વાસ્તવ્ય.

શ્રી ચીન્તામણી પાર્શ્વનાથના દહેરાશરજીમાંના પીત્તળના પ્રતિમાઓના લેખો.

૨૬. સંવત ૧૫૨૦ વર્ષે વૈશાક શુદ્ધિ ૯ સોમે ભંડા-
રીયા ગોત્રે ગુર્જર જ્ઞાતીય મં હીરા ભાં હર્ષુ મું મં

કથ્યા લાર્યાબાઈ પુઠ મઠ લોભ લાઠ ગોમેન પુઠ કૃષ્ણાદાસ
સારંગ શ્રીચંદ શ્રીદત્ત સુતૈઃ સ્વશ્રેયસે શ્રી શીતલનાથસ્ય
ચતુર્વિંશતિ પદ્મ કારિતઃ પ્રતિષ્ઠિતઃ આગમગચ્છે શ્રી શ્રી શ્રી
સિંહપત્ર સૂરિભિઃ

૨૭. સંવત ૧૫૧૫ વર્ષે માઘ શુદ્ધિ ૭ ગુરૌ શ્રી
હુંબડ જ્ઞાતિય વડેશ્વ ગોત્રે મં. હરદાસ લાર્યા બાઈ નાકૂ
તયોઃ સુતાબાઈ ધની આત્મ શ્રેયસે શ્રી સુવિધિનાથ જિંમં
કારિત પ્રતિષ્ઠિતં શ્રીતપાગચ્છે શ્રી વિજયરત્નસૂરિભિઃ ॥ શ્રી ॥

૨૮. સંવત ૧૫૭૬ વર્ષે વૈ. સુ. ૬ સોમે શ્રીપત્તન વાસ્તવ્ય
શ્રે. માંડણુ લાર્યા ઈદ્દ સુત શ્રે આસાકેન લાઠ પાઠા પ્રઠ
સુતેન સ્વશ્રેયસે શ્રી અનંતનાથ જિંમં કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં શ્રી
દ્વિવંદનકગચ્છે શ્રી દેવશુભિસૂરિભિઃ

૨૯. સં. ૧૫૬૫ વે. શુ. ૫ શ્રી શ્રી શ્રીમાલ જ્ઞાતિય
વહુરા જગસીભાર્યા ઉમાદે સુત પરગાન લાર્યા સાંધ સુત
સુરા મામાકેન શ્રી સુમતિનાથ જિંમં કારાપિતં પૂર્ણિમા
પક્ષીય પૂજ્ય શ્રીલખુધિસુંદર સુશામપદેશન પ્રતિષ્ઠિતં ॥

૩૦. સં. ૧૬૬૪ વર્ષે માઘ. શુ. ૧૦ શનૌ વૃદ્ધ શાખ્યાયં
શ્રીમાલી જ્ઞાતીય સ્તંભ તિર્થ વાસ્તવ્ય સાઠ ગોવાલ લાઠ
વહાદે સુત સોમાકેન શ્રી અન્નિતનાથ જિંમં કાઠ પ્રઠ
શ્રી વિજય સેનસૂરિભિઃ તપાગચ્છે.

૩૧. સં. ૧૪૬૬ વર્ષે વૈશાખ સુ. ૯ સોમે વણવટ ગોત્રે
સા સુપા ભા. સુપાદે પુ. ગોમાખજ શ્રેયસે રહ્યાભ્યાંતિ
શ્રી કુંથુનાથજિંજ કા. પ્ર. શ્રી ધર્મદોષગચ્છે ભ. શ્રી
પદ્મશેખરસૂરિ પં. ભ. શ્રી વિજયચંદ્ર સૂરિભિઃ

૩૨. સં. ૧૫૧૦ શ્રી શ્રીપાલ પિપલગચ્છે ભ. શ્રી
ઉદયદેવસૂરિભિ.

૩૩. સં ૧૫૪૯ વર્ષે વૈશાક સુદિ ૩:શુકે નાગવપુર
વાસ્તવ્યઃ પ્રા. તપ. ૧ના.....તપાશ્રી હેમવિમલસૂરિ રાજ્યે.

૩૪. સં ૧૫૧૩ વર્ષે પોષ વદિ ૩ ગુરૌ શ્રી બ્રહ્માજી
ગચ્છે શ્રી શ્રીમાલ જ્ઞાતીય હીરા ભાર્યા હીરાદે સુત ભા.
કાલીયાણા વાસ્તવ્ય મા ભાયા ભરમાદે સુત માંડણ રાજ-
ભ્યાં માનવિત શ્રી શ્રીસુપાર્ધનાથ જિં. પ્ર. શ્રી વિમલસૂરિભિઃ

૩૫. સં ૧૪૦૫ વર્ષે વૈશાખ શુદિ ૨ સોમે શ્રીમાલ
જ્ઞાતીય પિતૃરતનસી માનૃ રતનાદે તથોઃ શ્રેયસે સુત....અનંત-
નાથ જિંજ પ્રતિષ્ઠિત શ્રી નાગેંદ્રગચ્છે શ્રી રત્નાકર સૂરિભિઃ

**સુરત બાગમાંના નાનપુરાના દહેરાશરજીમાંની
પીતળની પ્રતિમાઓપરના લેખો,**

૩૬. સંવત ૧૫૩૪ વર્ષે કાશુણ્ય સુદિ ૩ ગુરૂ નાગર જ્ઞા.

શ્રે. સાદા ભાર્યા સરસિ સુ. હસયાકેન ભા. ગાલી સુ સહિની
સારિંગ સહિતેન આત્મ શ્રેયાર્થે શ્રા ચંદ્ર પ્રભુસ્વામિભિર્ગા
કા. પ્ર. વૃદ્ધ તથા પ. શ્રી જિનરત્નસુરિભિ. બાપુરા વાસ્તવ્ય ॥

૩૭. સંવત ૧૫૪૩ વર્ષે વૈશાખ સુદિ ૧ ગુરૌ ગુજર
જ્ઞાતીય સા દેવા ભા. દેવલદૈ પુ. દો. પાસા ભા. તરેધુ સુત
સોમદત્તે લાહુધા પુત્ર વયેનસ્વ પિતુઃ શ્રેયસે શ્રી શાંતીનાથ-
ભિર્ગા કરાપિતં પ્રથમ તપાપદ્મે શ્રી લક્ષ્મીસાગર સૂરિભિઃ
પ્રતિષ્ઠિતં ગંધાર વાસ્તવ્ય કે કંદ્યાણુ ભૂયાત્ ॥

૩૮. સંવત ૧૫૩૧ વૈ. સુ. ૫ સોમ શ્રી....વિમલગચ્છે
ગુણદેવસૂરિપદ્મશ્રી ચંદ્રપ્રભાસૂરિભિઃ ધંધુકા વાસ્તવ્ય.

૩૯. નેમાની ૧૮૦૦ પછીની.

૪૦ નેમાનીસં ૧૮૮૧નાવૈશાક સુદી ૬ વારસૌ નેમા
જ્ઞાતીય મૃધમાણુયં પાંધી. વી.....આણુંદસોમસૂરી લધુ
શાદાગચ્છે શ્રી સુર્તવિદરે (સુરતબંદરે).

૪૧ સંવત ૧૮૮૨ નેમા.....

૪૨ ૧૮૮૧ વે.સુ. ૬ વાર સૌ નેમા જ્ઞાતીય વૃધ સાખા
દોસી મોજલાલ કૃષ્ણાદાસ તસ્ય ભાર્યા બાઈ રલીયાત
ધર્મનાથ ભિર્ગા કરાપિતં વિજય આણુંદસૂરી ગચ્છેઃ ત્રિવિટીના
રાશ્રી આણુંદ સોમ સૂરી વૃદ્ધ તપાગચ્છે.

૩૬

૪૩ સં ૧૮૮૨ ના વર્ષે વૈશાખ સુદી ૬ વાર રવો નેમા
સાતીય વૃષ્ઠ શાખાયાં દોસી મોતા કસનદા ભા. સાંમ કુંવર
આદિનાથ બિંબં કારાપીતં વિજય આણુંદસૂરીગચ્છે પ્રતિષ્ઠિતં
ભ.શ્રી આણુંદસોમસૂરી ભ.વૃદ્ધ તપાગરચ્છે.

નેમાની ૧૮૮૨ની ઘણી પ્રતીમાઓ આ દેરાશરમાં છે.

૪૪ સંવત ૧૮૭૭ માહ વદિ ૨ દિને શ્રી વિસા નેમા
સાતીય સા. અંબાઇદાસ સુત દેવચંદ શ્રી ધર્મનાથ બિંબ
કારાપિતં ભ. શ્રી વિજય આણુંદસૂરીગચ્છે. શ્રી વિજય
સૂરેન્દ્રસૂરિ રાજ્યે ભ. શ્રી આણુંદસોમસૂરી પ્રતિષ્ઠિતં

૪૫ સંવત ૧૭૪૭ વર્ષે વૈશાખ વદિ ૨ રવો શ્રીમાલ
સાતીય સોની નાના ભાર્યા બા. માઝાદે કેન પાર્શ્વનાથ
બિંબં કારાપીતં

૪૬ સંવત ૧૮૭૭ માહા વદિ ૨ દીને શ્રી વિસા નેમા
સાતીય સા. અંબાઇદાસ સુત. સા. માણિકચંદ શ્રી અજિત-
છનયો વિમળનાથ બિંબ હોજરાણિ શ્રી વિજય આણુંદસૂરિ
ગચ્છે શ્રી શ્રી વિજય સૂરેન્દ્ર. (સુરતના છે)

૪૭ સંવત ૧૫૪૩ વર્ષે વૈશાખ વદિ ૧૦ શુક્રે શ્રી હુંબડ
સાતીય ધર્મ ભાર્યા માણિકીદે તત્પુત્ર ગા. નવડ ભાર્યા
તાકુ પ્રમુખ કુટુંબ યુતેન શ્રેયાર્થ શ્રી શાંતિનાથ બિંબ

કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં વૃદ્ધ તપા પક્ષે ભ. શ્રી ધર્મ રત્ન સૂરિભિઃ
ગંધાર નગર વાસ્તવ્ય. શુભં ભવતું

તાલાવાલા પોળમાં મંધર સ્વામિના દેરાશરણમાંના
પ્રતિમા લેખો.

૪૮ સં. ૧૮૪૫ ના માહ સુ. ૭ સોમે ઉસવંશે વૃદ્ધ
સા. સા. ઝવેર ખિમરાજ કેન શ્રી શાંતીનાથ ખિંબ કરાપિતં
શ્રી વિજય જેનેદ્રસૂરિભિઃ પ્રતિષ્ઠિતં.

૪૯ સં. ૧૯૫૪ ના જેઠ સુદિ ૫ સોમે વૃદ્ધ શાખાયાં
ઉકેશ જ્ઞાતીય સૂરતિ બંદિર વાસ્તવ્ય સા. 'નાના ભાં વધજ
બાઈ સુત સા. વસ્તુપાલ નામના ભા. હીરભાઈ સુત સા.
અલવેસર કુંઅરજી હેમજી ભા. હરખાદે કમલાદે પ્રમુખ
કુટુંબ યુતેન સ્વશ્રેયસે શ્રી સુપાર્શ્વ ખિંબ ડા. પ્રતિષ્ઠિતં
શ્રી તપાગચ્છે પાતશાહી શ્રી અકબરદત્ત બહુમાન ભટ્ટારક
શ્રી હીરવિજય સૂરિસ્વર પટ્ટાલંકાર પાતશાહી અકબર સભા
લબ્ધ વાદિવાદ જ્યકાર ભટ્ટારક પુરંદર પ્રમુશ્રી વિજયસેન
સૂરિભિઃ આચંદ્રા નંદનાત્ ॥

૫૦ સંવત ૧૯૫૬ વર્ષે વૈશાખ સુદિ ૧૩ બુધે લઘુ-
ઉસવાલ જ્ઞાતીય સૂરતિ બંદિર વાસ્તવ્ય સા. દેવરાજભાયાં

ધનાદે સુત જેષિ સા. ભાણુજી લઘુ સુત સોમજી તદ્ ભાર્યા
શ્રી લાલબાઈ કારિતં ચતૂર્વિંશતિ જિનપરિકરિતં શ્રી શાંતીનાથ
જિંબં પ્રતિષ્ઠિતં વ તપાગચ્છે ભટ્ટારક શ્રી હીરવિજય સૂરિ
શિષ્ય વિજયસેન સૂરિભિઃ ॥

૫૧ સં. ૧૨૧૫ માઘ વદિ ૪ શુકે સાગર તનુજય શોભદ્ર
નામા શ્રી પાર્શ્વનાથ જિન જિંબં પુત્ર યશઃ પાલચ્છિર
દેવી ભાર્યા સપ્તચક્રે શ્રી હેમચંદ્ર સૂરિ પ્રતિષ્ઠિતં ॥

૫૨. સં. ૧૨૧૫ અષાઠ સુદિ ૯ સોમે શ્રી હઃ ઉર-
ગચ્છે શ્રી. માણિક સુત વરણાગ ગંધ્રેયાર્થ શુભ બલીલેન
પાર્શ્વનાથ જિંબં પ્રતિષ્ઠિતં કારિતં.

૫૩. સં. ૧૫૩૩ માઘ વદિ ૧૦ ઉકેશ આ. બલા.
ભા. સા જિણિપુત્ર સા. હેમા ભા. વાસૂપુત્ર જીવા જીગાદિ
કુટુંબ યુતેન સ્વચ્છેયસે શ્રી અજિતનાથ જિંબં કારિતં પ્રતિ-
ષ્ઠિતા તપાશ્રી રત્નશેખર સૂરિપદે શ્રી લક્ષ્મીસાગર સૂરિભિઃ
ઇડર નગરે.

૫૪. સં. ૧૬૧૨ વર્ષે શાકે ૧૪૭૮ પ્રવર્તમાને વૈશાખ
માસે શુકલ પક્ષે ૬ વષ્ટી બુધવાસરે શ્રી વૃદ્ધ શાખાયાં શ્રી
ઉસવાલ જ્ઞાતીય શ્રી સ્થંભ તિર્થ વાસ્તવ્ય ભં. ધણા સુત
ભં. ગોગા સુત ભં. લોખ ॥ સુત ભં. આસા ભા. અહિવદે ।
સુત ભં. સંહિદે । ભા. કુંસ સુત । ભં. લખમસી ભા.

લાઈલાદે સુત લં. સોમચંદ ભક્ષી સિદ્ધિલદે । લઘુખંધવા
લં. વિભાવ ગા. ભં. સોમચંદ સુત લ. રૂપચંદ । ભ.
ધનાઈ । લઘુખંધવા લં. હીરા ભા. હીરા દે । અભ્યાં સ્વ
સુખાય શ્રી આદિનાથ જિંબ કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં । શ્રી તપા-
ગચ્છ નાયક શ્રી વિજયદાન સૂરિભિં. ।

૫૫ સં. ૧૬૭૮ વ. ક્રા. વ. પ. સુરતિ બંદિર વાસ્તવ્ય
સા. રામજી, રાજદાઈ સુ. વર્ધમાન વીરજી કેન સુમતિ
નાથ જિંબ કા. પ્ર. ત. ભારિગચ્છેવ સૂરીસાજ પૃ. ર.
ભશ્વંદ્રનાભિ વિનય ગચ્છેતે.

૫૬ સંવત ૧૫૦૭ વર્ષે કાગણુ વદિ ૩ દિન શ્રી
વલ્લવાલ ગચ્છે ઉપકેશ ધાકડ ગોત્રેસા નાળા પુ. સાહ કરણ
ભાં બાઈનકહૂ પુત્ર શિવરાજ સહિતેન પિત્રા શ્રેયસે શ્રી
નમિનાથ જિંબ કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં શ્રી યશોદેવ સૂરિભિં:

૫૭ સં. ૧૫૨૬ વર્ષે માઘ સુદિ ૫ રવૌ શ્રી શ્રીમાલ
જ્ઞા. શ્રે વરાહ ભાં વીજે સુત સરવણ ભા. ધન કેન શ્રી
શીતલનાથજીવિત સ્વામિ જિંબિજી પ્ર-શ્રી બ્રહ્માજી ગચ્છશ્રી
વીરસૂરિભિ અરણાશ્રી લા વાસતવ્ય ॥

૫૮ સં. ૧૫૧૧ વર્ષે માઘ વદિ ૫ શુકે શ્રીમાલ વંશે
લઘુશંતાને વ. મહુણા ભા. ભાણિકદે પુ. જગા ભાર્યા ગંગી
સુશ્રાવિકય શ્રી અંચલગચ્છનાયક શ્રી જયકેસર સૂરિજીમુ-

પહેરોના રચણેસે શ્રી કુંથુનાથ ગિંઝિં કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં
શ્રી સંઘેન.

૫૬ સંવત ૧૨૨૩ વૈશાખ સુદિ ૧૦ રવૌ શ્રી ચંદ્રગચ્છે
શ્રી જયકુર્સરચાર્ય સંતાને શ્રી વીરાચાર્ય પ્રતિપત્રૌ
આર્જિકા ગિણાદેવ ઠાણિણિ ચૈદ્દી મરૂદેવ્યા આત્મા શ્રેયસે
શ્રી સરસ્વતી પ્રતિમાકારિતૌ ॥ પ્રતિષ્ઠાપિતા પંડિતા
પં ૦ અણ્ણતેન. ।

તાપી એવારીકાંડા દરિયામહેત્ર આદિશ્વરજીના

દહેરાશરજી માંની પીત્તળની પ્રતિમાના લેખે.

૬૦ સંવત ૧૩૩૩ વૈશાખ વદિ ૧૩ લ્યાણાગ્રામે વાસ્તવ્ય
જયુડ પુત્ર શ્રે. જયુડ ભાર્યા વિજયમત પૂનવં દેવશ્રી
પાર્શ્વનાથ ગિંઝાં કારાપિતં ભદ્રં ભવતું ડ ધિં સુદેજ
વિજયમત ભંયાન.

૬૧ સં. ૧૪૭૭ વર્ષે માઘ શુદિ ૧૦ પ્રાગ્વાટ જ્ઞાતિય
સુરડાં । સુત રણસી ભાર્યા રણાદે સુત ધરણાકેન પિતૃ માતૃ
શ્રેયસે શ્રી સંભવનાથ ગિંઝાં કા. પ્ર. નાર્જેન્દ્ર ગચ્છે । શ્રી
દેવ પ્રભસૂરિ શિષ્ય પદ્માકરસૂરિભિઃ ॥

૬૨ સંવત ૧૫૭૭ વર્ષે ત્ય્મેષ્ઠ વદિ ૧૩ સોમે મીડડીવા

શાખાયાં શ્રી ઉચ્ચેસવંશે । સા. માલા. ભા. વાહલા પુત્ર સો
અદા ભાર્યા આદ્યજીવે સુસ્તાવિકયા પુત્ર સો કુંભા વસ્તા
સહિતેન સ્વ શ્રેયાર્થે શ્રી અચ્ચદગચ્છે શ્રી ભાવસાગર સૂરિણા
ઉપદેશેન શ્રી વાસુપૂજ્ય બિંબં કા. પ્રસસેન.

શ્રી કચ્ચાણ પાદ્મિનાથના દહેરાશરણમાંના

પ્રતિમા લેખો.

૬૩ સં. ૧૫૬૪ વર્ષે ચૈત્ર શુદ્ધિ ૫ શુક્રે શ્રી શ્રીમાલ
જ્ઞાતીય મં. ડાહીઆ સુ. સારંગે । ભા. અન્નસુ. ડામરરંગાભ્યાં
પિતૃ માતૃ શ્રેયાર્થે શ્રી પદ્મપ્રભસ્વામિ બિંબં કારાપિતં પૂ.
ભ. શ્રી વિદ્યશેખર સૂરિભિ પ્રતિષ્ઠિતં નાદીડા વાસ્તવ્યઃ ॥

૬૪ સ્વસ્તિ શ્રી સંવત ૧૫૧૩ વર્ષે વૈશાખ સુદિ ૨
સોમે શ્રી પ્રાગવાટ જ્ઞાતીય પં. વરસિંગ ભાર્યા બાઈ
પરિ પુત્ર દો. દેવા ભા. બા. હાજર તથો પુત્રેણ દો. ડાઈઆ
નામ્ના ભાર્યા ટીરુ સુત દો. અદા સદા માણિક શ્રી પપતિ
પ્રમુખ કુટુંબ યુતેન શ્રી આદિનાથ બિંબં કારિતં શ્રા પ્રદ્મ
તપાગચ્છે ભ. શ્રી વિજય ધર્મસૂરિ પટે શ્રી વિજય રત્ન
સૂરિભિ પ્રતિષ્ઠિતં ॥

સુરત નગર શેઠની પોલ શ્રી ગોડી પાર્શ્વનાથના દહેરાશરણમાંના પ્રતિમા લેખો.

૬૫ સં. ૧૫૩૭ વર્ષે વૈ. સુ. ૧૦ સોમ શ્રી શ્રીમાલ જ્ઞા. શ્રી લોખ...—શ્રી શીતલનાથ ગિં. કા. પ્ર. મદ્રૂકર શ્રી મૂનિ. પ્રભ સૂરિલિ ગંધાર વાસ્તવ્ય:

૬૬ સં. ૧૪૬૭ વર્ષે પોસ વદિ ૫ ગુરૌ શ્રીમાલ જ્ઞાતીય પિતૃ જેસા શ્રી તપાગચ્છે શ્રી ગુણ સમુદ્ર સૂરિલિ:

૬૭ સં. ૧૫૪૨ વે. સુ. ૧૩ શ્રી શ્રીમાલ જ્ઞાતીય વ્ય. નાથા લા. ધીરૂ સંલવનાથ વૃદ્ધ તપાપકો લ. જ્ઞાનસાગર સૂરિ પદ્મે શ્રી ઉદય સાગર સૂરિ: શ્રી સ્તંભતીર્થ નગરે ભાતૃ લખીપાલ યુતેન.

૬૮ સં. ૧૫૨૫ વ. પોષ વદિ ૫ દિને સોમે શ્રી શ્રીમાલ જ્ઞાતીય લખમણ પૂર્ણિમાજીસે શ્રી સાધુ મુંદવર સૂરિ ઉપ-દેશેન. ગંધાર વાસ્તવ્ય !

૬૯ સં. ૧૫૫૫ માઘ સુ. ૧૦ શ્રી શ્રીમલણ શ્રી વેલા... શ્રી નાગેન્દ્રગચ્છે શ્રી ગુણ સમુદ્ર સૂરિલિ:

૭૦. સં. ૧૫૩૬ વૈ. સુદિ ૩ ગુરૂ શ્રી ઉપકેશ જ્ઞા. સુચિની ગોત્રે સ. ગેગન લ. ગંગાદે ઉપકેશગચ્છે કકકુદાચાર્ય સંતાને. શ્રી દેવગપ્રસૂરિલિ:

૭૧ સં. ૧૫૬૮ વર્ષે વૈ. સુદિ ૧૫ શનૌ શ્રી શ્રીવંશ
સં. લોભ લાભી લાવલદે પુત્ર મં. લાડણુ લાર્યા દુઅસ પુત્ર
મં. સહિના સુ શ્રાવદેશુ લાર્યા ટુંબી પુત્ર મં. શ્રીચંદલાય્યા
સિશયા દેલસુ બ્રાતા મં. જયચંદ મં. ગદા યુતેન સ્વશ્રેયસે
શ્રી અંચલ ગચ્છે શ્રી લાવસાગર સૂરિણાં સુપદેશેન શ્રી વાસુ
પૂજ્ય ઝિંબં કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં શ્રી સંઘેન જાંબુઆમે.

૭૨ સં. ૧૫૭૬ વ. વૈ. સુદ ૬ સોમે વીસલનગર
વાસ્તવ્ય પ્રા. જ્ઞાતીય શ્રે. રામા લા. રમાદે સુ. ઠાકર વછ
રંગાદિ કુટુંબ યુતેન શ્રે. વના લા. અખી. સુત જાગા સખુ
પુત્ર નરસિંગ શ્રેયાર્થ મૂનિ સુવ્રત સ્વામિ ઝિંબં કારિતં
પ્ર. તપાગચ્છે શ્રી હેમવિમલ સૂરિલિ:

૭૩ સંવત ૧૬૧૫ વર્ષે પોષ વદિ ૬ શુક્રે શ્રી બ્રહ્મચર્ય
વાસ્તવ્ય શ્રી શ્રીમાલ જ્ઞાતીય વૃદ્ધ સાખાયાં સા. છવા લાર્યા
અમરી સુત દોસી માધવ કેન શ્રી સુમતિનાથ ઝિંબં કરાપિત
શ્રી વૃદ્ધ તપાપદ્મે શ્રીવિજયદાન સૂરિલિ:

૭૪ સં. ૧૫૧૬ વર્ષે જ. સુ. ૨ સોમે શ્રી શ્રી હુણા
અંચલગચ્છે લ. શ્રી જયકેસરિ સૂરિ ઘોઘા.

૭૫ સં. ૧૪૬૭ પોષ વદિ ૫ ગુરૌ શ્રીમાલ જ્ઞાતીય
પિતૃ જેસા લાર્યા જસલદે સુત શ્રી નાગેંદ્રગચ્છે શ્રા ગુણસમુદ્ર
સૂરિલિ: ॥

૭૬. ૧૫૦૭ વર્ષે માઘ સુ. ૧૩ શુક્રે શ્રી શ્રીમાલવંશે મહારામ પુ. મંગલાં....શ્રી સંપલ ગઈશ શ્રી જય કેસરી સૂરિણા સુ. શ્રી સંધેન.

૭૭. સં. ૧૫૬૭ વર્ષે વૈશાખ સુદિ ૯ દિને ચુકેશવંશે દેવડા ગોત્રે સા. હરિચંદ પુત્ર સામલ પુત્ર સંગા પુત્ર સા. શ્રીપાલ ભા. શ્રા. ઈંદ્રાણી પુત્ર સા. લાખા ભાર્ય્યા લખણદે સુશ્રાવિક્યા સભ ભર્તૃ પૂણ્યાર્થે શ્રી પાર્શ્વનાથ જિંભાં કારિતં પ્રતિષ્ઠિતંય શ્રી ખરતરગચ્છે શ્રી જિન સમુદ્ર સૂરિપદે શ્રી જિનહંસ સૂરિભિ:

૭૮. સં. ૧૩૬૨ વર્ષે કાશુણ્ય વદિ ૧૦ શુરૌ દિને સા. વપરા ભા. ભઈણ પુ. છીગિ । રણ માતૃ પિતૃ શ્રેયાર્થે શ્રી પાર્શ્વનાથ જિંભાં કારિતં પ્ર. શ્રી ઉદય પ્રભ સૂરિભિ:

૭૯. સં. ૧૫૩૭ વૈ. સુ. ૧૦ સોમે શ્રી શ્રીમાલ જ્ઞાતીય પ્ર. મફ કર શ્રી મૂનિપ્રભ સૂરિભિ: ગંધાર વાસ્તવ્ય.

૮૦. સં. ૧૫૩૬ વર્ષે માઘ વદિ ૪ સોમે સૂર્યપુર વાસ્તવ્ય શ્રીમાલ જ્ઞાતીય વ । સાહ । જપતસી ભાર્યા પ્રભૂ સુત વ. વુલા ભાર્યા કલહ સુત વ. સાધા ભાર્યા રામતિ શ્રેયાર્થે શ્રી અંચલગચ્છે શ્રી જયકેશરિ સૂરિણામુપદેશેન શ્રી વિમલનાથ જિંભાં. કારિતં.

૮૧ સં. ૧૫૨૮ ચૈત્ર વદિ ૧૦ ગુરૌ શ્રી ઉચ્ચેસવશે
મીડડી શાખીય સો. હેમા ભા. હમીરદે પુ. સો જવડ
સુઆવકેશુ ભા. જસસખદે પુસ પુ૦ ગુણુરાજ, હરખા શ્રીરાજ
સિહરાજ સોજપાલ પૌત્રપૂના મહિપાલ દ્વરપાલ સહિતેન
જ્યેષ્ઠ પત્ની પુણ્યાર્થ શ્રી અંચસંગચે શ્રી જ્યકેશરી સૂરિહ.
શ્રી સંભવનાથ જિંમં કા. પ્રતિ૦ શ્રી સંધેન.

૮૨. સં. ૧૫૭૭ વર્ષેના ઝરિઆમ પ્રાગ્વાટ જ્ઞાતીય
સાવેણા ભા. સા કાહ્લા હાસા સા કરિ. પ્ર. સૂરિભિ:

૮૩. સં. ૧૬૧૫ વર્ષે પોષ વદિ ૬ શુક્રે શ્રી ગંધાર
વાસ્તવ્ય શ્રી શ્રીમાલી જ્ઞાતીય સા. પાસવીર ભાર્યા પૂતલી
સુત સા વર્ધમાન ભાર્યા વિમલાદે સુતાખામિમાઇ નામ્ના
સ્વ શ્રેયાર્થ શ્રી આદિનાથ જિંમં કારાપિતં શ્રી તપાગચે
શ્રી વિજયરાજ સૂરિભિ: પૃતિ.

૮૪ સં ૧૫૩૧ વર્ષે આષો સુ. ૨ સોમે પ્રાગ્વાટ જ્ઞાતીય
વા. સાલિગ ભા. સટાસિણિ સુતવ્ય૦ મોખ કેન ભાર્યા આંપૂ
સુત વીથા બ્રા. પૂવર પ્રમુખયુતેન ભા. માણિક શ્રેયાર્થ શ્રી
શ્રી પાર્શ્વનાથ જિંમં કા. પ્ર. શ્રી શ્રી શ્રી સૂરિભિ: સિરખજ
આમ વાસ્તવ્યેન.

૮૫ સંવત ૧૪૭૮ વર્ષે માઘ વદિ ૫ ગુરૌ શ્રી શ્રીમાલ
જ્ઞાતીય મં. ગટિલા ભા. વાસૂ સૂત દેવગ્રી ધર્મગ્રી. સૂરુર

ધના વના વિલાગેહા સ્વકુટુંબ શ્રેયાર્થં શ્રી સુવિધિનાથ જિંખં
કારાપિતં પ્રતિ. આગમગચ્છે શ્રી મુની સંધ સૂરિ પદે શ્રી
ગુણ રત્ન સૂરિભિઃ ડેમાદ્રા વાસ્તવ્યા.

૮૬ સંવત ૧૫૦૪ વ. વૈ. સુ. ૭. બુધે પ્રાગ્વાટ જ્ઞા. વ્ય.
ધના ભા. જીખંડ્ શ્રી આગમ ગચ્છેશ શ્રી દેવરત્ન
સૂસણામુપદેશેત કારિન પ્રતિ ઘોઘા વાસ્તવ્ય.

**શ્રી દેસાઈ પોળમાં સુવિધિનાથના દહેરાસરજીમાં
પીત્તળના પ્રતીમાઓપરના પ્રતીમા લેખો.**

૮૭ સંવત ૧૫૫૬ વર્ષે વૈશાખ શુદ્ધ તૃતીયા દીને
આમત્રેશ્વર વાસ્તવ્ય લાડુઆ શ્રીમાલી જ્ઞાતીય સર સાક્ષીના
ભા. કાંડે સુત સુશ્રાવાક સા. હરવતિકેન ભા. રામતિ દ્વિ ભા. શ્રા.
ધાત સુગ વસ્તુપાલ પ્રમુખ પરિવાર પરિવૃત્તેન સ્વ શ્રેયાર્થં
શ્રી સુમતીનાથ ચતુર્વિંશતિ પદ જિંખં કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં
શ્રીતપાગચ્છ નાયક શ્રીસુમતીસાધુ સાધુસૂરિપદ્માલંકાર પરમ
ગુરુ શ્રી શ્રી શ્રી શ્રીદેવવિભક્તસૂરિભિઃ શ્રી શ્રી

૮૮ સંવત ૧૫૩૭ વર્ષે જ્યેષ્ઠ સુદિ ૨ સોમે શ્રી વીર
વંશે મે. હાપાભાર્યા હરખુ પુત્ર મં.ઠાકુર સુશ્રાવકેણ ભા.
કામદા પિતૃવ્ય છાં છાં ભાર્યા વડલુ સહિતેન પત્ની પુણ્યાર્થે

શ્રી અંચલગચ્છે શ્રી જ્યકેશરી સૂરિ ઉપદેશેન શ્રી
અજીતનાથ બિંબં કા. પ્ર. શ્રી સંઘેન સ્તંભતિર્થ

૮૬ સંવત ૧૫૫૬ વર્ષે વૈશાખ સુદી ૫ ભોમે શ્રી
શ્રીમાલ જ્ઞાતીય સં. વર્ધ્ધમાન ભાર્યા માતૃસુત ચોટા બુઠા રાણા
મહિયા પાંચા તયો માતૃ પિતૃ શ્રેયાર્થં શ્રી શ્રી મુનિ સુવૃત
સ્વામિ બિંબં કારાપિતં શ્રી પુર્ણિમા પક્ષેય શ્રી દેવસુંદર
પ્રતિષ્ઠિતં વિધિના બોસૂઆંલાલાલ.

૯૦ સં. ૧૫૫૨ વર્ષે વૈશાખ સુદિ ૧૩ શુરૌ ઉપકેશ
વૃદ્ધ સન્નજને શ્રે કેષાલા. કીષ્ટણદે પુ. મના સવા નિહીયા
ભા. ગૂર્ગરિ પુ. ૨ દેવા માંકા સહિતેન ભા. દેવલદે સ્વ
કુટુમ્બ શ્રેયાર્થં શ્રી સંભવનાથ બિંબં કારા. પ્રતિષ્ઠિતં શ્રી
બિંબ વણીક ગચ્છે શ્રી શલાચાર્ય સંતાને શ્રી ક ક ક સૂરિભિઃ

૯૧ સંવત ૧૫૧૬ વર્ષે વૈશાખ વદિ ૧૨ શુક્રે શ્રી શ્રીમાલ
જ્ઞાતીય પિતૃ તોદા માતૃ તેજલદે શ્રેયાર્થં સુત ઉધરણેન
શ્રી ચંદ્રપ્રભ સ્વામિ બિંબં કારિતં ॥ શ્રી પૂર્ણિમા પક્ષીય
શ્રી શ્રી સાધુ રત્નસૂરિ પટ્ટે શ્રી સાધુ સુંદરસૂરીના ઉપદેશેન
પ્રતિષ્ઠિતં વિધીના શ્રી સંઘેન અરડાત ચાલીવાસ્તવ્ય.

(૬૬) સંવત ૧૫૩૬ વર્ષે શ્રી શ્રીમાલ જ્ઞાતિય ઉદવાડા ગ્રામે.

ઘેલાભાઈ અમીચંદના ઘર દહેરાશરણમાંના

પ્રતિમા લેખો.

૯૩. સંવત ૧૬૬૪ વર્ષે જ્યેષ્ઠ સુદિ ૫ સોમે નરસિંહ પુરા જ્ઞાતીય શ્રે શ્રીમાલ ભા. તેજભાઈ સુત સા. દેવજી તદ્ ભગીની સખાઈ નામના સ્વશ્રેયસે શ્રી કુંથુનાથ ણિળં કા. પ્રતિષ્ઠિતં ચ શ્રી તપાગચ્છે પાતશાહી શ્રી અકબરદત્ત બહુમાન ભટ્ટારક શ્રી હીરવિજય સૂરિશ્વર પટ્ટાલંકાર પાતશાહી શ્રી અકબર સભા લખ્ધ વાદિવાદ જયકાર શ્રી વિજયસેન સૂરિભિઃ આચંદ્રાર્ક નંદતાત્ ॥

૯૪. (૨) સં. ૧૪૭૩ પ્રાગ્યાટ શ્રી લક્ષ્મીચંદ્રસૂરિ.

૯૫. શં. ૧૫૧૦ વર્ષે શ. વ. ૧૦ શુક્રે શ્રી શ્રીમાલ જ્ઞા. શ્રે પોતા ભા. લોલી સુ. લખા કેન ભાતૃ સહિસા શ્રેયાર્થ ભા. માફ શ્રી વિમલનાથ ણિળં કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં શ્રી નાગેદ્રગચ્છે શ્રી ગણુસમુદ્ર સૂરિભિઃ તલાડા ગ્રામે વીરવલા અડક.

દેશાઈપોલમાં ઠાકોરભાઈ સુલચંદના ઘરમાંના

પ્રતિમા લેખો.

૯૬. સં. ૧૫૨૩ વૈશાખ સુદિ ૪ બુધે શ્રી કોરંટ

ગચ્છે શ્રી નન્નાચાર્ય સંતાને ઉસવશે મહાજન ગો. શ્રે. મના લા. મીણુલદે પુ. શ્રે. નરકદેન લા. વાઘુ પુ. જિણુદાસ યુતેન સ્વશ્રેયસે શ્રી શ્રેયાંસનાથ જિં. કા. પ્ર. શ્રી કકક સૂરિ-પટ્ટે શ્રી સાવદેવ સૂરિભિ :

૯૭. સં. ૧૫૩૭ વ. વૈ. સુ. ૧૦ સોમ શ્રીમાલ સા. સંભવનાથ જિં. પિપલગચ્છે શ્રી સાલિલદ્ર સૂરિભિ: પ્રતિષ્ઠિતં ભાખરી વાસ્તવ્ય ॥

કતારગામના મોટા હહેરાશરણમાં પીતળની પ્રતિમાઓપરના લેખો.

૯૮. સં. ૧૫૧૮ વર્ષે જેષ્ઠ શુદ્ધિ શતૌ શ્રી શ્રીમાલ સા. મદન લા. મુંજ સુ. ૨ ગણા વણાય લા. ધની સુ આણુંદળ રાવણાયંગ લા. અરપૂ સ્. કીકા મુંજ કેન કુટુંબ-સ્થ શ્રેયાર્થ શ્રી શીતલનાથ જિં. અરિતં પ્રતિષ્ઠિતં પૂર્ણિમા પક્ષે શ્રી સાગર તિલક સૂરિભિ: ધોરસિદ્ધિ વાસ્તવ્ય ॥

૯૯. સં. ૧૫૫૬ વ. વૈ. શુ. ૩. લાડુઆ શ્રીમાલ શ્રે. સાલિંગ લા. કાકે સ્. શ્રે. હરસતિ કેન લા. સમતિ દ્રિ. લા. પાતૂં સુ. વસ્તા હાંસાંવિ યુતેન શ્રે પસે શ્રી શાં-તિનાથ જિં. અરિતં પ્રતિષ્ઠિતં તપાગચ્છે નાયક શ્રી હેમ-વિભવ સૂરિભિ: શ્રી આમલેશ્વરે ॥ શ્રી.

૧૦૦ સં. ૧૫૪૭ માઘ સુ. ૧૩ રવૌ શ્રી શ્રીમાલ જ્ઞા
છે. હાળ સુ. દો. મોકા. ભા. કપૂરી. સુ. માંડણ કેન ભાતૃ
કૃષ્ણરાય પ્રમુખ કુટુંબ યુતેન શ્રેયાર્થ શ્રી શિતલનાથ બિંબ
કા. પ્ર. શ્રીઆગમગચ્છે ભ. શ્રી અમર રત્ન સૂરિણાં પટ્ટે
શ્રી સૂરિભિઃ ॥

૧૦૧. સં. ૧૫૧૯ વર્ષે કાર્તિક વદિ. ૧ સોમે શ્રીમાલ
જ્ઞાતીય શ્રે. ધણુવાલ. ભા. ચોપૂ પુ. ખેતા પાતા નગાસે.
હિતેન પિતા નિમિત્રં અરનાથ બિંબં કારિતં શ્રી નાગેન્દ્ર
ગચ્છે પ્રતિષ્ઠિતં શ્રી ગુણ સમુદ્રસૂરિભિઃ ॥ શ્રી પુણસુરા
વાસ્તવ્ય !

૧૦૨ સં. ૧૫૦૬ માઘ. વ.પ ઉ. સો. શિવા પુત્ર સો
નાંઈથા ભા, સૂડવ સુત. સા માણિકેન સુત સહ રાજાદિ
કુટુંબ યુતેન નિજ ભા. સો. વીરા. શ્રેયાર્થ શ્રી કુંથુનાથ
બિંબં કા. પું તપા રત્નશેખરસૂરિભિઃ ॥

૧૦૩. સંવત ૧૫૬૦ વર્ષે પોષ વદિ ૧૨ રવૌ સ્તંભતીર્થ
વાસ્તવ્ય ઉપસ જ્ઞાતીય સા. પોમસી સુત. સા. લખમસી
ભાર્યા ધમાઈ નામના નિજ શ્રેયસે શ્રી શિતલનાથ બિંબં
કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં

૧૦૪. ૧૪૬૬ વર્ષે જ્યેષ્ઠ શુદ્ધિ ૧૨ રવૌ શ્રી શ્રીમાલ જ્ઞા
વ્યવસીલ ભા. ચાંપલદે સુત ચેસિંગ પિતૃ માતૃ શ્રેયાર્થ શ્રી

ધર્મનાથ ગિંખં. કારાપિતં પ્રતિષ્ઠિતં શ્રી નાગેદ્રગચ્છે શ્રી
ઉદયદેવસૂરિ પદ્મે શ્રી ગુણસાગરસૂરિભિઃ ॥

૧૦૫. સંવત ૧૫૨૪ વર્ષે ચૈત્ર વદિ ૫ ભૂમે શ્રી શ્રી-
માલી જ્ઞા. સા. સોઠરિના ભા. વાલુ કેન પુ. પૂજા ભીમા
યુતેન આત્મશ્રેયાર્થં શ્રી સંભવનાથ ગિંખં કારાપિતં પ્ર. શ્રી
પૂ. પ્ર. શ્રી ગુણસુંદરસૂરિ મુપદેશેન.

૧૦૬. સંવત ૧૫૨૫ વર્ષે આસાદ શુદ્ધિ ૩ સોમે શ્રી-
માલ જ્ઞા. મં. લખમણ સુત. મં. ચઉથા. ભા. રાલલદે સુત
હરીઆ કેન ભા. રહી. બ્રાત્ર માલાવના કુટુંબ યુતેન સ્વ
માતૃ શ્રેયાર્થં શ્રી અંચલગચ્છે શ્રી જયકેસરિ સૂરીણા મુપ-
દેશેન શ્રી આદિનાથ ગિંખ. કા. પ્ર. શ્રી સંઘેન. ॥

૧૦૭. સંવત ૧૫૩૧વર્ષે માઘ વદિ ૮ સોમે શ્રી ઉચ્ચેશ
વંશે સા. મેલા ભાર્યા મેલાદે પુત્ર સા જુઠા મુશ્રાવકેણ ભાર્યા
રૂપાઈ પૂતલી પુત્ર વિદ્યાધર ભાત્ર શ્રી દત્તવર્ધમાન સહિતેન
માતૃ: પુણ્યાર્થ શ્રી અંચલગચ્છેશ્વર શ્રી જયકેસરી સૂરિણા
મુપદેશેન મૂનિસુવ્રતસ્વામિગિંખં કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં સંઘેન.

૧૦૮. સંવત ૧૫૭૮ વર્ષે માઘ વદિ ૫ ગુરૌ ચૂડા
વાસ્તવ્ય શ્રી શ્રીમાલીજ્ઞાતીય સં. દેવા. ભા. રમક સૂત.
રાણાકેન ભા. રત્નાદે. સુત હકા હીરા. પ્રમુખ કુટુંબ યુતેન
શ્રી કુંથુનાથ ગિંખં શ્રી આગમગચ્છેશ શ્રી વિવેક રત્નસૂરિ
વરણામુપદેશેન કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં ચેતિ શુંભં શ્રી ॥

૧૦૯. સં. ૧૬૧૨ વરસે વૈશાખ સુદિ ૬ બુધે શ્રી
શ્રીમાલી જ્ઞાતીય વજ્ર ધરસન બલાજી ભાર્યા બહુસન સા
મંગલજી નેમનાથ ગિંખં પ્રતિષ્ઠિતં શ્રી વિજયદાનસૂરિ.

૧૧૦. સં. ૧૩૦૦ શુદિ ૨. સોમે શ્રી પદ્મીવાલ જ્ઞાતીય
મા. હીસારિ શ્રેયાર્થ પ્રવાલ કા. કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં શ્રીરત્ન
પ્રભસૂરિભિઃ ॥

૧૧૧. સં. ૧૪૫૦ વર્ષે માહ વદિ ૯ સોમે શ્રી ઉકેશ
જ્ઞાતૌ ભાડ શાલિક સાદટા. ભાર્યા સહજલદે પ્ર. ધર્મ સ. ગં.
રત્નાદે પું ઇચ્છિર ભા. પૂના વા પુ. કરા બે ભાઈસાર નિમિત્તે
શ્રી પદ્મપ્રમળિંગકારિત પ્રતિષ્ઠિતં શ્રીવેવસૂરિભિઃ

૧૧૨. ૧૫:૭ વર્ષે સાગરગચ્છે શ્રી શીલરત્નસૂરિ.

કતારગામ નાના લાડુઆ શ્રીમાલી જ્ઞાતિના દહેરાશરજીના
પિત્તળના પ્રતિમાઓના લેખો.

૧૧૩. સં. ૧૨૬૨ જ્યેષ્ઠ સુ. ૧૫ શુરૌ ભાવયજ્ઞ પુત્ર
વીજલ્યાં પાર્ધનાથ ગિંખં કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં શ્રીનાગેચ્છગચ્છે
શુશુ સેશુ સૂરિભિઃ ॥

૧૧૪. અલાઈ ૪૫ સં. ૧૬૫૬ વર્ષે વૈશાખ સુદિ
બુધવારે લઘુશાખાયાં ઓસવાળ જ્ઞાતીય સ્તંભતિર્થ વાસ્તવ્ય

સા અમીઆ ભાર્યા અમરાદે પુત્ર સા. કાહનકેન ભાર્યા મરધાઈ
પ્રમુખ કુટુંબ યુતેન સ્વએયાર્થી શ્રી ધર્મનાથ બિંબં કારિતં
પ્રતિષ્ઠિતં ચ તપાગચ્છે શ્રી હીરવિજયસૂરિ પટ્ટાલંકાર શ્રી
વિજયસેન સૂરિભિઃ શુભંભવતુ. કટ્યાણું ॥

૧૧૫. સંવત ૧૪૬૦ વર્ષે વૈશાખ સુદિ ૩ સૂરાણુ
ગોત્રે સા. ગાલહણુ ભાર્યા માલહણુદે પુત્ર સા. મૂસૂકેન પિત્રો
એ૦ શ્રી પાર્શ્વનાથ બિંબં કારિતં પ્ર. શ્રી ધર્મધોત્રગચ્છે
શ્રી હયચંદ્રસૂરિભિઃ ॥

૧૧૬. સંવત ૧૫૦૬ માઘ શુદ્ધિ ૫ સ્વૌ શ્રી ઉકેશ
વંશે સા વાછા ભાર્યા ચકલદે સુ. સા નગા ભા. નામલદે
સુ. સિંધરાજ સહિત ચા સ્વભર્તુ શ્રે. શ્રી પ્ર. વૃદ્ધતપા શ્રી
રત્નસિંહ સૂરિભિઃ

૧૧૭. સં. ૧૪૩૬ વૈશાખ વદિ ૧૧ ભો. શ્રી પ્રાહ્મણુ
ગચ્છે શ્રીમાલ જ્ઞા. પિતૃ સંણદ....જસવન શ્રી ચંદ્રપ્રભસ્વામિ
બિંબં કારિતં પ્રતિ, શ્રી બુદ્ધિસાગરસૂરિભિઃ

૧૧૮. સં. ૧૬૬૭ વ. વૈશાખ વ. ૭ બુધે સ્તંભતિર્થ
વાસ્તવ્ય ઉકેશ જ્ઞાતીય વૃદ્ધ શાખાયાં સા. કમસી ભા. સખમાદે
સુત સા. ઉદર વંતેન ભા. ગમનાદે યુતેન સ્વકુટુંબ શ્રેયસે
શ્રી આદિનાથ બિંબં કારિતં ॥ શ્રી તપાગચ્છે શ્રી હેમ
સોમસૂરિભિઃ આચાર્યશ્રી વિમલસોમસૂરિ યુતેન પ્રતિષ્ઠિતં.

૨૫

૧૧૯. સં. ૧૪૯૮ વર્ષે ફાગણ વ. ૧૦ સોમે ઉશવશે
લોઢા ગોત્રે સા. ખીમસી પુત્ર વડુઆ ભા. સા. સાક્ર પતિ
પૂણ્યાદોં શ્રી સુવિધિનાથ જિંઘં કા. પ્ર. કૃષ્ણર્ષિ ગચ્છે શ્રી
નથચંદ્ર સૂરિભિ:

૧૨૦. સંવત ૧૬૪૩ વર્ષે ફાગણ સુદિ ૫ ગુરૌ શ્રી
સ્તંભતિર્થ વાસ્તવ્ય શ્રી શ્રીમાલ જ્ઞાતીય લઘુશાખાયાં સા.
હાસા ભાર્યા દખમાદે સૂત સા. લાલા સ. કેસવ દેવ કરણ
કાણુન શ્રી આગમગચ્છે શ્રી વવેકરત્નસૂરિ તત્પટ્ટે શ્રી
સંયમ રત્નસૂરિ તત્પટ્ટે શ્રીવર્દનસૂરિણામુપદેશેન શ્રી
શાંતીનાથ જિંઘં કા. પ્ર. ॥

૧૨૧. સં. ૧૬૭૬ વર્ષે જ્યેષ્ઠ સુદિ ૧૩ શુક્રે સ્તંભતિર્થ
વાસ્તવ્ય સા. જગસી ભાર્યા તેજલદે સુત યાસ સોમા ભગી
ત્યા બાઇ ધર્માધ નામ્ન્યા પરિકર પુત્ર શ્રી સુમતિનાથ જિંઘં
કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં પશ્ચીમત્તપાગચ્છાલંકાર ભટ્ટારક શ્રી
વિજયસેનસૂરિ પટ્ટાલંકાર હારાયમાણુ ભટ્ટારક શ્રી વિજય
દેવસૂરિભિ રાચંદ્ર શ્રેયસેસ્તાન્ ॥

૧૨૨ સં. ૧૫૦૪ વર્ષે જ્યેષ્ઠ સુદિ ૧૦ સોમે શ્રીમાલ
જ્ઞાતીય મં. જપતા ભા. જપતલદે સુત મં. ગદાહેન ભા.
શાણી સુત મં મેધારાજ ભા. બહિન રમાદે પ્રમુખ કુટુંબ
યુતેન સ્વશ્રેયસે શ્રી ચંદ્રપ્રભસ્વામિ ચતુર્વિંશતિ પદ્મ કારિત

બૃહત તપા પદ્મે શ્રી રત્ન સિંહ સૂરિભિઃ પ્રતિષ્ઠિતં શ્રી
પ્રભાદિત્ય પુર

૧૨૩ સં. ૧૩૫૭ વર્ષે વૈશાખ વદિ ૫ શુક્રે શ્રી પ્રાદ્યાણુ-
ગચ્છે શ્રીમાલ જ્ઞાતીભય શ્રે. દેવીકેન પિતૃ ભાતૃશુ શ્રેયસે
શ્રી મહાવીર જિંખં કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં શ્રી વિમલ સૂરિભિઃ

૧૨૪. સંવત ૧૪૩૮ વર્ષે વૈશાખ સુદિ ૩ પ્રા....આ
ભાર્યા મપણુદીપુત્ર કમસીંહ લખ્માદે પિતૃ માતૃ શ્રેયાર્થ
શ્રી મહાવીર જિંખં કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં શ્રી દેવેન્દ્ર સૂરિભિઃ

મુરત. નવાપુરા. દહેરાશરજીના પિત્તળની પ્રતિમાઓપરના લેખો.

૧૨૫. શં. ૧૫૩૦ વર્ષે વૈશાખ સુદિ ૧૦ સોમ શ્રી
ગંધાર વાસ્તવ્ય શ્રી શ્રીમાલ જ્ઞાતીયંસાં. પર્વત ભાર્યા કાળાઇ
સુત હાજકેન ભા. સૂર્સવદે સુતેન શ્રી શ્રી પાર્થનાથ જિંખં
કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં શ્રી વૃદ્ધતપાપદ્મે ભટ્ટારક શ્રી ઉરપ સાગર
સૂરિભિઃ શ્રી શીલ સાગરસૂરિ ઉપા, ઉદય મંડન ગણિ ઉપદે-
શાત્ શ્રી રત્નૈઃ શુભં ભવતુ.

૧૨૬. સં. ૧૫૨૫ વર્ષે વૈશાખ વદિ ૧ શુ. શ્રી શ્રીમાલ
જ્ઞા. ઠ. ફોકટ બા. ગોમ્હસુ. શ્રી પતિકેન ભા. દે મતિ તથા

લા. ભૂપતિ પ્રમુખ કુટુંબ યુતેન શ્રી અગ્નિતનાથ ગિર્મ
કારિતં પ્રતિ. શ્રી સૂરિભિઃ શ્રી ગંધાર વાસ્તવ્યઃ

બ. સં. ૧૫૨૩ વર્ષે માહ સુદિ ૬ રવૌ શ્રી શ્રીમાત્ર જ્ઞાતી
સા. ભઘઅન્ન લા. મેધું સુ. સાધ્યાકેન ભાર્યા અચૂ અંગા
માંગા યુતેન આત્મા શ્રેયસે શ્રી સુમતિનાથ ગિર્મ કારા-
પિતં પ્રતિ. શ્રી પૃ. શ્રી ગુણસુંદર સૂરાણામુપદેશેન વિધિના
શ્રે. ધે. પ્રશ્નાજ્ઞાન કલસ.

૧૨૭. સં. ૧૫૮૫ વર્ષે ચૈ. વદિ ૨ રવૌ શ્રી શ્રીમાત્ર
જ્ઞા. સા. હુંગર લા. કુતૂ સુ. સા. હીરાકેન લા. રાઘૂ સુ.
સા હાંસા સા. પાસ વીર સા. લોખ સુ. મેઘાસિંધ રાઘદિ
પુત્ર પૌત્રાદિ પરિવાર યુતેન નિજશ્રેયસે શ્રી અગ્નિતનાથ ગિર્મ
કા. પ્ર તપાગચ્છનાયક શ્રીકેમ વિમલ સૂરિભિઃ

૧૨૮. સં. ૧૪૭૦ વર્ષે વાપડ જ્ઞાતીય પિતૃમહં બીમ-
જીહ સુનમહં ગોલાકેન શ્રી અંબિકા કારાપિતા.

બ. સં ૧૫૩૫ વર્ષે પૌષ વદિ ૬ વૃ સહાદે લા. વન્ પુત્ર
અ ધમાકેન લા. કુટૂ સુ. નરગદ નરસિંહ ઉરપાલાદિ
કુટુંબ યુતેન અંબિકા યુતેન ગિર્મ કા. પ્ર. તપા.....રાજ-
પુર વાસ્તવ્ય.

૧૨૯. સં. ૧૫૬૫ વર્ષે માઘ વદિ ૧૧ લાડઉપેલ નગર
વાસ્તવ્ય ઉસવાલ જ્ઞાતિય સા. જેસા ભાર્યા જસમાદે પુત્ર

સા. નરસિંહેન લાર્યા નામકદે પુત્ર સા. જયવંત શ્રીવંત
દેવચંદ સરચંદ હરિચંદ પ્રમુખ કુટુંબ યુતેન શ્રી મુનિ સુવ્રત
સ્વામિ જિંબં કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં કોરંદે ગચ્છે શ્રી કેક સૂરિલિ:

૧૩૦. સં. ૧૫૧૧ વર્ષે માઘ શુદ્ધિ ૫ શ્રી ઉકેશ લોહાં
ગોમે સા. છાગ્રૂ પૂત્ર સા. જસરાજ લા. જસમાદે પુત્ર
સા. કીતપાલ સા. સાલિંગ સા. સદયવા છે, નિજમા પુ.
સ્વશ્રેયસે શ્રી નમિનાથ જિંબં કા. પ્ર. રૂદ્રપદ્મીયગચ્છે શ્રી દેવ
સુંદર સૂરિપદે શ્રી સોમસુંદરસૂરિલિ:

૧૩૧. સં. ૧૫૧૬ અષાઢે શુ. ૭ ઉસલ ધમકણુ (માસા
રૂપુ હીરા લા. ગોસ પુરાવણુ લા. પાલી શ્રી કુંથુનાથ જિંબં
શ્રી મલયચંદ્ર સૂરિલિ:

૧૩૨. ૧૮૮૧ શ. ૧૭૪૭ પ્ર. વૈ. ૧. સુ. ૬ રવૌ સંઘવી
પ્રેમજી લાઇ ટેકચંદ શ્રી અજિતનાથ જિંબં ગામ રોહીડાના
વાસી પુત્ર શ્રી વૃધ્ધાતપાગચ્છે સોમ સૂરિલિ: । કમલ કમલ
ગચ્છે ।

૧૩૩. સં. ૧૮૨૭ શાકે ૧૬૬૩ વૈશાખ સુદિ ૧૨ શુક્રે
આંચલગચ્છે શ્રીમાલ જ્ઞાતીય લઘુ શાળાયાં સા હરખચંદ
ભાર્ય માણુકબાઇ શ્રી.

૧૩૪. સં. ૧૮૨૭ શાકે ૧૬૬૩ વૈશાખ સુદિ ૧૨

શુકે આંચલગચ્છે શ્રીમાલ જ્ઞાતીય સા. અમરસી. સુમ હર
ખચંદે ન અજીતનાથ ણિખં કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં:

૧૩૫. સં. ૧૩૬૬ વૈશાખ સુદિ ૬ મોસયા વાસ્તવ્ય
શ્રે. જપસા ભાર્યા લાલુ પુત્ર દેવડ હરિપાલા લી. શ્રી શાંતી-
નાથ ણિખં કારિતં શ્રી દેવેદ્રસૂરિણા મુપદેશેન.

૧૩૬. સં. ૧૫૦૫ વર્ષે વૈશાખ નાગર જ્ઞાતીય દો.
હીરા ભા. પેત્રુ પુત્ર દો. રામકેન ભા. રમાદે સુત વિના
યુતેન નિજ માતૃ પિતૃ સ્વશ્રેયસે શ્રી શાંતીનાથ ણિખં કા-
રિતં પ્રતિષ્ઠિતં શ્રી તપાગચ્છે પક્ષે શ્રી રત્નસિંહ સૂરિભિ
વૃદ્ધ શાખા.

૧૩૭. સા. ૧૫૦૬ વર્ષે માઘ શુ. ૫ ઉસવાલજ્ઞાન દો.૦
સામંત ભા. સીતા દેવ્યા: સુતેન દો. સમરાદેન ભાર્યા જી-
વિણિ સુત સહજપાલ નરપાલ દાણપાલ પ્રમુખ કુટુંબ
યુતેન સ્વમાતૃપિતૃશ્રેય સે શ્રી આદિનાથ ચતુર્વિંશતિ પદ-
કારિતા તપાગચ્છે શ્રીમા. શ્રીરત્ન શેખરસૂરિભિ: શ્રીઉદય
નંદિસૂરિ શ્રી લક્ષ્મીસાગર સૂરિભિ યુતેન.

૧૩૮ સંવત ૧૫૪૭ વર્ષે વૈશાખ શુદિ ૩ સોમે કપોલ
જ્ઞા. શ્રે. સરવણ ભા. આસૂ સુંત સં. નાના ભા. સં. કઉ-
તિગદે નામ્ના નિજ શ્રેયસે શ્રી સંભવનાથ ણિખં કા પ્રતિ.
તપા શ્રી લક્ષ્મી સાગર સૂરિ પદે શ્રી સુમતિ સાધુ સૂરિભિ

૧૩૬ સંવત ૧૯૧૫ વર્ષે પોષ વદિ ૬ શુક્રે શ્રી
 ગંધાર વાસ્તવ્ય શ્રી શ્રીમાલી ક્ષાત્રીય સા. પાસવીર ભાર્યા
 પુતલી સુત સા વધ્ધમ્મન ભાર્યા બાઈ અમરદે નામના સુ
 શ્રેયાર્થ શ્રી શાંતી નાથ બિંબ કારાપિત શ્રીતપાગચ્છે
 શ્રી વિજય દાન સરિલી પ્રતિષ્ઠિત । શુભં ભવતુ ॥

પ્રકરણ ૩ જી.

સુરતના પ્રતિમા લેખો અન્ય પુસ્તકોમાંથી.

આચાર્ય શ્રીમદ્ બુદ્ધિ સાગરજીના લેખ સંગ્રહ-
માંથી (શ્રી અનંત નાથજી ગોપીપુરા.)

૧૪૦ ૧૫૦૫ વર્ષે વૈશાક નાગર જ્ઞાતીય દો. હીરા
ભાયાં મેત્રુ પુત્રો દો. રજ્જકેન ભા. રમાદે સુત વિજ્ઞ યુતેન
નિજ પિતૃ માતૃ સ્વશ્રેયસે શ્રી શાંતીનાથ ળિંગ કારિતં
પ્રતિષ્ઠિતં શ્રીતપાપક્ષે શ્રીરત્નસિંહ સૂરિભિઃ વૃદ્ધશાખા.

[શ્રી સુવિધિનાથજીમાં મોટી દેશાઈ પોળ]

૧૪૧. સં ૧૫૪૩ વર્ષે જ્યેષ્ઠ શુ ૧૧ શનૌ વીસલ
નગર વાસ્તવ્ય પ્રાગવાટ જ્ઞાતીય શ્રે સમસ્ત ભાર્યા સુત શ્રે
આસાકેન ભા. કસ્તૂરી સુત તેજપાલ ભ્રાતૃ થાઈઆ કુંરા
અમીપાલ યુતેન શ્રી સંભવનાથ ળિંગ કા. પ્ર. બૃહત્તપા
પક્ષે શ્રીજ્ઞાન સાગર સૂરિ પ્રતિ શ્રી ઉદય સાગર સૂરિભિઃ

૧૪૨ સં. ૧૬૧૫ ખોષ વહિ ૬ શુક્રે શ્રી વીસલ નગર
વા. શ્રી હુંબડ જ્ઞાતીય ગાંધી રત્ના ભા. રત્નાદે સુ ગાં શીભા
ભા સાંગા કાંગા કીકા સોનૂ નામ્ની શ્રી સુમતીનાથ બિંબં
કારાપિતં શ્રી તપાગચ્છે ભા. શ્રી ૫ વિજયદાનસૂરિ પ્ર૦ શ્રી
ગંધાર બંદિરે ॥

૧૪૩ સં. ૧૫૬૫ વર્ષે માઘ વહિ ૧૨ લાડઉલિ નગર
વાસ્તવ્ય ઉસવાલ જ્ઞાતીય સા જેસા ભાર્યા જસમાદે પુત્ર સા
નરસિંગેન ભાર્યા નાયકદે પુત્ર જયવાંત, શ્રીવાંત દેવચંદ,
સુરચંદ, હરિચંદ, પ્રમુખ કુટુંબ યુતેન શ્રી મુનિમુવતસ્વામિ
બિંબં કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં ડોરટે ગચ્છે શ્રી વક્રક સૂરિભિઃ ॥

૧૪૪. સં. ૧૬૭૮ વર્ષે કા. વહિ રાનેર વાસ્તવ્ય સા.
રાધવ ભા. લાલા સુત સા. પુંજકેન વિમલનાથ બિંબં
કારિતં પ્રતિવિજયદેવ સુરિણામુપદેશેન રત્નચંદ્ર શ્રી તપા-
ગચ્છે ॥

૧૪૫. સં. ૧૬૮૩ વર્ષે કા. વહિ ૪ શનૌ સાહિ શ્રી
સલેમ રાજ્યે કચરવાડા વાસ્તવ્ય લાડુઆ શ્રીમાલી જ્ઞાતીય
સં. મેત્ર ભા. સ્વ. ઈંદ્રાણી સુત સં. ઠાકર નામ્ના સ્વપિત કારિતં
પ્રતિષ્ઠાયાં શ્રી ધર્મનાથ બિંબં સ્વશ્રેયસે કારિતં પ્રતિષ્ઠતં
ચ શ્રી તપાગચ્છે ભા. શ્રી વિજયસેનસુરિ પટ્ટાલાંકાર ભા. શ્રી
વિજય દેવસૂરિ તથા શ્રી વિજય તિલકસૂરિ પટ્ટાલાંકાર ભા.
શ્રી વિજય આણુંદસુરિભિઃ ॥

(શ્રી વાસુ પૂજ્ય સ્વામિમાં સગરામપૂરા)

૧૪૬. સં. ૧૫૭૪ વર્ષે માઘ સુ. ૧૩ રવો શ્રી ગુજ્જર જ્ઞાતીય મ. આસા ટળકૂ સુત મં. વયથી લા. મલી સુ. મ. લ. લા. કર્માઈ મ. ભૂપતિ લા. અકૂ સુત મં. સિવ-દાશ લા. કાલાઈ પ્ર. કુટુમ્બ યુતેન શ્રી અંચલગચ્છે શ્રી સિધ્ધાન્ત સાગરસૂરિણા મુપદેશેન શ્રી પાર્શ્વનાથ ભિખં કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં શ્રી સંઘેન ॥

(શ્રી શાંતીનાથમાં નવાપુરા)

૧૪૭. સં. ૧૪૭૭ વર્ષે વાયડ જ્ઞાતીય પિતૃમહં ખીમજી સુતમહં ગોલાહેન શ્રી અંખીકા કારાપિતા ॥

૧૪૮. સં. ૧૬૭૫ વર્ષે માઘ શુદ્ધી ૪ શનૌ શ્રી ઉપકેશ વંશીય વૃદ્ધ શાળીય સા. માહિયા ભાર્યા તેજલદે સુ. ગોરદે સુ. સાના નિયાહેન ભાર્યા નામલદેવ સુ. સોમજી યુતેન શ્રી મહાવીર ભિખં કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં ચ શ્રી તપાગચ્છે ભટ્ટારકશ્રી હીરવિજય સૂરિધર પટ્ટાલંકાર ભ. શ્રી વિજયસેન સૂરિ પટ્ટાલંકાર શ્રી વિજય દેવ સુરિભિઃ શ્રી આરાસણ નગરે રાજપલો દામેન ॥

૧૪૯. સંવત ૧૬૬૫ વર્ષે માઘ ધવલેતર શનૌ ઉપકેશ વંશીય વૃદ્ધ સજ્જનીય સા. જગાડુ ભાર્યા જમાનાદે ॥

૬૪

૧૫૦. સંવત ૧૬૭૫ વર્ષે માઘ વદિ ૪ શ્રી શ્રીમાલી
જ્ઞાતીય વૃદ્ધ શાખીય શા. રંગાભાર્યા કિલા.....આદિનાથ
જિજ્ઞાં કારિતં તપાગચ્છે શ્રી વિજયદેવ સુરિભિઃ પંડીત શ્રી
કુશલ સાગર ગણી પરિવાર યુતૈઃ પ્રતિષ્ઠિતં ॥

૧૫૧. સં. ૧૫૬૧ વર્ષે પોષ વદિ ૧૧ ગુરૌ શ્રી પત્તને
ઉસવાલ લવુ શાખાયાં દો. લાઉઆ ભા. લિંગી પુત્ર લકા
ભા. ગુરાઈ નામ્ના સ્વશ્રેયસે પુત્ર વીરપાલ અમીપાલ પુઁ
અંચલગચ્છે શ્રી ગુણ નિધાન સુરિણામુપદેશેન કુંથુનાથ
જિજ્ઞાં કા. પ્ર. ॥

(શ્રી ચંદ્ર પ્રભુજી સૈયદપરા)

૧૫૨ સંવત ૧૫૪૭ વર્ષે વૈશાક સુદિ ૩સોમે કપોલ
જ્ઞા. શ્રે. સરળભાર્યા આસૂ સુત સં નાના ભાર્યા સં. કહતિ
ગહે નામ્ના નિજ શ્રેયસે શ્રી સંભવનાથ જિજ્ઞાં કા. પ્ર. તપા
શ્રીલક્ષ્મીસાગરસિરિષ્ટે શ્રી સુખતી સાધુ સૂરિભિઃ

શ્રીમદ્ પ્રવર્તક મહારાજશ્રી કાંતીવિજયજી મહારાજના લેખ સંગ્રહમાંથી.

નિચેના બન્ને લેખો લાઇન્સના દહેરાશરમાં જીન
પ્રતિમાઓપર છે.

નોંધ:—

સંવત ૧૯૮૨ માં આ પ્રતિમાઓ પ્રતિષ્ઠિત કરવામાં
આવી હતી. અમદાવાદના સુપ્રસિદ્ધ શેઠ શાંતીદાસે કરાવેલી
પ્રતિષ્ઠામાં પ્રતિષ્ઠિત કરવામાં આવી હતી. આ બન્ને પ્રતિ-
માઓ શેઠ શાંતીદાસની માતા અને પત્નીએ કમથી તૈયાર
કરાવી હતી. તેમની પ્રતિષ્ઠા આચાર્યશ્રી વિજયદેવસૂરિના
સમયે મહોપાધ્યાય વિવેકહર્ષગણીના શિષ્ય મુક્તિસાગર
ગણીના હાથે થઈ હતી.

૧૫૩. સંવત ૧૯૮૨ વર્ષે જ્યેષ્ઠ વદિ ૬ ગુરવાસરે
શ્રી અહિમદાવાદ નગર વાસ્તવ્ય શ્રી ઓશવાલ જ્ઞાતીય સા.
સહસકરજી ભાર્યા રાબાઈ કુંઅરી નામના સ્વશ્રેયાર્થે શ્રી મુનિ
સુવ્રત સ્વામિ જિંબં કારિતં સા. શાંતીદાસ કારિતં પ્રતિષ્ઠિયાં
પ્રતિષ્ઠાવિતં પ્રતિષ્ઠિતં શ્રી તપાગચ્છે ભટ્ટારક શ્રી વિજયસેન
સૂરિધર પટ્ટાજંકાર ભટ્ટારકશ્રી વિજયદેવસૂરિ વારકે મહોપાધ્યાય
શ્રી મુક્તિ સાગર ગણિભિ: (૨) શંવત ૧૯૮૨ વર્ષે જ્યેષ્ઠ
વદિ ૬ ગુરૌ અહિમદાવાદ નગરે ઓશવાલ જ્ઞાતીય સા.

શાંતીદાસ લાર્યા શ્રી આદીનાથ ગિર્જાનં પ્રતિષ્ઠાપિતં ચ
તપાગચ્છે મહોપાધ્યાય શ્રી મુકિત સાગર.

જહાર ગામોમાં સુરતના જૈનોએ ભરાવેલી પ્રતિમાઓના પ્રતિમા લેખો

સ્વ. આચાર્ય શ્રીમદ્ બુદ્ધિસાગર સૂરિના પ્રતિમા
લેખ સંગ્રહ ભા. ૧. માંથી

(ઉલોધમાં શ્રી શામળા પાર્શ્વનાથના મંદીરમાં)

૧૫૪. સંવત. ૧૫૫૬ વર્ષે વૈશાક શુદ્ધ ૩ દીને શ્રી
આમલેશ્વર વાસ્તવ્ય લાડુઆ શ્રામાત્રી જ્ઞાતીય શ્રેયાર્થ નાકર
ભા. જીની સુત શ્રે. શંકરેન ભા. કડુ યુનેન સ્ત્રી શ્રેયાર્થે શ્રી
સુમતીનાથ ગિર્જાનં કારિનં પ્રતિષ્ઠિતં તપાગચ્છે શ્રી હેમ
વિમળ સૂરિભિઃ ॥

૧૫૫. સંવત ૧૬૭૩ વર્ષે પોષ વદિ ૬ શુક્ર તપાગચ્છ
ધિરાજ શ્રી ૫ શ્રી હીર વિજયસૂરિ પાદુકે સુરતી બંદર
વાસ્તવ્ય ઓગાવાત્ર જ્ઞાતીય શા વાસ્તા ભા. શ્રી લાઈ સુત
દેવકરચુ ભગિની સા સહપ્રકરચુ લાર્યા ॥

(ગામ આશુસ્માનાં જીન મંદીરમાં)

૧૫૬. સંવત ૧૬૮૭ વર્ષે શાકે ૧૫૬૨ પ્રવર્તમાને
કાદ્યુન માસે શુકલ પક્ષે સપ્તમી તિથૌ સુર્યસરે શ્રી

શ્રીમાદ્વી જ્ઞાતીય વીસા શ્રા. ખાગ્રાહે ભાર્યા કપુરા સુત વિસરે
શ્રી સોમાકેન શ્રેયાર્થે શ્રી આદીનાથ ઝિંખાં કા. ॥

(અમદાવાદ ઝવેરીવાડે શ્રી સંભવનાથના દહેરામાં)

૧૫૭. સંવત ૧૬૧૩ વર્ષે પોષ વદિ ૧૦ બુધે સુર્યપુર
વાસ્ત શ્રીમાદ્વી જ્ઞા. મં. પેથા ભાર્યા સેગૃ પુત્ર મં. હરરા-
જેન ભાં. જઈતી સુત માલાદિ કુટુંબ યુતેન સ્વશ્રેયસે શ્રી
શીતલનાથ ઝિંખાં કા. પ્ર. તપા....શ્રી રત્ન સેન સૂરિભિઃ ॥

(અમદાવાદ. રીચીરોડ પર શ્રી મહાવીર સ્વામિના
દહેરાશરમાં)

૧૫૮. સંવત ૧૬૧૬ માચ શુદ્ધિ ૧૩ બુધે સુર્યપુરે શ્રી
શ્રીમાત્રી ગાં. વરસિંગ ભા. ટળકુ પુત્ર ગાં. દેવાકેન ભી.
દેવલદે બ્રાતૃ હેમાક્ષયા સકરાજ મહન સુતેન પુ. શ્રી પતિ
શ્રેયાર્થે શ્રી વિમલનાથ ઝિંખાં કા. પ્ર. વૃદ્ધ તપા પક્ષે શ્રી
ઉદયવલ્લભ સૂરિભિઃ

‘શ્રીમાળી વાણીઆઓના જ્ઞાતિભેદ’માં
આપેલા પ્રતિમા લેખોમાંથી.

(સુરત સુવિધિનાથ (દેસાઈપોળ)ના દહેરાશરમાં.)

૧૫૯. સંવત ૧૫૫૧ વર્ષે વૈશાખ સુદિ ૧૩ ગુરૌ ઉપ-
કેશ જ્ઞાં વૃદ્ધ સજ્જને શ્રે કેલ્હા ભાં કીલ્હણદે પું મના,

૨૨

શવા, નિહાયા લાં ગુજરિ પુનર દેવા, માંકા સહિતેન લાં
દેવલદે સ્વ કુટુમ્બ શ્રેયાર્થે શ્રી સંભવનાથ ગિખં કારાં
પ્રતિષ્ઠિતં શ્રી ગિવંદણીકગચ્છે શ્રી શવાચાર્ય સંતાને કક્ક
સૂરિભિઃ ॥

(સુરત તાલાવાળી પોદ્ધમાં મંદીર સ્ત્રામિમાં)

૧૬૦. ૧૫૧૧ વર્ષે માધ વદિ ૫ શુકે શ્રી શ્રીમાલ
વંશે લઘુ સંતાને વં મહુણા લાં માણિકદે પું જગા
ભાર્યા ગંગી સુ શ્રાવીકયા શ્રી અંચલગઢનાયક શ્રી જયકે-
સરી સૂરિણા સુપદેશેન સ્વ શ્રેયાર્થે કુંથુનાથ ગિખં કારિતં
પ્રતિષ્ઠિતં શ્રી સંઘેન ॥

(સુરત હરિપરા શ્રી શીતલનાથના દહેરાશરણમાં)

૧૬૧. સં. ૧૫૬૧ વં પોસં વં ૧૧ ગુરૌ શ્રી પતને
ઉસવાલ લઘુ શાખાયાં દોં ટાકિઆ લાં લિંગી પું લકા
લાં ગુરાઇ નામ્ના સ્વ શ્રેયાર્થે પું વીરપાલ અમીપાલ યું
અંચલગચ્છે શ્રી ગુણ નિધાન સૂરિણા મું કુંથુનાથ ગિખં
કાં પ્રં ॥

(કતારગામ લાડુઆ શ્રીમાક્ષી જ્ઞાતિના
દહેરાશરણમાં)

૧૬૨. અક્ષાઇમ્પ સં. ૧૬૫૬ વર્ષે વૈશાક શુદ્ધ ૭ બુધ-
વારે લઘુ શાખાયાં ઓસગલ જ્ઞાતિય સ્તંભતીર્થ વાસ્તવ્ય

૫૬

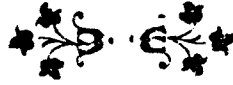
સાં અમીઆ ભાર્યા અમરાદે પુત્રાં સં કાઢાજીન ભાર્યા
મરઘાઇ પ્રમુખ કુટુંબ યુતેન સ્વ શ્રેયાર્થે શ્રી ધર્મનાથ
બિંબ કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં ચ તપાગચ્છે શ્રી હીર વિજયસૂરિ
પટ્ટાલંકર ભટ્ટારક વિજયસેન સૂરિભિઃ શુભંભવતુ કલ્યાણં ॥
(સુરત તાલ્લાવાળાની પોલમાં શ્રી મંદીર સ્વામિમાં)

૧૬૩. સંવત ૧૬૫૬ વર્ષે વૈશાક શુદ્ધિ ૧૩ બુધે લઘુ
ઉસવાલ જ્ઞાતીય સૂરતિ બંદિર વાસ્તવ્ય સાં દેવરાજ ભાર્યા
ધનાદે સુત જેઠ સાં ભાણુ ૭૦ લઘુ સુત સોમ ૭ તદ
ભાર્યા શ્રી લાલબાઇ કારિતં ચતુર્વિંશતિજિનપરિકરિતં શ્રી
શાંતિનાથ બિંબ પ્રતિષ્ઠિતં ચ તપાગચ્છે ભટ્ટારક શ્રી હીર
વિજય સૂરિ શિષ્ય શ્રી વિજયસેન સૂરિભિઃ ॥

૧૬૪ સંવત ૧૬૬૪ વર્ષે જેઠ સુદિ ૫ સોમે વૃદ્ધ
શાખાયાં ઉકેશ જ્ઞાતીય સૂરતિ બંદિર વાસ્તવ્ય સા. નાના-
ભા. વઘજ બાઇ સુત સા. વસ્તુપાલ નામના ભા. હીરબાઇ
સુત સા. અલવેશર કુંચર ૭ હેમ ૭ ભા. હરબાદે. કમલાદે,
પ્રમુખ કુટુંબ યુતેન સ્વશ્રેયસે શ્રી સુપાર્શ્વબિંબ કા.
પ્રતિષ્ઠિતં ચ શ્રી તપાગચ્છે પાતસાહિ શ્રી અકબર દત્ત
બહુમાન ભટ્ટારક શ્રી હીરવિજય સૂરિશ્વર પટ્ટાલંકાર પાત-
સાહિ શ્રી અકબર સભા લખધ વાદિવાદ ન્યકાર ભટ્ટારક
પુરંદર પ્રભુ શ્રી વિજય સેનસૂરિભિઃ આ કંદાર્ક નંદનાત

(સુરત નગર શેઠની પોલમાં ગોડી પાર્શ્વનાથમાં)

૧૬૫ સંવત ૧૬૧૫ વર્ષે પોષ વદિ ૬ શુક્રે શ્રી બ્રહ્મ
કૃષ્ણ વાસ્તવ્ય શ્રી શ્રીમાલ જ્ઞાતીય વૃદ્ધ શાખાય સા. જીવા
ભાર્યા બાઈ અમારા સુત દોસી માધવકેન શ્રી સુમતિનાથ
જિજ્ઞાં કારાપિતં શ્રીલઘુ તપાપક્ષે ભ. શ્રી વિજયદાન સૂરિભિઃ

પ્રકરણ ૪ થું.

પ્રતિમા લેખો.

સંગ્રહ કર્તા—ઢાહ્યાભાઈ મોતીચંદ વીગેરે.

સુરત સૈયદપુરામાં આવેલું ચંદ્રપ્રભુનું દેરાસર—તેના ધાતુપ્રતિમા લેખ.

[ટુંક ઇતિહાસ—આ દેરાસરમાં નંદીશ્વરદ્રીપતી લાકડાના કોતર
કામની રચના છે તથા અષ્ટપદ—મેરૂ પર્વત વિગેરેની પણ રચના છે
તે બહુ જોવા લાયક છે. પ્રાચીન છે. ચિત્ર કામ ઘણું સુંદર છે. એનો
હાલમાં પુનરુદ્ધાર કરવામાં આવ્યો છે.

એ દેરાસરમાં ભોંયડું છે. તેમાં અલૌકિક મૂર્તિઓ છે. આ દેરા-
સર ઘણું પુરાણા વખતનું છે. એ દેરાસરની આસપાસના મહોલ્લામાં
અગાઉ શ્રાવકોની વસ્તી ઘણા મોટા પ્રમાણમાં હતી. પરંતુ હાલમાં
ફક્ત બે ચાર શ્રાવકોનાં ઘરો છે. પ્રથમ વસ્તી સારી હોવાને લીધે

ધણી લોકો પૂજા કરતા હતા. પરંતુ હાલમાં વસ્તી ઓછી હોવાને લીધે એકાદ ઘર સિવાય કોઈ પૂજા કરતું નથી. આ દેરાસરનો વહીવટ વડાચૌટા, ખમ્બતરખાનાના રહીશ શેઠ સુનીલાલ શુરચંદ કાપડીઆ કરે છે. તેઓ પોતે અસલ સૈયદપુરામાં રહેતા હતા એ દેરાસરને અંગે સાધારણ ખાતાનાં બે ચાર મકાનો પણ છે ને તેની લાકડાની આવક આવે છે. પરંતુ તેમાંથી ખર્ચ પૂરો પડતો નથી. માટે દેરાસરના વિભાગને માટે તેમજ ઉપર જણાવેલી રચનાઓના પુનરોદ્ધારને માટે તેમજ દેરાસરના પુનરોદ્ધારને માટે હજી ધણી રકમની જરૂર છે. આશા છે કે સખી દિલના ઉદાર ગૃહસ્થો એ બાબત ઉપર તાકીદે લક્ષ આપશે. આ દેરાસરમાં જ્ઞાનવિમલ સૂરિની પાદુકા છે. તે પણ ઘણી પ્રાભાવિક અને પ્રાચીન છે. તે પાદુકાની દેરીનો પણ જીર્ણોદ્ધાર કરવાની ખાસ આવશ્યકતા છે, જ્ઞાનવિમલસૂરિ ૧૭૭૫ ની આસપાસ થઇ ગયા. એમના વખતના લેખો આ લેખોમાં ઉતારેલા છે. આ દેરાસરમાં સુરતના જૈનો દરવર્ષે પર્યુષણમાં ભાદરવા સુદ ૪ ને દિવસે બારસાસુત્ર સાંભળ્યાં પછી ચૈત્ય પરિપાટી યાને જીહાર કરવા સારૂ ધામધુમથી જાય છે. સુરતના પ્રાચીન દેરાસરોમાંનું આ એક પ્રાચીન દેરાસર છે. એનું અસલનું રંગીન કામ, ચિત્ર કામ, પટો વિગેરે ખાસ જોવા જેવાં છે. જૈન ધર્મના જીદા જીદા સિદ્ધાંતો તથા જીદી જીદી કથાઓ ઉપરના ચિત્રો તેમાં મળી આવે છે.]

૧૯૬. સંવત ૧૫૪૨ વર્ષે વૈ. સુદિ ૧૦ ગરેઉ શ્રી શ્રીમાલ જ્ઞાતીય સં. ગંધરાજ ભા. ગુફીસુ શાંદાદા કેનલા

સાર સુ. નમરાજ સુતેન શ્રી સંભવનાથ જિખ કરાપિતં
તપાપક્ષ શ્રી ઉદયસાગરસૂરિભિઃ પ્રતિષ્ઠિતં ગંધાર
વાસ્તવ્ય કલ્યાણુ ભૂયાતૂ.

૧૬૭. સંવત ૧૫૫૫ વર્ષે વૈશાખ સુ. ૩ ર્શને શ્રી
ગંધારવાસ્તવ્ય શ્રી હુંબડજાતીય સં. નાકર, ભા. સં.
ડાહી સુત સં. સી. પાકેન ભગીની પ્ર. રત્ન શ્રી ગણિ
શ્રેયાર્થ શ્રી શ્રી શ્રેયાસનાથ જિખં કરિતં શ્રી વૃદ્ધ તપા
પક્ષે ભા. શ્રી ધર્મરત્નસૂરિભિઃ પ્રતિષ્ઠિતં.

૧૬૮. સંવત ૧૬૧૫ વર્ષે પોષ વદિ ૬ શુક્રે શ્રી
ગંધારવાસ્તવ્ય શ્રી શ્રીમાતી જાતીય શા પાસ વીર ભાર્યા
પૂતલિ સુત સા વર્ધમાન ભાર્યા બાર્ધ અમરાદે નામ્ના
સુશ્રેયાર્થ શ્રી શાંતીનાથ જિખ કરાપિતં શ્રી તપાગચ્છે,
શ્રી વિજયદાનસૂરિભિઃ પ્રતિષ્ઠિતં શુભં ભવતુ:

૧૬૯. સં. ૧૫૩૮ ચૈ. શુ. ૩ સો. પ્રા. વૃ. વ્ય.
સાલિગ ભા. સુકાસિનિ પુ. વ્ય. મોસાદિ ભા. હુબી પુ.
ધાવર. ભા. નાગિણી ધાવરણ માતૃપિતૃ શ્રેયાર્થ શ્રી અજિત-
નાથ જિખં કરિતં પ્ર. સૂરિભિ શ્રી અહમ્મદાવાદે.

૧૭૦. સંવત ૧૫૬૫ વર્ષ વૈશાખ વદિ ૩ રવૌ
હુંબડજાતીય વૃદ્ધ શાખાયા ગાંધી સુરા ભા. રંગાઈ
સુ ગાં. કાકિઆ શ્રીવસ્ત્ર ભા લસમાદે ભા રત્નાદે પ્રમુખ

સંસત કુટુંબ શ્રેયાર્થે શ્રી શ્રેયાંસનાથ ઝિળંકારિતં પ્ર. શ્રી
વૃદ્ધ તપાપદો પૂજ્ય શ્રી ધર્મરત્નસૂરિભિઃ પ્રતિષ્ઠિતં
શ્રી શ્રી.

૧૭૧. સંવત ૧૫૩૧ વર્ષે વૈ. સુદિ ૫ સોમે શ્રી
શ્રીમાલ જ્ઞા. મં. ભા. માતા પહુ સુત નાસાકેન ભા કળી
સુ. સૂરાદિ કુટુંબયુતેન શ્રી શ્રેયાંસાદિ પંચતીથી આગમ-
ગચ્છે શ્રી અમરરત્નસૂરિ ગુરુ ઉપદેશેન કારિતા પ્રતિ-
ષ્ઠિતા ચ. વિધિન સોલગામ વાસ્તવ્યઃ

૧૭૨. સંવત ૧૫૧૬ વર્ષે પોષ વદિ ૬ શુક્રે શ્રી
ગંધારવાસ્તવ્ય શ્રી શ્રીમાલ જ્ઞાતીય સા દ્રિપા ભાર્યા રૂદિ
સુત. શા. પાસવીર ભાર્યા પ્રેતલિ સુત શા વર્તમાન જા
મા સ્વ પરિવારેન યુતેન સ્વ શ્રેયાર્થે શ્રી આદિનાથ ચતુર્વિ-
શતિ પદ કારિતઃ શ્રી તપાગચ્છે શ્રી વિજયદાનસૂરિભિઃ
પ્ર. તિષ્ઠતઃ શુભ-ભવતુ.

૧૭૩. સંવત ૧૫૪૭ વર્ષે વૈશાખ સુદિ ૩ સોમે
કપોલ. જ્ઞા. શ્રે. સરવણ ભા. આસુ સુત સં. બાબા ભા.
સં. કડતિગદે નામના નિજ શ્રેયસે શ્રી સંભવનાથ ઝિળં
કા. પ્રતિ. શ્રી લક્ષ્મીસાગરસૂરિ પદે શ્રી સુમતિસાધુ
સૂરિભિઃ શ્રીઃ

૧૭૪. સંવત ૧૫૧૩ વર્ષ ફાગણ સુદિ ૧ શુકરે
 શ્રી શ્રીમાલ જ્ઞાતીય. દો ધનપાલ. શેઠ નાઇ પુત્ર—સા.—
 વાધાય નાવાધા ભા. ધિ ધૃ સુતા દ્રા વાગા શ્રુદા બદા સદા
 દો વાંછા ભા. લક્ષ્મી તથા આત્મ શ્રેયસે શ્રી શાંતિનાથ
 ળિંબં કારાપિતં શ્રી આગમગચ્છે શ્રી હેમરત્નસૂરિભિઃ
 પ્રતિષ્ઠિતં.

૧૭૫. સંવત ૧૫૮૭ વૈ. વ. ૭ સોમ. ભા. સા
 પુત્ર સો. પુ. સવરાજ વીરપાલ. વિદ્યાધર ભા. રંગૂ નામ્નયા
 શ્રી પાર્શ્વનાથ ળિંબં કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં તપાગચ્છે શ્રી
 સૌભાગ્યહર્ષ સૂરિભિઃ

૧૭૬. સંવત ૧૭૭૩ વર્ષ પ. વૈ. સુ. ૧૧ બુધે
 સુરતિકા શ્રીમા જ્ઞા. વૃદ્ધ સા સામાનિક છ ભા. કલ્યાણનો
 કેત મુનિસુવત પ્રતિમા ભા. શ્રી જ્ઞાનવિમલસૂરિભિઃ

૧૭૭. સંવત ૧૬૮૭ ફા. સુ. ૫ પાર્શ્વનાથ ળિંબં
 કા. પ્ર. ભ. શ્રી વિજયદેવસૂરિભિઃ તપાગચ્છે.

૧૭૮. સંવત ૧૪૭૬ વર્ષ ચૈત્ર વદિ ૧ શનૈકે શ્રી
 શ્રીમાલ જ્ઞાતીય મહે પત્રામલ ભા. (પ્રતિમા ખંડીત છે તેથી
 ઉકલતું નથી.) પૂત્ર સહેમાતરા કેન શ્રી સુમતિનાથ ળિંબં
 કારિતં શ્રી વૃદ્ધ થરાદ્રાગચ્છે શ્રી પૂર્ણચંદ્રસૂરિભિઃ
 પ્રતિષ્ઠિતં સર્વ સૂરિભિઃ શુભં ભવતુ કલ્યાણ ભવતુ ।

આ દેરાસરમાં જીનામાં જીની પ્રતિમા છે.)

૧૭૬. સં. ૧૮૩૩ માઘ સુદિ ૫ બુધે વૃદ્ધ શાખાયાં શ્રીમાલ જ્ઞાતા બાઈ નંદકુમાર કયા પૂજ્યાર્થ.

૧૮૦. સંવત્ ૧૭૪૧ વર્ષ વૈશાખ સુદિ ૩ રવૌ શ્રી વાસુપુજ્ય બિંબં કૃતં શ્રી સંઘેન પ્રતિષ્ઠિતં આણુંદબાઈ.

૧૮૧. સં. ૧૭૬૧ વ. વૈશાખ સુદિ ૭ ગુરૌ સૂરતિ વા- શ્રી શ્રીમાળી જ્ઞા. વૃદ્ધ શાખાયાં રૂપજીક સુ. ભા. બાઈ રાધા- કયા રવ. પુત્ર નાનચંદ એયાર્થ શ્રી સંભવ બિંબં કારિતં પ્રં શ્રી જિન વિજયગણિભિ:

૧૮૨. સ. ૧૮૩૩ વર્ષ માઘ સુદિ ૫ બુધે શ્રી વિજય- ધર્મસૂરિણાં ઉપદેશાત્ સા ગણેશ ભાર્યા.....નામ્ના શ્રી સુપાર્શ્વનાથ બિંબં કારાપિતં.

૧૮૩. સંવત્ ૧૭૪૪ વર્ષ અષાઠ સુદિ ૪ ગુ. દિન સુમતિનાથ બિંબં કારાપિતં સુ(વેધ્ય) સાધુ પ્રતિષ્ઠિતં () બરાબર ઉકલતું નથી.

૧૮૪. શ્રી શાંતિનાથ બિંબં (બાપીની કારા)બરાબર ઉક- લતું નથી.

૧૮૫. સંવત્ ૧૮૧૭ વર્ષ માઘ સુદિ ૨ શુકે શ્રાવિકા

પાપડીબાઈ શ્રી ચંદ્રપ્રભ; જિંમં કારાપિતં પ્રતિષ્ઠિતં શ્રીઉદય-
સાગરસૂરિભિઃ

૧૮૬. સંવત્ ૧૭૭૬ માઘ સુદિ ૧૧ બુધે સુરતિ-
બંદરવાળા કલાણુ શ્રી શાંતિનાથ જિંમં શ્રી જ્ઞાનવિમલ
સૂરિભિઃ

૧૮૭. સંવત્ ૧૭૮૦ સુદ ૯ સોમ-આદિનાથ જિંમં
કા. પ્રતિષ્ઠિતં શ્રી જ્ઞાનવિમલ સૂરિભિઃ (આ પ્રતિમામાં
બે પ્રતિમાં છે. મોટી પ્રતિમાનાં ખોલા પલાઠીમાં એક નાની
પ્રતિમા છે.)

૧૮૮. સંવત્ ૧૮૧૫ વર્ષ. ફા. સુ. ૭ સોમ વૃદ્ધ
શ્રીમાલી જ્ઞાતૌ-પુત્ર ઇંદુરકેન અભિનંદન જિંમં કારિતં.

૧૮૬. સંવત્ ૧૮૧૫ વ. ફા. સુ. ૭ સોમે વૃદ્ધ
શ્રીમાળ જ્ઞાતિય સા લખમીચંદ લા. વિજયકુંવર તથા
સુવિધિનાથ જિંમ કા. પ્રતિષ્ઠિતં.

૧૬૦ સંવત્ ૧૮૧૫ વ. ફા. સુ. ૭ સોમે વૃદ્ધ શ્રી-
માલી વંશે શા. દેવચંદ લા. જીવિ તથા શાંતિજિંમં કારા-
પિતં પ્ર અચલગચ્છે.

૧૬૧. સંવત્ ૧૮૧૫ વર્ષ ફા. સુ. ૭ સોમે શ્રીમાળી
જ્ઞાતીય શાંતિદાસેન આદિશ્વર જિંમ સ. લા. શ્રી ઉદયસા-
ગરસૂરિભિઃ

૧૬૨. સંવત ૧૮૧૫ વર્ષ. ફા. સુ. ૭ સોમે શ્રી
શ્રીમાલી વંશીય ચંપુલ તથા ચંદ્રપ્રભુજિનં પ્ર. લ. શ્રી
ઉદયસાગરસૂરિભિ:

૧૬૩. જા. જીવાજી ગુ. પ્રતી.....શ્રી રતિવિમ-
લસૂરિભિ:

૧૬૪. જા. હાંસલદે પ્ર. શાંતિનાથ જિનં શ્રી વિજ-
યદાનસૂરિ:

૧૬૫. સં. ૧૮૩૦ મહા સુદી ૫ સોમે શ્રી ત્રાણુદ.
પાર્શ્વનાથ જિનં.

૧૬૬. સં. ૧૮૧૫ રા. ફા. સુ. ૭ સોમે શ્રીમાલી
જ્ઞાતી વદાઈ મોતા નામના શ્રી વાસુપુજ્ય જિનં ભરાવ્યા
શ્રી ગુણુમ—.

૧૬૭. શ્રી સંલવનાથ ત્રીજા.

૧૬૮. ગજપાત્ર. શ્રી સંલવનાથ જિનં વિજયદાનસૂર.

૧૬૯. શ્રી મહાવીર જા. નમઃ મનાઝા (બરાબર
વંચાતું નથી).

૨૦૦. સં. ૧૮૧૫ વર્ષ ફા. સુ. ૭ સોમે શ્રી શ્રીમાલી
વંશે સા. ઇદ્રત સા....ભાર્યાજીની શ્રી ચંદ્રપ્રભુજિનં

૨૦૧. સં. ૧૮૧૫ વ. કા. સુ. ૭ સોમે-માતાચંદન-
બિંબં કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં, વિધિપક્ષે.

૨૦૨. શ્રી અભિનંદન સ્વામીજ.

૨૦૩. શ્રી પદ્મપ્રભ: સ્વામી.

૨૦૪. સં. ૧૮૩૦ મહા સુદી ૫ સોમે બાઈ દેવત શ્રી
આદિશ્વર બિંબ કારાપિતં તપાગચ્છે.

૨૦૫. સં. ૧૬૬૪ મા. સુદી. ૧૦ શ્રી-કાદિ નામના
શ્રી વાસુપુત્ર્ય બિંબં કા. પ્ર. તપાગચ્છે શ્રી વિજયસેનસૂરિ.

૨૦૬. સં. ૧૭૭૩ વૈ. સુ. ૧૧ શ્રી સુરતી વેળબાઈ
કયા શીતલનાથ બિંબં કા. પ્રતિ. શ્રી જ્ઞાનવિમલસૂરિ:

૨૦૭. સં. ૧૭૧૫ કા. સ. ૫ ગુરૌ મહા કલ્યાણકારી
(વંચાતું નથી) શ્રી ચંદ્રપ્રભ: બ. નાથબાઈ.

૨૦૮. શ્રી સુમતિનાથ બિંબં પ.

૨૦૯. સં. ૧૭૭૬ વૈ. સુ. ૧૧ બુધે સુરતિબંદર
વાસી શ્રી શાંતિનાથબિંબ પ્રતિષ્ઠિતં. શ્રી જ્ઞાનવિમલ
સૂરિભિ:

૨૧૦. સં. ૧૮૧૫ વ. કા. સુ. ૧ સોમ શ્રીમાત્રી
વંશે ૧ શા કબિર (વંચાતું નથી).

૨૧૧. સં. ૧૮૧૫ વ. કા. સુ. ૭ સોમે શ્રીમાત્રી

અરો સા ઈદ્ર તસ્ય ભાર્યા જીવી. શ્રીમહીનાથ ગિળં.

૨૧૨. વાલીબાઈ શ્રી કુંથુનાથગિળં વિજયદાનસૂરિ:

૨૧૩. સં. ૧૮૧૫ વ. ફા. ૭ સોમે શ્રી શ્રીમાલી
વંશે સા. ઈદ્ર તા. ભાર્યા જીવી ધર્મનાથ ગિળં ભ. શ્રી
ઉદયસાગર:

૨૧૪. સં. ૧૮૨૩ માઘ સુદી ૧ દીને સા. વેણીદાસેન
શ્રી અજિતનાથ ગિળંભરા.

૨૧૫. સં. ૧૮૧૭ વર્ષે માઘ સુદિ ૨ શુક્રે વૃદ્ધ
શ્રીમાલી જ્ઞાતીય-બાઈ કેન શ્રી સુમતીનાથ ગિળં કા. પ્ર.
ભ. શ્રી ઉદયસૂરિભિ:

૨૧૬. શ્રી શીતલનાથ ગિ. શ્રી વિજયદાનસૂરિ.

૨૧૭. શ્રી અજિતનાથ ગિ પ્ર. જ્ઞાનવિમલસૂરિભિ:

૨૧૮. દાસ શ્રી વાસુપૂજ્ય ગિળં વિજયદાનસૂરિ.

૨૧૯. સ. ૧૮૧૫ વ. ફા. સુ. ૭ સો. શ્રી-ચંદ્ર પ્રભ
ગિળં. કા. ઓ. જ્ઞા. ગણધર ગકેત્તમ સ્વામીને નમ:

૨૨૦ સંવત્ ૧૮૭૩ વર્ષે શ્રી પાનડી બાઈના પ્રતિ-
ષ્ઠાપિતં ઓ. જ્ઞા. શ્રી વિમલેશ્વરાય નમ: ઓ. ઓ. લૂ. રૌં
સિંધાઈકાયે નમ: (આરસના મોટા સિદ્ધ ચક્ર છે, તેમાં
તેમાં આચાર્ય ઉપાધ્યાય અને સાધુ એ ત્રણની મૂર્તિ સાધુ

રૂપે કોતરેલી છે ને સાધુની મૂર્તિ ઉભા આકારની છે. હાથ બેડી ઉભેલી છે.)

૨૨૧. (નાની પાટલી) સંવત ૧૫૮૭ વર્ષ શ્રી પાર્શ્વનાથાય નમઃ

૨૨૨. (એક સિદ્ધ ચક્રના ઘાટનું પણ સિદ્ધ ચક્રનથી શ્રી સુવ્રતસ્થ ણિખં દ્રશ્ય નામના સૂર્યાક સંભવ પ્રસન્નામ ભવ શાંતિ....વૃદ્ધિ જયમ વાજયમ સૌભાગ્ય કુર ર સ્તાહા. (સૂર્યનું મંત્ર જેવું છે) (સૂર્યનું વચમાં મોટું છે અને આસપાસ આઠ દેવ જેવા આકાર છે.)

૨૨૩. ઘંટાકરણની એક નાની સરખી પાટલી છે. એ સિવાય બીજી પણ પાટલીઓ છે તથા એક પીતળની રકાળી છે. તેમાં પણ અમુક મંત્રો કોતરેલા લખેલા છે.)

(દેરાના ઉપલા ભાગમાં ૫૮.)

૨૨૪. સંવત ૧૮૩૩ મા વર્ષ મહા સુદિ. ૫ વાર યુધે શ્રી બૃહત્ ખરતર ગચ્છે શ્રી અષ્ટાદ્ધ તીર્થ પટ ભરાપિત શ્રી મોતીચંદ સા જીત સા ભાર્યા અમૃત કુંવર પટ ભરાપિત.

(આ પટનાં વચલા ભાગમાં પાંચ પાંચ ભગવાન વાડી હારનાં એવી ચાર હાર મળી ૨૦) વિહરમાન ણિખં છે. બાજુમાં બે સિદ્ધ ચક્રના આકારો છે સિદ્ધ ચક્રો છે)

ઉપર ચોમુખજી-આળુજીનું ચિત્ર છે તથા સમેતશિખરનું ચિત્ર છે. ડાબી બાજુએ અષ્ટાપદનું ચિત્ર છે, તથા નીચે સિદ્ધગીરી અને ગીરનારનાં ચિત્રો છે) એમ કરી પાંચ તીર્થોનાં ચિત્રો છે આ પટ પંચધાતુનો છે. (આ પટને મળતો પટ સુરતમાં પંડોળની પોળના દેરાસરમાં પણ છે.)

(ભોંયરામાં પટ.)

૨૨૫. સંવત ૧૭૮૪ વર્ષ મહા સુદી ૧૦ બુધે શ્રી શ્રીમાલી જ્ઞાતીય શ્રી સુરતિ વાસ્તવ્ય બા. ઇંદ્રાણીના તથા સ્વ. શ્રેયાર્થ ચતુરવિંસતિ જિનપટ્ટકારાપિતં પ્રતિષ્ઠિતઃ શ્રી વૃદ્ધ તપાગચ્છાધિરાજ. ભ. શ્રી વૃદ્ધ સાગરસૂરિ રાજ્યે ઓં શ્રી જીનચંદ્ર-ભિ. શુભ મસ્તુ (મથાળે ૨૪તીર્થકરનાં જિંમ કોતરેલાં છે વચમાં સમોસરણનો ઘાટ છે સઉથી નીચે સિદ્ધચક્રનો આકાર કોતરેલો છે જમણી બાજુના પાસા પર વીસ પગલા કોતરેલાં છે (ચાર ચારની હારમાં) પગલાની નીચેનાં ભાગમાં એક હાથી કોતરેલો છે અને તેની બાજુમાં પગલાં છે.)

(ભોંયરામાં પાટુડા.)

૨૨૬. સંવત ૧૮૩૩ વર્ષ માઘ સુદિ પદિને બુધવાર સહ સકલ પં. તપસધનસ્થિતિ વસત પાર્શ્વવિનીતવિજયગણિ તપચરણારવિદ મધુકર પં. દેવ વિજયગણિ પાટુડા

પ્રતિષ્ઠિતા. ચ. પં. ઉત્તમવિજય ગણિના શ્રી સુરતિબંદીરે.

એક પાદુકામાં બે પાદુકા છે.

૨૨૭. સંવત ૧૮૩૩ મહા સુદિ ૫ બુધે શ્રી વિજય
વિજય ગણિના પાદુકા પ્રતિષ્ઠિતા શ્રી સુરતી બંદીરે
પુનઃ નવીકૃતા.

૨૨૮. મહોપાધ્યાય શ્રી સુમતિ વિજય ગણિનાં
પાદુકા પ્રતિ. પં. ઉત્તમવિજય.

આરસની પ્રતિમા.

(ભોંયરામાં આરનાથ ભગવાનની પાત્રાણુની આર-
સની-પ્રતિમા) સંવત ૧૮૨૨ વર્ષ વૈશાખ સુદિ ૧૩ ગુરો
ઓસવાલ જ્ઞાતીય વૃદ્ધ શાખાયાં શા.-સુત શા. મોતીચંદ
કેન ૧૮ શ્રી અરનાથર્થિભ કરાપિતં પ્રતિષ્ઠાપિતં ચ. શ્રી
સાગર ગચ્છે શ્રી પૂન્ય સાગરસુરિભિઃ શ્રેયસેસ્તુ શુભં.

પાદુકા.

૨૩૦. સંવત ૧૭૮૨ વર્ષ શાકે ૧૬૪૭ શ્રી ભદ્રારક શ્રી
શ્રી વિજયપ્રભસૂરિશ્ચર પદ્મ પ્રભાકર ભદ્રારક શ્રી પં શ્રી
શ્રી જ્ઞાનવિમલ સૂરિશ્ચર પાદુકેભ્યો નમઃ પ્રતિષ્ઠિતં ભ,
શ્રી. પ શ્રી સોભાગ્યસાગર સૂરિભિઃ શ્રી.

(જ્ઞાનવિમલ સૂરિની પાઠકા તથા દેરી-સ્થુલ-સ્તુપ. દેરાસરના બહારના ભાગમાં ઘોરડીમાં છે.)

આ દેરાનો તાકીદે જીર્ણોદ્ધાર કરવાની જરૂર છે.

આ પાઠકા ઉપરથી એમ લાગે છે કે જ્ઞાનવિમલસૂરિ ૧૭૮૨ માં કાલ કરી ગયા હોવા જોઈએ. તેમના ગુરૂ વિજયપ્રભસૂરિ થઈ ગયા. અને તેમના શિષ્યમાં અથવા અનુયાયીમાં સૌભાગ્યસાગર સૂરિ થઈ ગયા.

આ દેરાસરમાં સં. ૧૮૧૫ ની ઘણી પ્રતિમાઓ જોવામાં આવે છે તેમજ જ્ઞાનવિમલસૂરિના વખતની તથા વિજયદાન સૂરિના વખતની તથા ઉદયસાગરના વખતની પ્રતિમાઓ પણ ઘણી છે.

એ ઉપરાંત આ દેરાસરમાં નંદીધરદ્રોપની રચના છે તેને સાડ ચોમુખો-ચાર પ્રતિમાઓ એકી સાથે જોડેલી લગભગ બે રૂઝન છે તથા ગેરૂ પર્વત અથવા ખીજ પર્વત ઉપર પ્રતિમાઓ ચોમુખો છે-એવી ચાર પ્રતિમાઓ છે તથા હોડી આકારની ધાતુની ચીપો જેના વચલા ભાગમાં પ્રતિમાઓ છે એવી પણ પ્રતિમાઓ છે.

૨૩૧. (સુરત જીલ્લાના ગામ ઘોરપાડનું શાંતિનાથ જીનું દેરાસર) સંવત્ ૧૫૭૧ વર્ષે ઓસવંસ શ્રી વૈરાગિ-આ જોત્ર સં. સૂરા પુત્ર શાહ સારંગ ભાર્યા સારંગદે પુત્ર

સા. સહજપાલ ભાતૃ સા. પારસ શાહ સહજપાલ ભાર્યા
ધનાઈ સકુટુંબ યુતેન શ્રી આદીનાથ ગિયં કારિતં ઉકે-
શગરછે શ્રી સિદ્ધસૂરિ પ્રતિષ્ઠિતં શ્રી રસ્તુ.

પ્રતિભાલેખો.

[સુરત-કલ્યાણ પાર્શ્વનાથનું દેરાસર, વડાચૌડા.]

૨૩૨. સં. ૧૫૦૯ વર્ષે અષાઠ સુ. ૧ શુક્રે શ્રી
શ્રીમાલ જ્ઞાતીય મં. વીરમ ભાર્યા મેઘી તયોઃ સુતેન મં.
ચંદ્ર નામ્ના ભા. સહવદે સુતમં પ્રથમા મં. સ્નારાણાદિ
કુટુંબયુતેન નિજ શ્રેયસે શ્રી શાન્તિનાથ ગિમ્મં કારીતં
નાગેન્દ્ર ગરછે શ્રી ગુણસમુદ્રસૂરિભિઃ પ્રતિષ્ઠિતં શુભં ભવતું.

૨૩૩. સંવત્ ૧૫૬૫ વર્ષે માઘ સુદિ ૫ ગુરૌ ઉકેત્રવશે
સો. પના ભાર્યા જીનાઈ પુત્ર પુણ્યપાલ ભાર્યા ક્રદ્ નામ્ના
સુતા પાર્વતી પૌત્રયુતયા શ્રી શીતલનાથ ગિમ્મં કારા-
પિતં પ્રતિષ્ઠિતં શ્રી તપાગરછે શ્રી ઈન્દ્રનદિસૂરિભિઃ
શ્રી રસ્તુ. શ્રી: શ્રી ગાહમ્મદાવાદ દૌહિત્ર ચાંપસી

શા. હાલુભા. ઘેડી સુતયા ક્રદ્ નામ્ના કારિતં.

૨૩૪. સંવત્ ૧૫૩૪ માઘ પ શુક્રે શ્રી શ્રીમાલ જ્ઞાતિય શ્રે. જેસા ભા. ગદ્દ સુત પિત બડૂયા માડ નાઈ સુત હાળા બૂકાભ્યાં પિતુ શ્રેયસે શ્રી અરનાથ બિમ્બ કારિતં. શ્રી પૂર્ણિમા પક્ષીય શ્રી સાધુસુંદરસૂરિનાં ઉપદેશેન પ્ર. વિધિના:

૨૩૫. સંવત્ ૧૬૫૪ વર્ષે વૈશાક સુદિ પંચમી સોમે ઓશવલ જ્ઞાતિય આઈદિણા ગોત્રે સાંકુ સાય સાં શ્રીપાલ ભાર્યા સીતાદે પુત્ર શા. ચાંપસી ભાર્યા ચાંપલદે સુત સાં ગાના ભાર્યા મુહણદે સુત સા. શીવ-ત્ત ભાર્યા સંમદેશ યુત્તેન શ્રી આદિનાથ બિમ્બ કારિતં શ્રી અરતરગચ્છે શ્રી જિનસિંહસૂરી પદે શ્રી જિનચંદ્રસૂરિભિઃ પ્રતિષ્ઠિતં

‘સિદ્ધિ’ અલાઈ ૪૨ પાતિશાહ શ્રી અકબર જલાલ દિ(ન) રાજ્યે

૨૩૬. સંવત્ ૧૫૩૧ વર્ષે માઘ વદિ આઠમ સોમે શ્રી શ્રીમાલ જ્ઞાતિય મં. વાચા સુત મં. પૂંન ભાર્યા લીલુ સુત મં. હીરા ભાર્યા હકૂતયા સુશ્રેયસે શ્રી અભુત-નાથાદિ પંચતિર્થી આગમ ગચ્છેશ શ્રી દેવરતનસૂરિ ગુરુપદેશેન કારિતા પ્રતિષ્ઠાપિતા.

૨૩૭. સંવત્ ૧૫૮૬ શ્રી શાન્તિનાથ સેવિક ભા. લીલુ સુત છાંછા કંસારી.

૨૩૮. સંવત્ ૧૫૫૬ વર્ષે વૈશાક સુદિ ૩ શ્રી પ્રાગ વાટ જ્ઞા. વાં વિલા લાર્યા મનીસુત વા. (વ્ય) હેમા સંઘા હેમા લાર્યા હેમાદે પુત્ર દેવદાસ યુતેન સ્વ શ્રેયસે શ્રી આદિનાથ ગિમ્ખાં કાં પ્રાં તપાગચ્છ નાયક લ. શ્રી હેમ-વિમલ સૂરિભિઃ શ્રી.

૨૩૯. સંવત્ ૧૬૬૪ વર્ષે જ્યેષ્ઠ સુદિ ૫ સોમ વૃદ્ધ શ્રી શ્રીમાલી જ્ઞાતિય સા. રામજી સુત મારતા ચંડ સુત સા મલજી નામ્ના સ્વ શ્રેયસે શ્રી પાર્શ્વનાથ ગિમ્ખાં કા. પ્ર. તપાગચ્છે લક્ષ્મીરક શ્રી વિજયસેન સૂરિભિઃ

૨૪૦. સંવત્ ૧૮૮૧ શાકે ૧૭૪૭ (પ્રવર્તમાને) શ્રી અંચલ ગચ્છે શ્રીમાદા જ્ઞાતિય લીલ પુમીભાઈ શાન્તિનાથ ગિમ્ખાં કારાપિતં પ્રતિષ્ઠિતં લ. આણુંદસોમ સૂરિભિઃ

૨૪૧. સંવત્ ૧૫૧૬ વર્ષે કા. શુ. ૩ શુક્રે શ્રી શ્રી-માલ જ્ઞા. મં. કુંજ. લાર્યા ગોમતી પુત્ર ચાંપકેન કુટુંબ યુતેન સ્વ શ્રેયસે શ્રી મુનિસુવ્રત સ્વામિ ગિમ્ખાં કા. શ્રી સાધુ૦ પૂર્ણિમા પક્ષે શ્રી પુણ્યચંદ્ર સૂરિણા મુ. પ્રતિ૦ શ્રી વિજયચંદ્રસૂરિણાં વિધિના માતર વાસ્તવ્ય.

૨૪૨. સંવત્ ૧૪૭૦ (અક્ષરો ઘણા ઝાંખા છે. ઉકલતાં નથી માટે લખ્યા નથી.) શ્રી આદિનાથ ગિમ્ખાં શ્રી ગુણસાગર સૂરિણાં પ્રાં

૨૪૩. સંવત્ ૧૫૬૪ ચૈત્ર સુદિ ૫ શુકરે શ્રી શ્રીમા-
લ જ્ઞા. મં. ડાહ્યા સું સારંગ ભાં અબ્જ સું ડામર રં-
ગાભ્યાં પિતૃમાતૃ શ્રેયાર્થમ્ શ્રી પદ્મપ્રભસ્વામિ ગિર્યમ્
કારાપિતં પ્ર૦ શ્રી ભ શ્રી વિદ્યાશેખર સૂરિભિ પ્રતિ-
ષ્ઠિતં નાદિડા વાસ્તવ્ય.

૨૪૪. સંવત્ ૧૫૨૭ માઘ વદિ ૫ પ્રાગવાટ સં.
મેઘા ભાં સામ્યુ સુત સં શિવા ભાં શિસયાદે સુત
જીજ્ઞદત્ત ભાં રંગાઈ સુત પુંજકેન પિતામહી શ્રેયસી શ્રી
સંભવ ગિર્યમ્ કા. પ્ર. તપા શ્રી લક્ષ્મિસાગર સૂરિભિઃ
ચંપકનગર વાસ્તવ્ય:

૨૪૫. સ્વસ્તિ શ્રી સંવત્ ૧૫૧૩ વર્ષે વૈશાક સુદિ
૨ સોમ શ્રી પ્રાગવાટ જ્ઞાતિય મં. વરસીંગ ભાર્યા બાઈ મનુ
પુત્રાદાં પુત્રેણ દો. ડાહ્યા નામ્ના ભાર્યા શ્રી હરસુત દો.
અદાસદા માણીક શ્રીપતિ પ્રમુખ સ્વ કુટુમ્બ સુતેન શ્રી
આદિનાથ ગિર્યમ્ શ્રી વૃહત તપાગચ્છે. ભ. શ્રી વિજ-
યધર્મ સૂરિપદ્મે શ્રી વિજયસેનસૂરિભિઃ પ્રતિષ્ઠિતં.

૨૪૬. શ્રી સુરત સંવત ૧૬૫૪ ના શ્રાવણ વદિ ૪
વાર શુકરે શા. કસ્તુરચંદ હરખચંદની વતી ભાર્યા બાઈ
જડાવે આદિનાથ ગિર્યમ્ ભરાવી.

૨૪૭. સંવત્ ૧૬૬૭ વર્ષે ફા. સુ. ૫ સાનમા.... જી

નામ્ના શ્રી આદિનાથ બિમ્બં કાં પ્રતિષ્ઠિતં. વિજયસેન
સૂરિભિ....શ્રીમાલ.

૨૪૮. થાવર શ્રી શાન્તિનાથ શ્રી વિજયદાન-
સૂરિભિ:

૨૪૯. સંવત્ ૧૮૫૬ જેષ્ઠ સુદિ ૧૦ રવૌ શ્રી. શા....
શ્રી રામકુંવરના શ્રેયસે ભુવિધિ બિમ્બં કરાપિતં પ્રતિષ્ઠિતં
શ્રી વિજયલક્ષ્મિ સૂરિભિ:

૨૫૦. શાહ શિવચંદ મંચુલાઇની વહુ બેનકોરના
નામની સંવત્ ૧૮૫૧ પોષ સુદિ ૧૩ વાર બુધે.

૨૫૧. સંવત્ ૧૮૬૬ વર્ષે વૈશાક સુદિ છઠ્ઠ પોરવાડ
જ્ઞાતિ વાદિદેવ.

૨૫૨. સંવત્ ૧૮૬૭ વર્ષે ફાગણ સુદિ ૫ સા.
ધનજી ભા. ફલાં નામ્ના શ્રી પાર્શ્વનાથ બિમ્બં કા. પ્ર. શ્રી
વિજયસેન સૂરિભિ: શ્રીમાલ.

૨૫૩. સંવત્ ૧૮૮૧ ચૈત્ર સુદિ ૨ દેવસૂર ગચ્છે
કેવલબાપ કરાપિતં ભ. આણંદસોમ સૂરિભિ: પ્રતિષ્ઠિતં.

૨૫૪. સંવત્ ૧૮૨૨ વર્ષે સા ક....સા. હુતેન....
પદ્મપ્રભ બિમ્બં પ્ર. શ્રી પોશાલગચ્છે.

૨૫૫. સંવત ૧૮૮૧ શાહ તિલકચંદ....કપુર કરાપિતં
આણંદસોમ.

૨૫૬. શા. સ્રીવચંદ મચ્છુભાઈ સં. ૧૬૫૧ ના
માગશર શુદ્ધિ ૩.

૨૫૭. સંવત ૧૮૮૫ શુદ્ધિ.

૨૫૮. શ્રી શ્રીમાક્ષી વિશા જ્ઞાતિય સુરત પોતાની
ભાર્યા બાઈ કરનાએ ભરાવી અનંતનાથ ૧૬૫૦ વૈશાક
સુદ્ધિ સાતમ શુકરે શુભમ.

૨૫૯. ભરૂચ બાઈ ખીમકોર શા. કદ્યાણુચંદના
ધણીયાણી.

૨૬૦. બાઈ ડાહી સંવત ૧૮૫૫ ના ફાગણ સુદ્ધિ ખીજ
રવેઉ. શાહ કીકાભાઈ

૨૬૧. સંવત ૧૮૫૧ ના શ્રાવણ સુદ્ધિ ૧૦ બુધે ચંદન-
પ્રભુજીની પ્રતિષ્ઠા કરાવી શાહ નવલચંદ લખમીચંદ
શ્રીમાક્ષી જ્ઞાતિય.

૨૬૨ દી.ચંદ શુક્લાખચંદ (પાર્શ્વનાથ)

૨૬૩ વખતચ દ્રેણુ આજીતનાથ

૨૬૪ વખતચંદ્રેણુ સંભવનાથ.

૨૬૫ સંવત ૧૮૫૭ જેઠ સુદિ ૧૦ રવૌ આમાલી જ્ઞાતિય....
પ્રતિષ્ઠિત શ્રી વિજયલક્ષ્મિ સૂરિભિઃ ચંદ્રપ્રભ ધિમ્બા
કારાપિતં.

૨૬૬. સંવત્ ૧૮૮૧ વૈ. શુ. ૬ દેવસુર ગચ્છે
શાહ પ્રેમચંદ કપુરચંદ કરાં આણુંદ સોમ સૂરિભિઃ
પ્રતિષ્ઠિતં (શ્રી વિમલ લાખ્ય.)

૨૬૭. સંવત્ ૧૭૪૬ વૈશાક વદિ ૫ીજ દિ વૃદ્ધો
કેં જ્ઞાં સ. ડાયકરણ ભાર્યા બાઈ હસુ નામ્ના શ્રી કુંથુ-
નાથ ધિમ્બાં કા. પ્ર. તપાગચ્છે શ્રી વિજયસેનસૂરિભઃ

૨૬૮. સંવત્ ૧૬૬૪ વર્ષે જેઠ સુદિ ૫ વૃદ્ધ ઉકેશ
જ્ઞાતિય બાઈ માનબાઈ નામ્ના શ્રી પાર્થનાથ ધિમ્બાં
કા. પ્ર. તપાગચ્છે વિજયસેનસૂરિભિઃ

૨૬૯ સંવત્ ૧૬૬૧ વર્ષે વસીતય સોમ બજાશર વસ્તવ્ય
પ્રાગવાટ જ્ઞાતિય વૃં નાનજીકેન શ્રી પાર્થનાથ ધિમ્બાં કા
પ્ર. તપાગચ્છે ભ. વિજયસેન સૂરિભિઃ

૨૭૦. સંવત્ ૧૮૫૭ જેઠ સુદિ દ્રશમ બેન કુવરના
પ્રતિષ્ઠિતં ભ. શ્રી વિજયલક્ષ્મિ સૂરિભિઃ સુમતિ જિન
ધિમ્બાં કારાપિતં

૨૭૧. વિનયવિજય લા. માકજીનામ બાં ૧૭૨૦

કારિતં શાન્ત ઝિમ્મં પ્રતિષ્ઠિતં ચ તપગચ્છે.

૨૭૨. સંવત ૧૮૨૨ માહ વદિ ૫ શ્રી વિજય ઉદયસૂરિભિઃ પ્રતિષ્ઠિતં શા. અશાઞ્ચ વિરાડા ભરાપિતં પાર્શ્વનાથમ્.

૨૭૩. સંભવનાથ ઝિમ્મં કા પ્રતિષ્ઠિતં તપગચ્છે વિનયવિજય.

૨૭૪. બાઈ જતુ સિદ્ધચક્ર કારાપિતં. ભ. શ્રી વિજય લક્ષ્મીસૂરિભિ પ્રતિષ્ઠિતમ્.

૨૭૫. સંવત ૧૭૩૭ વર્ષે પોષ સુદિ ૧ દિને પુષ્પાર્કે શ્રી નાયબાઈ પુત્રિયા શ્રી કૂલબાઈ નામના શ્રી સિદ્ધચક્ર મંત્ર કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં શ્રી મહોપાધ્યાય શ્રી યશે વિજય ગણિભિઃ શ્રી વિજયદેવસૂરિગચ્છે.

૨૭૬. ૧૮૨૫ વર્ષે આશાઠ સુદિ ૧૫ માકશન સુત બોધલશાહ ભાર્યા ગુલાબ વહુકયા શ્રી સિદ્ધચક્ર કારાપિતં.

૨૭૭. બાઈશ્રી માણક શ્રી સિદ્ધચક્ર ભરાપિતં.

૨૭૮. સંવત ૧૮૩૧ના વર્ષે વૈશાક સુદિ ૧૩ ભોમે ગુલાબબાઈના કહ્યા થકી પાનાચદે કરાપિતં.

૨૭૯. સંવત ૧૮૩૧ના વર્ષે વૈશાક સુદિ ૫ ચંદ્ર

મોટીમા બાઈ નાથી ચંચલના કહ્યા થકી પાનાચંદ
કુશલચંદ કરાવા છે.

૨૮૦. બાઈ નાથબાઈ પુત્રી કુલબાઈ. (ભગવાનના
નાના ચાંદીના પતરાં નં. ૨ છે.)

૨૮૧. „ „ „

શ્રી પડોળી પેઞ.

નેમિનાથનું દેરાસરજી.

૨૮૨. સંવત ૧૫૨૧ વર્ષે અષાઠ વહી ૬ દિને
પ્રાગ્વાટ શ્રેષ્ઠી સારજણુ-ભાર્યા-પાંચી-પુત્ર મણોર-સીકેન
ભાર્યા ગોમતી સુત માણીક પ્રમુખ કુટુંબ યુતેન શ્રી વાસુ-
પૂજ્ય બિમ્બાં કારિત- પ્રતિષ્ઠિત-તપાગરજી શ્રી-શ્રી-શ્રી.
લક્ષ્મિ સાગર સૂરિભિ:

૨૮૩. સવત ૧૪૭૬ વર્ષે માઘ શુદ્ધિ ૪ દીને શ્રી
ઉકેશ વંશેવ કડુયા પુત્ર દાદા પુત્ર રણમદલ શ્રાવકેણુ ભાતૃક
ગણુ યુતેન પુત્ર દાદા પુત્ર મહીરાજ સદિતેન રવ પુન્યાર્થે
શ્રી આદિનાથ બિમ્બાં કારિતમ્ પ્રતિષ્ઠિતમ્ શ્રી અરતર
ગજી શ્રી જિનરાજ સૂરી પદે શ્રી જિનભદ્રસૂરિભિ:

૨૮૪. સુરજવહુ નામના શ્રી (આસુદીના ?) બિમ્બાં
કારિત ૧૭૭૬ વર્ષે પોષ સુદિ ૬ રવૌ લક્ષ્મિસાગર સૂરિભિ:

૨૮૫ સંવત ૧૮૦૨ માગસર સુદિ ૧૩ ભાવદત્તા યાન-
મદ્દા બાઈ શ્રી સંભવનાથ કારા....

૨૮૬. ૧ વિહરમાન પંદર ઈશ્વર સ્વામિ ૧૯૬૦

૨૮૭. " " " "

૨૮૮. સંવત ૧૮૧૫ ફાગણ સુદિ ૭ સોમ શ્રી ગૌતમ-
સ્વામિ.

૨૮૯. ઈદ્રાણી શ્રી પાર્શ્વનાથ ગિરિનાથ શ્રી વિજયદાન
સૂરિભિ:

૨૯૦ સંવત ૧૭૮૦ વર્ષ વૈશાક સુદિ ૬ સોમ શ્રી
સુરતી વાસ્તવ્ય; પ્રેમજી સતજી ભાર્યા નવિબાઈ કેન શ્રી
આદિનાથ ગિરિનાથ કારાપિતં પ્રતિષ્ઠિતં તપગચ્છે શ્રી
જ્ઞાનવિમલ સૂરિભિ:

૨૯૧. માં શ્રી સુલાકશ્ચુ શુભં ભવતુ શ્રી

૨૯૨ સંવત ૧૭૮૦ વર્ષ વૈશાક સુદિ ૬ સોમ પરિ
સુરકામ ગંગાદાસ પુત્રિ નંદુભાઈ કેન.....શ્રી ચંદ્રમલભૂતિ
કારાપિતં પ્રતિષ્ઠિતં તપગચ્છે શ્રી વિજયપ્રસૂરિભિ ?
દે. લ. શ્રી જ્ઞાનવિમલ સૂરિભિ: શ્રી પૂજ ૧૨....

૨૯૩ સંવત ૧૭૭૩ વૈશાક સુદિ ૧૧ બુધે આમાળા

જ્ઞાતીય..... પદ્મપ્રભ ભિરૂખં કા. પ. શ્રી જ્ઞાનવિમલ
સૂરિભિઃ

૨૬૪. સંવત ૧૫૨૫ વર્ષે જેઠ સુદિ ૧૩ ભોમૌ ઉપકેશ
જ્ઞાતિય ચામંડગોત્ર શાળ પુન્સા ભાર્યા દાતુ સુત પદમચી
ભાર્યા ભુપાઈ સહિતેન આત્મ શ્રેયાર્થે શ્રી સંભવનાથ
ભિરૂખં શ્રી...ગચ્છે પ્રતિષ્ઠિતં શ્રી ધનેશ્વર સૂરિભિઃ

૨૬૫. સંવત ૧૬૬૪ વર્ષે પોષ સુદિ ૧૦ શનૌ વૃદ્ધ
શાખાયા શ્રી શ્રીમાલી જ્ઞાતિય ગંધાર વાસ્તવ્ય ગામઠ વર્ધ-
માન ભાર્યા. ચિરાદે સુતગામ વજ્યા કેન શ્રી શિતલનાથ
ભિરૂખં કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં તપાગચ્છે શ્રી વિજયસેન
સૂરિભિઃ

૨૬૬. સંવત ૧૫૭૩ વર્ષે મહાવદિ બીજ રવૌ
ઓશવલ જ્ઞાતિય લઘુશાખીય મંઠ સહજ ભાર્યા પુતલી
પુત્ર મહીરાજે ભાર્યા માલણ દેવી સુતેન સ્વ શ્રેયસે શ્રી
સુમતિનાથ ભિરૂખં કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં શ્રા કોરંત ગચ્છે
શ્રી સોમદેવસૂરિપદે શ્રી જિનસૂરિભિઃ નાદકલીગ્રામે
(નાદકલી બરાબર વંચાતું નથી..)

૨૬૭ શ્રી પાર્શ્વભિરૂખં પ્ર. ત. પ. શ્રી વિજયસેન
સૂરિભિઃ

૨૬૮. સંવત ૧૭૭૨ વર્ષે વૈશાક સુદિ ૧૧ બુધે શ્રી
સુરતિ બાંદરે વા. લાં કેશવ મુત કપુર ભાર્યા કૂલકેન
શ્રી વાસુપૂજ્ય બિમ્બાં કા. પ્ર. તપગચ્છે શ્રી જ્ઞાનવિ-
મલ સૂરિભિ:

૨૬૯. બાઈ લાડુકેન શ્રી શાન્તિનાથ

૩૦૦ સંવત ૧૮૦૨ માગશર સુદિ ૧૩ ભૃગુશા જે
ચંદ પુત્ર શા ઝવેરકેન ચાંદ્રપ્રભ બિમ્બાં

૩૦૧ સંવત ૧૮૦૨ માગશર સુદિ ૧૩ ભૃગુશા શા
હિમચંદ ભાર્યા....નેમનાથ.

૩૦૨ સંવત ૧૮૦૨ માગશર સુદિ ૧૩ ભૃગુ....ચંદ
તનુ બાઈ રેવા ઝવેર શ્રી શાન્તિનાથ.

૩૦૩. સંવત ૧૭૮૫ વર્ષે વૈશાક સુદિ ૧૦ રવૌ
સુરતવાલા શ્રીમાલી જ્ઞાતિય વૃદ્ધ શાખા શાહ માણિકચંદ
.....પુત્ર શિતલનાથ બિમ્બાં કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં તપાગચ્છે
.....સૂરિભિ !

૩૦૪ સંવત ૧૮૧૫ વર્ષે ફાગણ સુદિ ૭ સોમે
વજર.....અભિનંદન કારાપિતં શ્રી અચલગચ્છે

૩૦૫. સંવત ૧૮૨૫ વૈશાક સુદિ ૧૨ શુ. કા. પુ-
નમીયા મચ્છે.....અચરતબાઈ સહસ્રકૃણા શ્રી પાર્શ્વનાથ
બિમ્બાં કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં શ્રી જિનવાસ સૂરિભિ: (નામ

બરાબર ઉકલતું નથી) (ગિનસોમ સૂરિભિઃ) આ પ્રતિમા પાત્રાણી પ્રતિમા જેટલી મોટી છે અને તેની ફેણ તથા બાહુ વિં લાગેા છુટા છે.

૩૦૬. સંવત ૧૭૭૩ વર્ષે શ્રીમાત્રી વૃદ્ધ શાખા ક્રીશ્ન-નથ વર્ધમાન ગદીના પાર્વઘિમ્બં કારાપિતં પ્રતિષ્ઠિતં શ્રી જ્ઞાનવિમલ સૂરિભિઃ

૩૦૭ સ્વસ્તિ શ્રી સંવત ૧૫૦૮ વર્ષે વૈશાક વદિ ૧૧ રવૌ ઉમ્મડ જ્ઞાતિય ૬૦ ચામ્પા સુત ૬૦ શા. ઇયાત.....૬૦ સાયરનામ્ના ભાર્યા બાઇ રહી સહિતેન સકુ-ટુમ્બ શ્રેયાર્થે શ્રી ચંદ્રપ્રભ સ્વામિ ધિમ્બં કારિતં પ્રતિ-ષ્ઠિતં શ્રીવૃદ્ધ તપાગરછે ભટ્ટકારક શ્રી વિજયતિલકસૂરિ પદ્મે શ્રી વિજયધર્મ સૂરિભિઃ

૩૦૮. સંવત ૧૫૧૨ વર્ષે પ્રાં ભયં દેવા ભાં કરમા પુત્ર ભાં રામાકેન ભાસ કચુરી ભયં પોપટ ભાર્યાં બહાલી ભયં નિશલ વિણા દાદિ કુટુમ્બ યુતેન શ્રી કુથુ-ધિમ્બં કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં તપાગરછે શ્રી રત્નશેખર સૂરિભિઃ વરગામ.....વાસિના.

